

Almannamálaráðið

Lögtingið

Dagfesting: 23. júlí 2018

Mál nr.: 17/00644

Málsviðgjört:

Lögtingsmál nr. xx/2018: Uppskot til lögtingslóg um almannatrygd og vælfærið (Vælfæriðarlógin)

Uppskot til

Lögtingslóg

um

almannatrygd og vælfærið (Vælfæriðarlógin)

Kapittul 1

Endamál og skyldur myndugleikans

§ 1. Endamálið við hesi lögtingslóg er at veita:

- 1) ráðgeving til tess at fyriryrgja sosialar trupulleikar,
- 2) veiting til persón, ið ikki á annan hátt kann útvega sær og familjuni tað neyðuga til upphald,
- 3) endurbót og sosialar tænarur til tess at fyriryrgja og bøta um avleiðingar vegna brek, sjúku ella víðfevndar sosialar trupulleikar.

Ráðgevingarskylda

§ 2. Almannaverkið skal veita persóni sosialfakliga ráðgeving um, hvør hjálp kann veitast sambært hesi lögtingslóg og í mun til aðra almannalóggávu.

Stk. 2. Ráðgevingin skal veitast, so at persónur í størst møguligan mun sjálvur kann loysa verandi og framtíðar fíggjarligar

avbjóðingar, undir hesum møguleikar fyri arbeiði ella útbúgving, ella at minka um fastar útreiðslur, ið fíggjarligt rúm ikki er fyri.

Stk. 3. Ráðgevingin skal eisini fevna um, hvør tænarur kann veitast sambært hesi lögtingslóg og í mun til ásett tænarustøði, eins og Almannaverkið skal vísa á møguleikar fyri hjálp hjá øðrum myndugleikum og sjálvsognarstovnum. Ráðgevingarskyldan fevnir um ráðgeving til persónin sjálfvan og til avvarðandi.

Stk. 4. Er talan um barn, ið hevur fingið brek ella varandi sjúku, skal Almannaverkið veita skjóta ráðgeving um, hvør hjálp kann veitast barninum og familjuni.

Stk. 5. Ráðgevingarskyldan hjá Almannaverkinum fevnir somuleiðis um uppleitandi arbeiði.

Sosialfaklig meting,ætlan o.a.

§ 3. Hjálp sambært hesi lögtingslóg skal veitast soleiðis, at persónur í størst møguligan mun megnar at uppihalda sær sjálvum og liva eitt so sjálvstøðugt, støðugt og innihaldsríkt lív, sum til ber. Dentur verður lagdur á hesi viðurskifti hjá persóni:

- 1) sálarliga og kropsliga heilsu
- 2) virkisføri
- 3) uppihaldsgrundarlag
- 4) bústaðarviðurskifti
- 5) persónlig viðurskifti, og
- 6) onnur sosial viðurskifti.

Stk. 2. Almannerkið ger av, á hvønn hátt hjálpin sambært hesi lögtingslóg skal veitast. Avgerðin tekur støði í tørvi og ynski hjá tí einstaka, sosialfakligari meting og fíggjarliga rásarúminum fyri tænastru hjá myndugleikanum.

Stk. 3. Við støði í stk. 1 og 2 skal ein ætlan gerast fyri hvønn einstakan persón. Ætlanin verður gjørd í samráði við tann einstaka og skal fevna um, hvørjar veitingar og tænastru persónurin hevur tørv á, umframt endamálið við hesum. Ætlanin skal eisini fevna um væntaða longd á fyriskipanum, umframt skiftið frá einum lívsskeiði til næsta. Í tann mun persónur er undir fyriskipan ella ætlar at fara undir fyriskipan hjá øðrum myndugleika ella sjálvsognarstovni, eigur ætlanin eisini at fevna um samskipan í mun til slíka fyriskipan.

Fráboðanarskylda

§ 4. Starvsfólk, ið útinnir almenna tænastru ella starv, skal boða Almannerkinum frá, tá tað í yrki sínum fær kunnleika um, at persónur hevur tørv á hjálpi sambært hesi lögtingslóg.

Stk. 2. Fráboðanarskyldan er galdandi, tá persónur hevur tørv á, ráðgeving, uppihaldshjálpi, endurbót ella sosialari tænastru, orsakað av likamligum ella sálarligum breki, varandi sjúku, ella um viðkomandi á annan hátt livir undir ónøktandi viðurskiftum, eitt nú vegna víðfevndar sosialar trupulleikar.

Kapittul 2

Virkisøki

§ 5. Henda lögtingslóg er galdandi fyri persón, ið lógliga uppiheldur sær í Føroyum, og sum ikki hevur rætt til tænastru sambært aðrari lóggávu, og sum ikki kann uppihalda sær við øðrum inntøkum ella veitingum. Samanber tó §§ 6, 7 og 11.

Stk. 2. Hóast ásetingina í stk. 1 kann persónur í fólkapersónsaldri, ið er fevndur av lögtingslóg um heimataænastru og eldrarøkt v.m., framhaldandi fáa tænastru sambært hesi lögtingslóg, um endamálið við tænastruni framhaldandi verður rokkið, tó undantikið tænastru sambært § 37 og § 38.

§ 6. Persónur, ið uppiheldur sær uttan fyri Føroyar, hevur ikki rætt til veiting ella tænastru sambært hesi lögtingslóg. Landsstýrismaðurin kann tó áseta reglur um, hvørjar tænastru og veitingar fyríbils kunnu veitast í øðrum landi og undir hvørjum treytum.

Stk. 2. Hevur persónur serligt tilknýti til Føroyar og á hesum grundarlagi ynskir at uppihalda sær í Føroyum í longur tíð, kann Almannerkið, hóast persónurin, tá søkt verður, ikki er búsitandi í Føroyum, taka avgerð um at veita persóni hjálpi sambært hesi lögtingslóg eftir, at hann er fluttur til Føroyar.

Almannaveiting til útlendingar

§ 7. Bert persónur við donskum heimarrætti, ella persónur, ið er fevndur av sáttmála við onnur lond hevur rætt til longurvarandi uppihaldsveiting sambært hesi lögtingslóg. Sum longurvarandi uppihaldsveiting, er uppihaldsveiting, ið er veitt, ella kann væntast at verða veitt hálv ár ella longur.

Stk. 2. Einans fíggjarligur stuðul til ferð til heimland kann veitast persóni, ið ikki hevur lógligt uppihald í Føroyum, ella sum bert kann uppihalda sær í Føroyum í upp til tríggjar mánaðir.

§ 8. Persónur, ið hevur rætt til uppihaldsveiting sambært hesi lögtingslóg,

kann fáa fíggarligt ískoyti til flyting og ferð til útlandið, tá:

- 1) persónur við at flyta til útlandið er tryggjaður stöðugt arbeiði, ella
- 2) persónur er ríkisborgari í ella hefur serligt tilknýti til útlandið.

Stk. 2. Hóast ásetingina í stk. 1 kann fíggarligt ískoyti veitast persóni, ið er fluttur til Føroyar úr Danmark, Grønlandi ella øðrum Norðurlandi, og sum ynskir at flyta heimaftur.

§ 9. Fíggarligt ískoyti til heimferð til Føroyar kann veitast persóni, ið hefur lógligt upphald í Føroyum, tá hesin er komin í fíggarliga trongstøðu í útlandinum, og viðurskiftini tala fyri at veita fíggarligt ískoyti til heimferð.

Kapittul 3 Uppihaldsveiting

§ 10. Persónur hefur skyldu at upphalda sær sjálvum, sínum hjúnafelegum og børnum yngri enn 18 ár.

Stk. 2. Uppihaldsskyldan mótvegis hjúnafelegum heldur uppat við sundurlesing og hjúnaskilnað.

Stk. 3. Uppihaldsskyldan mótvegis børnum, yngri enn 18 ár, heldur uppat sambært hesi løgtingslóg, tá barnið sjálvtt hefur upphaldsskyldu mótvegis hjúnafelegum ella egnum barni.

Stk. 4. Almannerkið kann hóast upphaldsskylduna hjá foreldrum veita gentu, yngri enn 18 ár, ið er við barn, hjálp í viðgongutíðini. Hjálpin kann veitast frá tí, at 8 vikur eru til ásetta føðing.

§ 11. Persónur, ið orsakað av sjúku, viðgongu og føðing, samlívssliti, vantandi arbeiðsmøguleikum ella øðrum broytingum í sínum viðurskiftum, og sum í avmarkað tíðarskeið ikki megnar at upphalda sær og síni familju, kann fáa fyríbils upphaldsveiting um almannahendingin hefur við sær, at liviumstøðurnar versna munandi.

Stk. 2. Persónur, sum heilt ella partvíst er í fyriskipan hjá tí almenna eftir § 45, § 46 ella

eftir aðrari lóggávu, kann fáa fyríbils upphaldsveiting.

Stk. 3. Persónur og hjúnafelegi skulu ikki megna at svara hvørjum sítt við øðrum inntøkum, og allir arbeiðs- og inntøkumøguleikar skulu vera troyttir soleiðis:

1) at persónurin ikki hefur eitt hóskað arbeiðstilboð ella tilboð um fyriskipan sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk,

2) at persónurin ikki kann átaka sær inntøkugevandi arbeiði orsakað av arbeiðsbúgving sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk,

3) tá tað av lækna er váttað, at persónurin er óarbeiðsførur orsakað av sjúku ella skaða, ella framhaldandi arbeiði hefur við sær sannlíkindi fyri viknandi heilsustøðu, ella

4) tá persónur, ið hefur upphaldsskyldu mótvegis barni, ikki kann arbeiða vegna vantandi barnaansing.

§ 12. Fyríbils upphaldsveiting sambært § 11, stk. 1 verður veitt soleiðis:

1) Persónur, sum býr einsamallur og hefur upphaldsskyldu mótvegis barni, fær 90% av hægstu upphaldsveiting.

2) Persónur, ið er sambúgvandi og hefur upphaldsskyldu mótvegis barni, fær 70% av hægstu upphaldsveiting.

3) Persónur, 25 ár og eldri, ið býr einsamallur og ikki hefur upphaldsskyldu mótvegis barni, fær 75% av hægstu upphaldsveiting.

4) Persónur, 25 ár og eldri, ið er sambúgvandi og ikki hefur upphaldsskyldu mótvegis barni, fær 50% av hægstu upphaldsveiting.

5) Persónur yngri enn 25 ár, ið ikki býr hjá einum ella báðum foreldrum og ikki hefur upphaldsskyldu mótvegis barni, fær 40% av hægstu upphaldsveiting.

6) Persónur, yngri enn 25 ár, ið býr hjá einum ella báðum foreldrum og ikki hefur upphaldsskyldu mótvegis barni, fær 22% av hægstu upphaldsveiting.

7) Persónur, sum er varðhaldsfongslaður ella settur í varðhaldslíknandi fyriskipan, situr dóm, ella er undir

aðrari frælsisskerjandi fyriskipan sambært dómi, fær 13% av hægstu upphaldsveiting.

Stk. 2. Persónur, sum fær fyribils upphaldsveiting sambært § 11, stk. 2, fær 22% av hægstu upphaldsveiting.

Stk. 3. Hóast stk. 1 kann upphaldsveitingin bert í serligum førum vera hægri enn inntøkan var, áðrenn umsókn um fyribils upphaldsveiting var send Almannaverkinum.

Stk. 4. Við áseting av inntøku sambært stk. 3 verður inntøka, sum ikki er skattskyldug, falda við 1,5. Fyribils upphaldsveitingin kann tó ikki vera hægri enn sambært stk.

1.Stk. 5. Fyribils upphaldsveiting verður veitt frá 1. í mánaðinum eftir, at umsóknin er móttikin, og staðfest er, at treytirnar eru loknar. Veitingin er til upphalds frameftir.

Stk. 6. Sambúgvandi sambært stk. 1, nr. 2 og 4 er persónur, sum býr saman við øðrum vaksnum persóni.

Stk. 7. Hægsta upphaldsveiting sambært stk. 1 og 2 er ásett í løgtingslóg um áseting og javning av almannaveitingum.

Varandi upphaldsveiting

§ 13. Persónur, sum hevur varandi tørv á veiting til sítt og familjunnar upphald, fær varandi upphaldsveiting, ið samsvarar við 75% av hægstu fyribils upphaldsveiting, tó ikki hægri enn veiting sbt. § 12, stk. 1.

§ 14. Treytin fyri at fáa tillutað varandi upphaldsveiting sambært § 13, stk. 1 er, at persónur og hjúnafelegi hansara, av heilsuligum ella sosialum orsökum, ikki kunnu ávísast arbeiði.

Stk. 2. Verður mett, at hjúnafelegin við eini útbúgving kann geva eitt munandi íkast til familjunnar upphald, kann stuðul til útbúgving veitast sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk.

Fíggjarligt ískoyti til høggar bústaðarútreiðslur

§ 15. Persónur, ið fær veiting sambært § 11, samanber § 12, stk. 1, nr. 1 og 2, og sum

hevur fleiri enn tvey børn at upphalda, kann í serligum føri fáa fíggjarligt ískoyti til høggar bústaðarútreiðslur.

Stk. 2. Persónur, ið fær veiting sambært § 11 ella § 13 og sum vegna týðandi likamligt ellar sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar má hava ávísan bústað, kann fáa fíggjarligt ískoyti til høggar bústaðarútreiðslur.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um treytir fyri tillutan av fíggjarligum ískoyti til høggar bústaðarútreiðslur sambært stk. 1-2.

Fíggjarligt ískoyti til húsaleigu

§ 16. Fíggjarligt ískoyti kann fyribils veitast at rinda grundaðar útreiðslur til húsaleigu, tá persónur er í vanda fyri at verða settur úr leigubústaði. Treytin er, at persónur ikki hevur fíggjarorku at rinda húsaleiguna. Almannaverkið kann í mesta lagi veita fíggjarligt ískoyti til húsaleigu tvær ferðir til sama persón. Almannaverkið kann seta sum treyt fyri at veita ískoyti til húsaleigu, at umsitingarlig avtala verður gjørd ella, at persónur á annan hátt ger sítt til at fáa tamarhald á sínum fíggjarligu viðurskiftum.

Stk. 2. Fíggjarligt ískoyti sambært stk. 1 skal serliga veitast barnafamiljum og persónum við víðfevndum sosialum trupulleikum. Almannaverkið kann rinda peningin beinleiðis til útleigara.

Fíggjarligt ískoyti til persónar í varðhaldi

§ 17. Persónur, ið fær veiting sambært § 11, samanber § 12, stk. 1, nr. 7, kann fáa fíggjarligt ískoyti til rímiligar bústaðarútreiðslur, um so er, at framhaldandi gjald fyri bústaðin hevur týdning fyri at varðveita bústaðin, og viðkomandi ikki hevur móguleika at halda útreiðsluna á annan hátt. Ískoyti verður veitt til verandi bústaðarútreiðslur, tó ikki til avdráttir til húsalán. Ískoyti til bústaðarútreiðslur verður ikki veitt, um dómurin er longur enn 12 mánaðir.

Stk. 2. Persónur, ið fær veiting sambært § 11, samanber § 12, stk. 1, nr. 7, ið hevur

uppihaldsskyldu mótvegis barni, og sum veruliga uppiheldur barninum, kann fáa fíggarligan stuðul til uppihaldið, tó í mesta lagi upphædd, ið svarar til vanliga barnagjaldið sambært lóggávuni um rættarstöðu barnanna.

Stk. 3. Persónur, ið er settur í gjald sambært lóggávuni um rættarstöðu barnanna, er ikki fevndur av stk. 2.

Fíggarligt ískoyti til stakútreiðslu

§ 18. Persónur, sum hevur verið fyri almannahending sambært § 11, stk. 1, og persónur, sum fær veiting sambært § 13, kunnu fáa fíggarligt ískoyti til neyðuga og rímliga grundaða stakútreiðslu, um so er, at viðkomandi ikki sjálvur er førur fyri at halda útreiðsluna.

Stk. 2. Persónur, sum hevur útreiðslur til sjúkuviðgerð, heilivág, tannviðgerð og líknandi útreiðslur, kann fáa fíggarligt ískoyti at halda útreiðsluna. Ískoytið er treytað av, at viðgerðin er fevnd av avtalu við Heilsutrygd.

Stk. 3. Treytin fyri at veita fíggarligt ískoyti sambært stk. 1 og 2 er, at persónur og familja hansara við at rinda útreiðsluna frameftir verða munandi avmarkað at gerast fíggarliga sjálvhjálpin.

Fíggarligt ískoyti til egingjald o.a.

§ 19. Persónur, sum fær veiting sambært § 11, stk. 2, samanber § 12, stk. 2, sambært §§ 12, stk. 1, nr. 5 ella 13a, stk. 1, nr. 5 í løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk, kann fáa fíggarligt ískoyti til útreiðslur, ið standast av uppihaldinum, undir hesum útreiðslur til egingjald, o.a.

Ognarviðurskipti

§ 20. Fyribils uppihaldsveiting sambært § 11, stk. 1 og varandi uppihaldsveiting sambært § 13 kunnu ikki veitast, um persónurin ella hjúnafelegi eiga ogn, sum kann nýtast til uppihald.

Stk. 2. Hóast ásetingina í stk. 1 kann persónur, ið fær varandi uppihaldsveiting

sambært § 13, eiga minni ogn, ætlað ávísing, eftir umstøðunum, rímligum endamáli.

Stk. 3. Hóast ásetingarnar í § 11, stk. 3 kann uppihaldsveiting verða veitt persóni, hvørs hjúnafelegi er undir útbúgving.

Stk. 4. At meta sum ogn sambært stk. 1 er til dømis reiður peningur, innistandandi, virðisbrøv, útgoldin eftirlønarpásporing og ognir umframt egnan bústað, so sum sethús, summarhús og aðrar fastognir, umframt kostnaðarmikið innbúgv.

Stk. 5. Sum ogn er ikki at meta:

1) ogn vegna endurgjald fyri varandi mein og ikki-fíggarligan skaða,

2) skaðabót vegna hættisliga sjúku ella skaða upp til 150.000 kr., ið verður útgoldin í einum. Upphæddin verður ikki roknað sum ogn í 5 ár eftir, at hon er útgoldin, og

3) ogn frá eftirgjaldi av almannaveitingum, í tvey ár tvey ár eftir, at eftirgjaldið er útgoldið.

Stk. 6. Í sambandi við fyribils uppihaldshjálp vegna sjúku er vinnutól, ið kann brúkast til framhaldandi uppihald, ikki at meta sum ogn.

Mótrokning í inntøku

§ 21. Hjá persóni, sum fær fyribils- ella varandi uppihaldsveiting, og sum hevur aðra inntøku, verður hendan drigin frá uppihaldsveitingini.

Stk. 2. Egininntøka, sum ikki er skattskyldug, verður faldað við 1,5 og síðani drigin frá uppihaldsveitingini.

Stk. 3. Hjá persóni sambært § 11, samanber 12, stk. 1, nr. 2, verður inntøka hjá hjúnafelegi mótroknað við 50% av inntøkuni, sum er oman fyri 70% av hægstu uppihaldsveiting.

Stk. 4. Hjá persóni sambært § 11, samanber § 12, stk. 1, nr. 4, verður inntøka hjá hjúnafelegi mótroknað við 30% av inntøkuni, sum er oman fyri 50% av hægstu uppihaldsveiting.

Stk. 5. Hjá persóni sambært § 11, samanber § 12, stk. 1, nr. 5, verður inntøka hjá hjúnafelegi mótroknað við 30% av

inntøkuni, sum er oman fyri 40% av hægstu uppihaldsveiting.

Stk. 6. Hjá persóni sambært § 13, stk. 1 verður inntøka hjá hjúnafelaga mótroknað við 50 % av inntøkuni, sum er oman fyri 75 % av hægstu uppihaldsveiting.

Stk. 7. Veitingar sambært løgtingslóg um barnagjald til einsamallar uppihaldarar v.fl., veitingar sambært løgtingslóg um familjuískoyti og stuðul frá privatum hjálparfelagsskapum verða ikki tiknar við sum inntøka sambært stk. 1.

Skylda at taka av tilboði sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk

§ 22. Persónur, sum fær fyribils uppihaldsveiting sambært § 11, stk. 1 vegna arbeiðsloysi, hevur skyldu at taka av tilboði um fyriskipan sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk.

Stk. 2. Persónur, sum fær fyribils uppihaldsveiting sambært § 11, stk. 1 vegna sjúku ella øðrum broytingum í sínum viðurskiftum, hevur skyldu at taka av tilboði um fyriskipan sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk, um tað kann sameinast við sjúkuna ella avbjóðingarnar hjá viðkomandi.

Stk. 3. Persónur, sum fær fyribils uppihaldsveiting sambært § 11, stk. 1 vegna sjúku, skal fylgja møguligum ávísingum frá lækna.

Stk. 4. Almannaverkið steðgar fyribils uppihaldsveiting sambært § 11, stk. 1, um persónur uttan haldgóða orsök noktar at taka av tilboði um fyriskipan sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um at steðga veiting sambært 1. pkt.

Eftirmeting

§ 23. Almannaverkið skal í seinasta lagi trýggjar mánaðir eftir, at ein persónur hevur fingið játtað fyribils uppihaldsveiting, meta, um grundarlag er fyri hjálp sambært aðrari lóggávu, undir hesum um viðkomandi lýkur treytirnar fyri at koma í

fyriskipan sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk.

Kapittul 4
Endurbót vegna brek ella sjúku

Endurgjald fyri meirútreiðslur

§ 24. Persónur, sum í heiminum uppiheldur barni við likamligum ella sálarligum breki ella sjúku, hevur rætt til at fáa endurgoldið neyðugar meirútreiðslur, ið eru ein beinleiðis avleiðing av brekinum ella sjúkuni. Meirútreiðslur eru:

- 1) Uppihaldsútreiðslur, ið standast av brekinum ella sjúkuni.
- 2) Útreiðslur til viðgerð, ið er fevnd av sáttmála við Heilsutrygd.
- 3) Útreiðslur til ríðing, tá barnið hevur so mikið víðfevnt virkistarn, at barnið av hesi orsök er útihýst ella avmarkað í sínum vali av frítíðarítrivi.

Stk. 2. Treytin fyri at fáa endurgjald fyri meirútreiðslur sambært stk. 1, nr. 2 er, at viðgerðin er neyðug og sambært tilmæli frá viðkomandi lækna. Stuðulin kann tó endurnýggjast við støði í meting frá honum, ið hevur viðgjørt barnið.

Stk. 3. Fíggjarligur stuðul til leypandi meirútreiðslur verður játtaður fyri í mesta lagi eitt ár í senn. Í tann mun, tørvurin hjá barninum er varandi og støðugur, kann fíggjarligur stuðul veitast fyri longur tíðarskeið enn eitt ár í senn, tó ikki longri enn tvey ár.

Endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku

§ 25. Endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku kann veitast í hesum førum:

- 1) tá tað vegna likamligt ella sálarligt brek ella sjúku er neyðugt at ansa barni í heiminum, ella at vera hjá barni í ávíst tíðarskeið í sambandi við viðgerð,
- 2) tá persónur ansar nærskyldum, sum ynskir at doyggja heima, ella
- 3) tá persónur í heiminum ansar nærskyldum við seinheilaskaða, sum ikki hevur fingið bjóðað pláss á vardum bústaði.

Stk. 2. Fær barn samdögurstilboð sambært hesi lögtingslóg ella lögtingslóg um barnavernd, kann foreldur ella fosturforeldur, hóast ásetingina í stk. 1, nr. 1, fáa endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku í sambandi við viðgerð barnsins á sjúkrahúsi ella aðrari viðgerð, tá tað er neyðugt, at foreldur ella fosturforeldur eru um barnið í sambandi við viðgerðina.

Stk. 3. Tað er ein treyt fyri at fáa endurgjald fyri inntøkumiss sambært stk. 1, nr. 2, at persónurin, sum verður ansaður, er røktarkrevjandi, sjúkrahúsviðgerð er útlitaleys, og livitíðin væntast at vera stutt.

Stk. 4. Rætturin til endurgjald sambært stk. 1, nr. 2 og 3 dettur burtur, tá ansingin steðgar. Tó verður rætturin til endurgjald varðveittur í 14 dagar eftir, at tann ansaði doyr.

Stk. 5. Endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku sambært stk. 1 verður ikki veitt fyri tann partin av inntøkuni, ið er hægri enn 25.000 kr. um mánaðin, íroknað frítíðarløn. Verður endurgjald fyri inntøkumiss veitt fyri lægri starvsbrøk ella fyri einstakar dagar, lækkar markið á 25.000 kr. samsvarandi lægra starvsbrøkinum ella við tali av døgum í mun til fulla arbeiðstíð. Upphæddin verður javnað sambært lögtingslóg um áseting og javning av almannaveitingum.

Stk. 6. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um treytir og útrokning av endurgjaldi fyri mista arbeiðsinntøku.

Fíggjarligur stuðul til avlamisbil

§ 26. Fíggjarligur stuðul til serligan útbúnað til bil verður veittur persóni, ið hevur varandi skert virkisfóri, tá ið bilur:

- 1) er neyðugur fyri, at persónurin kann koma til og frá arbeiði ella útbúgvingarstaði, ella
- 2) munandi bótir um avleiðingarnar av skerda virkisfórinum hjá persóninum, ella
- 3) munandi lættir um gerandisdagin hjá persóninum.

Stk. 2. Fíggjarligur stuðul sambært stk. 1 verður bert veittur, um Akstovan krevur serliga útbúnaðin.

Stk. 3. Kostnaðurin av serligum útbúnaði, ið fíggjarligur stuðul verður veittur til sambært stk. 1, kann ongantíð verða hægri enn helvtina av virðinum av bilinum, um bilurin er eldri enn 3 ár.

Stk. 4. Hevur skerda virkisfórið við sær, at tørvur er á kassabili ella smábussi, verður fíggjarligur stuðul, umframt fíggjarliga stuðulin sambært stk. 1, eisini veittur at keypa kassabil ella smábuss.

Fíggjarligur stuðul til kassabil ella smábuss verður veittur sum:

- 1) rentufrítt lán á 180.000 kr., og
- 2) rentu- og avdráttarfrítt lán á upphædd, ið samsvarar við munin millum 180.000 kr. og kostnaðin av bilinum.

Stk. 5. Fíggjarligur stuðul verður veittur til meirútreiðslur til vektgjald í mun til bil við eginvekt oman fyri 1300 kg, ið er skrásettir áðrenn 1. januar 2017. Hetta er eisini galdandi, um bilurin verður endurskrásettur eftir 1. januar 2017.

Stk. 6. Fíggjarligur stuðul verður veittur til meirútreiðslur til umhvørvisgjald á bili við eginvekt oman fyri 1300 kg og einum CO₂ útláti, ið er oman fyri 120 gramm pr. kilometur.

Stk. 7. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um:

- 1) treytir og umstøður fyri at fáa fíggjarligan stuðul til serligan útbúnað til bil og keyp av bili sambært stk. 1-4,
- 2) treytir og umstøður fyri at fáa fíggjarligan stuðul til meirútreiðslur til vektgjald og umhvørvisgjald sambært stk. 5 og 6,
- 3) treytir og umstøður fyri at varðveita fíggjarligan stuðul sambært stk. 1-6,
- 4) afturgjald av láni, herundir freistir fyri afturgjald og treytir fyri at eftirgeva lán, lækka lán, inntøkugrundarlagið fyri afturgjaldi, veðhald, fyrning og javning,
- 5) treytir at fáa fíggjarligan stuðul at skifta út bil, ið stuðul er veittur til sambært stk. 3,
- 6) fíggjarligan stuðul til neyðuga innrættan o.a.,

- 7) í hvønn mun fíggarligur stuðul kann veitast til at rinda koyrifrálæru o.a., og
- 8) fíggarligan stuðul til persónar, ið flyta til Føroyar og sum hava bil við.

Stuðul til bústaðarbroyting

§ 27. Stuðul verður veittur til at innrætta bústað til persón, ið hevur týðandi og varandi skert virkisføri, tá ið bústaðarbroytingin er neyðug til tess at gera bústaðin betur eignaðan sum tilhald fyri viðkomandi.

Stk. 2. Hevur bústaðarbroytingin sambært stk. 1 eina munandi virðisøking við sær, verður tann parturin av stuðlinum, ið samsvarar við virðisøkingina, veittur sum eitt rentu- og avdráttarfrítt lán, ið fellur til gjaldingar við eigaraskifti.

Stk. 3. Í teimum heilt serligu førunum, har stuðul sambært stk. 1 ikki er nøktandi til at gera bústaðin betur eignaðan sum tilhald, kann stuðul veitast til at gjalda útreiðslurnar at útvega annan bústað. Hesin stuðul er treytaður av, at annar bústaður ikki kann ávísast, ið nøktar tørvin hjá viðkomandi.

Stk. 4. Tann partur av stuðlinum sambært stk. 3, ið samsvarar við munin millum virðismetingina av verandi bústaði og útvegaða bústaðnum, verður veittur sum eitt rentu- og avdráttarfrítt lán, ið fellur til gjaldingar við eigaraskifti.

Stk. 5. Stuðul, veittur sambært stk. 1 og 3, kann lækkast heilt ella lutvíst:

- 1) um søkt verður um stuðul til bústaðarbroyting eftir at bústaðurin er umbygdur, ella annar bústaður er útvegaður eftir, at tørvurin hjá persóni er staðfestur, og bústaðurin ella umbyggingin av bústaðnum ikki hava gjørt bústaðin betur eignaðan sum tilhald hjá viðkomandi, ella
- 2) um søkt verður um stuðul til bústaðarbroyting, og farið er í gongd við umbygging av bústaðnum ella keyp av bústaði innan umsóknin er liðugt viðgjörd, og stuðul er játtaður.

Stk. 6. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um:

- 1) treytir og umstøður fyri at veita stuðul til bústaðarbroyting sambært stk. 1 og 3,
- 2) nær stuðulin heilt ella lutvíst kann lækka sambært stk. 5,
- 3) nær stuðulin skal rindast aftur, í hvønn mun afturgjaldskylduga upphæddin kann tryggjast við veðhaldi í ognini og um fyrning.

Bústaðarsosialur tørvur

§ 28. Persónur, ið hevur bústaðarsosialan tørv sambært reglunum í leigulógini, kann verða ávístur almennan leigubústað.

Stk. 2. Útreiðslurnar eftir reglunum í leigulógini verða bornar sambært hesi løgtingslóg.

Hjálparráð

§ 29. Hjálparráð verður veitt heimabúgvandi persóni við virkistarni orsakað av likamligum ella sálarligum breki ella sjúku, um hjálparráðið:

- 1) er neyðugt fyri, at persónur fær ella varðveitir tilknýti til arbeiðsmarknaðin,
- 2) munandi bætir um avleiðingar av sjúkuni ella brekinum, ella
- 3) munandi lættir um gerandisdagin í heiminum.

Stk. 2. Við virkistarni orsakað av likamligum ella sálarligum breki ella sjúku eru at skilja, at útlit ikki eru fyri, at heilsuviðurskiftini fara at betrast, og at tað frameftir fer at vera varandi tørvur á at bóta um brekið ella sjúkuna.

Stk. 3. Hóast ásetingina í stk. 1 og 2 kann hjálparráð sbrt. stk. 1 veitast fyribils í sambandi við endurvenjing frá Almannaverkinum.

Stk. 4. Hjálparráð sambært stk. 1 kann í serligum førum varðveitast, hóast persónurin er fluttur á bústað, ið er skipaður sambært hesi løgtingslóg ella barnaverndarlógini, um hjálparráðið:

- 1) er neyðugt til tess at varðveita móguleikan fyri atkomu ella upphaldi á bústaðnum, har persónurin er fluttur frá, og

2) er neyðugt við atlit til at varðveita tilknýtið millum persónin og foreldrini ella onnur, ið standa honum nær.

Stk. 5. Vanligt innbúgv ella brúkslutir eru ikki at meta sum hjálparráð. Hjálparráð, ið kann endurnýttast, verður veitt sum útlán.

Stk. 6. Fíggjarligur stuðul til meirútreiðslur til serkost og serlig klædnapløgg verður veittur sum hjálparráð til persón, ið er 18 ár ella eldri.

Stk. 7. Hóast ásetingina í stk. 1 verða persónligt tillagað hjálparráð veitt persóni á bústaði, ið er skipaður sambært hesi løgtingslóg, barnaverndarlógini ella løgtingslóg um heimatænastu og eldrarøkt v.m.

Stk. 8. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um:

1) hvørji hjálparráð kunnu veitast og varðveitast, hvørji hjálparráð stuðul kann veitast til, umframt møguligar treytir í hesum sambandi.

2) rakstur, viðlíkahald, umvæling og endurnýggjan av hjálparráðum.

3) egingjöld og minstu upphæddir fyri hjálparráð, undir hesum hjálparráð, ið verður veitt frá privatum veitara.

Hoyritól

§ 30. Persónur, har hoyrnin á betra oyranum í mesta lagi er 30dB, mált sum miðalvirðið fyri frekvensirnar 1000, 2000 og 4000 Hz, hevur rætt til hoyritólsviðgerð.

Stk. 2. Persónur, sum er 18 ár ella eldri, skal rinda egingjald á 2.000 kr. fyri hvørt hoyritólið, ið verður veitt frá tí almenna.

Stk. 3. Persónur, sum er 18 ár ella eldri, kann fáa fíggjarligan stuðul at keypa hoyritól frá góðkendum privatum veitara. Mesti stuðulin til hoyritól er 4.000 kr. fyri hvørt hoyritólið, tó ikki hægri enn kostnaðurin á hoyritólinum.

Stk. 4. Persónur, sum áður hevur fingið hoyritól sambært stk. 1 ella fíggjarligan stuðul sambært stk. 3, kann endurnýggja hoyritól 4. hvørt ár.

Stk. 5. Eftir ítøkiligari meting frá lækna kann víkjast frá avmarkingunum í stk. 1, 2

og 4, um heilt serlig atlit tala fyri tí, vísandi til § 29, stk. 1.

Stk. 6. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um játtan av hoyritóli og fíggjarligum stuðli sambært stk. 1-5.

Kapittul 5 Tænastur

§ 31. Sosialar tænastur sambært hesi løgtingslóg verða veittar við tí endamáli, at persónur eftir førimumi fær ment sínar førleikar, varðveitt verandi førleikastig og fær neyðuga endurbót, umsorgan og røkt.

Stk. 2. Sosial tænasta verður veitt við støði í førleikum, ið persónur hevur, og tí menniskjaliga tilfeingi, ið er kring hann, so at avvarðandi ella onnur kunnu hjálpa honum at røkja síni áhugamál.

Umsorganarskylda

§ 32. Almannerkið skal veita persóni, ið ikki er førur fyri at røkja egin áhugamál, neyðuga tænastu sambært hesi løgtingslóg, uttan mun til um viðkomandi er førur fyri at geva samtykki til tess. Tænastan kann tó ikki veitast við tvingsli, uttan so, at tvingsulin hevur heimild í løgtingslóg.

Virkisætlan

§ 33. Tá tænasta verður veitt sambært hesi løgtingslóg, skal ein virkisætlan leggjast fyri einstøku tænaðstuna, ið m.a. fevnir um:

1) hvørji mál og lutmál strembast skal eftir at røkka,

2) uppgávu- og ábyrgdarbýti millum persón og starvsfólk í mun til at røkka settum málum,

3) mett tíðarskeið fyri at røkka málunum,

4) eftirmeting og tillaging av ásettum málum.

Námsfrøðilig ráðgeving

§ 34. Námsfrøðilig ráðgeving verður veitt persóni, ið hevur dagliga umsorgan fyri

barni við týðandi líkamligum ella sálarligum breki ella varandi sjúku.

Stk. 2. Námsfrøðilig ráðgeving sambært stk. 1 fevnir um:

1) undirvísing í mun til brekið ella sjúkuna,
2) vegleiðing og námsfrøðilig amboð at handfara ítøkiligar avbjóðingar í gerandisdegnum hjá barninum og familjuni.

Stk. 3. Námsfrøðilig ráðgeving kann veitast í heiminum og sum bólkaundirvísing.

Stuðulstænasta

§ 35. Stuðulstænasta verður veitt heimabúgvandi persóni við líkamligum ella sálarligum breki ella persóni, sum er 18 ár ella eldri við víðfevndum sosialum trupulleikum til tess at veita persóni ein virknan og innihaldsríkan gerandisdag. Stuðulstænasta verður m.a. veitt sum:

1) námsfrøðilig leiðbeining í mun til at røkka yvirskipað persónlig mál
2) umsorgan og praktisk hjálp til dagligar uppgávur og fíggarviðurskipti,
3) fylgjari til sosial tiltøk,
4) vøka og hjáveru, ið er uttan fyri ábyrgdarøki hjá kommunu og heilsuverki.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um:

1) skipan av stuðulstænastu,
2) tillutan av stuðulstímum, undir hesum mesta tal av stuðulstímum, og
3) rindan av útreiðslum fyri stuðulsfólk, eitt nú til ferðing og sosial tiltøk.

Borgarastýrd stuðulstænasta

§ 36. Stuðulstænasta sambært § 35, stk. 1, nr. 2 - 4 kann veitast soleiðis, at persónur, ið fær stuðulstænastu, sjálvur tekur avgerð um hvør skal virka sum stuðulsfólk, hvat stuðulstænastan skal nýtast til og nær.

Stk. 2. Stuðulstænasta sambært stk. 1 kann veitast persóni 18 ár ella eldri, ið megnar at umsita stuðulstænastuna. Stuðulstænasta kann veitast barni, yngri enn 18 ár, tá tann ið hevur dagligu umsorganina av barninum, megnar at umsita stuðulstænastuna.

Stk. 3. Persónur, sum hevur tætt tilknýti til persón, sum sambært stk. 1 fær stuðulstænastu, kann ikki setast sum stuðulsfólk.

Stk. 4. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um:

1) skipan av stuðulstænastu sambært stk. 1, undir hesum treytir fyri stuðulstænastuni.
2) tillutan av stuðulstímum, undir hesum minsta og mesta tal av stuðulstímum, og
3) rindan av útreiðslum fyri stuðulsfólk, eitt nú til ferðing og sosial tiltøk

Endurvenjing

§ 37. Endurvenjing verður veitt persóni í aldrinum 18 ár upp til fólkapensjónsaldur, sum vegna mistan førleika tørvar endurvenjing. Endurvenjing verður veitt við tí endamáli, at persónur:

1) kann fáa ella varðveita tilknýtið til arbeiðsmarknaðin, ella
2) kann klára seg uttan hjálp ella við minni hjálp frá Almannaverkinum.

Stk. 2. Persónur, niður í 16 ára aldur, kann í serligum førum fáa endurvenjing, tá endurvenjingin er ein liður í arbeiðsbúgvingarætlan sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um endurvenjing, undir hesum treytir fyri at fáa endurvenjing og reglur um endurvenjingarætlan og samstarv við sjúkrahúsverk og kommunal samstarvsøki.

Viðlíkahaldsvenjing

§ 38. Viðlíkahaldsvenjing verður veitt persóni í aldrinum 18 ár upp til fólkapensjónsaldur, sum orsakað av breki ella sjúku hevur týðandi og varandi skert virkisføri, ið munandi víkir frá aldurssvarandi virkisføri, og hevur týðandi ávirkan á sjálvhjálpmi.

Stk. 2. Viðlíkahaldsvenjing verður veitt við tí endamáli at tryggja verandi virkisførleika og fyribyrgja og útseta, at virkisførleikin versnar soleiðis, at persónur:

1) kann fáa ella fasthalda tilknýti til arbeiðsmarknaðin, ella

2) klárar seg uttan, ella við minni hjálp frá Almannaverkinum.

Stk. 3. Viðlíkahaldsvenjing kann í mesta lagi játtast fyri 24 mánaðir í senn. Áðrenn játtanarskeiðið endar, skal Almannaverkið hava tikið nýggja avgerð um viðlíkahaldsvenjing. Almannaverkið avger, hvussu viðlíkahaldsvenjing verður veitt, undir hesum tal av tímum til viðlíkahaldsvenjing.

Virknistænasta

§ 39. Pláss á dagstovni og frítíðarheimi verður veitt barni við likamligum ella sálarligum breki, ið ikki kann vera á kommunalum dagstovni ella frítíðarheimi.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann áseta foreldragjald fyri pláss á dagstovni og frítíðarheimi. Gjaldið kann ikki vera hægri enn kommunalt pláss á dagstovni og frítíðarheimi.

Stk. 3. Stendst ivi um, hvørt barn skal hava pláss á dagstovni ella frítíðarheimi sambært hesi løgtingslóg tekur Almannaverkið avgerð eftir tilmæli frá óheftari fakligari nevnd.

Stk. 4. Landsstýrismaðurin setir fakligu nevndina sambært stk. 3. Fakliga nevndin verður mannað við trimum limum og trimum varalimum, ið verða valdir 4. hvørt ár. Limir manna nevndina, til nýggir limir eru valdir.

§ 40. Virknistænasta verður veitt persóni við likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum.

Stk. 2. Virknistænasta verður veitt við tí endamáli at tryggja persóni ein virknan og innihaldsríkan gerandisdag, soleiðis, at hann varðveitir og mennir sínar persónligu og sosialu førleikar.

Stk. 3. Virknistænasta kann t.d. veitast sum:

- 1) frítíðartilboð
- 2) vardur verkstaður
- 3) verkhus ella
- 4) arbeiðsrættað fyriskipan.

Stk. 4. Persóni í virknistænastu, ið er at meta sum framleiðsluvirki, verður veitt samsýning á 5 % av grundløn sambært

sáttmála millum Føroya
Arbeiðsgevarafelag og Føroya
Arbeiðarafelag, frítíðarløn ikki íroknað.

Umlætting

§ 41. Umlætting verður veitt:

1) Tí, ið hevur dagligu umsorganina av persóni við týðandi likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum.

2) Persóni við týðandi likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum, ið býr heima.

Stk. 2. Umlætting verður veitt sum:

- 1) Náttarumlætting ella
- 2) Samdøgursumlætting í ávíst tíðarskeið.

Stk. 3. Umlætting verður veitt eftir tørvi hjá og í samráð við tann, ið skal hava umlætting.

Stk. 4. Landsstýrismaðurin kann krevja gjald fyri umlætting.

Tulkatænasta

§ 42. Tulkur verður veittur persóni við ongari ella niðursettari hoyrn, og sum tí hevur tørv á tulki, tá samskipt verður við onnur.

Stk. 2. Tulkur verður veittur soleiðis, at persónur kann taka lut í samfelagslívi og sosialum lívi á jøvnum føti við onnur.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin ásetir reglur um treytir fyri at veita tulkatænastu, tal av tulkatímum, undir hesum býtislykil millum brúkarar og gjald fyri avleiddar útreiðslur.

Flutningstænasta

§ 43. Flutningstænasta verður veitt persóni til og frá tænastrá sambært hesi løgtingslóg. Flutningur í sambandi við tænastrá verður veitt persóni, sum ikki sjálvur kann nýta almennar ella privatar flutningsskipanir ella koyra í egnum bili til tænastrá.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann áseta brúkaragjald fyri flutningstænastrá.

Hjálp í sambandi við harðskap

§ 44. Fyribils gisting á kreppumiðstöð, eins og umsorgan, ráð og vegleiðing verður veitt persóni vegna harðskap í parlagi ella nærsambondum.

Stk. 2. Kreppumiðstöðin tekur avgerð um innskriving.

Stk. 3. Persónur, ið gistir á kreppumiðstöð rindar fyri upphaldið.

Stk. 4. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur og kann veita fíggjarligan stuðul til kreppumiðstöð, sambært stk. 1, eftir nærri ásettum treytum.

Kapittul 6 Bústaðir

Fyribils bústaður

§ 45. Fyribils bústaður verður veittur persóni við likamligum ella sálarligum breki ella sosialum trupulleikum.

Stk. 2. Endamálið við fyribils bústaði er m.a. at veita sernámsfrøðiliga viðgerð og at menna persónligar og sosialar førleikar soleiðis, at persónur megnar at liva eitt so sjálvstøðugt lív, sum tilber, undir hesum at fáa ella varðveita tilknýti til skúla og arbeiði.

Stk. 3. Fyribils bústaður sambært stk. 1 verður veittur:

- 1) á bú - og viðgerðarstovni, ella
- 2) í stovnslíknandi fyriskipan

Vardur bústaður

§ 46. Vardur bústaður verður veittur persóni, sum hevur týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar og hevur tørv á hjálp og stuðli til vanligt dagligt virksemin umframt møguliga røkt.

Stk. 2. Vardur bústaðir sambært stk. 1 verða veittir:

- 1) í búfelagsskapi, ella
- 2) á sambýli.

Serlig bútilboð

§ 47. Serligt bútilboð verður veitt persóni við víðfevndum sosialum trupulleikum,

sum ikki er førur fyri at útvega sær ella fasthalda ein varandi bústað.

Stk. 2. Endamálið við serligum bútilboði er at veita persóni umsorgan og hjálp til dagligt virksemin. Serlig bútilboð kunnu umframt bútilboð eisini skipast sum dag- og náttartilboð.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um serlig bútilboð og um stuðul til sjálvbodnar felagsskapi, sum skipa serlig bútilboð.

Húsaleiga og felags útreiðslur o.a.

§ 48. Persónur á fyribils bústaði sambært § 45 og á vardum bústaði sambært § 46 rindar fyri húsaleigu, íroknað streym og olju, umframt felags útreiðslur.

Stk. 2. Húsaleiga á fyribils bústaði og vardum bústaði, verður ásett í mun til stand á tí leigaða, samlað fermetratal, ið persónur hevur at ráða yvir, íroknað felagshøli, umframt viðlíkahald vegna slit og elli. Húsaleiga, frároknað streym og olju, verður javnað á hvørjum ári sambært løgtingslóg um áseting og javning.

Stk. 3. Felags útreiðslur á bústaði sambært stk. 1 verða ásettar í mun til, hvørjar útreiðslur eru felags. Felags útreiðslur skulu í minsta lagi fevna um endurnýggjan av felags innbúgv. Felags útreiðslur verða ásettar í reglugerð fyri einstaka bústaðin.

Stk. 4. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um m.a. áseting av húsaleigu, nær húsaleigan kann lækkast grundað á inntøkuviðurskifti leigarans, felags útreiðslur, foreldragjald, leigureglur og reglur um skilhald.

Móttøkuskýlda og tryggjaðar búfyriskipanir

§ 49. Almannaverkið hevur skyldu at veita sosialnámsfrøðiliga viðgerð og fyribils bústað sambært § 45 ella vardan bústað sambært § 46 til persón:

- 1) sum sambært rættarúrskurði skal sinniskannast,
- 2) sum sambært rættarúrskurði ella dómi skal setast í vardan bústað ella vera undir

eftirliti, undir hesum við móguleika fyri fysisitingarlíga at verða settur í vardan bústað, ella

3) sum treyt fyri ákæruafturtøku ella royndarleysgeving verður settur í vardan bústað, ella skal vera undir eftirliti, undir hesum við móguleika fyri fysisitingarlíga at verða settur í vardan bústað.

Stk. 2. Almannerkið hevur skyldu at veita sosialnámsfrøðiliga viðgerð og fyribils bústað sambært § 45 ella vardan bústað sambært § 46 til persón, ið er dømdur sambært § 74a í revsilógini.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um sosialnámsfrøðiliga viðgerð, ætlan, samstarv og samskipan við aðrar myndugleikar o.a.

§ 50. Almannerkið leggur tilmæli fyri tvingsilsnevndina, sambært tvingsilslógini um, at Almannerkið veitir persóni fyribils bústað sambært § 45 ella vardan bústað sambært § 46, sum eina tryggjaða búfyriskipan.

Stk. 2. Ein tryggjað búfyriskipan sambært stk.1, er ein fyriskipan, ið alt ella nærum alt samdøgrið stöðugt hevur læstar úthurðar og læst vindeygu.

Stk. 3. Ein tryggjað búfyriskipan sambært stk.1 kann verða skipað sum ein fyribils bústaður, vardur bústaður ella sum ein sjálvstøðugur partur av slíkum bústaði.

Stk. 4. Landsstýrismaðurin góðkennir, at tryggjaðar búfyriskipanir sambært stk.1 verða skipaðar.

§ 51. Almannerkið leggur tilmæli fyri tvingsilsnevndina, sambært tvingsilslógini um, at Almannerkið veitir persóni tryggjaða búfyriskipan sambært § 50, tá:

1) Almannerkið sambært dómi ella rættarúrskurði skal veita vardan bústað sbrt. § 49, stk.1, nr.1-3, ella

2) Almannerkið metir, at avgerðin er neyðug til tess at forða fyri, at persónur ger skaða á seg sjálvan ella onnur, og

3) viðurskiftini í tí einstaka førinum gera tað neyðugt til tess, at persónur kann fáa neyðuga hjálp, stuðul og røkt sambært hesi lóg, og

4) endamálið ikki kann røkkast við øðrum sosialnámsfrøðiligum tiltøkum.

Stk. 2. Í tilmælinum sambært stk.1, samanber § 50, stk. 1 skal:

1) metast, um treytirnar fyri at veita tryggjaða búfyriskipan eru loknar,

2) neyðugt skjalprógv fyri niðursettum sálarligum virkisførleika verða tøkt,

3) upplýsast, hvør stuðul, hjálp og røkt higartil er veitt sambært hesari lóg,

4) upplýsast, hvussu stuðul, hjálp og røkt verður veitt sambært hesi lóg, umframt nær persónur skal flytast, og

5) upplýsast, hvørjar viðmerkingar persónur sjálvur, verji, hjúnafelegi, maki ella onnur avvarðandi hava til ætlaðu avgerðina.

Stk. 3. Kann tryggjað búfyriskipan ikki veitast í Føroyum, skal tilmælið fevna um, hvør fyriskipan í øðrum parti av ríkinum verður mett hóskandi, samanber § 67, stk. 2.

Stk. 4. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um skipan og góðkenning av tryggjaðum búfyriskipanum, umframt nærri reglur um treytir, gildistíð, upphald og karmar kring tryggjaðar búfyriskipanir.

§ 52. Skal persónur setast á fyribils ella vardan bústað í Føroyum ella í øðrum parti av ríkinum sambært § 49, stk.1, nr. 1-3, og setir persónur seg ímóti hesum, veitir lögreglan eftir áheitan frá Almannerkinum hjálp at flyta persónin á bústaðin.

Kapittul 7

Upplýsingarskylda, reglur um afturgjald o.a.

Upplýsingarskylda og reglur um afturgjald

§ 53. Persónur, ið skal hava hjálp sambært hesi lögtingslóg, skal eftir áheitan frá Almannerkinum lata neyðugar upplýsingar til málið, undir hesum at lata seg kanna av lækna e.l. og at geva samtykki til, at upplýsingar verða umbidnar frá øðrum myndugleika, peningastovni, sálarfrøðingi, arbeiðsgevara og øðrum

privatum. Hesir myndugleikar og privat hava tá skyldu at lata umbidnu upplýsingarnar. Verða upplýsingarnar ikki latnar, kann Almannaverkið krevja rættarlaga avhoyring sambært § 1018 í rættargangslógini.

Stk. 2. Í málum um uppihaldshjálp, fíggjarligt ískoyti, fíggjarligt endurgjald og fíggjarligan stuðul kann Almannaverkið, hóast samtykki ikki verður givið sambært stk. 1, krevja upplýsingar frá øðrum almennum myndugleikum um fíggjarlig viðurskifti hjá persóni og hjúnafelaga.

Stk. 3. Í málum um afturgjaldskyldu sambært § 54, stk. 2, og í málum um at flyta persón á bústað ímóti hansara vilja, sambært reglunum í tvingsilslógini, kann Almannaverkið krevja upplýsingar frá myndugleikum og privatum uttan samtykki, samanber stk. 2.

Stk. 4. Sum liður í at fyrireika neyðuga tænaðu sambært kapitli 5 og 6 í hesi løgtingslóg kunnu Almannaverkið og sjúkrahúsverkið av sær sjálvum og uttan at biðja um samtykki lata upplýsingar millum sín um innlegging á ella útskriving frá sjúkrahúsi.

§ 54. Persónur, ið fær hjálp sambært hesi løgtingslóg, skal boða Almannaverkinum frá øllum broytingum í persónligu og fíggjarligu viðurskiftum sínum, ið kunnu hava ávirkan á hjálpinu.

Stk. 2. Hevur persónur av órøttum fingið uppihaldsveiting, fíggjarligt ískoyti, fíggjarligt endurgjald ella fíggjarligan stuðul sambært hesi løgtingslóg, og átti hann at verið vitandi um hetta, skal upphæddin gjaldast aftur. Tað sama er galdandi, um orsøkin er vantandi ella skeivar upplýsingar frá viðkomandi, sum hesin hevur skyldu at lata Almannaverkinum.

§ 55. Almannaverkið kann taka avgerð um, at persónur skal gjalda aftur uppihaldsveiting og fíggjarligt ískoyti, - tá persónur:

1) hevur tørv á hjálp vegna óskil í sínum fíggjarviðurskiftum,

2) uttan neyðuga orsøk hevur sagt starv frá sær, ikki hevur tikið við starvi ella sýtt at fara undir arbeiðsfremjandi tiltøk,

3) sleppur sær undan uppihaldsskylduni mótvegis hjúnafelaga og børnum, yngri enn 18 ár.

4) innan rímliga tíð verður førur fyri at rinda hjálpinu aftur,

5) seinni fær útgildið endurgjald, hjúnafelagagjald ella aðra upphædd, ið kann nýtast til uppihald, tó undantikið endurgjald samanber § 20, stk. 5.

Stk. 2. Verður almannahjálp veitt við afturgjaldskyldu, skal Almannaverkið kunna um afturgjaldskylduna og grundarlagið fyri afturgjaldskylduni í sambandi við avgerðina um at veita hjálp.

§ 56. Rindar persónur ikki afturgjaldskrav sambært § 54, stk. 2 og § 55, stk. 1 innan ásettu freist, verður rentutilskrivning framd. Rentutilskrivning er 0.7% fyri hvønn byrjaðan mánað. Sama er galdandi fyri skuldskrivaða rentu.

Stk. 2. Afturgjaldskrav og renta, ið eru fallin til gjaldingar, kann verða innheintað við panting.

Stk. 3. TAKS fremur panting fyri afturgjaldskrav og skuldskrivaða rentu sambært stk. 1 eftir reglunum fyri innkrevjing av skattum.

Stk. 4. Heimilað verður TAKS at innkrevja skuld og innkrevjingarkostnað sambært hesi løgtingslóg við at afturhalda í A-inntøku hjá teimum gjaldskyldugu sambært reglunum um hetta í skattalógini.

§ 57. Fíggjarligt ískoyti til avdráttir til egnan bústað sambært § 15, stk. 1 og 2 skal rindast aftur.

Stk. 2. Fíggjarligt ískoyti til goymslugjald til leigubústað sambært § 15, stk. 1 og 2 og § 18, stk. 1 skal rindast aftur.

Stk. 3. Hevur Almannaverkið rindað goymslugjald inn á kontu hjá útleigara, skal útleigari rinda Almannaverkinum goymslugjald aftur.

Stk. 4. Fíggjarligt ískoyti til avdráttir til egnan bústað verður veitt sum lán. Veðbræv

verður tinglyst á ognini, og útreiðslurnar í hesum sambandi kunnu leggjast afturat láninum. Lánið fellur til gjaldingar við eigaraskifti.

Úttøka, útgjald o.a

§ 58. Fíggjarligur stuðul sambært hesi løgtingslóg verður ikki veittur til útreiðslur, ið persónur hevur sett seg fyri, áðrenn Almannaverkið hevur tikið avgerð um játtan. Almannaverkið kann í heilt serligum førum víkja frá hesum kravi, t.d. tá talan er um bráðfeingistørv, ið ger, at ikki er ráðiligt at bíða við at átaka sær útreiðsluna.

Stk. 2. Uppihaldsveiting og fíggjarligt ískoyti verða veitt frá tí degi, umsóknin er móttikin.

§ 59. Uppihaldsveiting, fíggjarligt ískoyti og fíggjarligur stuðul sambært hesi lóg kunnu ikki gerast til mál fyri úttøku ella aðrari rættarsókn. Avtalur um slík krøv eru ógildugar.

§ 60. Er tað eftir lógini um rættarstöðu í hjúnalagi álagt persóni at rinda hjúnafelagagjald til persón, ið fær uppihaldsveiting sambært hesi løgtingslóg, kann Almannaverkið ganga í rættin til hjúnafelagagjaldið frá gjaldskylduga, hetta uttan mun til, um viðkomandi ikki longur hevur uppihaldsskyldu sambært § 10 í hesi løgtingslóg.

Stk. 2. Er tað eftir lógini um rættarstöðu barnanna álagt einum persóni at rinda barnagjald o.a. til eitt barn, ið fær fyribils bústað sambært § 45 frá Almannaverkinum, kann Almannaverkið frá fyrsta uppihaldsdegi ganga í rættin til barnagjaldið frá gjaldskylduga.

Stk. 3. Almannaverkið kann somuleiðis ganga í rættin at krevja hjúnafelagagjald og barnagjald o.a. ásett ella at krevja gjaldið hækkað.

Stk. 4. Í sambandi við áseting ella hækking av hjúnafelagagjaldi og barnagjaldi o.ø. sambært stk.1-3, kann Almannaverkið seta eina avtalu um hjúnafelagagjald og

barnagjald til vikis, um so er, at avtalan má metast at vera gjørd við tí endamáli at forða Almannaverkinum at fremja sín rætt sambært stk. 1-3.

Kapittul 8 Umsitingarligar reglur

§ 61. Almannaverkið tekur avgerð sambært hesi løgtingslóg, tó kunnu sjálvsognarstovnar, ið reka virksemini, ið er skipað við heimild í hesi løgtingslóg taka avgerð um upptøku, og nær fyriskipan endar.

Umsiting av uppihaldsveiting

§ 62. Varnast Almannaverkið, at persónur ikki megnar at umsita uppihaldsveitingina, undir hesum um viðkomandi ikki megnar at halda sínar skyldur mótvegis útleigara, kann Almannaverkið taka avgerð um, hvussu uppihaldsveitingin skal útgjaldast, undir hesum at rinda allar fastar útreiðslur hjá persóni, áðrenn restin av uppihaldsveitingini verður útgoldin.

§ 63. Landið heldur útreiðslurnar sambært hesi løgtingslóg.

Stk. 2. Kommunurnar afturrinda landinum tær útreiðslur, ið standast av, at

- 1) Almannaverkið veitir fyribils hjálp vegna vantandi barnaansing, sambært § 11, stk. 2, nr. 4, og
- 2) Almannaverkið veitir stuðul til bústaðarbroyting sbrt. § 27 til persón yvir 67 ár vegna vantandi búpláss sbrt. løgtingslóg um heimatænastu og eldrarøkt v.m.

Stk. 3. Almannaverkið krevur peningin innaftur frá kommununum umvegis TAKS.

Ráðgevandi ráð

§ 64. Landsstýrismaðurin kann seta ráð at ráðgeva í brekpolitiskum spurningum og í viðurskiftum annars hjá fólki, ið bera brek.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetir reglur um virksemini, val av nevndarlimum undir

hesum hvussu ráðið verður mannað og skipað.

Brúkararáð

§ 65. Almannerkið skal taka stig til at stovna brúkararáð við tí endamáli at tryggja persónum, ið fáa tænastru sambært kapitli 5 og 6 í hesi lógtingslóg ávirkan á, hvussu tænastru verður skipað.

Stk. 2. Brúkararáðini skipa seg og sítt virkseml sjálvi.

Góðkenning

§ 66. Landsstýrismaðurin kann eftir nærri ásettum treytum loyva øðrum at stovna og reka virknistænastru sambært kapitli 5 og 6 í hesi lógtingslóg.

Stk. 2. Góðkenning sambært stk. 1 fevnr um skipan av nevndu tænastru, undir hesum málbólki, upptøka, staðseting, hólisviðurskifti, fígging, gjald og ábyrgdarbýti.

Avtalur um veiting av tænastru

§ 67. Almannerkið kann gera avtalu um tænastru frá øðrum almennum og privatum veitara til tess at røkja sínar skyldur sambært kap. 5 og 6 í hesi lógtingslóg.

Stk. 2. Um nøktandi tilboð ikki kann veitast í Føroyum kann Almannerkið gera avtalu við veitara uttanlands.

§ 68. Almannerkið kann ímóti gjaldi veita pláss á fyríbils bústaði ella vardum bústaði til persón, ið er fevndur av lógtingslóg um heimatænastru og eldraøkt v.m.

Stk. 2. Almannerkið kann ímóti gjaldi veita tænastru sambært kapitli 5 í hesi lógtingslóg til aðrar myndugleikar, ið virka sambært geiraábyrgd. Almannerkið kann somuleiðis ímóti gjaldi veita tulkatænastru til privat, ið ikki virka sambært myndugleikaábyrgd.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann seta treytir, undir hesum um kostnað í sambandi við, at

Almannerkið veitir tænastru ímóti gjaldi sambært stk. 1-2.

Eftirlit

§ 69. Landsstýrismaðurin hevur námsfrøðiligt eftirlit við tænastru sambært kapitli 5 og 6 í hesi lógtingslóg. Eftirlitið kann skipast sum fráboðað og sum ófráboðað eftirlit.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um eftirlit.

Revsing

§ 70. Uttan so at hægri revsing kann dømast sambært aðrari lóggávu, kann persónur, ið dylur upplýsingar ella gevur skeivar ella villleiðandi upplýsingar, ið hava týdning fyri avgerð sambært hesari lógtingslóg, revsast við bót.

Stk. 2. Uttan so at hægri revsing kann dømast sambært aðrari lóggávu, kann arbeiðsgevur, ið dylur upplýsingar ella gevur skeivar ella villleiðandi upplýsingar, ið hava týdning fyri avgerð sambært hesari lógtingslóg, revsast við bót. Løgfrøðiligir persónar kunnu revsast sambært reglunum í 5. kapitli í revsilógini.

Kærumyndugleiki

§ 71. Avgerðir hjá Almannerkinum sambært hesi lógtingslóg kunnu kærast til Kærunevndina í almanna-, familju- og heilsumálum innan 4 vikur eftir, at kærarin hevur fingið fráboðan um avgerðina.

Stk. 2. Kærunevndin kann víkja frá hesi freist, um heilt serlig orsök er til tað. Avgerð um at víkja frá kærufreistini kann ikki kærast til annan fyrisitingarligan myndugleika.

Gildiskoma og skiftisreglur

§ 72. Henda lógtingslóg kemur í gildi 1. januar 2019, tó kemur § 38 í gildi 1. januar 2020 og § 43 í gildi 1. januar 2021.

Stk. 2. Samstundis fer úr gildi lov nr. 56 af 15. marts 1967 for Færøerne om offentlig forsorg.

Stk. 3. § 21, stk. 2 er bert galdandi fyri mál, ið byrja eftir gildiskomu lógarinnar.

Stk. 4. Kunngerðir við heimild í lov nr. 56 af 15. marts 1967 for Færøerne om offentlig forsorg hava framvegis gildi í tann mun, tær ikki eru í ósamsvari við ásetingarnar í hesi lógtingslóg.

Stk. 5. Brot á lov nr. 56 af 15. mars 1967 for Færøerne om offentlig forsorg, ið eru framd, áðrenn lógtingslóg um almannatrygd og vælferð kemur í gildi, verða revsað eftir §37 í lov nr. 56 af 15. marts 1967 um offentlig forsorg og eftir reglum við heimild í lov om offentlig forsorg.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsök til uppskotið

Uppskotið er liður í yvirskipaðu ætlanini hjá samgonguni at virka fyri, at vælferðarskipanin í størri mun verður lagað til føroysk viðurskifti og at fremja nýskipanir á almannaøkinum, sum skulu tryggja øllum borgarum góða tænastrá, rættartrygd og møguleikar at liva og virka í Føroyum.

Eins og forsorgarlógin hevur verið, verður lógtingslóg um almannatrygd og vælferð evsta fíggarliga trygdarnetið fyri teir borgarar, ið ikki sjálvir megna at upphalda sær sjálvum og sínum, og fyri teir borgarar, ið hava tørv á tænastrá, verður lógin karmur um teirra gerandisdag og virki.

Endamálið við lógaruppskotinum er, at samfelagið frameftir hevur eina lóggávu, sum lýkur tey krøv, sum nútíðarsamfelagið setir, har dentur verður lagdur á sjálvsavgerðarrætt borgarans, soleiðis, at tænastrá og veitingar verða veittar við stóði í tørv og ynski borgarans í mun til egna lívsstöðu og soleiðis, at borgarin hóast tarn ella sjúku fær eitt fyri hann nøktandi og innihaldsríkt lív.

Endamálið við uppskotinum er at fáa eina føroyska lógtingslóg um vælferð, ið lagað er til føroysk viðurskifti í einum. Uppskotið setir kós fyri, hvussu stórir partur av føroysku vælferðartænastránum verður skipaður frameftir.

Endamálið við uppskotinum er eisini at brynja føroyska vælferðarsamfelagið til tær avbjóðingar, ið longu eru og ikki minst standa fyri framman. Fólk liva longur, viðgerðarhættir gerast alsamt betri, og breið semja er um, at fólk ikki skulu verða á sjúkrahúsi í langa tíð, men skulu heldur hava tænastrá í nærumhvørvinum so leingi sum gjørligt. Samstundis gerast alsamt færri skattgjaldarar at rinda fyri vælferðartænastránum.

Tí er neyðugt at skipa vælferðartænastránum soleiðis, at so nógv sum gjørligt kunnu hava og varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin.

Ein av høvuðstættunum í uppskotinum er tískil, at veitingar og tænastrá skulu veitast við tí fyri eyga at gera borgaran meira sjálvhjálpan og í at fáa og varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin.

Eisini tekur uppskotið hædd fyri, at familjur, sum hava barn, sum ber brek, ella ein maki hjá einum, sum hevur fingið niðursett virkisfæri, skulu stuðlast í at varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin og fáa neyðuga hjálp til at taka sær av sínum so leingi sum gjørligt.

Harumframt er ætlanin, at borgari skal fáa viðlíkahaldsvenjing fyri at fyrbyrgja, at viðkomandi noyðist av arbeiðsmarknaðinum ella skal hava umfatandi tænastr frá Almannaverkinum.

Í uppskotinum er ein røð av møguligum amboðum, sum Almannaverkið kann velja at brúka fyri at hjálpa persónum, sum hava tørv á antin fíggjarligari hjálp ella tænastr, fyri at virka á jøvnum føti við onnur í samfelagnum.

Uppskotið fevnir um eina røð av dagføringum í mun til verandi lóggávu, eins og uppskotið gevur landsstýrismanninum heimild til at skipa nýggjar tænastr, sum tørvur er á, fyri at borgarar, sum bera brek kunnu virka á jøvnum føti við onnur í samfelagnum.

Vælfærðartænastrnar skulu leggja størri dent á tann fyrbygjandi tættin, og veitingar og tænastr skulu í størri mun virka og eggja til størri sjálvhjálpi.

Uppskotið er somuleiðis saman við uppskotinum til broyting í lógtingslóg um heimastænastr, eldrarøkt v.m. liður í arbeiðinum hjá samgonguni at fáa loyst nøkur av teimum markamótum, sum eru millum land og kommunur eftir, at kommunurnar í 2015 fingtu ábyrgd av nøkrum vælfærðartænastrum, sum áður vórðu skipaðar undir landinum sambært forsorgarlógini.

Endamálið er at gera greiðari, hvørjar veitingar og tænastr eru, og hvørjar treytir eru knýttar at.

Harumframt er endamálið, at Almannaverkið fær greiðari reglur at arbeiða út frá bæði sosialfakliga og námsfrøðiliga, og tað sama ger seg galdandi fyri aðrar stovnar, og sjálvbodnir felagsskapir, sum veita tænastr, fáa greiðari reglugrundarlag at arbeiða út frá. Forsorgarlógin hevur í góða hálva øld verið hornasteinurin í føroyskum sosialpolitikki og undir føroysku vælfærðarskipanini. Forsorgarlógin er upprunaliga dansk lóg, og varð sett í gildi fyri Føroyar í 1967.

Fyrstu ferð heitið “forsorgarlóg” varð nýtt fyri sosiallóg, galdandi í Føroyum, var í 1960, men nýggj lóg kom í 1967, og síðan er lógin vordin broytt munandi í fleiri umførum. Í 1988 vórðu allar broytingarnar savnaðar í eini sokallaða lógarkunngerð, men framhaldandi er tað lógin frá 1967 við seinni broytingum, sum er heimildargrundarlagið.

Forsorgarlógin er smíðað í eini tíð, har vælfærðartænastrnar vórðu skipaðar á annan hátt enn í dag, og sum í stóran mun bygdu á eina stovnsgerð (institutionalising) av borgarum, ið bóru brek.

Seinnu árin hevur Almannamálaráðið arbeiðt stig- og miðvíst við at dagføra lóggávuna soleiðis, at lóggávan er meira í samsvari við nútíðar hugsjón við atlitum at viðurskiftum hjá fólki, ið bera brek. Harumframt hevur verið arbeiðt fram ímóti at fáa greiðari rættarstöðu og betra um lögfrøðiliga og umsitingarliga karmarnar hjá myndugleikum, sum umsita tænastr og veitingar, sum eru skipaðar sambært forsorgarlógini.

Í januar 2017 fekk landsstýrismaðurin handað tilmæli til tænastrupolitikk við heitinum “Borgarin takast uppá ráð” og frágreiðing til tilmæli. Tilmælið er tilevnað av einum breitt fevnandi arbeiðsbólki við umboðum frá áhugafeløgum, fakfeløgum, Almannaverkinum og Almannamálaráðnum. Í tilmælinum og frágreiðingini er sjóneykan sett á verandi sosialar tænastr, og hvussu vit eiga at skipað tænastr til fólk, sum bera brek frameftir.

Løgtingið hevur í hesum sambandi havt frágreiðing um tænastr til aðalorðaskiftis í apríl 2017, har landsstýrismaðurin legði fram sína ætlan fyri, hvørjar tænastr skulu veitast frameftir, og hvussu hesar skulu veitast.

Landsstýrismaðurin í almannamálum er nú komin á mál við arbeiðinum og setir við uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð kós fyri, hvussu partar av føroysku vælferðarskipanini skulu skipast soleiðis, at borgarar, sum ikki megna at upphalda sær og sínum, og borgarar, sum bera brek og varandi sjúku, fáa neyðugar veitingar og tænastr til tess at virka á jøvnum føti við aðrar føroyingar.

Saman við uppskotinum til løgtingslóg um vælferð leggur landsstýrismaðurin eisini fram uppskot til løgtingslóg um tvingsil, uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um barnavernd, uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um heimatænastu og eldrarøkt v.m. og uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um kærunevnd í almanna-, familju- og heilsumálum.

Samstundis verður verandi forsorgarlóg sett úr gildi.

1.2. Galdandi lóggáva

Søgulig lýsing av gongdini at dagføra verandi reglur

Fleiri broytingar eru gjørdar í forsorgarlógini síðani 1967, eins og nýggj málsøki eru tikin við. Ein nýggj forsorgarlóg hevur í fleiri umførum verið á politiska breddanum, og skiftandi landsstýri hava havt sum mál at gera eina nýggja lóg. Í 2010 var lagt á annan bógv, og farið var undir at dagføra forsorgarlógina í stigum við tí endamáli at endurskoða lógina alla, sum hon er.

Broytingarnar í forsorgarlógini í nýggjari tíð hava allar havt sum aðalreglu at fara burtur frá stovnshugtakinum til at menna og endurmenna borgaran. Dentur verður lagdur á at útvega persónum, ið bera brek javnbjóðis møguleikar í dagsins samfelagi, hóast nakað er eftir á mál.

Arbeiðið at dagføra verandi reglugrundarlag tók dik á seg í 2010 við reglunum um stuðul til hjálparráð, har rætturin til stuðul til hjálparráð varð nágreinaður í lóggávuni. Síðani er skipanin við at veita búfólki á bústovni og ellis- og røktarheimi niðurstetta pensjón strikað, og bústaðarpolitikkur tilevnaður. Í 2013 var lóg um arbeiðsfremjandi tiltøk sett í gildi, og síðani eru reglurnar í forsorgarlógini um vardar bústaðir, virknistænastur og endurvenjing dagfórdar, eins og heimatænasta og eldrarøkt eru lögð til kommunurnar at umsita. Verandi forsorgarlóg er merkt av nógvu broytingunum, sum eru framdar.

Umframt, at lóggávan partvíst er orðað á føroyskum og partvíst á donskum, so hevur lógin ásetingar sum ikki longur hava nakað veruligt innihald.

Bygnaðurin í verandi forsorgarlóg er góður, hóast nakað ógreiður eftir mongu broytingarnar. Sami bygnaðurin verður tí varðveittur í uppskoti til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð, tó við greiðari skilmarkingum millum evni og við fleiri kapitlum og yvirskriftum. Bygnaðurin í verandi forsorgarlóg og hesum lógaruppskoti kann býtast upp soleiðis:

- Almennar reglur og virkisøki
- Veitingar
- Endurbót
- Tænastur
- Bústaðir
- Umsitingarligar reglur

Almennar reglur og virkisøki

Innleiðandi ásetingarnar í verandi forsorgarlóg eru avmarkaðar og fevna í høvuðsheitum um uppihaldsskylduna hjá tí einstaka og tí almenna, og ásetingar um, hvar hjálpin kann veitast.

Ásetingarnar endurspeгла ikki tann hugburð, sum í dag myndar brekpolitikkinn, og sum er munandi broyttur, síðan forsorgarlógin varð smíðað. Hesin hugburður sæst tó aftur í nøkrum av teimum broytingum, ið eru framdar í forsorgarlógini seinastu árin.

Verandi forsorgarlóg hevur ikki neyvar ásetingar um upplýsingar- og ráðgevingarskylduna hjá Almannaverkinum, men veitir einans heimild fyri at áseta hesar reglur í kunngerð.

Tørvur er eisini á reglum um, t.d á hvørjum grundarlagi avgerðir um hjálp verða tiknar, herundir ynski og tørv borgarans, móguleikan hjá myndugleikanum at veita hóskaði tænastru, virkisætlan og markamót til aðra lóggávu serliga til lógtingslóg um heimatænastru, eldrarøkt v.m.

Virkiøki

Verandi ásetingar um, hvør hevur rætt til hjálp sambært lógini, um hvar hjálpin kann veitast, og hvat slag av hjálp persónur, ið ikki hevur danskan heimarætt, hevur rætt til, eru ikki nóg neyvar. Nú alsamt fleiri útlendingar fáa uppihaldsloyvi í Føroyum, er tørvur á neyvum og dagførdum reglum um rættindi, og hvørja ávirkan, almannahjálpin hevur á uppihaldsgrundarlagið.

Sambært forsorgarlógini kann Ríkisumboðið taka avgerð um at senda persón úr Danmark og Grønlandi heim, um viðkomandi hevur verið í Føroyum minni enn 5 ár og liggur tí almenna til last. Henda áseting verður als ikki nýtt og verður tí ikki varðveitt í hesum lógaruppskoti.

Tó kann Ríkisumboðið, eftir samráðing við landsstýrið, gera av at senda útlending heim, ið liggur tí almenna til last. Sambært verandi forsorgarlóg hava kvinnur, ið ikki hava danskan heimarætt, sama rætt til hjálp sambært lógini, sum persónar við donskum heimarætti. Henda áseting er leivd frá gamlari tíð, tá vit ikki høvdu verandi reglur á útlendingaøkinum, og fevnir lógaruppskotið ikki um samsvarandi áseting.

Veitingar

Fyribils uppihaldsveiting

Skipanin við veitingum og umsitingin av veitingum riggar sum heild væl. Lógargrundarlagið er tó ikki nøktandi og byggir í ávísan mun á siðvenjur. Hesar siðvenjur eru grundaðar á sosialrættarligar meginreglur og royndir úr øðrum londum og hava verið nýttar í nógv ár. Tá dagfóringar eru gjørdar í forsorgarlógini, hava tær bygt á hesar siðvenjur við tillagingum og broytingum.

Aðalmálið við veitingarreglunum í galdandi lóggávu er at bøta um fíggarligu viðurskiftini hjá borgarum, ið eru fyri almannahending, og sum í einum fyribils tíðarskeiði ikki megna at uppihalda sær og sínum. Uppiholdssveiting sbrt. forsorgarlógini kallast forsorgarhjálpin. Tey flestu, sum fáa forsorgarhjálpin, fáa tað bert í avmarkaða tíð. Tað kann vera, meðan tey eru sjúk, meðan ein umsókn um fyrítíðarpensjón verður viðgjørd, ella bíða verður eftir einum tillagaðum starvi. Nøkur eru tó, sum fáa forsorgarhjálpin í longur tíð ella fáa forsorgarhjálpin í fleiri umfórnum.

Forsorgarhjálp er tengd at inntøku borgarans ella tí, ið hevur upphaldsskyldu móttvegis honum og av ogn teirra annars. Forsorgarhjálp er okkara sokallaða niðasta trygdarnet. Ikki fyrr enn allir aðrir møguleikar at upphalda sær og sínum eru troyttir, kann forsorgarhjálp veitast. T.v.s., at um borgarin á annan hátt hevur møguleika at upphalda sær og sínum, so skal hann tað – eisini um tað er við at brúka av síni ogn. Tann føroyska forsorgarhjálpin er meinlík skipanum í grannalondum, so sum kontanthjálp í Danmark, sosialhjelp í Norra og ekonomisk bistand í Svøríki. Eisini í hesum londunum er ein treyt fyri at fáa hjálp, at tað ikki skal vera gjørligt at upphalda sær á annan hátt.

Persónur, sum fær rætt til forsorgarhjálp, fær eina upphædd, sum er treytað av upphaldsskyldu móttvegis barni, aldri og bústøðu. Upphæddin er ásett sum ein prosentpartur av hægstu dagpeningaupphædd, og t.v.s., at hjálpin verður ikki javnað eins og aðrar almannaveitingar, men hon fylgir lønarlagnum á arbeiðsmarknaðinum. Hægsta dagpeningaupphædd er ásett sum 80 % av løn sambært sáttmála millum Føroya arbeiðsgevarafelag og Føroya arbeiðarafelag.

Veitingarnar pr. mánað sambært forsorgarlógini, galdandi frá 1. mai 2018, eru hesar:

	Áðrenn skatt	Eftir skatt uml.
<i>Upphaldsskyldu móttvegis børnum - búgva einsamøll</i>	16.079	10.967
<i>Upphaldsskyldu móttvegis børnum – sambúgvandi</i>	12.506	8.789
<i>25 ár og eldri, uttan børn - búgva einsamøll</i>	13.400	9.335
<i>25 ár og eldri, uttan børn – sambúgvandi</i>	8.933	6.611
<i>Yngri enn 25 ár, uttan børn - býr ikki hjá foreldrum</i>	7.146	5.520
<i>Yngri enn 25 ár, uttan børn - býr hjá foreldrum</i>	3.931	3.336

Upphæddirnar eftir skatt í talvuni omanfyri eru roknaðar við støði í miðal kommunuskattaprosenti og treytað av, at inntøkan er jøvn yvir eitt ár. Tey, sum hava børn, kunnu umframt upphæddirnar omanfyri fáa ymiskan annan stuðul so sum barnafrádrátt, familjuískoyti og barnaískoyti til stakar upphaldarar.

Ásetingarnar mugu lesast í samanhangi við reglurnar í løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk, sum hava til endamáls at fyribyrgja, at fólk enda varandi uttan fyri arbeiðsmarknaðin. Útgangsstøðið fyri stuðulsskipanum á arbeiðsmarknaðinum er, at tað almenna hevur skyldu til - í staðin fyri óvirkna hjálp til upphald - at bjóða virkna hjálp sum eitt nú at útvega arbeiði og menna ella endurmenna arbeiðsevni, soleiðis at viðkomandi kann gerast førur fyri at upphalda sær og sínum við at arbeiða. Veitingin til tey, sum eru í fyriskipan sambært lóg um arbeiðsfremjandi tiltøk, er eitt vet hægri enn forsorgarhjálpin.

Fram til 2013 var forsorgarhjálpin tørvsmett, og grundhugsanin við veitingini var ták, at borgarin ikki skuldi ávirkast av sosialu hendingini – ella ávirkast so lítið sum gjørligt. Í § 9, stk. 1 í forsorgarlógini stendur, at “*der kan ydes en sådan hjælp af det offentlige, at det modvirkes, at pågældendes og familiens hidtidige levevilkår i væsentlig grad forringes*”. Í 2013 varð lógin sum nevnt broytt, soleiðis at veitingarnar vórðu gjørdar fastar, men tað var einans § 9, stk. 2, sum ásetir sjálva upphæddina, sum varð broytt, meðan ásetingin omanfyri framhaldandi stendur í stk. 1. T.v.s., at tað er eitt ósamsvar ímillum stk. 1 og stk. 2, tí farið er burtur frá grundhugsanini um, at borgarin skuldi ávirkast sum minst.

Tá upphaldsveitingarnar áðrenn 2013 vóru tørvsmettar, var veitingin ásett eftir hesum trimum treytum:

1. tørvur,

2. inntøka frammanundan,
3. í mesta lagi dagpeningahámark

Hetta merkir, at veitingin varð ásett samsvarandi tørvinum. Men um inntøkan frammanundan almannahendingini var lægri enn tørvurin, so kundi forsorgarveitingin ikki vera hægri enn gamla inntøkan. T.d. um ein persónur hevði inntøku á 8.000 kr., áðrenn viðkomandi kom út fyri eini almannahending, og tørvurin í sambandi við umsókn um forsorgarhjálp var svarandi til 10.000 kr., tá kundi veitingin ikki vera hægri enn 8.000 kr. Eitt triðja atlit var, at veitingin ongantíð kundi vera hægri enn hægsta veiting sbrt. løgtingslóg um dagpening vegna sjúku v.m.

Tá farið var til fastar veitingar, varð samstundis farið burtur frá at brúka atlitini omanfyri - t.v.s., at hugt verður ikki eftir tørvi, og inntøka frammanundan almannahendingini er ikki viðkomandi.

Broytta forsorgarlógin tekur ikki atlit at, í hvørjum førum, persónar kunnu fáa forsorgarhjálp, samstundis sum tey fáa aðrar veitingar. At gerast sjúkur og fáa dagpeningaveiting, at gerast arbeiðsleysur og fáa veiting frá ALS og at gerast við barn og fáa veiting frá Barsilsskipanini eru alt almannahendingar. Ein týðandi partur av teimum, sum fáa veitingar frá ALS ella Barsilsskipanini, fáa veitingar, sum eru lutfalsliga lágar – í høvuðsheitum orsakað av, at tey hava havt lágar inntøkur frammanundan, tey blivu arbeiðsleys ella fóru í barsilsfarloyvi. Tað er onki í forsorgarlógini, sum forðar fyri, at hesi søkja um og fáa játtað forsorgarhjálp (í teimum førum, at satsurin sbrt. forsorgarlógini er hægri), og tey kunnu sostatt fáa forsorgarhjálp aftrat veiting frá ALS ella Barsilsskipanini. Veitingar frá ALS og Barsilsskipanini verða tó mótroknaðar í forsorgarhjálpini. Men í hesum føri hevur almannahendingin við sær, at inntøkan hækkar.

Dømi: Ein kvinna, sum er støk, arbeiðir niðurstetta tíð og hevur inntøku á 12.000 kr. um mánaðin. Hon gerst við barn, og tá hon fer í farloyvi, fær hon 12.000 kr. frá Barsilsskipanini. Hon søkir um og fær játtað forsorgarhjálp vegna barnsburð. Forsorgarhjálpin verður tá roknað soleiðis:

Forsorgarhjálp til stakar upphaldarar, 16.079 kr. um mánaðin, frároknað veiting frá Barsilsskipanini á 12.000 kr. = 4.079 kr. T.v.s. at inntøkan hjá kvinnuni verður 12.000 kr. frá Barsilsskipanini + 4.079 kr. í forsorgarhjálp.

Ein treyt fyri at fáa forsorgarhjálp er, at tað ikki skal vera gjørligt at upphalda sær við ogn. At rokna sum ogn er t.d. tøkur peningur, virðisbrøv, fastognir umframt egnan bústað o.a. Tó kann síggjast burtur frá minni ogn, ætlað til bústað ella til útbúgving. Tey, sum hava ein nøktandi bústað, og tey, sum hava eina førleikagevandi útbúgving, kunnu sostatt ikki hava ognir fyri at móttaka forsorgarhjálp. Tað vísir seg, at tann, sum hevur eina ogn, í flestu førum mótvegis Almannaverkinum kann grundgeva fyri, at ognin er ætlað til útbúgving ella bústað. T.v.s., at í praksis kunnu tey, sum ikki hava ein bústað ella ikki hava eina útbúgving, eiga eina minni ogn, meðan onnur ikki kunnu.

Ásetingin um ogn er frá eini tíð, tá lítlir og ongir stuðulsmøguleikar vóru til persónar undir útbúgving, og vanligt var eisini við uppsparing til bústað á serligum kontum – t.d. í Húsálansgrunninum. Tað ber ikki til – ella er trupult – hjá Almannaverkinum at skilja ímillum ogn, sum er ætlað hesum endamállum.

Ogn, sum stavar frá endurgjaldi fyri varandi mein o.t., verður tó ikki roknað sum ogn í sambandi við upphaldsveiting. Men skaðabót vegna hættisliga sjúku verður roknað sum ogn. T.d. ein persónur, sum hevur fingið krabbamein og tí hevur fingið endurgjald frá

tryggingarfelag, kann ekki fáa upphaldshjálpi vegna ogn (fleiri av føroysku fakfeløgunum hava avtalar, har tað vanligi verður útgolðið 150.000 kr. við hættisliga sjúku).

Varandi upphaldshjálpi

Almannaverkið kann taka avgerð um at veita varandi upphaldshjálpi sbrt. § 13 í forsorgarlógini heldur enn at veita fyribils upphaldsveiting. Ásetingin verður sjáldan brúkt. Avgerð um at veita varandi upphaldshjálpi verður tikin, tá tað í longur tíð ekki hevur eydnast við serligum stuðli at hjálpa einum persóni til sjálvbjargni arbeiðsliga og fíggjarliga, og persónurin ekki lýkur krøvini til fyrítíðarpensjón.

Sera fáir persónar fáa varandi upphaldshjálpi.

Varandi upphaldshjálpi verður ásett á sama hátt sum fyribils hjálpi – sum ein prosentpartur av hægstu dagpeningaupphædd. Men tey, sum fáa varandi upphaldshjálpi, hava ein frádrátt í skattinum, sum persónar, sum fáa fyribils upphaldsveiting, ekki hava rætt til. Talan er um sama frádrátt í skattinum, sum fyrítíðarpensjónistar hava rætt til, og er orsøkin, at varandi upphaldshjálpi er ein sokallað pensjónslíknandi veiting. Upphaldsveitingar sbrt. forsorgarlógini eru allar skattskyldugar, og varandi veiting er eisini skattskyldug, men hesi gjalda tó heilt lítlan part í skatti. At veitingin verður ásett á henda hátt við einum skattafrádrátti, ger veitingina ógjøgnumskygda.

Varandi upphaldshjálpi er ásett at vera 60 % av hægstu dagpeningaveiting, samsvarandi við 10.720 kr. um mánaðin áðrenn skatt, og góðar 9.000 kr. eftir skatt.

Mótrokning í inntøku

Forsorgarhjálpi er ein ískoytisveiting, og tað merkir, at allar inntøkur verða mótroknaðar. Tað kann vera ein persónur, sum hevur heilt lága veiting frá ALS ella Barsilsskipanini, ella ein persónur, sum hevur okkurt smávegis av arbeiði, sum fær ískoytisveiting sbrt. forsorgarlógini.

Verandi skipan hevur við sær, at nakrar kvinnur, sum fáa forsorgarhjálpi vegna barnsburð, hava eina inntøku eftir skatt, sum er nakað hægri, enn hjá øðrum, sum móttaka forsorgarhjálpi. Talan er um kvinnur, sum eru í barsilsfarloyvi frá lesnaði. Kvinna, sum fær barn, meðan hon er undir lesnaði, kann fara í barsilsfarloyvi og fáa framhaldandi lestrarstuðul í farloyvistíðarskeiðinum. Lýkur hon krøvini um t.d. inntøku hjá hjúnafelaga og ogn, kann hon fáa rætt til forsorgarhjálpi aftrat lestrarstuðlinum. Lestaruðuðulin verður tá drigin frá fyrst, eins og t.d. ein lág veiting frá Barsilsskipanini hevði verið drigin frá. Munurin er tó, at lestrarstuðulin er ikki-skattskyldugur, meðan veiting frá Barsilsskipanini er skattskyldug, og tann lesandi hevur tí nakað hægri inntøku, enn tann, sum ikki fær lestrarstuðul.

Dømi 1

Sambúgvandi kvinna við einum barni fær forsorgarhjálpi á uml. 12.500 kr., áðrenn skatt. Inntøkan eftir skatt er knappar 10.000 kr. (íroknað barnafrádrátt), um hon ikki hevur aðra inntøku

Dømi 2

Sambúgvandi kvinna við einum barni fær veiting frá Barsilsskipanini á 4.000 kr. Hon fær forsorgarhjálpi á 12.500 kr. frádrigið tær 4.000 kr., samsvarandi við 8.500 kr. Inntøkan eftir skatt er uml. 10.000 kr. (íroknað barnafrádrátt). T.v.s. sama upphædd sum í dømi 1.

Dømi 3

Sambúgvandi kvinna við einum barni er í barsilsfarloyvi frá lesnaði. Hon fær lestrarstuðul á 5.315 kr. (ikki skattskyldugt), umframt forsorgarhjálp. Forsorgarhjálpin er 12.500 kr. frádrigið 5.315 kr., samsvarandi við 7.185 kr. Av forsorgarhjálpini rindar hon uml. 400 kr. í skatti (tá hædd er tikin fyri barnafrádrátti). Inntøkan eftir skatt er tí góðar 12.000 kr., sum er góðar 2.000 kr. meira enn aðrar, sum fáa forsorgarhjálp vegna barnsburð.

At forsorgarhjálpin í 2013 var broytt frá tørvsmettari ikki-skattkyldugari veiting til fasta skattskylduga veiting hevði við sær fyrimunir og vansar. Fyrimunir og vansar eru við báðum skipanum, men sum heild eru munandi fleiri fyrimunir við verandi skipan. Sum dømini omanfyri vísa, so hevur samansetingin av skattafríum lestrarstuðli og skattskyldugari forsorgarhjálp við sær, at lutfalsliga stórir munur er á inntøku eftir skatt hjá nøkrum borgarum.

Talið av teimum, sum fáa forsorgarhjálp vegna barnsburð, meðan tey eru í barsilsfarloyvi frá lesnaði sveiggjar nakað – eisini í einum ári. Í byrjanini av 2017 vóru 40 kvinnur, sum fingur veitingina, meðan talið við ársenda varð lækkað til 22.

Javning av upphaldsveitingum

Forsorgarhjálpin er ásett sum ein prosentpartur av hægstu dagpeningaveiting, og tað merkir, at tá lønin á privata arbeiðsmarknaðinum hækkar, tá hækkar forsorgarhjálpin samsvarandi. Flest allar aðrar almannaveitingar verða javnaðar sambært løgtingslóg um áseting og javning av almannaveitingum. Ein nýggj javningarlóg er samtykt í Løgtinginum (lm 71.2017), sum leggur javningina í fastan karm. At upphaldsveitingar sambært forsorgarlógini og t.d. fyrítíðarpensjón verða javnaðar á ymiskan hátt kann vera óheppið, tí samanhangurin og munurin millum ymsu almannaveitingarnar við tíðini kann skeiklast.

Fíggjarligur stuðul vegna trongstøðu

Persónur, sum hevur verið fyri almannahending, kann fáa fíggjarligan stuðul til stakútreiðslur, um hann ikki sjálvur er førur fyri at halda útreiðsluna. Talan skal vera um útreiðslu, sum er mett at vera rímlig, vanlig og neyðug. Sum dømi um rímligar stakútreiðslur kunnu nevast útreiðslur til húsarhaldstól, sum er gingið fyri, brillur, sum eru bráðneyðugar, barnaútgærd o.t.

Somuleiðis kann stuðul veitast til útreiðslur í sambandi við sjúkuviðgerð. Tað kann vera til fysioterapi, fótarøkt, tannviðgerð ella heilivág. Stuðul verður veittur eftir eini fíggjarligari meting – t.v.s., at stuðul verður bert veittur teimum, sum ikki sjálvi megna at halda útreiðsluna.

Stuðul verður bert veittur til viðgerðir, sum eisini eru fevndar av avtalu við Heilsutrygd. T.v.s., at stuðulin fevnir um egingjaldspartin. T.d. verður stuðul ikki veittur til heilivág ella viðgerðir, sum Heilsutrygd ikki eisini veitir stuðul til. Ásetingarnar um stuðul til stakútreiðslur eru ásettar í § 15 í forsorgarlógini, men er ásetingin ikki dagförd í sambandi við broytingar í aðrari lóggávu. T.v.s., at verandi áseting er ógreið og ikki í samsvari við praksis.

Fíggjarligur stuðul til egingjald v.m.

Persónar, sum eru í búfyriskipan hjá landinum, eru vanliga hægstu fyrítíðarpensjónistar. Inntøkan hjá hesum persónum er uml. 13.500 kr. um mánaðin eftir skatt, og av hesum verður rindað uml. 2.500-5000 kr. húsaleigu. Hetta er ein skipan, sum er nøktandi, og búfólkini hava nøktandi fíggjarligar umstøður. Nakrir persónar eru tó, sum ikki eru fyrítíðarpensjónistar. Hesi fáa forsorgarveiting á uml. 3.800 kr. um mánaðin, og fáa so stuðul sambært § 15a til egingjald og aðrar útreiðslur, sum standast av at vera í búfyriskipan hjá landinum.

Heimildin til stuðul til egingjald o.a. er galdandi fyri persónar, sum eru í fyriskipan hjá tí almenna eftir §§ 27 ella 32 í forsorgarlógini ella eftir aðrari lóggávu, og sum fáa forsorgarhjálp. Heimildin er ikki galdandi fyri persónar, sum eru í fyriskipan eftir løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk. Veitingin til ein persón í arbeiðsfremjandi fyriskipan røkkur ikki til

eisini at gjalda húsaleigu, t.d. til stovn hjá landinum ella búfelagsskap hjá Bústøðum. Hesir persónar eru vanligar yngri enn 25 ár, og tál er inntøkan eftir skatt er tí uml. 6.600 kr. um mánaðin.

Tað eru bert fáir persónar, sum eru í arbeiðsfremjandi fyriskipan, men fleiri vardir bústaðir og búfelagsskapir eru á veg, og tál er tørvur á at fáa skipaðar karmar um fíggjarligu umstøðurnar hjá hesum persónum.

Endurbót

Verandi forsorgarlóg hevur ásetingar um fíggjarliga endurbót (kompensatiún). Flest øll tænasta, ið verður veitt persónum, ið bera brek, er at meta sum endurbót. Fíggjarlig endurbót er, tál persónur antin fær fíggjarligan stuðul av ávísum slagi ella fær fíggjarligt endurgjald, og er endamálið at hjálpa borgarum at liva eitt so sjálvstøðugt lív, sum tilber, og á jøvnum føti við onnur. Fíggjarlig endurbót tekur støði í tørvi og lívsstøðu hjá tí einstaka.

Hugtakið um endurbót fyri brek er avmarkað í mun til meginregluna um líka viðferð, sum merkir, at tann einstaki skal fáa somu viðferð sum onnur. Stuðul sum endurbót verður tí veittur til serliga útgerð og serliga hjálp og til meirútreiðslur, sum persónur hevur orsakað av breki, men ikki til útreiðslur til útgerð o.a., sum persónar uttan viðkomandi brek eisini hava.

Fíggjarlig endurbót verður veitt óheft av inntøku og ogn og verður veitt óheft av hjúnastøðu.

Fíggjarligt endurgjald fyri meirútreiðslur

Eftir § 17, stk. 1 í forsorgarlógini hevur persónur rætt til at fáa endurgoldið neyðugar meirútreiðslur, herundir útreiðslur til ávísar viðgerðir, ið beinleiðis standast av at upphalda einum barni heima, ið er varandi sjúkt ella ber sálarligt ella líkamligt brek. Talan skal vera um útreiðslur, sum familjan ikki hevði havt, um barnið ikki bar brek ella var sjúkt.

Stuðul verður t.d. veittur til kostfiskoyti, serligan kost vegna ovurviðkvæmi ella çøliaki, serligan fótþúna ella klæði, ferðaútreiðslur í sambandi við sjúkuviðgerð, blæður o.m.a.

Ein meginregla er, at stuðul ikki verður veittur til frítíðarítriv. Nøkur børn hava fingið stuðul til ríðing, har Almannaverkið hevur goldið allan kostnaðin av ríðingini. Almannaverkið hevur tó broytt mannagongd soleiðis, at nú verður einans veittur stuðul til meirútreiðsluna. T.v.s. at foreldur frameftir rinda vanligu gjaldið, ið tað kostar at ganga til ríðing, og Almannaverkið rindar síðani tann partin av kostnaðinum, sum er umframt vanligan kostnað. At ganga til ríðing er kostnaðarmikið í mun til flestu onnur ítriv. Havast skal í huga, at nøkur børn hava so mikið víðfevnt brek, at ríðing er so at siga einasti móguleiki til ítriv, og ríðingin kann tál fáa størri fíggjarligar avleiðingar fyri nakrar familjur. Kærunevndin í almanna- og heilsumálum hevur gjørt vart við, at rættarstøðan í sambandi við stuðul til ríðing er ivasom.

Verandi áseting í forsorgarlógini er á donskum og er ikki dagførd samsvarandi í mun til broytingar á almannaøkinum annars og verður m.a. víst til *særforsorgens hjælpeforanstaltninger*.

Endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku

Fíggjarligt endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku verður veitt teimum, sum í heiminum upphalda barni við líkamligum ella sálarligum breki ella sjúku. Endurgjald fyri inntøkumiss kann eisini veitast foreldrum í sambandi við kanningar og viðgerð á sjúkrahúsið. T.v.s., at talan er bæði um persónar, sum fara av arbeiðsmarknaðinum fyri í staðin at upphalda barni fulla tíð, eins og talan kann vera um persónar, sum fara niður í lægri starvsbrøk, ella fáa endurgjald fyri styttri tíðarskeið.

Endurgjald verður veitt fyri allan inntøkumissin, men ikki fyri inntøku hægri enn 25.000 kr. um mánaðin. Hámarkið á 25.000 kr. varð sett í forsorgarlógina í 2009. Áðrenn 2009 varð fullt endurgjald veitt, uttan mun til støddina á lønarmissinum. Upphæddin á 25.000 kr. er ongantíð javnað, hóast lønin á t.d. privata arbeiðsmarknaðinum er hækkað við útivið einum fjórðingi síðani 2009.

Endurgjald fyri inntøkumiss er, sum nevnt, ein rættur, sum einans er galdandi, til barnið er fyllt 18 ár. Tað eru eisini aðrir bólkar, sum hava tørv á stuðli í sambandi við røkt av nærskyldum, t.d. persónar, sum røkta doyggjandi í heiminum, ella í sambandi við røkt av persónum við seinheilaskaða.

Fíggjarligi stuðulin í sambandi við røktina er sbrt. galdandi lóggávu tengdur at aldrinum á persóninum, sum tørvar røkt. Er persónurin yngri enn 67 ár, hevur hann rætt til røktarviðbót sbrt. almannapensjónslógini, sum er ætlað sum samsýning til tey, sum útinna røktina. Røktarviðbótin er 6.005 kr. um mánaðin (ikki skattskyldugt). Er persónurin 67 ár ella eldri, kann ansingarsamsýning verða veitt. Tað eru kommunurnar, sum halda útreiðslurnar til ansingarsamsýning, og verður samsýningin veitt beinleiðis til røktaran. Ansingarsamsýningin er 10.789 kr. um mánaðin (skattskyldugt). Eftir skatt er ansingarsamsýningin uml. 7.400 kr., sum er uml. 1.400 kr. meira enn røktarviðbótin.

Talið av persónum við seinheilaskaða er økt seinnu árin, og tað er ein sannroynd, at myndugleikarnir higartil ikki hava megnað at lyft uppgávuna at fáa til vega stovnspláss og røktarumstøður til nýggju brúkararnar.

Fíggjarligur stuðul til avlamisbil

Persónur við varandi niðursettum førleika kann fáa fíggjarligan stuðul í sambandi við keyp av bili. Stuðul kann verða veittur til avlamisbil. Hetta eru bilar, sum eru serútgjördir ella til sokallaðar kassabilar (hetta eru størri bilar, sum serliga eru ætlaðir til familjur, sum hava børn, við t.d. fjølbreki, og sum brúka koyristól v.m.). Stuðul kann eisini verða veittur til vanligar bilar. Tað er persónur, sum kann brúka vanligan bil (t.v.s. bil, sum ikki hevur serútgjörð), men persónurin er tarnaður soleiðis, at hann ikki kann brúka almenna samferðsukervi og annars er tengdur at bili fyri at kunna flyta seg.

Í mun til grundregluna um endurbót, eigur stuðul bara at verða veittur í mun til tær meirútreiðslur, ið standast av virkistarninum, og ikki fyri tær útreiðslur, ið viðkomandi persónur annars hevði havt. Ein persónbilur er í dag at meta sum ein vanligur brúkslutur, ið nógv hava ella hava góðan móguleika at ognar sær. Tískil eigur fíggjarligi stuðulin at endurspeгла hettar soleiðis, at endurbót ikki verður veitt til bilin sjálfvan sum brúkslutur, men heldur tær meirútreiðslur, ið eru neyðugar í mun til virkistarnið og bilin, ið viðkomandi persónur skal hava.

Stuðul til bústaðarbroytingar

Reglurnar um fíggjarligan stuðul til bústaðarbroytingar eru dagfördar í 2007. Stuðul til bústaðarbroytingar varð áður játtaður við heimild í kunngerð nr. 91 frá 22. juni 2005. Fyri at ivamál ikki skal verða um lógarheimildina at játta stuðul til bústaðarbroytingar, eru ásetingar um stuðul til bústaðarbroytingar ásettar í forsorgarlógini. Lógarheimildin og leisturin at játta stuðul til bústaðarbroytingar er ásett við støði í samsvarandi danskari lóggávu og praksis.

Sum heild hevur skipanin virkað væl, men gjøgnum árin hava ávís ivamál tikið seg upp í sambandi við umsitingina av reglunum. M.a. er tað spurningurin um, nær ábyrgdin hjá tí einstaka endar, og ábyrgdin hjá tí almenna tekur við, og í hvønn mun stuðul kann veitast, um tørvurin er staðfestur, áðrenn bústaður verður útvegaður. Tørvur er á at nágreina hesi viðurskifti nærri í reglugrundarlagnum.

Stuðul til hjálparráð

Stuðul kann verða veittur til hjálparráð til persónar við virkistarni orsakað av likamligum ella sálarligum breki ella varandi sjúku. Hjálparráð skal stuðla undir, at persónurin kann hava ein so vanligan gerandisdag, sum gjørligt, og í so stóran mun, sum gjørligt, kann virka í samfelagnum á jøvnum føti við onnur. Talan er um endurbót, og verður stuðul til hjálparráð tí veitt óheft av inntøku og hjúnastøðu.

Hjálparráð fevnir um nógv ymisk tól, klæði, lutir o.a. Tað kann vera protesur, koyristólar, serligir skógvar, kostískoyti, hárkollar, lyftir og mangt, mangt annað.

Reglurnar um stuðul til hjálparráð eru dagfórðar í 2009. Við heimild í reglunum í forsorgarlógini eru nágreinandi reglur um, hvussu stuðulin verður veittur, ásettar í kunngerð nr. 18 frá 22. mars 2010.

Við dagfóringini í 2009 varð lógargrundarlagið undir skipanini við hjálparráðum greiðari at umsita, eins og skipanin er vorðin meira fíggjarliga skynsom. Ein broyting, sum serligur dentur varð lagdur á, tá lógin varð broytt í 2009, var geiraábyrgd, soleiðis at vald og gjald í størri mun nú fylgjast. Royndirnar við broyttu skipanini vísa, at skipanin í ávísam førum er ov stirvin, og at galdandi skipan ikki í nóg stóran mun tekur atlit at borgarum, sum flyta millum heim og stovn, eins neyðugt er at víðka heimildina til at fevna um endurvenjing.

Fíggjarligur stuðul til hoyritól

Sambært galdandi lóggávu hevur persónur, ið fær hoyritólsviðgerð, rætt til at fáa stuðul til hoyritól. Til hoyritól, ið verður veitt frá tí almenna, er eitt egingjald á 2.000 kr. fyri hvørt hoyritóli (t.v.s., at ein persónur, sum hevur hoyritól á báðum oyrum, skal rinda 4.000 kr. í egingjaldi). Fíggjarligur stuðul kann eisini verða veittur at keypa hoyritól frá privatum veitara, og tá er stuðulin 4.000 kr. fyri hvørt hoyritóli, ella í mesta lagi kostnaðurin av hoyritólinum. Møguleiki er í lógini at veita linari treytir ísv. fíggjarliga stuðulin til hoyritól, galdandi fyri persón, ið hevur likamligt ella sálarligt brek ella sjúku.

Mett verður, at ásetingin um fíggjarligan stuðul til hoyritól virkar á nøktandi hátt.

Tænastur

Tað finnst ikki hagtøl í Føroyum, sum vísa, hvussu nógv fólk bera brek. Sambært WHO og European Disability forum skal roknast við, at talan er um áleið 10 -15 % av fólkinum í einum landi. Tað samsvarar við at áleið 5 000 føroyingar bera brek. MEGD, sum er felagsskapur teirra, ið bera brek, hevur áleið 4000 limir. Roknast kann ikki við, at allir borgarar, sum bera brek, eru limir í einum áhugafelagsskapi, og samstundis eru tað heldur ikki allir borgarar, sum bera brek, sum hava tørv á tænastrum fyri at luttaka á jøvnum føti við onnur.

Sambært frágreiðing til tilmæli um tænastrupolitik, so verður leysliga mett, at tað eru millum 800 og 900 borgarar, sum fáa tænastru frá stovnum og felagsskapum, sum eru undir málsøkinum hjá landsstýrismanninum í almannamálum, viðmerkjast skal, at talan kann vera um, at sami borgari fær tænastru frá fleiri stovnum. Hesir persónar koma frameftir at fáa tænastru sambært hesum lógaruppskoti so hvørt, sum málið hjá teimum verður endurskoðað.

Forsorgarlógin hevur ásetingar um stuðulstænastru til vaksni og børn, virknistænastru og endurvenjing, bú- og viðgerðartilboð, vandan bústað og serlig bútilboð.

Endamálið við tænastrum er at kompensera fyri brekið og harvið geva borgarum møguleika fyri at luttaka í samfelagnum á jøvnum føti við aðrar borgarar.

Stórir partur av ásetingum um tænastru eru dagfórðar seinnu árinu, og eru tænastru sum heild rímiliga væl reguleraðar og í samsvari við meginreglurnar í tænastrupolitikkinum. Tó bera ásetingarnar brá av, at dagfóringar eru framdar so hvørt og ikki samlað.

Tað eru tó eisini ásetingar um tænastru, sum ikki eru dagfórðar, eins og tað eru tænastru, sum ikki eru beinleiðis ásettar í forsorgarlógini. Tænastru eru stovnsettar yvir tíð, og eru skipaðar eftir tørvinum og fíggjarorkuni í samfelagnum.

Trupulleikarnir við ógreiðum og vantandi reglugrundarlagi á økinum eru fleiri. Fyri borgaran merkir tað, at rættarstöðan er ógreið. Fyri Almannaverkið, sum umsitur størsta partin av skipanunum, merkir hetta ógreiðar karmar fyri virkseimið. Fyri politiska myndugleikan merkir tað, at møguleikarnir at føra ein virknan sosialpolitikk eru avmarkaðir, umframt at fá amboð eru at stýra fíggjarligu útreiðslunum.

Stuðulstænasta

Ásetingar um stuðulstænastu eru ikki dagfórðar størvegis síðani 2003, tá stuðulstænastan fyri vaksni og stuðulsfólkaskipanin fyri børn vórðu skipaðar sambært ávikavist § 32 b og § 32 í forsorgarlógini.

Flestu stuðulstænastu verða í dag skipaðar sum toymistilboð, har bólkur av borgarum fáa sosialpedagogiskan stuðul, sum bæði kunnu hava einstaklinga og felags atlit og endamál. Tað eru faklig atlit, ið tala fyri, at ávísar tænastru verða veittar í bólki heldur enn í ein til ein fyriskipanum.

Almannaverkið veitir t.d. børnum, sum ikki kunnu vera í kommunalum dagstovnum ella frítíðarskúlum, tilboð og vera hesi tilboð, skipað sambært §32 í forsorgarlógini.

Toymistænastu verða annars veittar sum klubbtilboð, dagtilboð, frítíðartilboð, dagtilhald og mentortoymi og umlættingartilboð.

Áhugafeløg hava í nøkur ár víst á, at ein trupulleiki í verandi skipan av stuðulstænastum er, at hesar í ov stóran mun eru skipaðar eftir fíggjarliga rásarúminum hjá Almannaverkinum heldur enn at taka støði í ynskjunum og tørvinum hjá tí persóni, sum fær stuðulstænastu. M.a. hevur verið funnist at, at stuðulstænastur heldur enn at verða skipaðar sum ein til ein stuðul í alsamt størri mun verða skipaðar í toymum.

Sambært upplýsingum frá Almannaverkinum vóru tað pr. 1. oktober 2017 í alt 400 persónar sum fáa stuðulstænastu, og av hesum vóru tað 238 persónar, sum fáa ein til ein stuðul.

Landsgrannskoðanin og Løgtingsins Umboðsmaður hava víst á, at verandi heimild hjá landsstýrismanninum at áseta nærri reglur um stuðulsfólkaskipanina fyri børn ikki er brúkt, og at tørvur er á at fáa greiðari reglur um serliga stuðulstænastuna til børn.

Í tilmælinum til tænastrupolitikk verður mælt til, at stuðulstænastu verða varðveittar og styrktar soleiðis, at tørvurin á tænastrunum verður nøktaður.

Tó verður eisini víst á, at tørvur er á gera dagfóringar í mun til verandi lóggávu. Mælt verður til, at ymisku tænastru verða ásettar í lóggávuni soleiðis, at tað verður greitt fyri borgaran og onnur, hvør kann fáa tænastru, og hvat endamálið er við tænastruni.

Áhugafeløgini hava víst á, at føroyingar, sum bera brek, eiga at fáa møguleika fyri at fáa sokallaða BPA skipan, sum finst í grannalondum okkara.

BPA er stytting av hugtakinum “borgarastýrd persónlig atstöða”. Talan er um skipan, har borgari, sum hevur tørv á stuðli, sjálvur virkar sum arbeiðsgevari og arbeiðsleiðari hjá teimum, sum veita tænastruna.

Innihaldið í eini BPA tænastru er ikki tað sama sum ein tænastru, sum krevur sosialpedagogiskan ella heilsufakligan serkunnleika. BPA stuðulin viðvirkar til, at borgarin, sum ber brek, fær framt tær praktisku uppgávarnar, sum viðkomandi sjálvur kundi framt, um hann ikki bar brek, og at borgarin harvið kann virka á jøvnum føti við aðrar borgarar í samfelagslívinum sum heild. Starvsfólk, sum átaka sær BPA tænastru, eru ikki neyðturviliga námsfrøðingar ella heilsustarvsfólk, men eisini onnur, ið mugu metast at kunna røkja ítøkiliga tørvin hjá borgaranum.

Endurvenjing

Í 2015 varð farið undir at veita endurvenjing í Almannaverkinum. Endurvenjing í Almannaverkinum er skipað við heimild í § 29 í forsorgarlógini. Endamálið við endurvenjingini er at hjálpa persóni í aldursbólkinum 18-66 ár út aftur á arbeiðsmarknaðin, ella gera hann føran fyri at klára seg uttan hjálp ella við minni hjálp frá Almannaverkinum. Í serligum føri kann persónur, sum er 16-17 ár, og sum er í arbeiðsbúgving sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk, fáa endurvenjing.

Miðað verður tískil ímóti, at borgarin við endurvenjingini endurvinnur sínar førleikar lutvíst ella heilt. Endurvenjing verður veitt í eitt avtalað og avmarkað tíðarskeið.

Almannaverkið arbeiðir framhaldandi mið- og stigvíst við at skipa eina landsfevnandi endurvenjingartænastru. Í løtuni eru tvær eindir, ein í Tórshavn og ein í Runavík, har borgarar fáa eitt ávíst tal av endurvenjingartímum í eitt frammanundan avtalað tíðarskeið. Avtalu verða eisini í ein ávísan mun gjørdar við kommunur og privatar veitarar um nýtslu av hølum og tólum og/ella keyp av endurvenjingartænastru soleiðis, at tænastran, so vítt tilber, kann veitast borgarum í nærumhvørvinum.

Tað eru ikki allir borgarar, sum megna at brúka almenna ella privata flutningstænastru til og frá tænastruni. Almannaverkið veitir í ávísam førum endurvenjing heima hjá borgaranum, hóast borgarin kundi fingið viðgerð í endurvenjingarhølum hjá Almannaverkinum, um skipaður flutningur var til og frá tænastruni.

Endurvenjing hevur elvt til trupulleikar í markamótunum millum almannaverk, kommunur og heilsuverk. Mest átrokandi trupulleikin hevur verið tann, at borgarar, ið eru viðgjørdir í einum geira og hava tørv á framhaldandi viðgerð úr øðrum geira, ikki altíð fáa framhaldandi viðgerð.

Verður endurvenjingin í Almannaverkinum støðugt víðkað, kunnu fleiri borgarar fáa ágóða av tænastruni, samstundis sum tryggjað verður, at tænastran er á einum høgum fakligum støði. Játtanin til endurvenjing er hækkað, síðani tænastran varð stovnst, og tørvurin á tænastruni er somuleiðis vorðin størri. Í 2018 hækkaði játtanin við 1,3 mió. kr. til fleiri terapeutar umframt taluvenjing, og er samlaða játtanin til endurvenjing 4,6 mió. kr.

Í 2017 varð kunngerð um endurvenjing í Almannaverkinum sett í gildi, sum áleggur Almannaverkinum at samstarva við sjúkrahúsverkið og kommunurnar, sum eisini veita endurvenjing. Samstundis var eisini kunngerð um endurvenjing innan sjúkrahúsverkið sett í gildi.

Harafurat varð eisini víst á týðningin av, at viðlíkahaldsvenjing eisini verður stovnst sum tænastru, og at rætturin hjá borgarum til viðlíkahaldsvenjing verður ásettur.

Virknistænastru

Verandi áseting um virknistænastur er dagförd í 2015 og fevnir um tilboð á vardum verkstaði, verkhúsi ella tilhaldsstaði hjá Almannaverkinum umframt virknistænastur, sum Sjóndepilin, Dugni og Fountainhúsið veita ymiskum málbólkum.

Persónar, ið kunnu fáa tilboð um virknistænastu, eru í høvuðsheitum fyrítíðarpensjónistar, ið hava so týðandi skert likamligt ella sálarligt virkisföri, at vanligi arbeiðsmarknaðurin ella fyriskipanir sambært lógini um arbeiðsfremjandi tiltøk ikki megna at veita hesum borgarum neyðugar karmar og stuðul til at megna eitt arbeiði á jøvnum føti við onnur.

Felags fyri hesar persónar er, at teir í stóran mun hava tørv á fakfólki at stuðla og vegleiða teimum bæði í mun til arbeiðsgongd og í mun til ítøkiligar arbeiðsuppgávur, ið verða tillagaðar førleikunum hjá tí einstaka. Tað kunnu t.d. vera persónar, sum hava tørv á hjálp til at samskifta, tørva serliga umsorgan og røkt ella tørva stuðul til at vera saman við øðrum fólki.

Seinnu árin hefur Almannaverkið tikið stig til átøk, sum skulu fáa fleiri út á vanliga arbeiðsmarknaðin undir skipaðum viðurskiftum.

Spurningurin um persónar, sum fáa virknistænastu, skulu hava løn, og hvussu lønin verður ásett, hefur verið nógv umrøddur. Persónar í virknistænastu fáa hægstu fyrítíðarpensjón. Hægsta fyrítíðarpensjón verður veitt teimum, sum ikki hava arbeiðsførleika og tí ikki kunnu hava inntøkur av týdningi aftrat pensjónini. Siðvenja hefur verið, at borgarar hava fingið samsýning, um teir luttaka í framleiðslu, meðan onnur ikki fáa løn, og hefur skipanin verið heldur tilvildarlig.

Bæði áhugafeløg og Almannaverkið hava víst á, at hóast tað er fyrítíðarpensjónin, sum er upphaldsgrundarlagið, so hefur tað týdning fyri borgaran, at hann fær samsýning fyri arbeiðið, hóast upphæddin ikki er tann stóra.

Í 2015 varð ásett í kunngerð, at borgari, sum fær virknistænastu, ið er skipað sum vart verkstað ella verkhus, kann fáa løn ella samsýning, sum í minsta lagi er 5% av eini arbeiðsmannaløn. Siðvenjan og kunngerðin eru upprunaliga stovnaðar við íblástri úr Danmark, har samsýningin var (og er tað framvegis) ásett at vera í minsta lagi 5 % av grundløn á viðkomandi arbeiðsøki.

Sambært nýggjastu upplýsingunum frá Almannaverkinum eru tað 180 persónar, sum fáa virknistænastu, og 5 standa á bíðilista til tænaðuna.

Umlætting

Umlætting er ein tænað, sum er ætlað foreldrum og hjúnafelega/maka ella øðrum avvarðandi. Endamálið er at lætta um og gera tað møgult hjá hesum at hava eitt so vanligt familjulív sum gjørligt og at varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin.

Umlættingin kann við at lætta um hjá familjuni stuðla undir, at barnið kann búgva longur hjá familjuni heldur enn at fáa bústað frá tí almenna.

Foreldur, sum hava barn, sum ber brek, búgvandi, kunnu hava tørv á umlætting soleiðis, at familjan megnar eitt familjulív og at luttaka á arbeiðsmarknaðinum. Umlættingin kann eisini geva familjuni tíð og orku til at taka sær av øðrum børnum og til at luttaka í sosialum tiltøkum eins og onnur foreldur, sum ikki hava barn, sum ber brek.

Tað kann eisini vera hjúnafelegi hjá persóni, sum hefur fingið heilaskaða, sum fær umlætting fyri at lætta um gerandisdagin og stuðla undir, at viðkomandi borgari kann búgva heima so leingi, sum hann og makin ynskja tað, og tað er fakliga ráðiligt.

Familjur ella avvarðandi, sum hava ein vaksnan persón, sum ber brek, búgvandi, kunnu eisini fáa umlætting. Ásannandi, at tað eru avmarkaðir møguleikar at fáa ein varandi bústað, og at

føroyingar sum heild bígva leingi heima hjá foreldrum, er eisini neyðugt at móguleiki er hjá familju at fáa umlætting.

Foreldur fáa vanligu umlætting 1 – 2 vikuskifti um mánaðin. Tó er eisini móguleiki fyri at veita umlætting gerandisdagar, umframt summarumlætting eftir tørvi.

Umlætting verður harumframt eisini í nøkrum førum veitt persóni við týðandi líkamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum, sum býr einsamallur, og sum hevur avmarkað samband við onnur fólk. Tá er endamálið, at persónurin kann fáa ment persónligar og sosialar førleikar við at fáa miðvísa og skipaða tænastru og við at vera saman við øðrum persónum.

Í lýtuni fáa áleið 50 persónar umlætting frá Almannaverkinum, og er talan um persónar í øllum aldri. Umlætting verður veitt bæði á umlættingarstovnum, sum einstaklingafyriskipanir í heiminum hjá fólkum ella sum toymistænasta.

Almannaverkið hevur víst á, at tørvur er á at styrkja umlættingina soleiðis, at tørvurin kann nøktast. Sambært upplýsingum eru í lýtuni 15 fólk á bíðilista til umlætting.

Reglurnar um umlætting eru ikki neyvar, og hevur ein afturvendandi spurningur verið, hvussu leingi til ber at vera til umlætting

Harumframt hevur spurningurin um gjald fyri umlætting eisini verið umrøddur. Foreldur gjalda ikki fyri umlætting, meðan vaksni, sum koma til umlætting, rinda 134 kr. um samdøgrið, og er hetta sami kostnaður, sum persónar rinda kommunum fyri umlætting á ellis- og røktarheimum.

Tulkatænasta

Tulking verður veitt av Teknmálstulkatænastuni, sum er eind undir Almannaverkinum, skipað sambært reglugerð. Frá 1. januar 2019 er ætlanin, at Teknmálstulkatænastan verður partur av tænastru, sum Almannaverkið veitir.

Tulkatænastan veitir tulk í øllum sløgum av samskipti millum hoyrandi, deyv og hoyritarnað, og har almenn upplýsing og tiltøk fara fram. Harumframt hava myndugleikar, ið veita tænastru til borgara, skyldu at tryggja og rinda fyri, at tænastru verður veitt øllum borgarum, undir hesum eisini til borgarar við hoyribreki.

Forsorgarlógin hevur ikki ásetingar um tulkatænastu.

Stuðul á 1.310 tús. kr. verður latin til Teknmálstulkatænastuna á fíggjarlógini. Stuðulin verður latin til teknmálstulkar, skrivitulk og til skrivstovuhjálpi.

Harumframt hevur Teknmálstulkatænastan aðrar inntøkur fyri teknmálstulking fyri onnur, í 2016 vóru inntøkurnar 1.238 tús. kr., sum stava t.d. frá tulking av tíðindasendingum í KvF, tulking í skúlum og tulking fyri stovnar.

Hjálpi í sambandi við harðskap

Kvinnur, sum eru ella hava verið fyri harðskapi, og børn teirra kunnu gista á Kreppumiðstöðini, har tær eisini fáa hjálpi og ráðgeving. Kvinnur og børn, sum gista á Kreppumiðstöðini rinda fyri uppihaldið. Tað er Kvinnuhúsfelagið, sum rekur Kreppumiðstöðina, og eingin áseting er í forsorgarlógini um hjálpi í sambandi við harðskap. Kreppumiðstöðin umsitur eisini stuðul frá Heildarætlanini um harðskap í parløgum og nærsambondum til sálarfrøðiliga hjálpi, til keypi av mati og neyðsynjarvørum og til tulkingarskipan til útlenskar kvinnur.

Sambært nevndu heildarætlan er eisini skipað viðgerðartilboð til teirra, sum fremja harðskap móti sínum næstu og viðgerðartilboð til vaksin, sum hava seinárin, orsakað av kynsligum ágangi í barnaárunum. Sáláfrøðingar veita viðgerðina.

Omanfyri nevndu viðgerðartilboð verða fíggað sambært tveimum ymiskum heildarætlunum, eins og Kreppumiðstöðin fær stuðul frá landinum á fíggarlógina á hvørjum ári.

Ongar ásetingar eru í forsorgarlógini um stuðul í sambandi við harðskap í parløgum og nærsambondum.

Vantandi tænastr

Á almennum grundarlagi er galdandi, at tá tað snýr seg um rættin til sosialar tænastr, so er hesin rættur tengdur at játtanini á fíggarlógini á hvørjum ári.

Støðugt trýst er á myndugleikar um at umskipa og tillaga tænastrnar, tí higartil hevur tørvurin á tænastr verið størri, enn játtanin til endamálið.

Áhugafeløg og myndugleikar, sum veita tænastr, vísa áhaldandi á trupulleikan við, at persónar, sum hava tørv á tænastr, ikki fáa hesa, orsakað av vantandi fíggarorku.

Í lýtuni er ein tann størsta avbjóðingin vantandi bústaðartilboð, og at tað koma alsamt fleiri borgarar í skipanina, sum hava umfatandi tørv á tænastrum. Samlaða játtanin til tænastrnar var 290 mió. kr. á fíggarlógini 2017, og í oktobur 2017 vóru tað samanlagt 142 persónar á bíðilista til tænastr og bústaðartilboð hjá Almannaverkinum.

Harumframt er eisini tørvur á tænastrum, sum ikki verða veittar í dag. Tørvurin á tænastrum er merktur av brekpolitiska rákinum í samfelagnum annars, og seinnu árin er alsamt størri dentur lagdur á sjálvhjálpi, og at borgarar skulu hava tilknýtið til arbeiðsmarknaðin og skulu hjálpast til at luttaka í samfelagnum á jøvnum føti við onnur.

Hetta ávirkar, hvussu verandi tænastr skulu veitast, og viðførir eisini tørv á tænastrum, sum ikki verða veittar í lýtuni. Seinnu árin hevur tað serliga verið fokus á vantandi viðlíkahaldsvenjing, sum kann tryggja, at borgarar varðveita sínar førleikar og avmarkaðar flutningsmøguleikar hjá persónum, sum búgva heima og fáa tænastr frá Almannaverkinum.

Bústaðir

Reglurnar um vardar bústaðir og bú- og viðgerðarstovnar eru endurskoðaðar í 2015. Mett verður, at hesar reglur í hvøvdshetium eru nøktandi og halda áfram í hesum lógaruppskoti.

Tó eru reglur, sum í dag ikki eru nøktandi. Skipanin í dag, við at búfólk rinda húsaleigu fyri uppihaldið og rinda fyri felagsútreiðslur í ein felagskassa, verður skipað sambært kunngerð nr. 2 frá 3. januar 2005 um skipan av sambýlum. Gjaldið kann tó ikki fara upp um ta upphædd, sum samsvarar við veruligu útreiðsluna fyri hvørt plássíð í viðkomandi sambýli, og búfólk rinda ikki fyri útreiðslur av starvsfólkum, ið veita viðgerð og námsfrøðiligan stuðul.

Tó er ymiskt frá staði til stað, hvat húsaleigugjaldið og felagskassin fevna um.

Eisini er ymiskt, hvat felagskassin fevnir um.

Útgangsstøði er, at sambýlið krevur tað inn, sum tað kostar at reka sambýlið.

Tørvur er á meira skipaðum reglum um áseting av húsaleigu og inngjald í felagskassa fyri streym og olju, eins og pláss verður fyri, at búfólk á hvørjum einstakum bústaði sjálvi kunnu avgera hvat ið tey ynskja, at felagskassin harumframt skal fevna um.

Reglurnar um serlig bútilboð til persónar við víðfevndum sosialum trupulleikum, ið ikki megna at fasthalda ein bústað, vórðu ásettar í 2007, eftir at ein arbeíðsbólkur hevði handað landsstýrismanninum eitt tilmæli um heimleys. Reglurnar eru framhaldandi hóskaði.

Móttøkuskylða

Sambært galdandi reglum, hevur Almannaverkið skyldu at taka ímóti og veita bútilboð til persónar, ið

- sum sambært rættarúrskurði skulu sinniskannast,
- sum sambært rættarúrskurði ella dómi skulu setast í vardan bústað ella vera undir eftirliti, undir hesum við móguleika fyri fyrisingarliga at verða settir í vardan bústað, ella
- sum treyt fyri ákæruafturtøku ella royndarleysgeving verða settir í vardan bústað, ella vera undir eftirliti, undir hesum við móguleika fyri fyrisingarliga at verða settir í vardan bústað.

Talan er um eina skipan, har dómsvaldið hevur móguleika at døma persónar til aðra fyriskipan enn vanliga fongsulsrevsing, tí at hesir ikki eru mettir egnaðir til slíka revsing.

Móttøkuskylðan fevnir um at veita hesum persónum bústaðartilboð, ið verður skipað á bú- og viðgerðarstovnum, stovnslíknandi fyriskipanum og vardum bústaði.

Hóast móttøkuskylðuna, eru viðurskifti kring innihaldi av slíkari skyldu ikki nágreinað nærri.

Persónsskarin, ið móttøkuskylðan fevnir um, ikki einans hevur tørv á einum bútilboði, men eisini einum víðfevndum sosialnámsfrøðiligari viðgerðartilboðið, ið hevur sum endamál at forða fyri fleiri brotsverkum og menna persónin til eina lóglýdna tilveru. Haraftrat er tørvur á neyvari heimildum í lóg kring tryggjaðar búfyriskipanir ísv. við bústaðartilboð sambært móttøkuskylðuni.

Í hesum høpi er neyðugt at fáa ásett í lóggávu, á hvønn hátt Almannaverkið kann taka sær av ungum undir 18 ár, ið eru dømd til aðra fyriskipan enn vanliga fongsulsrevsing. Lóggávan er í dag ikki neyv hesum viðvíkjandi, og Almannaverkinum vantar tey røttu amboðini at kunna fylgja innihaldinum av teimum dómum, ið snúgva seg um serliga fyriskipan til ung undir 18 ár, ið fremja álvarslig brotsverk.

Talið av persónum, ið vegna dóm ella rættarúrskurð fáa tilboð frá Almannaverkinum er vaksandi. Samlaðu útreiðslurnar til tilboðini eru eisini hækkaðar úr 10,6 mió til 30 mió kr. í tíðarskeiðinum 2009-2017.

Rákið er, at málini gerast altsamt tyngri og samansett og teir persónar, ið Almannaverkið skal taka sær av, hava tørv á fleiri tænastrum innan aðrar gearar enn almannageiran. T.d. rúsviðgerð og psykiatriska viðgerð.

Tørvur er á, at lóggávan heimilar, at hóskaði sosialnámsfrøðilig viðgerð verður sett í verk, at ein ætlan verður gjørd við hvønn einstakan persón, og at samstarv og samskipan verður sett í verk við aðrar myndugleikar, soleiðis at persónar ikki detta niðurímillum skipanir, men fáa eina samanhagandi og hóskaði viðgerðartilgongd.

Markamót millum forsorgarlógina og lógtingslóg um barnavernd

Meginreglan er, at børn, sum bera brek, fáa tænastru sambært forsorgarlógini, og børn, sum eru sett heiman, eru undir ymiskum fyriskipanum sambært barnaverndarlógini.

Dømi eru eisini um börn, sum bera brek og eru sett heiman, og kunnu ivamál vera um, um tað er landið ella kommunurnar, sum skulu veita börnunum tilboðini. Eisini hevur tað verið ivamál um rættarstöðuna hjá fosturforeldrum, sum hava börn, sum bera brek, til fosturs, í mun til ávísar tænastr frá Almannaverkinum.

Markamót millum forsorgarlógina og lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

Í 2015 vórðu partar av tænastrum, sum áður hava verið skipaðar sambært forsorgarlógini, fluttar frá landinum til kommunurnar at umsita, og eru hesar tænastr nú skipaðar sambært lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

Í sambandi við umskipanina varð avgerð tikin um, at heimatænastan og eldrarøkt í sínum táverandi líki skuldi flytast frá landinum til kommunurnar, og at tað framhaldandi skuldi vera tørvurin hjá borgaranum, sum skuldi vera avgerandi fyri, hvør myndugleiki hevur ábyrgdina av tænastruni.

Síðani 2015 hava kommunurnar havt ábyrgd av at veita øllum borgarum heimatænastu og at veita fólkapensjónistum búpláss á ellis- og røktarheimi ella á eldrasambýli.

Í viðmerkingunum til uppskotið til lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. varð víst á, at tað framhaldandi vóru nøkur markamót millum land og kommunur, sum ikki vórðu avgreidd og sum støða mátti takast til aftaná, at lógin varð samtykt.

Síðani eru tað serliga fylgjandi markamót, sum hava elvt til, at borgarar detta niðurímillum skipanir og tí hava verið til viðgerðar millum land og kommunur:

- Búpláss á ellis- og røktarheimi og eldrasambýli hjá kommunum og vardan bústað frá landinum.
- Dagtilhald og umlætting
- Heimatænastuna hjá kommununum og Stuðulstænastuna hjá Almannaverkinum
- Endurvenjing í sjúkrahúsverkinum, Almannaverkinum og kommunum og vantandi viðlíkahaldsvenjing.

Umsitingarligar reglur

Tær umsitingarligu reglurnar í forsorgarlógini, ið her verður sipað til, eru reglur um:

- upplýsingarskyldu,
- afturgjald av veiting, móttikin av órøttum,
- at Almannaverkið kann ganga í rættin at móttaka hjúnafelegagjald og barnagjald,
- innheintan av upplýsingum frá øðrum myndugleikum
- umsiting av uppihaldsveiting
- revsiásetingar
- kærummyndugleika
- útreiðslur
- eftirlit
- gildiskomureglur

Nevndu ásetingar halda í høvuðsheitum áfram, tó í dagførdum líki. Dagføringin hevur við sær, at ótíðarhóskandi orðingar og ásetingar, ið við tíðini hava mist sítt innihald, verða strikaðar.

Tørvur er á at dagføra verandi umsitingarligar reglur, eftirlitsreglur við tænastrum, ið ávikavist Almannaverkið og sjálvsogvarstovnar veita, og reglur um góðkenning, tá onnur vilja skipa tænastrum sambært lógini, reglur um hvørjar tænastrum, ið Almannaverkið kann keypa frá øðrum veitarum, og tænastrum, ið Almannaverkið kann veita øðrum myndugleikum móttvegis gjaldi.

Eisini er heimildin at skipa óheft ráð at veita landsstýrinum ráðgeving av misgáum dottið burtur í verandi forsorgarlóg.

1.3. Endamálið við uppskotinum

Endamálið er at fáa eina føroyska lóg um vælferð, sum lýkur tey krøv, sum nútíðarsamfelagið setir, og sum er lagað til føroysk viðurskifti.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Lógaruppskotið um almannatrygd og vælferð tekur stóði í brekpolitisku grundreglunum um kompensatiún, geiraábyrgd, samhaldsfesti og javnviðgerð, og sum er grundarlagið undir Sáttmála sameindu tjóða um rættin hjá einstaklingum, ið bera brek, sum Føroyar tóku undir við í 2009.

Tað verður greiðari, hvør hevur rætt til veiting og tænastrum, og undir hvørjum treytum, eins og Almannaverkið fær betri karmar kring sosialfakliga og námsfrøðiliga virkseimið í mun til borgarar, sum ikki megna at uppihalda sær og sínum, ella sum hava tørv á tænastrum fyri at virka í samfelagnum á jøvnum føti við onnur.

Almennar reglur og virkisøki

Fyrsti partur av uppskotinum um almannatrygd og vælferð hevur fleiri nýggjar ásetingar.

Lógin hevur eina endamálsorðing. Upplýsingar- og ráðgevingarskyldan hjá Almannaverkinum verður ásett í lógini, eins og tað verður álagt Almannaverkinum at veita familjum, ið fáa barn, ið ber brek, skjóta ráðgeving. Fráboðanarskylda hjá starvsfólki í almennari tænastrum verður eisini ásett við lóg.

Almannaverkinum verður álagt at gera eina ætlan fyri teir borgarar, ið hava tørv á umfatandi tænastrum.

Lógaruppskotið ásetir, at hjálp skal veitast við stóði í førleikum, ynksi og tørvu borgarans, soleiðis, at sjálvsavgerðarrættur borgarans verður virður, og borgari fær ávirkan á síni egnu viðurskifti. Eisini verður ásett, at Almannaverkið við stóði í einari fakligari og fíggarligari meting bæði av borgarans og myndugleikans rásarúmi - ger av, hvussu hjálpin verður veitt. Við hesum verða rættindi borgarans tryggjað samstundis, sum Almannaverkið hevur frælsi til út frá eini ítøkiligari meting at seta tænastrum saman á skynsamasta hátt í mun til tørv og ynksi borgarans, men har eisini verður lagt upp fyri fíggarliga rásarúminum, ið myndugleikin hevur at ráða yvir.

Virkisøki

Uppskotið hefur greiðar ásetingar um, hvør hefur rætt til tænastr og veitingar og hefur greiðan skilnað til aðra lóggávu. Í uppskotinum verður ásett, at tað er niðasta trygdarnetið soleiðis at skilja, at um persónur hefur rætt til tænastr og veitingar sambært aðrari lóg, so kann sama hjálp ikki veitast sambært hesum uppskotinum. Hetta merkir, at persónur, ið eitt nú er fevndur av ábyrgdarøki kommununnar sambært lógtingslóg um heimatænastr og eldrarøkt v.m., ikki eisini kann fáa somu hjálp frá Almannastrkinum. Sama er galdandi fyri tænastr sambært barnastryndarlógini, tá talan er um somu hjálp.

Tó verður eisini ásett í uppskotinum, at um persónur hefur fingið tænastr frá Almannastrkinum áðrenn fólkapersjónsaldur, so kann viðkomandi halda áfram at fáa tænastr frá Almannastrkinum, hóast kommunurnar hava yvirtikið ábyrgdina, hetta um tað framhaldandi tænastr endamálinum. Við hesi áseting verður serliga hugsað um persónar, ið búgva á vardum bústaði hjá landinum fram til fólkapersjónsaldur, og sum kunnu halda áfram at búgva í sama bústaði og ikki noyðast at flyta á kommunalan eldrabústað.

Við hesum reglum og broytingum í lógtingslóg um heimatænastr og eldrarøkt v.m. sí tingmál nr. x verður greiða fingin á fleiri av markamótsspurningunum millum land og kommunu.

Ásett er í uppskotinum, at lógin er galdandi fyri øll, ið lógliga upphalda sær í Føroyum. Hóast øll, ið lógliga upphalda sær í Føroyum, hava rætt til hjálp sambært lógini, hefur lógin áseting um, at aðrir útlendingar enn norðurlendingar ikki hava rætt til longurvarandi upphaldsveiting.

Í ávísingum førum er tørvur á at veita persóni, ið uppheldur sær uttan fyri Føroyar, hjálp. Eisini er tørvur á at veita persóni, ið ikki hefur lógligt upphald í Føroyum, men sum ikki hevurráð at fara av landinum, hjálp. Uppskotið hefur eisini ásetingar um hesi viðurskifti.

Veitingar

Innihaldið í reglunum um fyríbils- og varandi upphaldsveiting er í høvuðsheitum framhald av verandi reglum í forsgarológini. Tó eru einstøku greinarnar umskipaðar nakað, eins og nakrar broytingar eisini verða gjørdar. Farið verður burtur frá hugtakinum forsg, og heitið á forsgarhjálpin verður broytt til upphaldsveiting, har skilt verður ímillum fyríbils- og varandi upphaldshjálp.

Flestu borgarar, sum fáa forsgarhjálp, fara ikki at merkja nakra broyting í sambandi við, at vælferðarlógin verður sett í gildi. Veitingarstöðið verður óbroytt, upphaldsskyldan verður óbroytt, men aðrar broyttar treytir og ásetingar kunnu fáa týðning fyri nøkur.

Innihaldsliga eru hesar broytingar framdar:

1. Rætturin til upphaldsveiting nágreinaður
2. Broyttar treytir viðvíkjandi ogn í sambandi við fyríbils upphaldsveiting
3. Mótrokning í inntøku tekur hædd fyri ikki-skattskyldugum veitingum
4. Broytt javning av upphaldsveitingum
5. Áseting um stuðul til stakútreiðslur verður greiðari
6. Fíggjarligt ískoyti til húsaleigu
7. Heimild til fíggjarligt ískoyti til egingjald víðkað til eisini at fevna um persónar í fyriskipan eftir lógtingslóg um arbeiðsstryndandi tiltøk.

Til nr. 1: Rætturin til upphaldsveiting nágreinaður

Í verandi forsgarlóg er ikki greitt, hvør hefur rætt til upphaldsveiting, sum ískoyti til aðra veiting. Tað er onki í lógini, sum forðar fyri, at persónur, sum vanligar hefur inntøku, sum er lægri enn satsurin í forsgarológini, fer upp í inntøku, tá viðkomandi kemur fyri eini almannastrynding. T.d. ein persónur, sum hefur arbeiðsinntøku á 8.000 kr. um mánaðin, og sum verður sjúkrameldaður (sum er ein almannastrynding). Viðkomandi fær tá fult endurgjald fyri

inntökumiss úr dagpeningaskipanini, men um hann eisini lýkur treytirnar í forsorgarlógini, kann hann fáa forsorgarhjálp upp til satsin sbrt. forsorgarlógini. Í praksis er hetta ekki nakað sum kemur fyri javnan, men rættarstöðan er ivasom.

Í vælfærðarlógini er ásett, at tað er ein treyt fyri at fáa rætt til upphaldsveiting, at almannahendingin hevur við sær, at liviumstöðurnar versna munandi. Ein persónur, sum verður arbeiðsleysur og fær veiting frá ALS, hevur sum høvuðsregla ikki rætt til ískoyti frá vælfærðarlógini. Tó kunnu vera stöður, har ein persónur hevur eitt inntøkugrundarlag í ALS, sum ikki umboðar eina arbeiðsinntøku – tað kann vera tí, at viðkomandi hevur verið stutta tíð á arbeiðsmarknaðinum e.a. Tá kann fyríbils upphaldsveiting verða veitt.

Í galdandi forsorgarlóg er forsorgarhjálpin ásett sum ein føst veiting, sum tó er treytað av aldri, bústöðu og møguligari upphaldsskyldu. T.v.s., at tann, sum fær játtað forsorgarhjálp, fær upphæddina, sum er ásett í lógini, uttan mun til, hvat inntøkan hevur verið frammanundan. T.v.s., at í nøkrum førum kann ein almannahending hava við sær, at inntøkan hækkar. Við vælfærðarlógini verða treytirnar herdar soleiðis, at almannahendingin bert í serligum førum kann hava við sær, at inntøkan hækkar. Tað er sostatt ásett, at fyríbils upphaldshjálp ikki kann vera hægri, enn inntøkan var frammanundan almannahendingina. Tó er eitt undantak um, at í teimum førum almannahendingin hevur við sær, at útreiðslurnar økjast, tá kann fyríbils upphaldsveitingin eisini vera hægri enn inntøkan var frammanundan. Tað at fáa sítt fyrsta barn er ein almannahending, sum hevur við sær øktar útreiðslur.

Til nr. 2: Broyttar treytir viðvíkjandi ogn í sambandi við fyríbils upphaldsveiting

Fyri at fáa rætt til forsorgarhjálp er tað ein treyt, at tað ikki skal vera gjørligt at upphalda sær við ogn. Hetta verður eisini galdandi frameftir. Men í verandi forsorgarlóg er eitt undantak um, at síggjast kann burtur frá eini minni ogn, ætlað til bústað ella til útbúgving. Undantakið verður tikið burtur. Tann, sum hevur pening tøkkan, sum kann brúkast til upphalds, skal brúka peningin fyrst.

Ogn, sum stavar frá endurgjaldi fyri varandi mein og ikki fíggjarligan skaða, verður eins og í galdandi lóggávu, undantikin. T.v.s., at síggjast kann burtur frá hesi ognini. Eitt nýtt undantak verður sett í lógina, sum er ogn, sum stavar frá endurgjaldi upp til 150.000 kr. fyri hættiliga sjúku. Fleiri av føroysku fakfeløgnum hava avtalur, har útgoldið verður 150.000 kr. við hættiliga sjúku. Sbrt. galdandi skipan eru hesi endurgjöld ikki undantikin í sambandi við forsorgarhjálp. Eitt dømi kann vera ein persónur, sum hevur fingið staðfest krabbamein. Talan er um álvarsama sjúku, sum ikki neyðturviliga er varandi, og tí er ikki vist, at viðkomandi hevur rætt til fyrítíðarpensjón. Persónurin verður kanska langtíðar sjúkrameldaður, og um viðkomandi missir rættin til dagpening vegna sjúku, kann viðkomandi søkja um fyríbils upphaldsveiting. Í verandi forsorgarlóg hevði hesin persónurin ikki havt rætt til forsorgarhjálp, um viðkomandi hevði havt ogn, sum stavar frá endurgjaldi fyri hættiliga sjúku.

Til nr. 3: Mótrokning í inntøku tekur hædd fyri ikki-skattskyldugum veitingum

Verandi forsorgarhjálp er ein ískoytisveiting, og tað merkir, at allar inntøkur verða mótroknaðar, og verður hetta eisini galdandi í vælfærðarlógini. Í forsorgarlógini verða inntøkurnar altíð mótroknaðar krónu fyri krónu – uttan mun til um inntøkan er skattskyldug. Tann, sum hevur ikki-skattskylduga inntøku, hevur tí hægri inntøku enn tann, sum onga aðra inntøku hevur ella hevur aðra skattskylduga inntøku.

Sambært vælfærðarlógini verður ikki-skattskyldug inntøka faldað við 1,5 og síðani mótroknað í upphaldsveitingini.

Tað eru serliga lesandi í barsilsfarloyvi, sum hava ikki-skattskylduga inntøku aftrat

upphaldsveitingini.

Í talvuni niðanfyri eru nøkur dømi um sambúgvandi persón við børnum, sum fær forsorgarhjálp/fyribils upphaldsveiting. Talvan skal lesast soleiðis, at fyrsta kolonnan er veiting til persón, sum ikki er lesandi (bæði í verandi forsorgarlóg og í vælferðarlógini). Restin av dømunum er veitingar til lesandi í barsilsfarloyvi eftir ávikavist forsorgarlógini og vælferðarlógini.

Veitingar til sambúgvandi við børnum

	Ikki lesandi Forsorg	Lesandi					
		1 barn		2 børn		3 børn	
		Forsorgl.	Vælf. lóg	Forsorgl.	Vælf. lóg	Forsorgl.	Vælf. lóg
Lestrarstuðul	-	5.315	5.315	6.315	6.315	7.315	7.315
Lestrarstuðul upproknað	-	-	7.973	-	9.473	-	10.973
Forsorghj./upphaldsveiting	12.506	7.191	4.534	6.191	3.034	5.191	1.534
Inntøka áðrenn skatt	12.506	12.506	9.849	12.506	9.349	12.506	8.849
Inntøka eftir skatt	8.789	10.882	9.120	11.269	8.976	11.622	8.630

Viðm.: Í dømunum omanfyri er hædd ikki tikin fyri ymsum stuðlum, sum eru knýtt at barninum (barnafrádráttur, familjuískoyti, barnaískoyti til stakar upphaldarar og barnagjald). Møguligur barnastuðul kann leggjast aftrat, men so skal tað gerast við somu upphædd í øllum dømunum, og t.v.s., at munurin millum dømini verður óbroyttur.

Talvan omanfyri vísir at lesandi í barsilsfarloyvi í verandi skipan hava eina munandi hægri inntøku eftir skatt enn onnur, sum fáa upphaldsveiting. Sambært vælferðarlógini lækkar upphaldsveitingin til lesandi í barsilsfarloyvi, og munurin til onnur, sum fáa upphaldsveiting minkar sostatt.

Dømini omanfyri er sum nevnt fyri sambúgvandi. Hjá einum persóni í barsilsfarloyvi, men sum er stakur, er støðan áleið tann sama sum í talvuni omanfyri (tó at upphæddirnar eru eitt sindur hægri). Í 2017 var eingin lesandi í barsilsfarloyvi, sum var stakur (t.v.s. lesandi, sum eisini fingur forsorgarhjálp).

Til nr. 4: Broytt javning av upphaldsveitingum

Forsorgarhjálpin er ásett sum ein prosentpartur av hægstu dagpeningaveiting (sbrt. løgtingslóg um dagpening vegna sjúku), og tað merkir, at veitingin fylgir lønarlagnum á privata arbeiðsmarknaðinum. Í vælferðarlógini verða upphaldsveitingar ásettar sum ein prosentpartur av hægstu upphaldsveiting sbrt. løgtingslóg um áseting og javning av almannaveitingum.

Samstundis, sum vælferðarlógin verður sett í gildi, verður løgtingslóg um áseting og javning av almannaveitingum broytt soleiðis, at hon eisini ásetir hægstu upphaldsveiting. Hægsta upphaldsveiting verður ásett til somu upphædd sum tágaldandi dagpeningaveiting soleiðis, at borgarin ikki verður ávirkaður av broytingini.

Á henda hátt verða upphaldsveitingar javnaðar eins og aðrar almannaveitingar, og javningin verður galdandi frá 1. januar á hvørjum ári. Seinastu nógvu árin hefur javningin av almannaveitingum verið ein raðfesting og samráðingarspurningur í sambandi við fíggjarlógararbeiði, og í fleiri ár eru almannaveitingar als ikki javnaðar. Løgtingið hefur við løgtingsmáli 71/2017 samtykt løgtingslóg um javningarprosent til almannaveitingar, sum fer at leggja javningina í fastar karmar.

Til nr. 5: Áseting um stuðul til stakútreiðslur greiðari

Verandi ásetingar um stuðul til stakútreiðslur eru ógreiðar. Í velferðarlógini eru lógarásetingarnar greiðari og eru ásettar í samsvari við galdandi siðvenjur, og t.v.s., at nýggja lógin ikki ávirkar borgaran.

Til nr. 6: Fíggjarligt ískoyti til húsaleigu

Sum ein nýggj áseting verður sett í lógaruppskotið, at persónur, ið er í vanda fyri at verða settur úr leigubústað, kann í heilt avmarkað tíðarskeið fáa fíggjarligt ískoyti til húsaleigu. Ískoyti skal serliga veitast barnafamiljum og persónum við víðfevndum sosialum trupulleikum.

Endamálið við ásetingini er at fyribygja, at fólk gerast heimleys og harvið fáa enn fleiri trupulleikar og størri tørv á hjálp. Útboðið av leigubústøðum í Føroyum er avmarkað, og tí er serliga týðningarmikið at fyribygja heimloysi. Ásetingin er liður í “Housing First” tilgongdini, hvørs grundhugsan er, at ein tryggur bústaður er grundarlagið fyri at kunna veita aðra hóskandi hjálp.

Til nr. 7: Heimild til fíggjarligt ískoyti til egingjald víðka til eisini at fevna um persónar í fyriskipan eftir lógtingslóg um arbeidsfremjandi tiltøk

Sum nýggj áseting kunnu persónar, sum fáa veiting eftir lógtingslóg um arbeidsfremjandi tiltøk, og sum eru yngri enn 25 ár, eisini fáa stuðul til útreiðslur, sum standast av at vera í búfyriskipan hjá tí almenna. Tey, sum eru 25 ár ella eldri, fáa eina hægri veiting, og tí kunnu tey halda tær útreiðslur, ið standast av at vera í búfyriskipan.

Higartil hevur heimildin bert verið galdandi fyri persónar, sum fáa forsorgarhjálp. Nakrir persónar eru, sum lúka krøvini at fáa veiting eftir lógtingslóg um arbeidsfremjandi tiltøk, og sum eru yngri enn 25 ár, og hevur Almannaverkið higartil eftir førimuni skipað stuðulin soleiðis, at fíggjarligu umstøðurnar eru nøktandi.

Bústaðir hava stovnað nakrar búfelagsskapir, og væntandi eru fleiri bústaðir á veg. Nakrir av persónunum, sum búgva í búfelagsskapunum, eru í eini fyribilsstøðu, meðan tey eru í arbeidsfremjandi fyriskipan, har veitingin ikki røkkur til húsaleigu. Frameftir verður rættarstøðan hjá hesum persónum greiðari.

1.4.3 Endurbót

Fíggjarligt endurgjald fyri meirútreiðslur

Skipanin við fíggjarligum endurgjaldi fyri meirútreiðslur, sum standast av børnum, ið bera brek, verður í stóran mun óbroytt í mun til verandi forsorgarlóg.

Tó verður heimild sett í velferðarlógina um, at stuðul í ávísam førum kann veitast til útreiðslur til ríðing. Heimild at veita stuðul til ríðing er ivasom í verandi forsorgarlóg – eisini ein staðfesting, sum kærunevndin í almanna- og heilsumálum hevur gjørt vart við. Endurgjald fyri meirútreiðslur verður veitt til ávísar viðgerðir, og spurnartekin hevur verið sett við, hvørt ríðing er ein viðgerð. Ein fortreyt fyri at veita endurgjald til meirútreiðslur til viðgerðir er, at viðgerðin er fevnd av avtalu við Heilsutrygd. Ríðing er ikki fevnt av avtalu við Heilsutrygd, og tí verður ikki veitt endurgjald til ríðing sum viðgerð. Endurgjald kann tó veitast til meirútreiðslu til frítíðarítriv, um barnið vegna varandi sjúku ella likamligt ella sálarligt brek er avmarkað í sínum ítrivsmøguleikum. Tí kann endurgjald veitast til ríðing sum eitt ítriv. Men tá verður einans endurgjald veitt til meirútreiðsluna. T.v.s., at foreldrini skulu gjalda tað, sum onnur foreldur skulu gjalda fyri, at teirra barn kann ganga til frítíðarítriv. Kostnaðurin at ganga til ríðing er hægri enn onnur ítriv, og tað hevur tí eisini fíggjarligar avleiðingar fyri familjur, hvørs børn ikki hava aðrar móguleikar fyri ítrivi enn ríðing.

Í eini kærunevndaravgerð frá kærunevndinni í almanna- og heilsumálum metir nevndin, at ríðing er av viðgerðarkendum slagi, sum er eitt nýtt hugtak í almanna- og heilsuhøpi. Tað hevur týðning at halda fast við meginregluna um, at tað eru heilsumyndugleikarnir, sum skulu fyrihalda seg til, hvat er viðgerð og ikki. Ásannandi at ríðing hevur serligan týðning fyri tey børn, sum hava víðfevnt brek, og sum ikki hava móguleika fyri øðrum ítrivum, og fyri at sleppa undan hugtakinum “viðgerðarkendum slag”, so er sett ein heimild inn í vælferðarlógina, at stuðul kann veitast í sambandi við útreiðslur til ríðing.

Endurgjald fyri mista arbeidssinntøku

Endurgjald fyri inntøkumiss verður veitt til tey, sum upphalda barni við breki. Hendan skipanin heldur fram óbroytt. Hámarkið fyri endurgjald, sum í forsorgarlógini er ásett til 25.000 kr. um mánaðin, er ikki javnað síðani, tað varð sett í lógina í 2009. Í vælferðarlógini er ásett, at upphæddin verður javnað sbrt. løgtingslóg um áseting og javning av almannaveitingum.

Fíggarligt endurgjald fyri mista inntøku verður víðkað til at fevna um tey, ið ansa doyggjandi og fólki við seinheilaskaða, ið ikki fáa pláss á vardum bústaði. Viðv. persónum í terminalstøðu er talan um, at lekjandi viðgerð skal vera steðgað, og livitíðin væntast at vera stutt. Harumframt er tað ein treyt, at persónurin skal ynskja at doyggja heima.

Viðv. persónum við seinheilaskaða er talan um eitt slag av átrokandi hjálparfyriskipan til persónar við einum akuttum og víðfevndum tørv á røkt, har landið ikki hevur nakað stovnspláss tøkt. Sostatt er hetta ikki ein varandi fyriskipan fyri tann einstaka.

Í báðum førum verður endurgjald veitt fyri veruliga inntøkumissin, tó í mesta lagi 25.000 kr. um mánaðin íroknað frítíðarløn. T.v.s., at persónurin, sum ansar, skal vera farin av arbeidsmarknaðinum.

Fíggarligur stuðul til avlamisbil

Við hesum uppskoti verður nágreinað, í samsvari við meginregluna um kompensasjon, at stuðul til avlamisbil nú bert verður veittur til serligan útbúnað á bilinum, ið er kravd av Akstovnnuni, heldur enn stuðul til keyp av bili. T.v.s., at í mun til galdandi forsorgarlóg verður stuðul ikki veittur til keyp av vanligum bili. Stuðul verður tó framhaldandi veittur til tey, sum hava tørv á á størri bili, t.e. kassabili ella smábussi. Eisini verður ásett í kunngerð reglur um at varðveita bil og serligan útbúnað til bilin, hóast persónurin flytir heimanífrá og á stovn at bígva, umframt reglur um lagaligari treytir fyri fíggarligum stuðuli at keypa kassabil ella smábuss, ið ikki er nýggjur.

Fíggarligur stuðul til bústaðarbroytingar

Við hesum uppskoti verður nú nágreinað, at stuðul bara í serligum føri verður veittur til at innrætta bústað, um bústaðurin er útvegaður ella umvældur eftir, at tørvurin er staðfestur. Ætlanin við hesum broytingum er at gera greitt, at um persónur hevur staðfestan tørv, er tað ábyrgdin hjá tí einstaka at finna hóskandi bústað, um hann eftirfylgjandi útvegar sær (nýggjan) bústað. Tá er talan um viðurskifti, sum viðkomandi ella familja hansara átti ella kundi havt lagt upp fyri.

Rættur til bústað vegna bústaðarsosialan tørv

Almannaverkið hevur sambært leigulógini ávísingarrætt til 5. hvønn leigubústað í almennum bústaðafelagi til fólk, ið hava serligan bústaðarsosialan tørv.

Almannaverkinum verður heimilað sambært hesi lóg at rinda fyri leigubústaðin frá tí degi, hesin er tøkur, og inntil viðkomandi persónur kundi yvirtaka bústaðin og at rinda fyri móguligan skaða á leigubústaðin, ið ikki kann rúmast innan fyri goymslugjaldið (depositum).

Fíggarligur stuðul til hjálparráð

Skipanin við hjálparráðum heldur í hövuðsheitum áfram.

Við hesum uppskoti verður nú nágreinað í lógini, at til ber, undir nærri ásettum treytum, at varðveita neyðug hjálpartól, um flutt verður heimanífrá og á ein almennan stovn at bógva.

Eisini verður møguligt at fáa stuðul til hjálparráð til endurvenjing frá Almannaverkinum, hóast talan ikki er um varandi brek.

Hoyritól

Ásetingin í forsorgarlógini um fíggarligan stuðul til hoyritól virkar á nøktandi hátt. Tær broytingar, ið eru gjørdar í hesi lógini, eru av tekniskum og málsligum slagi, og serligu viðmerkingarnar til ásetingina eru gjørdar greiðari.

Tænastur

Alment

Uppskotið ásetir, at endamálið við øllum tænastum, sum verða veittar, er at kompensera fyri brekið hjá einstaka persóninum, og at persónurin gerst so sjálvbjargin og sjálvhjálpin sum gjørligt, soleiðis at hann kann luttaka í samfelagnum á jøvnum føti við aðrar borgarar.

Tað er ásett, at ein virkisætlan verður lögð av borgaranum og myndugleikanum í felag fyri at tryggja endamálið við einstøku tænastuni, og hvussu tænastan skal leggjast til rættis.

Í mun til tænastur verður lógaruppskotið framhaldandi meira at meta sum ein rammulóg, ið yvirskipað veitir heimild fyri, hvørjar tænastur kunnu veitast, og verður rætturin hjá borgarum til tænasturnar framvegis tengdur at játtanini á fíggarlógini.

Í hesum uppskoti verður umsorganarskylda myndugleikans ásett, soleiðis at borgari, sum hevur tørv á hjálp, eigur at fáa hjálp.

Almannaverkið fær heimild at velja tænastufyriskipan, sum er í samsvari við ynski borgarans og út frá eini fakligari meting best hóskandi til borgaran. Í lóggávuni er greitt nágreinað, hvørji krøv metingin er gjørd útfrá. Skipanin verður nú meira gjøgnumskygd.

Innihaldið er annars í hövuðsheitum framhald av verandi reglum í forsorgarlógini. Tó eru broytingar framdar soleiðis, at tað er greitt, hvørjar tænastur kunnu skipast sambært hesum lógaruppskoti, hvat endamálið við tænastunum er, og hvørjum tænastan er ætlað.

Uppskotið gevur somuleiðis landsstýrismanninum heimild til at skipa nýggjar tænastur, sum hava verið eftirspurdar í nógv ár.

Stuðulstænasta

Stuðulstænastan verður dagførd og umskipað soleiðis, at talan er um tænastu, sum verður veitt einstaklingi heldur enn í bólkum, og frameftir fevnir sama stuðulstænasta bæði um børn og vaksin.

Stuðulstænastur, sum hava verið skipaðar í toymum, verða frameftir skipaðar sambært sjálvstøðugari áseting um dagstovna- og frítíðarheim, eins og frítíðartilboð í framtíðini verða skipað sum virknistænastur. Eisini verður umlætting skipað í áseting fyri seg.

Stuðulstænasta verður framhaldandi ætlað heimabúgvandi persónum, og er endamálið í høvuðsheitum at menna og viðlíkahalda sálarligar, líkamligar og sosialar førleikar. Stuðulstænasta kemur at fevna um leiðbeining, fylgjara, hjálp til praktisk og fíggarlig viðurskifti og vøku og hjáveru. Hervið er greitt, hvat stuðulin kann fevna um, og hvat endamálið við tænastruni er.

Uppskotið gevur somuleiðis landsstýrismanninum heimild til at skipa stuðulstænastu sum borgarastýrd stuðulstænasta. Talan er um skipan, sum tekur støði í hugsjónini aftan fyri sokallaðu BPA skipanum, sum eru í grannalondunum. Styttingin BPA stendur fyri Borgarastýrd Persónlig Atstøði. Við uppskotinum skal borgari sjálvur kunna gera av, hvør skal verða stuðul, hvat stuðulin skal brúkast til, og nær stuðulin skal brúkast.

Innihaldið í borgarastýrdari tænastru er ikki tað sama sum ein tænastru, sum krevur sosialpedagogiskan ella heilsufakligan serkunnleika. Tað skal ikki fevna um røktaruppgávur, sum liggja uttan fyri tað, sum ein stuðul kann lærast upp til, ergo- og fysioterapi ella aðrar heilsufakligar seruppgávur ella sernámsfrøðiligar uppgávur, sum krevja sernámsfrøðiligar førleikar.

Stuðulin viðvirkar til, at borgarin fær framt tær praktisku uppgávarnar, sum viðkomandi sjálvur kundi framt, um hann ikki bar brek, og at borgarin kann luttaka á jøvnum føti við aðrar borgarar í frítíðar- og mentanarlívinum sum heild.

Tað verður framhaldandi Almannerkið, sum avger, um ein borgari skal hava stuðulstænastu, hvussu nógv tímar, hann skal hava, og um tænastran kann skipast sum borgarastýrd stuðulstænasta. Borgarin avger síðani, hvør stuðulspersónurin verður, og hvussu játtaðu tímarir verða brúktir og nær. Stuðulspersónurin verður settur í starv í Almannerkinum.

Endurvenjing

Skipanin við endurvenjing heldur áfram sum higartil, og broytingar verða ikki gjørdar í ásetingunum um endurvenjing.

Endurvenjingartænastran verður framhaldandi útbygd kring landið og sambært uppskotinum til fíggarjarkarm 2019 er ætlanin at hækka játtanina til endurvenjing komandi ár. Møguleikin hjá Almannerkinum at keypa endurvenjing frá øðrum myndugleikum ella privatum veitarum verður varðveittur. Harumframt verður trupulleikin við vantandi flutningstænastru helst minni, tá flutningstænastru eftir ætlan verður skipað frá 2021.

Virknistænastru

Borgarin fær framhaldandi rætt til at fáa virknistænastru sambært hesum lógaruppskoti, og stórvegis broytingar verða ikki gjørdar í mun til verandi lóggávu, sum nýliga er dagførd. Tó verða ásetingar, sum áður hava verið í kunngerð, fluttar í lógaruppskotið. M.a. verður tað nú í lógini ásett, at persónur, sum luttekur í framleiðslurættaðum tilboði, fær samsýning, ið samsvarar við 5 % av grundløn sambært sáttmála millum Føroya Arbeidsgevarafelag og Føroya Arbeidarafelag, frítíðarløn ikki íroknað.

Borgari, sum hevur eitt meira mennandi og stimbrandi tilboð, men ikki luttekur í framleiðsurættaðum tilboði, fær ikki samsýning.

Spurningurin um samsýning verður avgreiddur í sambandi við, at virkisætlanin, sambært § 29 í hesi lóg, verður gjørd saman við borgaranum.

Tað verður eisini framhaldandi møguligt hjá øðrum at veita virknistænastur. Virkseml á Dugna, Sjóndeplinum og Fountainhúsinum verður ikki broytt við hesum lógaruppskoti.

Harumframt er tað nú í lógaruppskotinum ásett, at t.d. vardur verkstaður, verkhus ella arbeiðsrættað fyriskipan kann veitast sum frítíðartilboð.

Størsta broytingin er, at virknistænasta frameftir eisini fevnir um frítíðartilboð, sum áður hava verið skipað sum toymistænastur sambært ásetingum um stuðulsfólkaskipan fyri børn og stuðulstænastu fyri vaksni í forsorgarlógini.

Frítíðartilboð kunnu viðvirka til, at borgarin samstundis, sum persónligu og sosialu førleikarnir verða styrktir, eisini fær tilknýti til aðrar borgarar, sum eru í somu støðu.

Dagstovna- og frítíðarskúlatilboð til børn, sum ikki fáa tænastru sambært dagstovnalógini
Meginreglan er, at børn, hóast tey bera brek, skulu hava pláss á kommunalium ansingarstovnum og skulu eisini hava frítíðarskúlatilboð frá kommununi á jøvnum føti við onnur børn í kommununi. Hetta verður ásett í § 5 í dagstovnalógini.

Almannaverkið kemur framhaldandi at veita børnum, sum ikki kunnu vera á dagstovni ella í frítíðarskúla hjá kommunu, tilboð, og eru greiðar ásetingar nú í lógaruppskotinum um tænastrur, sum eru ásettar í mun til dagstovnalógina.

Seinnu árinu hevur rákið í Føroyum verið, at myndugleikar og stovnar hava lagað seg eftir brekpolitisku meginreglunum um inklusión og hava skipað almennu tilboðini soleiðis, at tey eisini kunnu fevna um fólk, sum bera brek.

Er ósemja millum kommunur og Almannaverkið, verður málið lagt fyri eina óhefta fakliga nevnd, sum er sett av landsstýrismanninum og mannað við serfrøðingum. Fakliga nevndin ger tilmæli í málinum, men tað er Almannaverkið, sum tekur endaliga avgerð í hesum málum.

Sambært upplýsingum frá Almannaverkinum eru tað tvey børn, sum fáa dagstovnapláss, meðan fyra børn fáa frítíðarskúlapláss frá Almannaverkinum.

Kommunurnar bjóða vanligu børnum til og við 3.flokk frítíðarskúlatilboð. Eftir hetta verður mett, at børnini megna at vera einsamøll heima ella at koma til og frá frítíðarítrivi. Børn, sum bera brek, hava ofta tørv á einum skipaðum og mennandi tilboði aftaná 3.flokk, tí tey ikki á sama hátt megna at verða heima einsamøll ella at koma til og frá ymskum frítíðarítrivum.

Fyri, at børnini framhaldandi kunnu fáa eitt skipað og mennandi tilboð aftaná skúlatíð, og fyri at foreldrini kunnu halda fram á arbeiðsmarknaðinum, kann Almannaverkið bjóða børnum, sum hava likamligt ella sálarligt brek ella sosialar trupulleikar, frítíðartilboð, til tey eru 18 ár.

Nøkur av børnunum fáa tilboð hvønn dag, meðan onnur fáa tilboð nakrar dagar um vikuna.

Í løtuni eru tað áleið 50 børn undir 18 ár, sum fáa frítíðartilboð kring landið frá Almannaverkinum.

Foreldur gjalda ikki fyri pláss á dagstovni ella frítíðarskúla, sum Almannaverkið veitir, og heimild er ikki fyri at áseta gjald fyri hesar tænastrur sambært galdandi lóg.

Uppskotið gevur landsstýrismanninum heimild til at áseta foreldragjald fyri pláss á dagstovni ella frítíðarskúla hjá landinum.

Umlætting

Umlætting verður framhaldandi ein tænasta, sum Almannaverkið og sjálvsognarstovnar veita. Lógaruppskotið hevur greiða áseting um, at endamálið við umlætting er at lætta um hjá foreldrum, hjúnafelaga ella øðrum, sum er umorganarpersónur hjá einum, sum hevur líkamligt, sálarligt brek ella hevur sosialar trupulleikar.

Sambært § 5 í hesi lóg er treytin fyri at fáa tænastr og veitingar sambært hesi lóg at persónur ikki fær tænastr sambært lóg um heimatænastr, eldrarøkt v.m. Vísandi til tingmál XX (lógaruppskot um broyting í lógtingslóg um heimatænastr og eldrarøkt v.m.) er ætlanin, at kommunurnar frameftir hava ábyrgd av at veita borgarum, sum hava varandi sjúku, sum er progressiv og degenererandi, umlætting.

Nýggja lógin gevur landsstýrismanninum heimild til at áseta gjald fyri umlætting.

Tulkatænasta

Tulking er ætlað til, at persónur kann taka lut í samfelagslívi og sosialum lívi á jøvnum føti við onnur. Tá talan er um tulking í sambandi við tænastr, sum myndugleiki hevur ábyrgd av at veita, verður tað framhaldandi veitt sbt. óskrivaðu reglunum um geiraábyrgd, sum merkir, at myndugleikin hevur skyldu at tryggja og rinda fyri, at tænastr verður veitt øllum borgarum. Sum dømi er skúlaverkið, sum rindar fyri tulkatænastr til næmingar, ið hava hoyribrek. Heilsutrygd rindar tulk í sambandi við læknahjálp, og Mentamálaráðið rindar fyri framleiðslu av føroyskum loftmiðlatilfari.

Hjálp í sambandi við harðskap

Við hesum uppskoti verður heimild at veita persónum fyribils gisting, umorgan, ráð og vegleiðing á kreppumiðstöð vegna harðskapi í parlagi og nærsambondum. Heimildin fevnir um persónar, ið hava verið fyri harðskapi, ella sum eru í vanda fyri at verða fyri harðskapi, eins og teirra børn. Heimild verður somuleiðis til at krevja eitt ávíst gjald fyri uppihaldið á Kreppumiðstöðini.

Hóast ásetingin fevnir um persónar, so er bert ein kreppumiðstöð í Føroyum, og hon er til kvinnur við børnum.

Nýggjar tænastr

Uppskotið gevur somuleiðis landsstýrismanninum heimild til at skipa nýggjar tænastr, sum hava verið eftirspurdar í nógv ár.

Námsfrøðilig ráðgeving

Frameftir er ætlanin, at familjur, sum hava børn, sum bera ávís brek, skulu fáa málrættaða og dygdargóða familjuráðgeving á høgum fakligum støði.

Avbjóðingarnar hjá familjuni vísa seg ofta í gerandisdegnum, og endamálið við námsfrøðiligari ráðgeving er at viðvirka til, at gerandisdagurin hjá familjuni verður lættari, og ein familja, sum hevur eitt barn, sum ber brek, kann liva eitt so vanligt familjulív, sum til ber, og at barnið kann fáa neyðugan stuðul í familjuni undir røttum kørnum.

Talan er um tænastr, sum er sprottin úr “Tí góðu tilgongdini”, og hava familjur, sum hava barn við autismu, fingið bjóðað sokallaða autismaráðgeving síðani 2015, tá tann góða tilgongdin varð sett í verk.

Ráðgeving til allar familjur kann fara fram í heiminum og sum bólkaundirvísing saman við øðrum familjum, um ynski er til tess. Hetta letur upp fyri, at ráðgevingin kann tillagast til

einstøku familjuna og leggja upp fyri, at støðan hjá familjum kann vera ymisk. Tað eru kanska eisini einstøk evni, sum hóska seg best at umrøða saman við øðrum familjum.

Ráðgevingin tekur støði í, at familjan kennir barnið best og veit, hvørjar styrkir og veikleikar barnið hevur. Ráðgevingin kann síðani, við støði í hesum, ráðgeva og vegleiða familjuni um, hvussu farast kann fram í mun til tær avbjóðingar, sum barnið hevur.

Uppgávan hjá ráðgevanum er at hjálpa familjuni við at finna ymiskar loysnir, sum hóska til júst hesa familjuna, og at veita familjuni amboð til at handfara hesar avbjóðingar við.

Viðlíkahaldsvenjing

Viðlíkahaldsvenjing kann bjóðast vaksnum borgarum upp til fólkapensjónsaldur, sum hava munandi og varandi skerd virkisføri, orsakað av breki ella sjúku, og viðlíkahaldsvenjing verður skipað í Almannaverkinum sum partur av endurvenjingartænastuni, sum Almannaverkið stig- og miðvíst hevur bygt upp seinnu árin.

Fyrimunurin við, at viðlíkahaldsvenjing eisini verður staðsett í Almannaverkinum, er, at Almannaverkið hevur samband við flestu borgarar, sum hava tørv á tænastráðgeving, ymiskum almannaveitingum, endurvenjing, hjálpartólum, arbeiðsfremjandi tiltøkum, trivnaðartænastum og nú eisini viðlíkahaldsvenjing. Harumframt umsitur Almannaverkið eisini skipanina við hjálparráðum, sum er ein týðningarmikil liður í arbeiðinum hjá terapeutum at endurvenja og viðlíkahalda førleikar hjá borgarum, og er í summum førum avgerandi kompensatióin í mun til møguleikar hjá einstaka borgaranum við breki at luttaka á jøvnum føti við aðrar borgarar. Ætlanin er, at skipanin kemur í gildi í 2020.

Støðan hjá borgarum, sum hava tørv á viðlíkahaldsvenjing, er varandi, og tørvurin á viðlíkahaldsvenjing verður tí aloftast eisini varandi. Ætlanin er, at skipanin verður soleiðis, at persónar, sum fáa viðlíkahaldsvenjing, fáa eina langtíðar játtan og sleppa undan at brúka óneyðuga tíð og orku til at skriva umsóknir og bíða eftir svari til hesar.

Hinvegin so kann støðan eisini broytast munandi, og tá er gott og neyðugt, at støðan hjá borgaranum verður tikin upp m.a. fyri at gera av, um tað framhaldandi tæni sínum endamáli at veita viðlíkahaldsvenjing.

Almannaverkið hevur skyldu til at taka nýggja avgerð um viðlíkahaldsvenjing, áðrenn játtanarskeiðið endar, soleiðis at forðað verður fyri, at borgari stendur uttan tilboð, orsakað av langari svartíð.

Almannaverkið avger, hvussu viðlíkahaldsvenjing verður skipað og veitt, eins og § 67 heimilar Almannaverkinum at keypa tænastráðgeving frá privatum veitarum og øðrum myndugleikum kring landið. Við hesum verður møguligt at veita borgarum tænastráðgeving í nærumhvørvinum.

Flutningstænasta

Landsstýrismaðurin fær við hesum lógaruppskoti eisini heimild til at skipa flutningstænastu til borgarar, sum orsakað av breki ella sjúku ikki megna at koyra ella flyta seg sjálvir ella at brúka almenn ferðasambond.

Í fyrstu atløgu fevnr flutningsskipanin um flutning til tænastráðgeving, sum Almannaverkið veitir, men sum víst verður á í tilmælinum til tænastráðgeving so hava fólk, sum bera brek sum heild ikki nøktandi flutningsviðurskifti í Føroyum.

Almannaverkið hefur skyldu til at veita landsfevndandi tænastr, og ofta vísir tað seg, at landafrøðin kann vera ein avbjóðing í so máta. Nógvær tænastr eru staðsettar í býum og størri byggunum, og má borgarin tí koyra til og frá tænastruni. Nakrir borgarar finna sjálvir loysnir saman við familjuni, meðan aðrir hava avbjóðingar í so máta.

Skipanin er ætlað soleiðis, at Almannaverkið kannar tørvin hjá persóni og visiterar til flutningstænastru í sambandi við, at borgari fær tillutað aðra tænastru frá Almannaverkinum.

Flutningstænastran kann útveitast. Veitarin skal útvega hóskandi flutningsfør og veita nøktandi koyring kring alt landið. Borgarin kemur ætlandi at gjalda fyri flutningstænastru.

Í sambandi við, at flutningstænastru verður stovnað, verður Serflutningsskipan landsins eftirmett. Serflutningsskipan landsins fevnir einans um flutning innan fyri kommunur, sum eru við og ikki millum økini, sum eru við í skipanini. Skipanin fevnir ikki um sjúkraflutning.

Bústaðir

Verandi ásetingar um fyribils bústaðir, vardar bústaðir og serlig bútilboð eru í høvuðsheitum framhald av verandi reglum. Tó verða reglurnar nágreinaðar, og ávísar ásetingar, ið áður vóru ásettar í kunngerð, verða tiknar upp í lógina. Harumframt verður innihaldið deilt í fleiri greinar, m.a. ásetingin um, at landsstýrismaðurin kann góðkenna, at onnur stovnseta og reka vardar bústaðir og bú- og viðgerðarstovnar sambært lógini.

Sum nakað nýtt verða neyvar reglur um húsaleigu og felagskassa sett inn í uppskotið.

Húsaleiga verður frameftir ásett eftir felags leisti. Á henda hátt verður húsaleigan ásett einsæris og út frá eina rímligari meting. Húsaleigan verður ov høg fyri einstaka búfólkið, um hon verður ásett eftir kostnaðinum at útvega hvønn einstakan bústað.

Harumframt hava vardir bústaðir skipan við felagskassa, ið búfólk skulu rinda í. Við uppskotinum verða hesi viðurskifti meira skipað, samstundis sum búfólk harumframt kunnu avgera, hvat tey ynskja, at felagskassin skal fevna um.

Móttøkuskylða og tryggjaðar búfyriskipanir

Almannaverkið hefur skyldu at veita bústað til persón, ið er dømdur sambært revsilógini, § 16 ella § 74 a, til aðra fyriskipan enn vanligu fongsulsrevsing.

Talan er um persón við týðandi sálarligum virkistarni, har dómsvaldið metir, at onnur fyriskipan enn vanligu fongsulsrevsing er betur egnað til at fyribyrsgja fleiri brotsverkum. Tað kann eisini vera persónur, yngri enn 18 ár, ið hefur framt lógarbrot, og sum hefur sosialar trupulleikar, ið best verða loystir við aðrari fyriskipan enn vanligari fongsulsrevsing.

Móttøkuskylðan hefur til endamáls at veita bústað til persón, ið ikki er egnaður til vanligu fongsulsrevsing.

Heimild verður eisini fyri, at persónur fær ein bústað, ið er skipaður sum ein tryggjað búfyriskipan, um hetta er neyðugt til tess at nøkta krav um fyribyrsgjan og til tess at liva upp til ítøkliga dómsinnihaldið annars.

Ein tryggjað búfyriskipan er ein bústaður, ið hefur ymiskar trygdarfyriskipanir, eitt nú at hava læstar dyr og vindeygu – bæði part av tíðini ella stóðugt.

Tryggjað búfyriskipan kann eisini undir serligum umstøðum skipast fyri persón, ið er í vanda fyri at gera skaða á seg sjálfvan ella onnur og tískil hevur tørv á aðrari fyriskipan enn einum vanligum bústaðartilboði.

Móttøkuskýldan hevur eisini til endamáls at veita teimum persónum, ið Almannaverkið fær skyldu at hýsa, eina sosialnámsfrøðiliga og brotsfyribyrgjandi viðgerðarætlan, ið eisini fevnir um samstarv og samskipan við aðrar myndugleikar, t.d. rúsevnaviðgerð og psykiatriska viðgerð, ið aðrir myndugleikar veita.

Markamót millum bústaðartilboð sbrt. forsorgarlógini og bú- og viðgerðartilboð sbrt. barnaverndarlógini

Meginreglan um, at børn, sum bera brek, fáa tænastr frá landinum sambært hesi lógtingslóg, meðan børn, sum eru sett heiman, skulu undir fyriskipan frá kommunum sambært barnaverndarlógini, verður óbroytt við hesum lógaruppskoti. Børn, sum bera brek og eru fyri umsorgarnarsvíki, kunnu fáa tænastr frá bæði landinum og kommununum.

Ásett verður, at stuðulstænasta er ikki ætlað børnum, ið eru fevnd av barnaverndarlógini, orsakað av víðfevndum sosialum trupulleikum. Hesi børn hava tó rætt til stuðulstænastu frá Almannaverkinum samstundis, sum barnaverndartænastan veitir familjuni hóskandi hjálp sambært barnaverndarlógini, um so er, at barnið ber brek samstundis, sum familjan hevur týðandi sosialar trupulleikar.

Familjur – herundir eisini fosturfamiljur – sum umframt at hava týðandi sosialar trupulleikar, sum barnaverndartænastan hjálpir familjuni við, eisini hevur eitt barn, sum ber brek, fáa námsfrøðiliga ráðgeving frá Almannaverkinum sambært hesum uppskoti. Í slíkum føri fær familjan bæði ráðgeving frá Almannaverkinum í mun til brekið hjá barninum og frá kommunalu barnaverndartænastuni í mun til foreldraførleikar. Familjur, sum einans hava týðandi sosialar trupulleikar, og sum tí fáa ráðgeving, viðgerð ella stuðul frá barnaverndartænastu sambært barnaverndarlógini, fáa ikki námsfrøðiliga ráðgeving frá landinum.

Fosturfamilja kann fáa umlætting sambært hesi lóg eins og biologisk foreldur, sum hava umsorgarnarábyrgd. Fosturfamilja, ið hevur trupult barn búgvandi, kann sambært § 15 stk. 1, í barnaverndarlógini fáa tilboð um umlætting hjá góðkendum fosturforeldrum til tess at lætta um. Hevur barnið týðandi likamligt ella sálarligt brek, so kann fosturfamilja fáa umlætting sambært hesi lóg á jøvnum føti við biologiska familju.

Búpláss á ellis- og røktarheimi og eldrasambýlum frá kommunum og vardan bústað frá landinum

Landið hevur ábyrgd av at veita borgarum, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella hava víðfevndar sosialar trupulleikar og eru undir fólkapensjónsaldur, búpláss sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til lógtingslóg um almannatrygd og vælferð. Borgarar, sum eru undir fólkapensjónsaldur og sum hava seinheilaskaða, og borgarar, sum bera fjølbrek, eru fevndir av hesi áseting, hóast nógvir av hesum mugu metast at vera røktarkrevjandi.

Borgarar, sum hava búð í vardum bústaði hjá Almannaverkinum, áðrenn teir vórðu fólkapensjónistar, kunnu verða búgvandi í varda bústaðnum, um borgarin sjálvur ynskir tað, og um endamálið við varda bústaðnum annars framhaldandi verður rokkið.

Uppskotið til lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. ásetir, at kommunurnar - umframt at veita fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, sum hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið - eisini veita borgarum, sum eru undir fólkapensjónsaldur og sum hava varandi sjúku, sum er progressiv og degenerativ, búpláss á ellis- og røktarheimum ella eldrasambýlum. Málbólkurin er m.a. fólk við Alzheimers, demens og sklerosu á øðrum stigi, sum eru sjúkur, sum elva til, at persónur gerst óafturvendiliga og alsamt meira røktarkrevjandi.

Frameftir skulu persónar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum eru fólkapensjónistar og hava verið heimabúgvandi alt lívið, fáa pláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli í nærumhvørvinum eins og onnur, tá tey gerast røktarkrevjandi, orsakað av ellisbreki ella varandi sjúku. Borgari, sum hevur týðandi likamligt ella sálarligt brek ella hevur víðfevndar sosialar trupulleikar og er fólkapensjónistur, kann ikki fáa tillutað vardan bústað sambært lögtingslóg um almannatrygd og vælferð, um viðkomandi vegna ellisbrek ella varandi sjúku, hevur tørv á røkt og hjálp alt ella nærum alt samdøgrið.

Dagtilhald og umlætting

Landið hevur ábyrgd av at veita persónum undir fólkapensjónsaldur dagtilboð og umlætting.

Tó ásetir uppskotið til lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., at kommunurnar fáa ábyrgd av at veita persónum undir fólkapensjónsaldur, sum hava Alzheimer, aðrar demenssjúkur og sklerosu á øðrum stigi, dagtilhald, umlætting og aðrar tænar, sum kunnu stimbra likamliga, sálarliga og sosialt soleiðis, at hesir kunnu búgva í egnum heimi sum longst.

Endamálið við hesi broyting er at forða fyri, at land og kommunur veita somu borgarum somu tæna, og at fyrirbyggja, at land og kommunur skulu seta í verk javnfjarar tænar og at skapa fortreytir fyri, at hesir borgarar fáa eina dygdargóða fakliga tæna frá starvsfólki, ið hevur serkunnleika til hesar varandi sjúkur, sum eldri persónar typiskt fáa. T.d. dagtilhald til persónar við demensi, har Almannerkið hevur tilboð til fólk undir fólkapensjónsaldur, og kommunurnar kring landið hava tilboð til fólkapensjónistar. Frameftir verða tað kommunurnar, sum veita dagtilhald til persónar, sum hava Alzheimers, aðrar demens sjúkur og sclerosu á øðrum stigi.

Heimatænastan hjá kommununum og Stuðulstænan hjá Almannerkinum

Síðani 2015 hava ivamál verið millum land og kommunu um, hvør hevur ábyrgd av at veita tæna til persónar, sum fáa stuðulstæna og røkt.

Uppskotið ásetir, at virkseimið hjá stuðulstænanum ikki fevnir um persónliga røkt umframt tað, sum persónur sjálvur megnar við ráðgeving frá stuðulspersóni.

Í uppskotinum til lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. verður ásett, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita øllum heimabúgvandi borgarum heimatæna, sum fevnir um heimahjálp og heimasjúkrarøkt. Tískil er uppgávan hjá kommununi at veita heimabúgvandi borgarum, uttan mun til aldur, røkt.

Tað er Almannerkið, sum tillutar stuðulstímar, og tað er kommunan, sum tillutar heimatæna. Partarnir kunnu framhaldandi gera sínámillum avtalur um, at t.d. stuðulstænan veitir røktina í málum, har persónur fær umfatandi stuðul. Í slíkum førum gera partarnir sínámillum avtalur, sum m.a. eisini fevna um kostnað, hvussu nógvar tímar tænan fevnir um, og nær tænan verður veitt. Tað er framhaldandi neyðugt, at Almannerkið og

kommunur samskipa tænastrnar sínámillum soleiðis, at borgarin fær eina dygdargóða og samskipaða tænastru, sum er tillagað til hansara tørv og ynski.

Somuleiðis er ásett, at stuðulstænasta er ætlað persónum upp til fólkapensjónsaldur, sum hava týðandi líkamligt ella sálarlig brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar. Tænastan kann halda áfram, tá persónurin er vorðin fólkapensjónistur, um tað framhaldandi tænar endamálinum við tænastruni.

Persónar, sum búgva á vardum bústaði hjá Almannaverkinum ella sjálvsognarstovni, fáa neyðuga hjálp til persónliga og sjúkrarøkt frá starvsfólkum, sum sett eru í Almannaverkinum ella í sjálvsognarstovninum.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing í Almannaverkinum og kommununum

Uppskotið ásetir, at borgarar, sum eru millum 18 ár og fólkapensjónsaldur, kunnu fáa endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing frá Almannaverkinum, og er endamálið at virka fyri, at hesir kunnu fáa og varðveita tilknýtið til arbeiðsmarknaðin og klára seg uttan ella við minni hjálp frá Almannaverkinum.

Í uppskoti til lógtingslóg um broyting í lógtingslóg um heimatænastru, eldrarøkt v.m. verður ásett, at kommunurnar veita endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing til fólkapensjónistar, og at endamálið við tænastrunum er at virka fyri, at fólkapensjónistar kunnu búgva í egnum heimi sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommunum. Sama uppskot gevur landsstýrismanninum heimild til at áseta nærri reglur um endurvenjing í kommununum.

Endamálið við heimildini hjá landsstýrismanninum er at áseta líknandi reglur, sum eru í kunngerðum um endurvenjing í Almannaverkinum og sjúkrahúsverkinum. Kunngerðirnar viðvirka til, at borgarar fáa eina samskipaða endurvenjing, og at myndugleikar skulu samskipa endurvenjingina yvir um geirar.

Umsitingarligar reglur

Góðkenning av tænastrum

Uppskotið hevur sjálvstøðuga áseting um, at landsstýrismaðurin kann loyva øðrum at stovna og reka ávísar tænastrur sambært lógini. Tað hevur verið vanligt, at sjálvsognarstovnar veita tænastrur sambært forsorgarlógini, men hesi viðurskifti, ið stava frá gamlari tíð, hava ikki verið nóg væl skipað, m.a hevur landsstýrismaðurin ikki havt greiðar mannagongdir fyri, hvørji krøv sjálvsognarstovnar skulu lúka til tess at kunna veita eina tænastru. Hesi vantandi krøv hava eisini havt ávirkan á, hvørji tiltøk landsstýrismaðurin kann seta í verk móttvegis einum sjálvsognarstovni.

Við hesum uppskotinum verður latið upp fyri, at onnur enn Almannaverkið kunnu stovnseta og reka virknistænastrur, umlætting, flutningstænastrur og samdøgurstænastrur.

Veiting av tænastrum

Við hesum uppskoti verður eisini ásett, at Almannaverkið til tess at røkja sínar skyldur móttvegis gjaldi kann gera avtalur um tænastrur frá almennum og privatum veitarum. Hetta kann t.d. gerast, har tað ikki er fíggjarliga skynsamt at skipa tænastrur uttan fyri meginøkkið. Landsstýrismaðurin fær somuleiðis heimild at keypa tænastrur uttanlands, men bert í teimum

førum, har nøktandi tilboð ikki kann veitast í Føroyum. At føroyingar í størst møguligan mun skulu hava tænastr í Føroyum verður við hesum greitt.

Eins og Almannaverkið kann gera avtalar um tænastr frá øðrum almennum og privatam veitarum, kann Almannaverkið somuleiðis móttvegis gjaldi veita eina røð av tænastr til myndugleikar og stovnar, sum sambært geiraábyrgdini hava skyldu at veita hesar somu tænastr.

Eftirlit

Uppskotið hevur meira nágreiniligar ásetingar um eftirlit við teimum tænastr, ið Almannaverkið veitir, eins og eftirlitið við tænastr, ið sjálvsognarstovnar veita sambært lógini, eisini verður lógarásett.

1.5. Ummæli og ummæliSSkjal

Uppskotið hevur ligið til almenna hoyring á hoyringsportalinum hjá Føroya Landsstýri. Harumframt er uppskotið sent hesum til hoyringar:

Kommunufelag Føroya
Stjórnarráðum við áheitan um at senda til viðkomandi undirliggjandi stovnar
MEGD við áheitan um at senda til limafeløgini
Heilsuhjálparafelagnum
Heilsurøktarafelag Føroya
Føroya Pedagogfelag
Føroya Lærarafelag
Felagnum føroyskir sálarfrøðingar
Ljósmeðrafelag Føroya
Starvsmannafelagnum
Fysioterapeutfelag Føroya
Ergoterapeutfelag Føroya
Sosialráðgevarafelag Føroya
Felagnum Føroyskir sjúkrarøktarfrøðingar
Almannaverkinum
Føroya Kærustovni
Dugna
Sjóndepilinum
Kvinnuhúsinum
Fountainhúsinum
Heilbrigdi
Frælsi
Bláa Krossi
Ráðgevingini fyri føroyingar í Danmark
Arbeiðsloysisskipanini
Dátueftirlitinum
Kriminalforsorgini
Ríkisumboðnum
Føroya Landfúta
Landsfelag Pensjónista
Fosturforeldrafelagnum
Vinnuhúsinum

Samtaki
Fakfelagssamstarvinum

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

Vælferðarlógin fer at vera, eins og forsorgarlógin hevur verið tað, ein hornasteinur í føroyskum sosialpolitikki og í føroyskari vælferð, og flestu familjur í Føroyum fara so ella so at koma í samband við skipanir, sum lógin fevnir um. Ein lutfalsliga stórir partur av útreiðslum landskassans fara til skipanir, sum eru fevndar av verandi forsorgarlóg, og vælferðarlógin fer somuleiðis at hava stóran týðning fyri komandi fíggjarlógir.

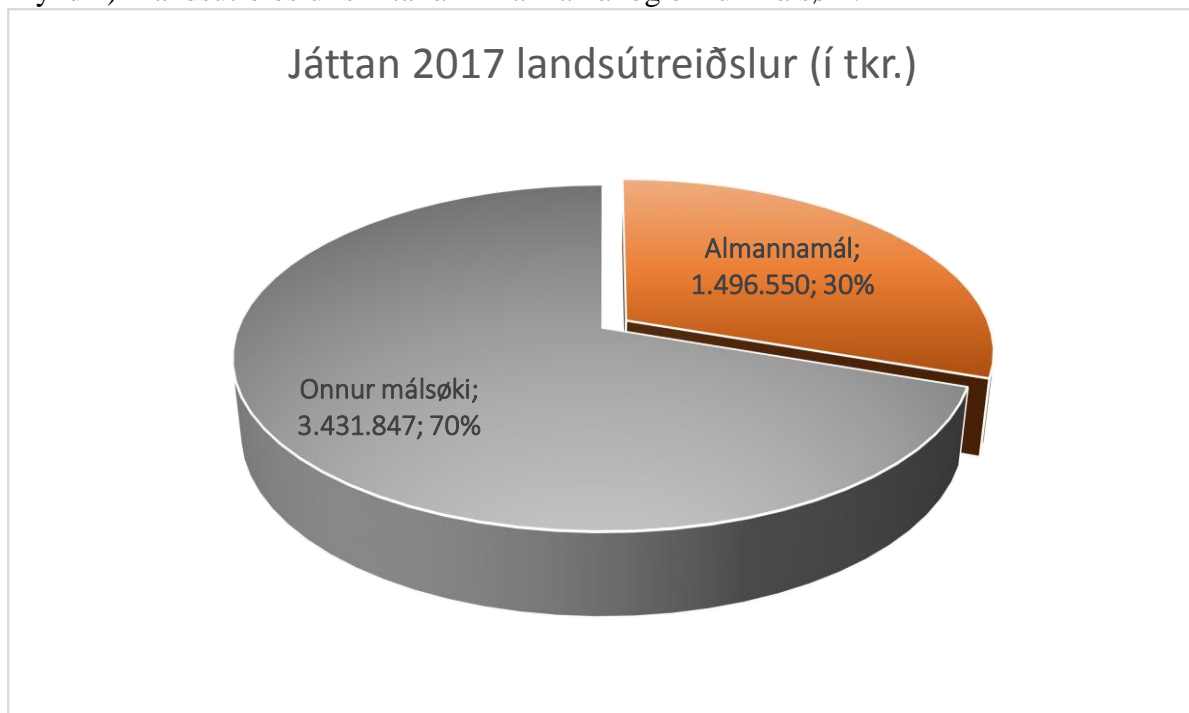
Fyri at geva eina betri fatan av skipanunum, sum eru ásettar í forsorgarlógini, og fyri at lýsa málið annars, verður her fyrst gjørd ein lýsing av verandi virksemini.

2.1.1. Útreiðslur til verandi skipanir - lýstar í tølum

Samlaða játtanin til landsútreiðslurnar í 2017 verður brúkt sum grundarlag til at lýsa virksemið. Uppihaldsveitingar, stuðul til hjálparráð, meirútreiðslur vegna barn, sum ber brek o.a. verða fíggjaðar við lógarbundnari játtan. Tænasturnar verða fíggjaðar við rakstrarjáttan, sum hevur við sær, at tænastan verður veitt og skipað eftir tí førimumi, ið fíggjarligu karmarnir loyva.

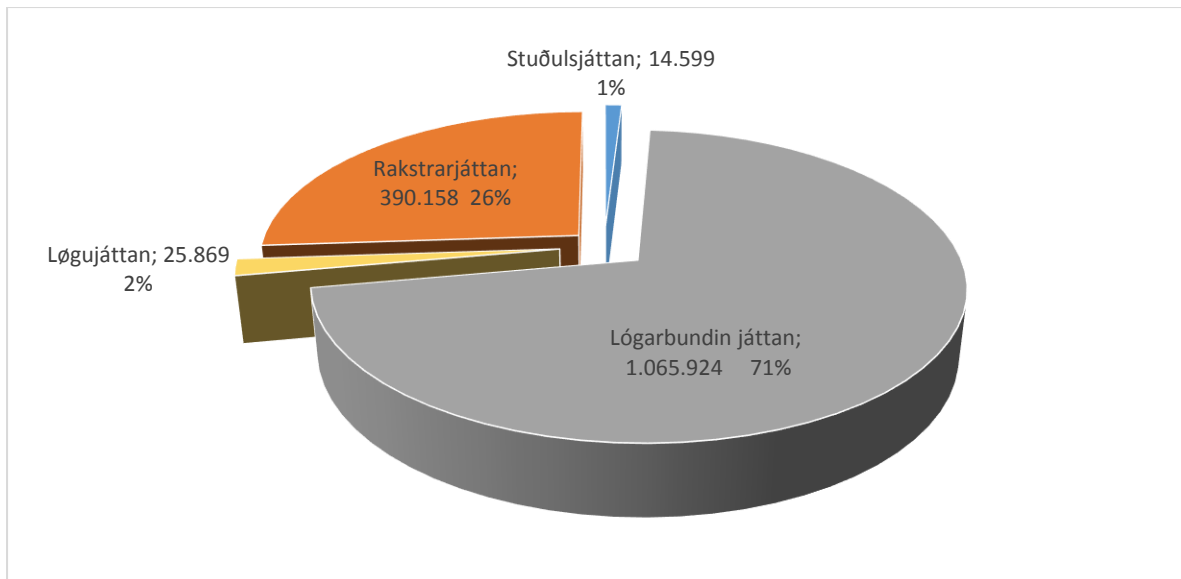
Tað vóru fyri fíggjarárið 2017 játtaðar tilsamans 4,9 mia. kr. á fíggjarlóg landsins. Myndin niðanfyrir vísir, at játtanin til almannamál er 1,5 mia. kr. sum samsvarar við 30 % av samlaðu landsjáttanini.

Mynd 1) Landsútreiðslur skiftar á Almannamál og onnur málsøki.

Størsti parturin av samlaðu játtanini, fer til lógarbundnar útreiðslur, ímeðan rakstrarjáttanin telur umleið 390 mió. kr. av samlaðu játtanini, samsvarandi við 26%.

Mynd 2) Almannamál játtan 2017 skift á játtanarslag (í tús. kr.).

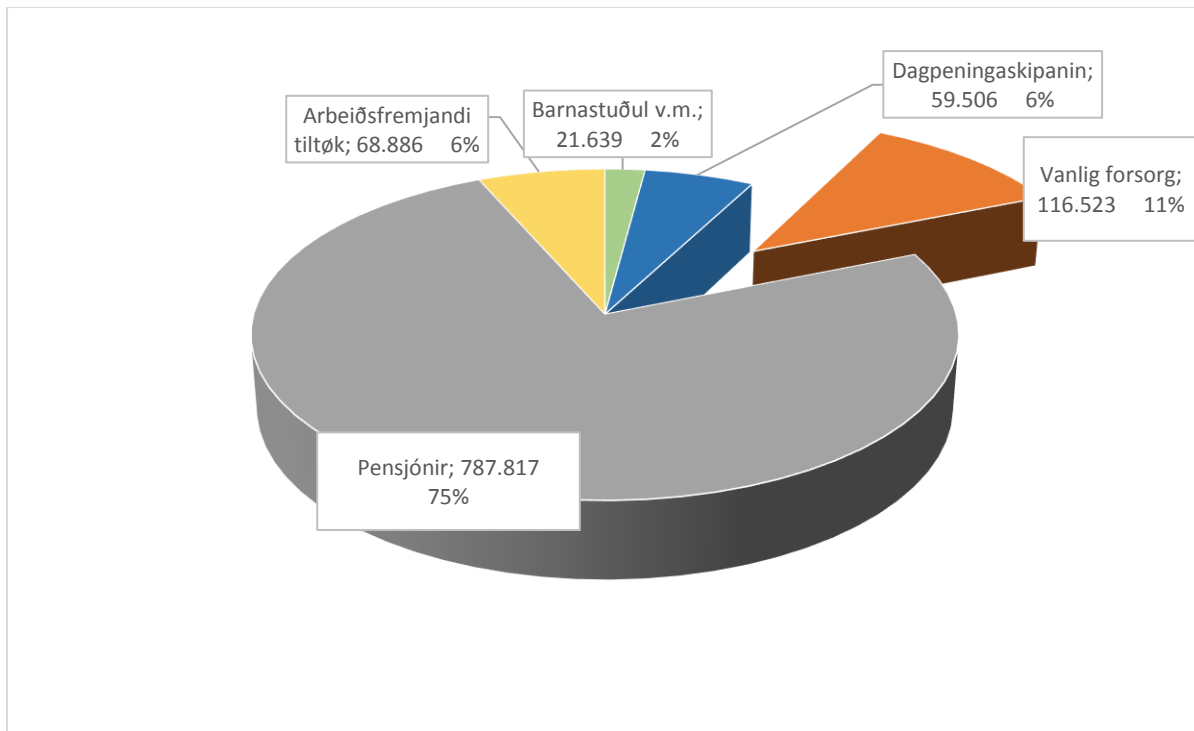

Almannaverkið umsitur umleið 95% av samlaðu játtanini til Almannamál. Almannamálaráðið og aðrir stovnar umsita restina, og ein partur verður latin sum stuðul til felagsskapir.

Lógarbundnar útreiðslur

Myndin niðanfyri vísir, at meginparturin av lógarbundnu útreiðslunum er til pensjónir. 11% av lógarbundnu útreiðslunum eru til sokallað *vanliga forsong*, sum eru útreiðslur, sum hoyra forsongarlógini til.

Mynd 3 Lógarbundnar útreiðslur 2017

Útreiðslur til forðorg

Høvuðsparturin av lógarbundnu útreiðslunum til forðorg eru til upphaldsveitingar. Talvan niðanfyri vísir, at útreiðslurnar í 2017 vóru býttar millum nøkur høvuðsevni:

Fyribils hjálp	32.477
Fyribils hjálp vegna arbeiðsloysi	23.622
Varandi veiting	260
Stakútreiðslur	1.591
Meirútreiðslur - børn, sum bera brek	14.671
Hjálparráð	27.327
Trygdarskipanir	9.954
Hoyritól	4.721
Serligur stuðul § 15a	1.900
Forsorg tilsamans	116.523

Fyribils hjálp

Umleið 56 mió. kr. vórðu útgoldnar í fyribils hjálp í 2017. Í talvuni omanfyri verður skilt ímillum fyribils hjálp vegna arbeiðsloysi og fyribils hjálp av øðrum orsøkum. Útreiðslur til arbeiðsloysisforðorg fylgir vanliga konjunkturinum í samfelagnum. Í oktober 2017 fingu 177 persónar arbeiðsloysisforðorg, meðan talið í 2012 var 218 persónar. Útreiðslurnar til arbeiðsloysisforðorg hava sostatt í nøkur ár verið lækkandi.

Fyribils hjálp av øðrum orsøkum kann vera vegna sjúku, barnsburð, samlívsslit og aðrar orsøkir. Serliga er tað fyribils hjálp vegna sjúku, sum tað eru útreiðslur til, og hefur talið av persónum, sum hava fingið veitingina, eisini verið vaksandi í fleiri ár. Í oktober 2017 fingu 199 fólk fyribils hjálp vegna sjúku. Fyri 10 árum fingu útivið 100 persónar færri fyribils hjálp vegna sjúku.

Tað eru lutfalsliga fáir persónar, sum fáa fyríbils hjálp av øðrum orsökum enn arbeiðsloysi ella sjúku. Tó hevur talið av persónum, sum fáa fyríbils hjálp vegna barnsburð, økt nógv seinnu árin. Talan er um persónar, sum ikki fáa veiting frá barsilsskipanini, ella fáa heilt lítla veiting frá barsilsskipanini. Serliga er talan um lesandi, sum fáa børn.

Varandi veiting

Útreiðslur til varandi veiting hevur síðstu tíðina bert verið ein viðfáningur, og hevur tað bert verið í undantaksfórum, at persónar fáa játtað hesa veitingina.

Stakútreiðslur

Stuðul til stakútreiðslur hevur í nøkur ár verið lækkandi. Í 2017 vóru útreiðslurnar til endamálið knappliga 1,6 mió. kr. Fyri 10 árum síðani vóru landsins útreiðslur til stakútreiðslur uml. 3,5 mió. kr. Seinnu árin hava tað verið uml. 200 persónar um árið, sum hava fingið játtað stuðul til stakútreiðslur.

Meirútreiðslur – børn, sum bera brek

Meginparturin av útreiðslunum er endurgjald til foreldur fyri mista arbeiðsinntøku. Av teimum uml. 14,7 mió. kr., sum roknskapurin í 2017 vísti, vóru uml. 10,6 mió. kr. veittar sum endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku. Restin av útreiðslunum er javnt deilt ímillum ymiskt virksemi so sum kostískoyti, fysio- og ergoterapi, ríðing, skeiðsluttøka o.a.

Hjálparráð

Útreiðslurnar til hjálparráð broytast nakað frá ár til ár, tó at útreiðslurnar seinnu árin hava havt eina vaksandi gongd. Stuðul verður veittur til nógv ymisk hjálparráð – stór sum smá.

Talvan niðanfyrir vísir útreiðslur í 2017 til nøkur útvald hjálparráð

Koyristólar	3.696
Ymiskur stuðul til bilar	3.308
Ortopedisk fóttoy	3.077
Háarkollar	1.713
Protesur	1.668
Broytingar í heiminum	1.482
Serseymaðir kompressiónssokkar	1.237
Kostískoyti	854

Trygdarskipanir

Talan er m.a. um útreiðslur til bútilboð til persónar, sum sambært dómi ella rættarúrskurði skulu setast í vardan bústað ella vera undir eftirliti. Í mun til aðrar fyriskipanir um bústaðartilboð, er her talan um eina lógarbundna játtan. Hetta er orsakað av, at Almannaverkið hevur skyldu at veita tilboðið, tá dómsvaldið hevur tikið avgerð.

Útreiðslurnar til trygdarskipanir eru øktar munandi seinnu árin, og er tað orsakað av, at fleiri persónar vegna dóm ella rættarúrskurði hava fingið tilboð, samstundis sum fyriskipanirnar eru vorðnar dýrari. Árin 2015 til 2017 øktust útreiðslurnar úr uml. 3 mió. kr. upp í knappliga 10 mió. kr. Talan er um sosialpedagogisk tilboð, psykiatrisk viðgerð, skúlaundirvísing, búvenjing og meting av arbeiðsførleika.

Hoyritól

Útreiðslur til hoyritól hava í fleiri ár ligið millum 3 og 4 mió. kr. um árið. Tó øktust útreiðslurnar í 2017 til 4,7 mió. kr. Landssjúkrahúsið, sum hevur dagligu umsitingina av hoyritólum um hendi, væntar, at í sambandi við at talið av eldri økist, fara útreiðslurnar til hoyritól eisini at økjast.

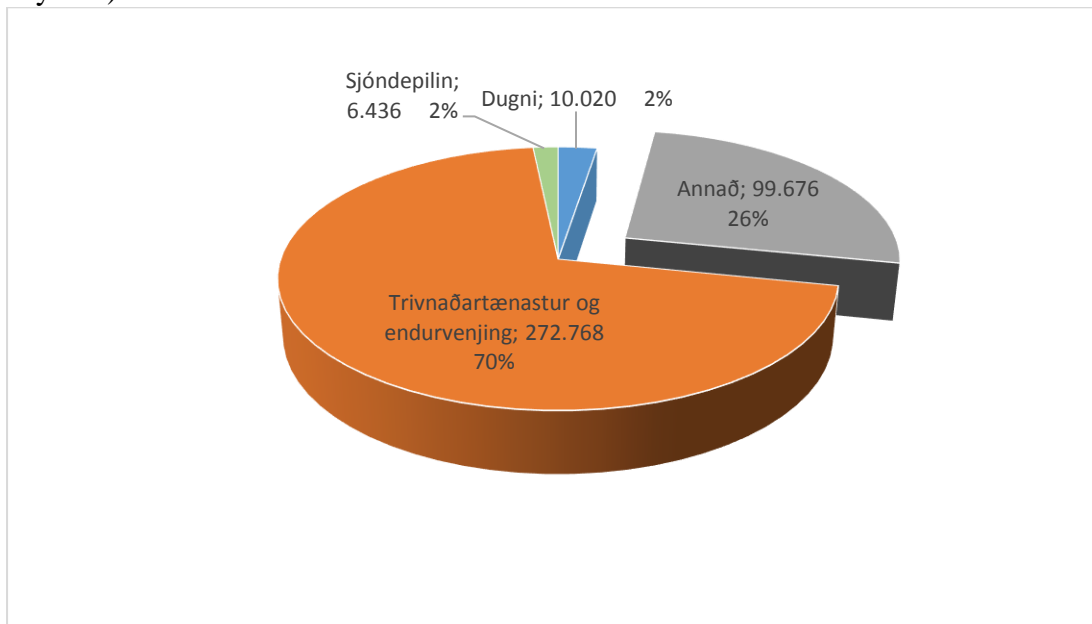
Serligur stuðul sbrt. § 15a

Stuðulin er til persónar, sum eru á stovni, men sum ikki eru pensjónistar. Útreiðslurnar fevna partvíst um egingjöld fyri stovnspláss og lummápening. Útreiðslurnar í 2017 vóru 1,9 mió. kr. og væntast at økjast samsvarandi við øktum tali av tilboðum til ung, sum ikki eru pensjónistar.

Rakstrarútreiðslur

Myndin niðanfyrir vísir, at umleið 70% av rakstrarútreiðslum undir almannamálum fara til Trivnaðartænastur og endurvenjing, sum Almannerkið umsitur, ímeðan umleið 4% fara til Dugna og Sjóndepilin. T.v.s., at meginparturin, ella 74% av rakstrarútreiðslunum, fer til tænar, sum eru útreiðslur, sum hoyra til forsorgarlógina. Umleið 26% fara til Almanneráráðið, ráð og nevndir, Almannerkið og barnaverndarstovnar.

Mynd 4) Rakstrarútreiðslur 2017

Trivnaðartænastur og endurvenjing fevna um tær tænar, sum verða veittar borgarum í Føroyum, og tænar, sum verða keyptar uttanlands, um nøktandi tilboð ikki eru í Føroyum. Í einstøkum føri, tá borgarar, í sambandi við dómsviðgerð verða settir á tryggjaðan stovn, verður tænan veitt við heimild í lógarbundnari játtan.

Almannerkið umsitur harumframt eina stuðulsjáttan, sum er ætlað at stuðla skipan av serligum bútilboðum.

Almannerkið er størsti stovnur undir §12 Almanneráráðið og veitir tænanu til umleið 632 borgarar kring landið. Harumframt umsitur Almannerkið barnaverndarstovnar, har umleið 25 børn og ung eru, og veitir endurvenjing til borgarar.

Sambært frágreiðing til tilmæli um tænaupolitik, so verður leysliga mett, at tað eru millum 800 og 900 borgarar, sum fáa tæna frá stovnum og felagsskapum, sum eru undir málsøkinum hjá landsstýrismanninum í almannamálum, viðmerkjast skal, at talan kann vera um, at sami borgari fær tæna frá fleiri stovnum.

Útreiðslur til tær einstøku tænaurnar, sum Almannaeverkið veitti í 2017 vóru í høvuðsheitum hesar (tkr.):

Endurvenjing	3.300
Stuðulstænaur*	40.000
Virkistænaur og veristað	27.800
Bú- og viðgerðarstovnar	14.600
Búfelagsskapir	3.100
Sambýli, rakstur	128.900

*íroknað Depil á Sandi og Mýrusóljan

Tølini omanfyri fevna um beinleiðis rakstur av tænaunum. Harumframt fara áleið 16 mió. kr. til felags umsiting o.a. av hesum tænaum, og umleið 70 mió. kr. fara til barnavernd og keyp av tænaum uttanlands v.m.

Talvurnar niðanfyri geva eina mynd av borgarunum, sum fáa fasta tæna frá Almannaeverkinum.

Talva 1) Tal av borgarum, býtt eftir kyni og aldri pr. 1. oktober 2017

	Mannfólk	Konufólk	Íalt
Undir 18 ár	61	24	85
18 ár og eldri	272	250	522
Íalt	333	274	607

Talvan omanfyri vísir, at av teimum 607, sum fáa tæna, eru 14% børn, og 86% vaksin.

Í bólkinum undir 18 ár, eru tað serliga dreingir, sum fáa tilboð frá Almannaeverkinum, men tá tey verða eldri, verður munurin millum kynini útjavnaður aftur. Hetta kundi verið tekin um, at tørvurin á tæna vísir seg fyrr hjá dreingjum, enn tørvurin hjá gentum.

Talva 2) Tal av borgarum, býtt eftir kyni og málbólki pr. 1. oktober 2017

	Mannfólk	Konufólk	Íalt
ADHD	8	4	12
Autisma	85	26	111
Fjølbrek	19	10	29
Meningartarn	104	95	199
Sálarsjúk	80	99	179
Seinheilaskadd	18	21	39
Annað	19	19	38
Íalt	333	274	607

Talvan omanfyri lýsir høvuðsmálbólkar, ið fáa tænar. Málbólkurin “annað” er ein samansettur bólkur, har tað eru fá av hvørjum slagi, um ein málbólkur bert hevur upp til fimm borgarar, er tænan farin undir annað. Hetta fyri ikki at eyðmerkja ávísar persónar.

Størsti málbólkurin fevnir um borgarar við menningartarni. Síðani eru tað borgarar við sálarsjúku, har konufólkini eru í meiriluta. Tá ræður um málbólkin autismu, eru tað nógv flest mannfolk, sum fáa tænar. Omanfyri varð víst á, at tað eru nógv fleiri dreingir enn gentur undir 18 ár, sum fáa tæna, og kann ein av orsökunum til hetta vera børn við autismu, har tað er ein sannroynd, at dreingirnir fáa diagnosu fyrr enn genturnar.

Av teimum 607 borgarunum, eru tað einans 12 borgarar, sum hava ADHD. Havandi í huga, at tað bæði í Føroyum og í grannalondunum verður víst á, at tað eru nógv, ið fáa staðfest ADHD, so kann talið av borgarum, sum hava ADHD og fáa tæna frá Almannaverkinum, tykjast lágt. Fyrivarni skal takast fyri, at nakrir borgarar hava fleiri diagnosur. T.d. kann ein borgari hava autismu og ADHD ella sálarsjúku og ADHD, og verður tá mett, um tað er tann eina ella hin diagnosan, sum er tann primera, og verður borgarin skrásettur í mun til tað.

Borgarar, sum hava seinheilaskaða, er ein lutfalsliga lítil bólkur, men talan er um vaksandi bólur.

Samantikið vísir talvan, at borgarar, sum fáa tæna í Almannaverkinum eru ymiskir og tí mugu tænar eisini vera fjøltáttaðar og fevna víða.

Talva 3) Tal av borgarum, býtt eftir kyni og landafrøði pr. 1. oktober 2017

	Mannfolk	Konufolk	Íalt
Eysturoy	59	50	109
Norðoyggjar	45	23	68
Streymoy	183	164	347
Suðuroy/Sandoy/Vágar	46	37	83
Íalt	333	274	607

Í hesari talvuni eru Føroyar býttar sundur í fyra landafrøðilig økir.

Talvan lýsir, at flestu borgarar, sum fáa tænar, búgva í Streymoy við 60% og síðan Eysturoy við 18%. Býtið er nøkulunda javnt ímillum Norðoyggjar og Suðuroy/Sandoy/Vágar við ávikavíst 12 og 13% í part.

Talva 4) Tal av borgarum, býtt eftir aldri og landafrøði pr. 1. oktober 2017

	Undir 18 ár	18 ár og eldri	Íalt
Eysturoy	26	83	109
Norðoyggjar	8	60	68
Streymoy	41	306	347
Suðuroy/Sandoy/Vágar	10	73	83
Íalt	85	522	607

Talvan vísir, hvussu aldursbýtið er í teimum ymisku landafrøðiligu økjum.

Töluni benda á, at það eru lutfalsliga nógv börn, sum bera brek, í Eysturoynni í mun til fólkatalið, og lutfalsliga nógvir vaksnir borgarar í høvuðsstaðarøkinum.

Higartil hevur tørvurin á sosialum tænastum verið størri enn fíggjarliga rásarúmið. Tí er eisini ein bíðilisti til tænasturnar. Í januar 2018 vóru það í alt 142 borgarar, sum stóðu á bíðilista til tænastur frá Almannaverkinum. Meginparturin av hesum hava tørv á búplássi, ið er størsta avbjóðingin hjá Almannaverkinum í løtuni. Eisini standa borgarar á bíðilista til stuðulstænastu, umlætting og virknistænastu.

2.1. Fíggjarligar avleiðingarnar fyri land og kommunur

Hendan lógin er lutvíst eitt framhald av verandi virkseimi, sum ikki hevur við sær fíggjarligar avleiðingar, og lutvíst verður talan um nýggjar skipanir og broytingar í verandi ásetingum og rættindum. Í hesum partinum verða fíggjarligu avleiðingarnar av teimum ásetingum, sum hava við sær broytingar, lýstar.

Kapittul 1 og 2 áseta endamál, skyldur og virkisøki, og talan er ikki um ítøkiligar fyriskipanir, og fyrstu tveir kapitlarnir hava tí ikki við sær fíggjarligar avleiðingar.

2.1.1. Veitingar

Tey flestu, ið móttaka forsorgarhjálp, og sum frameftir fara at móttaka fyribils uppihaldshjálp, fara ikki at merkja nakra broyting í sambandi við, at vælferðarlógin verður sett í gildi. Høvuðstættirnir í skipanini við uppihaldsveitingunum fer at halda fram. T.v.s., at høvuðstreytirnar fyri at fáa rætt til uppihaldsveiting verða í stóran mun óbroyttar, og satsirnir vera óbroyttir.

Tó eru nakrar herðingar, sum fara at ávirka rættindini til veiting til nakrar persónar. Undantøkini um ogn eru broytt og herd, og nakrir persónar, sum hava ogn, ið kann brúkast sum uppihaldsgrundarlag, fara ikki at fáa rætt til fyribils uppihaldsveiting. Harumframt er gjørd ein áseting um, at fyribils uppihaldsveiting kann ikki vera hægri enn inntøkan var frammanundan. Hetta fer at hava við sær, at nøkur fara at fáa lægri veiting. Tað ber ikki til at siga, hvussu nógvir persónar fara at vera raktir av broytingunum, men væntandi verður talan um fáar persónar, og sparingin fyri landskassan av hesum báðum broytingum væntast at vera nakrar 100 túsund kr.

Hjá teimum, sum í galdandi lóg hava inntøkur aftrat forsorgarhjálpini, verður inntøkan mótroknað krónu fyri krónu – uttan mun til um inntøkan er skattskyldug ella ikki-skattskyldug. Tað eru serliga kvinnur, sum eru í barsilsfarloyvi frá lesnaði, sum fáa ikki-skattskylduga veiting og forsorgarhjálp samstundis. Sambært vælferðarlógini verða ikki-skattskyldugar inntøkur faldaðar við 1,5 og síðani mótroknaðar í fyribils uppihaldshjálpini. Uppiholdshjálpin til hesar fer tí at lækka við uml. 3.000 kr. um mánaðin (eitt sindur minni enn 3.000 kr., um tær hava eitt barn og eitt sindur meira enn 3.000 kr., um tær hava meira enn eitt barn).

Í 2017 vóru í miðal 27 kvinnur um mánaðin, sum fingu forsorgarhjálp og lestrarstuðul samstundis. Við stóði í hesum virkseimi fer broytingin at hava við sær, at útreiðslur landskassans fara at lækka við knappliga 1 mió. kr. um árið. Broytingin fer tó bert at galda fyri nýggj mál, og tað merkir, at fyrsta árið verður sparingin minni.

Í galdandi forsorgarlóg eru veitingarnar ásettar sum ein prosentpartur av hægstu dagpeningaveiting. Dagpeningaveitingin fylgir lönargongdini á privata arbeiðsmarknaðinum, og tað merkir, at veitingarnar hækka við sama presentsatsi sum lønirnar hjá Føroya arbeiðarafelag. T.d. hækkaðu satsirnir við 2,59 % tann 1. mai 2018, ið er sama prosentvísa hækking, sum lønirnar hjá limum í Føroya arbeiðarafelag. Veitingarnar í vælfærðarlógini fara at hækka sambært lögtingslóg um javningarprosent til almannaveitingar.

Lønurvøksturin er vanliga – í hvussu so er sæð yvir eitt longri áramál – hægri enn prísvøksturin. Hetta merkir sostatt, at upphaldsveitingarnar væntandi frameftir ikki fara at hækka eins nógv sum við galdandi skipan. Tað ber ikki til at siga neyvt, hvussu lönargongdin og gongdin í prístalinum verður frameftir, og tí ber heldur ikki til at meta um fíggarligu avleiðingarnar. Um javningin í forsorgarhjálpini t.d. hevði verið 1,5 % heldur enn 2,59 %, sum veitingarnar hækkaðu í 2018, so hevði sparingin fyri landskassan verið uml. 600 tús. kr. um árið.

Persónar, sum eru í búfyriskipan hjá tí almenna, og sum fáa forsorgarhjálp, fáa sambært galdandi skipan stuðul til útreiðslur, sum standast av upphaldinum á stovni. Stuðulin er serliga til húsaleigu – hetta tí almannaveitingin er somikið lág, at hon ikki røkkur til húsaleiguna. Frameftir verður heimildin eisini galdandi fyri persónar, sum fáa veiting eftir lögtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk.

Tey flestu, sum eru í búfyriskipan hjá landinum, eru fyrítíðarpensjónistar og nøkur fáa forsorgarhjálp, meðan onkur einstakur er í tillagaðum starvi. Hjá hesum verður ongin broyting. Nakrir persónar eru tó, sum eru í aðrari arbeiðsfremjandi fyriskipan, har veitingin er ov lág til at tað er gjørligt at rinda húsaleigu. Hesi fáa tó eisini frammanundan stuðul á annan hátt til at rinda húsaleigu, so talan er ikki um nýggjar útreiðslur.

Í tann mun, at talið av búfelagsskapum og vardum bústøðum økist, fara útreiðslurnar eisini at økjast, men tað er so ikki ein beinleiðis avleiðing av hesi lógini.

Samanumtikið fara broytingarnar viðv. upphaldsveitingunum at hava við sær, at útreiðslur landskassans fara at minka við leysliga mett 1,5 til 2 mió. kr. árliga. Fyrsta árið verður sparingin tó nakað lægri, tí fleiri av broytingunum bert vera galdandi fyri nýggj mál.

2.1.2. Endurbót vegna brek ella sjúku

Skipanin við stuðli til hjálparráð eru gjørdar meira smidligar, tá borgarar flyta frá heiminum til almennan stovn at búgva, og tað hevur við sær nakrar útreiðslur. Talan er um fáar persónar, sum móguliga koma at varðveita eina lyft, eina serliga song o.t., og her er sostatt talan um avmarkaðar meirútreiðslur.

Í galdandi forsorgarlóg heldur landið útreiðslur til bústaðarbroytingar. Talan er um útreiðslur, sum hoyra undir hjálparráð. Frameftir verða tað kommunurnar, sum halda útreiðslur til persónar, sum hoyra til eldraøkið – t.v.s. persónar, sum eru í fólkapensjónsaldri. Umleið 40 % av útreiðslunum til bústaðarbroytingar eru til eldri persónar, og við støði í hesum verður mett, at landið sparir uml. 750 tús. kr. Metingin skal takast við fyrivarni, tí útreiðslurnar broytast lutfalsliga nógv frá ár til ár, umframt fordeilingin millum eldri og yngri einans hevur støði í útreiðslunum í 2018.

Stuðulin til tær familjur, sum hava børn, ið bera brek, verður í stóran mun óbroyttur í mun til galdandi skipan – bæði í sambandi við meirútreiðslur, og endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku. Tó verður stuðulin til ríðing hækkaður. Í galdandi skipan skulu foreldrini gjalda tað, sum onnur foreldur skulu gjalda fyri, at teirra barn kann ganga til ríðing. Sambært vælfærðarlógini minskar

eingjaldið soleiðis, at tað verður á støði við meira vanlig frítíðarítriv. Stuðul verður í galdandi skipan veittur til ríðing, og eru árliku útreiðslurnar til ríðing uml. 500 tús. kr. Broytingin væntast at hava við sær, at útreiðslurnar til ríðing hækka við uml. 100 til 200 tús. kr. um árið.

Treytirnar í sambandi við stuðul til avlamisbilar verða herdar soleiðis, at frameftir verður stuðul ikki veittur til vanligar bilar. Stuðul verður tó veittur til serútbúna og til umbygging av bilum, eins og stuðul kann verða veittur til sokallaðar kassabilar (í eru bilar serliga ætlaðir til familjur, ið hava børn, sum bera brek). Herðingin hevur við sær, at útreiðslurnar leysliga mett fara at minka við 500 tús. kr. um árið. Tá er lagt upp fyri, at útreiðslurnar til serútbúna kunnu fara at økjast nakað.

Skipanin við endurgjaldi fyri inntøkumiss, sum higartil einans hevur verið veitt foreldrum at børnum, sum bera brek, verður víðkað til eisini at fevna um ansing av persónum við seinheilaskaða, persónum, sum ikki hava fingið bjóða pláss á stovni, og ansing av persónum í terminalstøðu, sum ynskja at doyggja í heiminum.

Tað eru 3-4 persónar við seinheilaskaða, sum hava átrokandi tørv á røkt, og sum ikki fáa pláss á stovni. Gongdin seinnu tíðina vísir, at tað árliga eru 3-4 persónar afturat, sum hava átrokandi tørv á røkt, og har landið hevur trupulleikar at finna loysnir fyri tann skadda og teirra avvarðandi. Tað ber ikki til at siga, hvussu stórvurin verður frameftir, og hvussu nógv av hesum fara at brúka og lúka treytirnar fyri at fáa endurgjald fyri inntøkumiss, men um tað eru 4 persónar, sum fáa veitingina, og sum fáa fulla upphædd í 12 mánaðir, verður árligi kostnaðurin fyri landskassan 1,2 mió. kr. Uml. 450 tús. kr. koma aftur til landið í skatti, men talan er um eitt alternativ til lønarinntøku, so skattainntøkurnar høvdu í ein ávísan mun komið aftur til landið, allíkavæl.

Endurgjald fyri inntøkumiss til persónar, sum í heiminum ansa doyggjandi, væntast í hvørjum einstøkum føri at vera veitt í avmarkað tíðarskeið – í mesta lagi í nakrar mánaðir. Talið av persónum, sum eru í terminalstøðu, og sum velja at doyggja heima, er ymiskt frá mánaði til mánað. Tað ber ikki til at siga, hvussu nógvir persónar fara at hava rætt til og brúka skipanina, men um tað í miðal eru 3-4 persónar, sum hvønn mánað eru í skipanini, og hesi hava rætt til fullt gjald, verður árligi kostnaðurin fyri landið uml. 1 mió. kr. um árið.

Tænastur

Tænastuparturin í vælferðarlógini fer í sjálvum sær ikki at økja um útreiðslurnar. Lógin verður, eins og forsorgarlógin er tað, at meta sum ein rammulóg, ið yvirskipað veitir heimild fyri, hvørjar tænastu kunnu veitast. Rætturin til tænasturnar verður framvegis tengdur at tillutaðari játtan á fíggarlógini.

Nettojáttanin til trivnaðartænastur seinastu 4 árini er í meðal vaksin við 20 mió. kr árliga. Ein partur av vøkstrinum er orsakað av prís og lønarvøkstri, og ein partur er eitt úrslit av politiskum raðfestingum. Eisini stavar ein partur frá flyting av myndugleikavirksemi.

Í sambandi við fyrireikingarnar av lógaruppskotinum handaði ein breitt samansettur bólkur av áhugafeløgum og myndugleikum landsstýriskvinnuni í 2017 eitt álit, ið kallast “Borgarin takast við uppá ráð”, sum greinar støðuna og mælir til broytingar í lóggávuni og tænastunum á økinum. Arbeidsbólkurin vísir á, at tørvur er á at menna og víðka um tænasturnar, bútilboð o.a., og verður mett, at kostnaðurin av at fáa eina skipan, sum virkar til fulnar og røkkur øllum borgarum, sum hava tørv á tænastum og tilboðum, er umleið 60 mió. kr. At menna tænasturnar og tilboðini tekur nøkur ár, og sostatt er eisini talan um at økja útreiðslurnar í stigum.

At tænastrnar og útreiðslurnar økjast á hesum økjum gevur samstundis eina sparing á øðrum økjum. Tað kann vera lækkaðar útreiðslur til aðrar veitingar, og at borgarar og avvarðandi í størri mun kunnu vera virkin á arbeiðsmarknaðinum.

Niðanfyri er ein stutt lýsing av kostnaðinum av at menna ymsu tænastrnar. Kostnaðurin er, sum nevnt, ikki ein avleiðing av, at hendan lógin kemur í gildi - tøvur og bíðilistar eru eisini í dag. Lógin gevur heimild til at skipa tænastrnar innan fyri nakrar karmar, og lýsingin niðanfyri hevur sostatt til endamáls at vísa kostnaðin av at menna einstøku tænastrnar og tilboðini, sum heimild verður at veita sambært hesum lógaruppskotið.

Stuðulstænasta

Í 2017 vóru umleið 57 mió. kr. av játtanini til Trivnaðartænastr avsettar til stuðulstænastr, virknistænastr og veristøð. Stuðulstænastran hevur verið undir stórum trýsti, orsakað av dýrum einstaklingafyriskipanum, sum verða skipaðar kring Føroyar. Nýggja lóggávan leggur upp til, at dýrar einstaklingsskipanir verða skipaðar sambært aðrari áseting heldur enn sum ein stuðulstænastr. Skal tænastran styrkjast, er neyðugt at økja játtanina. Endamálið er, at persónar, sum bera brek og familjur teirra kunnu fáa eina betri tænastr, sum kann stuðla undir, at familjan kann varðveita tilknýtið til arbeiðsmarknaðin, og at persónur, sum ber brek, kann hava ein virknan og innihaldsríkan gerandisdag á jøvnum føti við aðrar føroyingar. Fyribils verður mettt, at 7 mió. kr. skulu avsetast til endamálið sum frálíður.

Tulkatænasta

Hevur ikki øktar útreiðslur við sær.

Viðlíkahaldsvenjing og endurvenjing

Viðlíkahaldsvenjing er ein nýggj tænastr, sum verður skipað í Almannaverkinum í 2020. Viðlíkahaldsvenjingin verður partur av endurvenjingartænastruni, og verður tænastran stig- og miðvíst útbygd, har játtan verður sett av sum frálíður, verður mettt, at samlaða játtanin til endamálið verður 12 mió. kr.

Harumframt er neyðugt, at endurvenjingartænastran verður styrkt fíggjarliga sum frálíður til endaliga játtanin er komin upp á 3,9 mió. kr., skal hon virka fult út. Á fíggjarlógini fyri 2018 eru 1,3 mió. kr. settar av til endamálið, men neyðugt verður at hækka játtanina við 2,3 mió. kr. fyri at styrkja verandi tænastr og lofta borgarum, sum verða viðskiftafólk hjá Almannaverkinum, og sum áður hava fingið umfatandi endurvenjing uttanlands ella frá føroyska heilsuverkinum.

Flutningstænasta

Heimild verður at skipa fyri flutningstænastru, men tað fer at hava við sær nakað av útreiðslum. Tað ber ikki til at siga, í hvussu stóran mun heimildin verður brúkt. Samstundis verður Serflutningsskipan landsins eftirmett. Játtanin á fíggjarlógini fyri 2018 til Serflutningsskipan Landsins er 1,2 mió. kr.

Námsfrøðilig ráðgeving

Tann góða tilgongdin varð sett í verk í 2015 innan fyri verandi játtanarkarm hjá Almannaverkinum. Á fíggjarlógini fyri 2016 vóru eyðmerktar 1 mió. kr. til endamálið. Neyðugt verður við tíðini at hækka játtanina við umleið 7,3 mió. kr.

Bú- og viðgerðarstovnar, fyribils bútilboð, v.m.

Bráðneyðugt er at lofta ungum, sum hava umfatandi og samansettar sálarligar, sosialar og rústrupulleikar at dragast við, og eru hesi ofta til vanda fyri seg sjálvi og onnur. Talan er eisini um ung, sum hava verið undir barnavernd men eru liðug í teirri skipanini. Eisini børn og ung við umfatandi autismu, ADHD, ADD og øðrum sálarligum avbjóðingum, sum í stóran mun liva isolerað heima hjá foreldrum og hava onki sosialt lív yvirhøvur, hava tørv á tilboði. Talan er bæði um at skipa nýggj bú- og viðgerðartilboð og at gera eitt munagott og tvørgeiralt átak til hesi ungu, sum eru í vanda. Talan kann eisini vera um heildartilboð, har Almannaverkið, psykiatriin, Sernám og barnaverndartænasturnar í felag hjálpa hesum ungu og familjum teirra.

Onki er sett av til endamálið í fíggjarlógini fyri 2018. Mett verður neyðugt at seta av játtan til endamálið frá mitt í 2019 og síðani hækka játtanina soleiðis, at hon við tíðini verður 29,9 mió. kr.

Samanumtikið um fíggjarligar avleiðingar

Í sambandi við fíggjarligu avleiðingarnar, sum standast av vælferðarlógini, skal skiljast ímillum lógarbundnu og rakstrarútreiðslurnar. Viðvíkjandi lógarbundnu útreiðslunum inniheldur vælferðarlógin bæði herðingar og nýggj og betri rættindi, og t.v.s., talan er bæði um sparingar og um meirútreiðslur fyri landskassan. Samlað sæð verður vælferðarlógin áleið útreiðsluneutral fyri lógarbundnu útreiðslurnar hjá landinum – tó helst við eini lítlari sparing.

Útreiðslur til tænastru eru rakstrarútreiðslur, og tænastruparturin í vælferðarlógini áleggur tí ikki landinum beinleiðis útreiðslur. T.v.s., at tænastruparturin hevur ikki fíggjarligar avleiðingar fyri landið – tað er upp til politiska myndugleikan at raðfesta støðið á tænastrunum. Fyri at hava eina vælvirkandi skipan, sum røkkur øllum borgarum, sum hava tørv á tænastru, skal játtanin til tænastrurnar við tíðini hækka við uml. 64 mió. kr. At tænastrurnar verða uppraðfestar, gevur samstundis sparingar á øðrum økjum, tí borgarar kunnu vera longur á arbeiðsmarknaðinum, og tørvurin á øðrum veitingum frá tí almenna fer at minka. Tað ber tó ikki til at meta um, hvussu nógv útreiðslurnar fara at lækka á øðrum økjum.

Útreiðslur fyri kommunurnar

Útreiðslur til bústaðarbroytingar eru ymiskar frá ár til ár, so trupult er at meta um fíggjarligu avleiðingina fyri kommunurnar. Árin 2012-2017 hava samlaðu útreiðslurnar í miðal verið umleið 1,9 mió. kr. árliga. Í 2018 eru knappliga 40 % av útreiðslunum til bústaðarbroytingar til fólkapensjónistar. Við støði í hesum fara árligu útreiðslurnar hjá kommununum at verða uml. 750 tús. kr. Metingin skal takast við fyrivarni, tí útreiðslurnar broytast lutfalsliga nógv frá ár til ár, umframt fordeilingin millum eldri og yngri einans hevur støði í útreiðslunum í 2018

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Uppskotið hevur við sær umsitingarligar avleiðingar fyri Almannaverkið, grundað á broyttar mannagongdir og arbeiðslag. Uppskotið hevur avleiðingar við sær í mun til verandi KT skipanir. Kostnaðurin av hesum tillagingum er m.a. treytaður av, hvussu/nær ymisku partarnir av lóggávuni fáa gildi.

Uppskotið hevur ikki stórvegis umsitingarligar avleiðingar fyri kommunurnar.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Uppskotið hevur ikki stórvegis fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar fyri vinnuna.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Uppskotið hevur ikki við sær avleiðingar fyri umhvørvið.

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Uppskotið hevur ikki við sær serligar fíggarligar, umsitingarligar ella umhvørvisligar avleiðingar fyri serstøk øki í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

2.6.1. Veitingar

Treytirnar fyri at fáa rætt til fyribils upphaldshjálp eru herdar nakað, og einstakir persónar fara ikki at fáa rætt til upphaldshjálp. Hetta kann vera tí, at tey hava ogn, sum kann brúkast til upphalds. Talan er um ogn, sum í verandi forsorgarlóg er undantikin, og sum síggjast kann burtur frá í sambandi við forsorgarhjálp. Tað eru eisini einstakir persónar, sum í verandi skipan ikki hava rætt til forsorgarhjálp, sum við vælferðarlógini fáa rætt til fyribils upphaldshjálp. Talan er um tey, sum fáa útgoldið eingangsupphædd upp til 150.000 kr. fyri álvarsama sjúku. Við verandi skipan eru hesi útgjöld at rokna sum ogn, men í vælferðarlógini verða tey undantikin.

Treytirnar fyri móttøking verða herdar hjá persónum, sum hava ikki-skattskyldugar inntøkur, samstundis sum tey fáa fyribils upphaldshjálp. Tað eru serliga lesandi, sum eru í barsilsfarloyvi frá lesnaði, sum samstundis fáa lestrarstuðul og fyribils upphaldshjálp. Við verandi skipan verður lestrarstuðulin, sum er ein ikki-skattskyldug veiting, móttøknad krónu fyri krónu. Frameftir verða ikkiskattskyldugar inntøkur faldaðar við 1,5 og síðani móttøknad í upphaldshjálpinum. Hetta merkir, at inntøkan eftir skatt lækkar og fer at vera á støði við onnur, sum móttaka fyribils upphaldshjálp.

Talvan niðanfyri vísir trý dømir um inntøku eftir skatt hjá persónum, sum fáa fyribils upphaldshjálp í ávikavist verandi forsorgarlóg og í vælferðarlógini.

Dømi 1 er ein sambúgvandi kvinna við einum barni, sum fær forsorgarhjálp vegna barnsburð.

Dømi 2 er ein sambúgvandi kvinna við einum barni, sum er í barsilsfarloyvi frá lesnaði og fær lestrarstuðul og forsorgarhjálp. Inntøkan eftir skatt er góðar 2.000 kr. hægri enn hjá henni, sum bara fær forsorgarhjálp.

Dømi 3 er ein kvinna í somu støðu sum dømi 2 men fær veiting sambært vælferðarlógini. Inntøkan eftir skatt er uml. 300 kr. hægri enn hjá kvinnuni í dømi 1, og uml. 1.750 kr. lægri enn dømi 2.

T.v.s., at vælferðarlógin fer at hava við sær, at inntøkan eftir skatt hjá einum sambúgvandi persóni við einum barni lækkar við uml. 1.750 kr. um mánaðin. Um kvinnan hevur meira enn eitt barn, lækkar inntøkan nakað meira. Um kvinnan er stök, lækkar inntøkan somuleiðis nakað meira, men vart skal gerast við, at allar tær, sum í 2017 fingu forsorgarhjálp og lestrarstuðul samstundis, vóru sambúgvandi.

	Dømi 1	Dømi 2	Dømi 3
	Verandi skipan	Verandi skipan	Vælfærlóg Fyribils
	Forsorg	Forsorg+ÚS	uppih.+ÚS
ÚS	-	5.315	5.315
ÚS falda við 1,5	-	5.315	7.973
Fyribils uppih./forsorg	12.506	7.191	4.534
Fyribils uppih./forsorg eftir skatt	8.789	5.549	3.793
Inntøka eftir skatt	8.789	10.864	9.108

Í dømum omanfyri er ikki roknað við barnastuðli. T.v.s., at barnafrádráttur og møgult familjuískoyti kann leggjast aftrat.

2.6.2. Endurbót

Skipanin við endurgjaldi fyri inntøkumiss, sum higartil bert hevur verið veitt foreldrum at børnum, sum bera brek, verður víðka til eisini at fevna um tey, sum ansa persónum við seinheilaskaða, sum hava átrokandi røktartørv, men sum ikki fáa pláss á stovni. Skipanin verður eisini víðkað til at fevna um tey, sum í heiminum ansa doyggjandi.

Talan er vanlig um familjur, sum eru í eini bráðfeingis støðu, og sum nú kunnu fáa hægri fíggarligt endurgjald, tá tey fara av arbeiðsmarknaðinum fyri at røkta avvarðandi. Sambært galdandi lóggávu hevur persónurin, sum hevur tørv á røkt, rætt til røktarviðbót sambært almannapensjónslógini. Røktarviðbótin er ætlað at samsýna teimum, sum fremja røktina. Røktarviðbótin er gott 6.000 kr. um mánaðin (ikki skattskyldugt). Sambært vælfærlógini kann persónurin, sum ansar, fáa endurgjald fyri lønarmissin – tó í mesta lagi 25.000 kr. um mánaðin, íroknað frítíðarløn (skattskyldugt).

2.6.3 Tænastur

Almannaverkið hevur varliga mett út frá kunnleika til borgarar, sum fáa veitingar og tænastur, umsóknir um endurvenjing og út frá tølum úr Danmark, at tað verða millum 300 og 400 persónar, sum hava tørv á viðlíkahaldsvenjing, og nýggja tænastan hevur við sær, at fleiri persónar kunnu upphalda sær sjálvum við at arbeiða í framtíðini og klára seg uttan ella við minni hjálp frá landinum.

Eisini fer uppskotið at hava jaligar avleiðingar fyri familjur, sum hava barn, ið ber brek, og fyri maka hjá einum, sum hevur fingið niðursett virkisfæri, tí hesi frameftir í størri mun skulu stuðlast í at varðveita tilknýtið til arbeiðsmarknaðin og fáa neyðuga hjálp til at taka sær av sínum so leingi sum gjørligt.

Uppskotið hevur eisini við sær, at persónar, sum hava tørv á tænastu fyri at virka í samfelagnum, í størri mun enn higartil kunnu skipa sín gerandisdag eftir egnum ynski. T.d. er møguleiki fyri, at borgarin sjálvur ger av, hvør skal vera stuðulspersónur, og nær stuðulstímarnir verða brúktir og til hvat.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum

Lógaruppskotið fevnir um norðurlenska sáttmálan um almannahjálp og tænastur (bistandskonventión), ið Føroyar hava skyldu at fylgja.

Sambært norðurlenska sáttmálanum um almannahjálp og tænastr hefur norðurlenskur ríkisborgari rætt til upphaldsveiting og sosialar tænastr í Føroyum á jøvnum føti við føroyingar. Hesin rættur er ásettur í § 5 í lógaruppskotinum, ið sigur, at lógtingslógin er galdandi fyri persónar, ið lógliga upphalda sær í Føroyum.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar

Lógaruppskotið fevnir um Sáttmála Sameindu Tjóða um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek (Breksáttmálin).

Við lógaruppskotinum verða krøvini, sum eru ásett í Breksáttmálanum, ment við tað, at lógaruppskotið umframt at nágreina rættin til verandi sosialar tænastr eisini heimilar, at nýggjar sosialar tænastr verða veittar fólki, ið bera brek. Endamálið við at veita fleiri sosialar tænastr er at tryggja sjálvbjargni, lætta um gerandisdagin og tryggja, at persónar, ið bera brek, kunnu verða við í samfelagnum.

Við lógaruppskotinum verður m.a. tulkatænasta og flutningstænasta ásett við lóg. Hesi øki hava higartil ikki havt heimild í lóg. Eisini heimilar lógaruppskotið, at endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing skal veitast persónum, ið hava mistar førleikar. Eins og lógaruppskotið heimilar borgarastýrdari stuðulstænastu, námsfrøðiliga ráðgeving til familjur, ið hava barn, ið ber brek, og ansingarsamsýning ella endurgjald fyri at ansa persóni, ið hefur varandi brek ella sjúku, heima.

Lógaruppskotið hefur ikki ásetingar, ið ganga ímóti rættindum, ásett í Evropeiska mannarættindasáttmálanum, EMRS.

2.9. Marknaforðingar

Mett verður ikki, at uppskotið hefur við sær nýggjar marknaforðingar.

Uppskotið hefur greiðar reglur um rættindi hjá útlendingum, herundir eisini norðurlendingum, og eigur hetta somuleiðis at virka fyri at avmarka marknaforðingar.

2.10. Revsing, útpanting, sektir ella onnur størri inntriv

Lógaruppskotið hefur ásetingar um revsing til persónar og arbeiðsgevarar, ið dylja upplýsingar ella geva skeivar ella villleiðandi upplýsingar, ið hava týdning fyri avgerð sambært hesum lógaruppskoti. Lógaruppskotið heimilar revsing við bót.

2.11. Skattir og avgjöld

Lógaruppskotið áleggur ikki skattir ella avgjöld.

2.12. Gjöld

Lógaruppskotið heimilar egingjald til hoyritól, eins og uppskotið eisini heimilar landstýrismanninum at veita tænastr mótvegis gjaldi.

2.13. Áleggur lógaruppskotið fólki skyldur?

Lógaruppskotið áleggur starvsfólki í almennum starvi fráboðanarskyldu til Almannaverkið, tá hesi fáa kunnleika til, at persónur hefur tørv á upphaldshjálp ella tænastru, orsakað av likamligum ella sálarligum breki, ella um persónur á annan hátt livir undir ónøktandi korum.

Lógaruppskotið áleggur persóni, ið fær hjálp sambært lógaruppskotinum, skyldu at boða Almannaáráttina frá øllum broytingum í persónligu og fíggjarligu viðurskiftum sínum, ið kunnu hava ávirkan á hjálpin.

Eisini áleggur lógaruppskotið almennum myndugleikum, peningastovnum og øðrum privatum at lata upplýsingar, tá Almannaáráttin hevur fingið samtykki frá persóni at biðja um hesar upplýsingar og í teimum førum, tá lógaruppskotið heimilar, at biðjast kann um upplýsingar, uttan at persónur hevur givið samtykki til hetta.

Umbøn um upplýsingar, uttan at persónur hevur givið samtykki, verður bert heimilað í málum um afturgjald av veiting, ið persónur hevur fingið av órøttum, tá hesin átti at verið vitandi um, at hetta var av órøttum. Í málum har persónur skal flytast á vandan bústað ímóti sínum vilja og í málum um upphaldshjálp og fíggjarligan stuðul, har Almannaáráttin, uttan at samtykki er fingið, kann biðja um upplýsingar frá øðrum almennum myndugleikum um fíggjarlig viðurskifti hjá persóni og hjúnafelaga.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein annan enn landsstýrismannin ella til kommunur?

Lógaruppskotið leggur ikki heimildir til annan landsstýrismann, stovn ella kommunu.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Uppskotið gevur myndugleikanum heimild til eftirlitsvitjanir á stovnum, herundir sjálvsognarstovnum.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

2.17. Yvirlit yvir avleiðingarnar av uppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndugleikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	Ja	Ja	Nei	Ja	Nei
Umsitingarligar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Ja	Nei
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Ja	Nei	Nei	Ja	Nei
Sosialar avleiðingar			Nei	Ja	

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

3.1. Viðmerkingar til ta einstøku greinina

Kapittul 1. Endamál og skyldur myndugleikans (§§ 1-4)

Til § 1

Endamálið við lógini er ásett í § 1.

Lógaruppskotið fevnir í høvuðsheitum um somu viðurskifti sum forsorgarlógin, sum við hesi lóg verður sett úr gildi. Tó verður ráðgevingarskyldan hjá Almannaverkinum ásett við lóg.

Ráðgeving sambært § 1, nr. 1 hevur serliga eitt fyribyrkjandi og stuðlandi endamál, soleiðis at persónur kann fáa ráðgeving um, hvussu viðkomandi kann fyribyrjja ella koma úr ávísari støðu. Ráðgeving kann tí veitast við tí endamáli at fyribyrjja, at persónur fær sosialar trupulleikar, og at hjálpa viðkomandi at minka um ella koma burtur úr sosialum trupulleikum.

Endamálið við lógini er eisini at virka sum niðasta trygdarnet fyri persónar, ið hava troytt verandi móguleikar og ikki kunnu upphalda sær og familjuni á annan hátt. Eisini er endamálið við lógini at veita persónum, ið bera brek, eru sjúku ella hava víðfevndar sosialar trupulleikar, neyðugar tænastr og endurbót (kompensatió) fyri at bøta um avleiðingarnar av brekinum ella sjúkuni.

Ráðgevingarskylda

Til § 2

Tá ein borgari hevur verið fyri almannahending ella hevur brek ella sjúku, og tí hevur tørv á hjálp, skal Almannaverkið veita ráðgeving um, hvørja hjálp viðkomandi hevur rætt til. Endamálið við ráðgevingini er at fyribyrjja sosialar trupulleikar og at hjálpa borgaranum at megna ítøkiligar íkomnar avbjóðingar. Ráðgevingin hjá Almannaverkinum skal ikki bert veitast við støði í hesi lóg, men skal eisini fevna um hvørja hjálp, persónur kann fáa sambært aðrari lóggávu, ið Almannaverkið umsitur.

Ráðgevingin hjá Almannaverkinum skal fevna um samlaða tørv borgarans, og ráðgevingin skal tí bæði fevna um upphaldsveitingar, heimild at veita fíggarligan stuðul ella ískoyti, eins og ráðgevingin skal fevna um hvørjar tænastr, ið kunnu veitast sambært verandi tænastrstøði.

Støðið fyri ráðgevingini verður tikið í ítøkiliga tørvi borgarans og kann tí fevna um fíggarliga ráðgeving, undir hesum at tillaga verandi útreiðslur til framhaldandi fíggarliga rásarúmið.

Er talan um persón, ið hevur serligan tørv, eitt nú vegna brek, varandi sjúku ella víðfevndar sosialar trupulleikar, er ráðgevingarskyldan ikki avmarkað til bert at fevna um henda persónin, men eigur eisini at verða veitt hjúnafelaga, foreldrum ella øðrum avvarðandi, ið borgarin hevur tætt tilknýti til.

Tað hevur týðning at veita hóskaði ráðgeving skjótast tilber í mun til at fyribyrjja og forða fyri, at støða hjá borgara versnar. Hetta bæði í mun til eina heildarráðgeving og í mun til ráðgeving vegna serligan tørv. Í frágreiðing til tænastrupolitikk frá 2017 verður m.a. mælt til, at Almannaverkið í størri mun enn higartil kemur út, har borgarin er. Tað kann t.d. vera torført hjá eini familju, sum hevur fingið eitt barn, sum ber brek, ella einum vaksnum, sum er innlagdur á Psykiatriska Depilin, at fyrihalda seg til sína socialu støðu. Um t.d. socialráðgevarar vóru á staðnum, hevði tað verið ein munandi lætti fyri hesi at søkt um og fingið neyðuga hjálp í rættari tíð.

Almannaverkið skal ekki einans ráðgeva um ta hjálp, ið Almannaverkið kann veita, men skal eisini hava í huga at vísa borgara á tilboð frá privatum ella sjálvsognarstovnum og eisini øðrum almennum myndugleikum.

Almannaverkinum verður ikki við hesi áseting álagt at veita ráðgeving innan fyri virkisøki hjá øðrum almennum myndugleikum, men Almannaverkið skal við hesum hava í huga, at aðrir myndugleikar kunnu veita hóskaði ráðgeving og hjálp, t.d Barnaverndartænasturnar og eldrasamstørvini, ALS, Barsilsskipanin og Familjufyrisingin. Eisini sjálvbodnir felagsskapir kunnu veita ráðgeving og hjálp, eitt nú Blái Krossur, Heilbrigdi og viðgerðarstovnurin Frælsi í sambandi við rústrupulleikar.

Til § 2, stk. 4

Við hesi áseting verður ásett, at Almannaverkið hevur serliga skyldu at veita foreldrum, ið hava fingið barn, ið ber brek ella hevur varandi sjúku, skjóta ráðgeving. Hesi foreldur kunnu vera í kreppustøðu og hava torført við at søkja sær røttu hjálpina sjálvi. Almannaverkið má sostatt hava ein aktivan leiklut at veita familjuni skjóta hjálp, og er ráðgeving eitt fyrsta stig ímóti røttu hjálpini. Ráðgevingarskyldan hjá Almannaverkinum skal tó tillagast støðuni hjá einstøku familjuni, eitt nú í mun, til nær foreldrini eru før fyri at taka ímóti ráðgeving.

Ásetingin í § 2, stk. 4 hongur saman við týðninginum at veita børnum og foreldrum skjóta hjálp, eins og talan er um at fyribygja, at støðan hjá familjuni versnar, og aðrar avbjóðingar taka seg upp.

Til § 2, stk. 5

Við ásetingini verður ásett, at ráðgevingarskyldan hjá Almannaverkinum fevnir um uppleitandi arbeiði. Orsøkin til hesa áseting er, at ávísir bólkar av fólki ikki megna at venda sær til Almannaverkið av sínum eintingum ella ynskja at halda seg burtur frá almennum myndugleikum. Eisini kunnu hesi hava trupulleikar at halda avtalur við Almannaverkið ella skilja ta ráðgeving, ið verður veitt teimum.

Ásetingin um uppleitandi arbeiði fevnir sostatt um hesar bólkar, ið verða mettir at hava tørv á serligari hjálp. Sum dømi kann nevast persónar við sálarsjúku og persónar við rúsevnistrupulleikum. Almannaverkið hevur t.d. uppleitandi arbeiði í hitastovuni á Herberginum.

Uppleitandi arbeiði hevur til endamáls at fáa samband við og upplýsa sosialt útsettar borgarar um teirra móguleikar og rættindi. Almannaverkið fær av og á fráboðan um, at borgari livir undir óhóskandi og óvirðiligum umstøðum. Almannaverkið kann í hesum førum ikki taka ein borgara av ræði, men kann bjóða hjálp og tænaðu, og er tað borgarin sjálvur, ið ger av, um hann vil taka ímóti hjálpini. Almannaverkið kann bert taka ein borgara av ræði, tá greið lógarheimild er fyri hesum sambært uppskoti til lógtingslóg um tvingsil, ið er lagt fram samstundis sum hetta lógaruppskot.

Ætlan

Til § 3

Sambært hesi áseting skal Almannaverkið veita hjálp við støði í einari ítøkiligari meting av viðurskiftum borgarans. Ásetingin í stk. 1, nr. 6 letur upp fyri, at Almannaverkið kann taka onnur viðurskifti við í metingina. Hjálpin skal veitast soleiðis, at borgarin fær, eitt fyri hann, so innihaldsríkt og sjálvstøðugt lív, sum tilber, og fær gagnnýtt teir førleikar, ið hann hevur.

Persónur hefur rétt til at vera við í viðgerðini av sínum egna máli. Almanna-verkið skal tíska leggja málsviðgerðina soleiðis til réttis, at hetta í størst møguligan mun letur seg gera.

Til § 3, stk. 2.

Sambært stk. 2 er tað Almanna-verkið, ið ger av, á hvønn hátt hjálpin skal veitast. Avgerðin tekur stóði í tørv og ynski hjá tí einstaka, sosialfakligari meting og fíggarliga rásarúminum fyri tænastru hjá myndugleikanum. Almanna-verkið skal taka atlit til tørv og ynski borgarans. Sjálvsavgerðarrættur borgarans skal í størst møguligan mun virðast. Samstundis er tó neyðugt at taka sosialfaklig atlit, eins og neyðugt er at leggja upp fyri tænastrustøðinum, sum er fyri tænastru, sum myndugleikin skal veita. Tað merkir, at tænastru ikki kunnu setast í verk uttan neyðuga játtan á fíggarlógini.

Tænastru til børn, yngri enn 18 ár, verða altíð veittar í samráð við foreldramyndugleikan ella tann, ið hefur dagligu umsorganina av barninum um hendi, tá talan er um minni tænastru. Ein tænastru skal sostatt veitast soleiðis, at tænastru í mest møguligan mun verður tillagað viðurskiftunum í einstøku familjuni.

Børn, ið fáa fyribils bústað sambært hesi lóg, eru ikki at meta sum sett heiman. Tað eru foreldrini, sum sambært § 2 í fyriskipan um foreldramyndugleika og samveru hava umsorganina fyri barninum, og sum taka avgerð um persónligu viðurskifti barnsins.

Avgerðir um barnsins viðurskifti skulu sostatt ongantíð takast, uttan at foreldrini eru tikin við. Hetta bæði í mun til týðandi avgerðir, har foreldramyndugleikin skal vera við í avgerðini, og í mun til dagligu viðurskifti barnsins, har tey, ið hava dagliga umsorganina fyri barninum, verða tikin við uttan mun til, um tey hava foreldramyndugleikan ella ei.

Til § 3, stk. 3.

Ásetingin í stk. 3 um, at Almanna-verkið skal gera eina ætlan fyri hvønn einstakan borgara, er nýggj, men Almanna-verkið hefur tó seinnu árinum arbeiðt eftir hesum leisti. Almanna-verkið hefur lagt seg eftir at gera sosialfakligar heildarmetingar og leggja ætlanir, og er hetta eitt amboð, ið verður brúkt til at lýsa stóðu borgarans, setir karmar fyri veittu hjálpina, lýsir samskipan av ymsu veitingunum og tænastrunum og ásetir tíðarkarm. Hetta merkir, at ætlanir skulu gerast fyri borgarar, ið hava ein samansettan tørv og tí hava tørv á ymskum tænastrum og veitingum. Tá persónur t.d. bert hefur tørv á fíggarligum stuðli ella fíggarligum ískoyti, skal Almanna-verkið ikki gera eina virkisætlan fyri hesar persónar.

Almanna-verkið umsitur eisini aðra sosial lóggávu enn hesa, og í tann mun, at talan er um persón, sum fær t.d. fyriskipan sambært lóg um arbeiðsfremjandi tiltøk og lóg um almannastrygd og vælferð, eigur ætlanin at fevna um hesi øki eisini, eins og ætlanin eisini eigur at fevna um samskipan í mun til fyriskipanir frá øðrum myndugleikum og stovnum.

Sum dømi kann nevnastru, at í sambandi við “Ta góðu tilgongdina” verður ein tvørgeiralig ætlan gjørd saman við foreldrunum. Allir partar, sum eru um barnið, eru við á árligum netverksfundum, og ætlanin verður dagførd so hvørt, sum stóðan hjá barninum, familjuni ella myndugleikum broytist.

Tá talan er um børn, ið kunnu væntast at vera í almennu skipanini í longur tíðarskeið, er umráðandi, at ætlanin fevnir um gongdina frá einum lívsskeiði hjá barninum til tað næsta, soleiðis at yvirgangurin millum barnagarð, skúla og víðari menning eftir fólkaskúla verður so smidligur og væl fyriskipaður, sum tilber.

Tá talan er um samansett mál, skal Almanna-verkið miða ímóti, at borgari, sum hefur tørv á tí, og sum ynskir tað, skal fáa knýtt ein fastan málsviðgera, sum samskipar tænastru og veitingar, sum viðkomandi fær frá Almanna-verkinum.

Er talan um persón, sum sambært § 16 ella §74 a í revsilógini er dømdur til eftirlit og fær tilboð frá Almannaverkinum sambært § 49 ella § 50 í hesi lögtingslóg, er umráðandi, at ætlanin eisini fevnir um átøk, sum stuðla undir, at tann ungi fær neyðuga viðgerð frá øðrum myndugleikum undir hesum rúsviðgerð og psykiatriska viðgerð, og at dentur verður lagdur á, at persónurin kann fáa og varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin ella kemur undir útbúgving skjótast tilber og í seinasta lagi, tá dómurin er lokin.

Almannaverkið skal miða ímóti, at hesir persónar fáa knýtt ein málsviðgera, sum samskipar tænar, veitingar og viðgerðir, sum viðkomandi fær frá Almannaverkinum og øðrum myndugleikum.

Fráboðanarskylda

Til § 4

Talan er um framhald av verandi áseting í forsorgarlógini.

Í § 4 verða starvsfólk, ið útinna almenna tænastrávu ella starv áløgd at boða Almannaverkinum frá, tá hesi verða varug við, at persónur hevur tørv á hjálp sambært lógini.

Starvsfólk, ið útinna almenna tænastrávu, eru umframt starvsfólk í almennum starvi, eisini privatpraktiserandi og starvsfólk á sjálvsognarstovnum, ið røkja almennar tænastrávu. Fráboðanarskyldan hevur til endamáls at tryggja, at persónar, ið ikki eru førir fyri at taka sær av sær sjálvum, eitt nú vegna víðfevnandi sálarsjúku, menningartarn o.a., ikki líða neyð.

Við § 4 verður ásett, at fyrilitið fyri persóni, ið vegna týðandi sjúku, brek ella víðfevndum sosialum trupulleikum hevur tørv á veiting til upphalds, ella hevur tørv á tænastrávu sambært lógini, eigur at koma fram um fyrilitið fyri tagnarskylduni í starvinum sambært § 27 og § 28 í fyrisingarlógini.

Fráboðanarskyldan hongur eisini saman við skylduni hjá Almannaverkinum til uppleitandi arbeiði, soleiðis at Almannaverkið, tá fráboðan kemur sambært § 4, hevur skyldu at seta seg í samband við tann, ið fráboðað er um, og bjóða neyðugu hjálpina, hóast viðkomandi ikki sjálvur hevur sett seg í samband við Almannaverkið og søkt um ávísa hjálp.

§ 4, stk. 2 er galdandi í somu førum, sum nevnd í § 1. Tað er, um persónur hevur tørv á ráðgeving, fíggarligari veiting, endurbót og sosialari tænastrávu. Sum dømi kann nevast, at foreldur, ið fáa barn við breki ella varandi sjúku, ikki neyðturviliga hava tørv á endurbót ella sosialari tænastrávu fyrstu tíðina eftir føðingina, men kunnu hava tørv á ráðgeving.

Kapittul 2. Virkisøki (§§ 5-9)

Til § 5

§§ 5-9 áseta persónsskaran, sum er fevndur av lögtingslógini.

Lógaruppskotið er galdandi fyri persónar, ið lógliga upphalda sær í Føroyum. Talan skal sostatt vera um persónar, ið hava rætt at upphalda sær í Føroyum sambært lóg, ella sum hava eitt galdandi upphaldsloyvi. Harumframt skal persónurin eisini veruliga upphalda sær í Føroyum. Tað er tí sostatt ikki nóg mikið, at persónur hevur lógligt upphald í Føroyum, men viðkomandi skal vera í Føroyum fyri at hava rætt til veiting. Sí tó undantak sambært § 6.

Rætturin hjá útlendingum at upphalda sær í Føroyum er ásettur í útlendingalóggávuni.

Norðurlenskir ríkisborgarar kunnu upphalda sær í Føroyum uttan at søkja um loyvi. Ríkisborgarar frá londum uttan fyri Norðurlond skulu søkja um upphaldsloyvi í Føroyum, um hesir skulu vera í Føroyum longur enn turistloyvi varir.

Persónar, ið hava fingið upphaldsloyvi við atlitum at familjúsameining, og persónar, ið hava arbeiðs- og upphaldsloyvi, upphalda sær lógliga í Føroyum.

Hava persónar, ið søkja um upphaldsloyvi ella søkja um varandi upphaldsloyvi, fingið loyvi at upphalda sær í Føroyum, meðan umsóknin verður viðgjørd, (prosessuelt upphald), upphalda hesir sær lógliga í Føroyum.

Persónar, ið sigla undir Føroysku Altjóða Skipaskránni, FAS, eru at meta sum arbeiðandi í Føroyum, við tað at hesir sigla á føroyskt skrásettum skipi. Hesir persónar hava sostatt rætt til veitingar og tænastr sambært lógini í tann mun, at hesir persónar veruliga upphalda sær í Føroyum. Rætturin er tengdur at, at persónur lógliga uppheldur sær í Føroyum. Veitingar og tænastr sambært hesi lóg kunnu ikki flytast av landinum uttan í teimum undantaksførum, ið eru nevnd í lógini ella ásett við kunngerð.

Útlendingur, ið lógliga uppheldur sær í Føroyum, hevur tí rætt til veiting og tænastr sambært lógini, treytað av, at treytirnar, ið eru ásettar í lógini, eru loknar, og inntil viðkomandi ikki longur hevur lógligt upphald.

Somuleiðis er ásett í stk. 1, at lógin er galdandi fyri persónar, ið ikki fáa tænastr sambært aðrari lóggávu, og sum ikki kunnu upphalda sær við øðrum inntøkum ella veitingum. Løgtingslóg um almannatrygd og vælferð er at meta sum niðasta trygdarnetið, og skulu aðrar skipanir roynast, áðrenn persónur kann verða fevndur av hesi lóg. Sum dømi kann nevast, at persónar, ið fáa tænastr sambært lögtingslóg um heimatænastr og eldrarøkt v.m., bert fáa tær tænastr sambært hesi lógini, ið lögtingslóg um heimatænastr og eldrarøkt v.m. ikki fevnir um. Sama er galdandi eitt nú í mun til barnaverndarlógina og dagpeningalógina, sum verða mótroknaðar, áðrenn upphaldsveiting verður rindað. Ein persónur, sum hevur rætt til dagpeningaveiting, veiting frá ALS ella aðra veiting, hevur ikki rætt til upphaldsveiting ella endurgjald fyri inntøkumiss sambært hesi lóg. Sí tó § 11 og serligar viðmerkingar til § 11.

Tó er ásett í stk. 2, at persónur, ið er fevndur av lögtingslóg um heimatænastr og eldrarøkt v.m., og sum hevur fingið tænastr frá Almannaverkinum fram til, at viðkomandi kundi fáa tænastr sambært lögtingslóg um heimatænastr og eldrarøkt v.m., framhaldandi kann fáa tænastr frá Almannaverkinum, um endamálið við at veita tænastrna framhaldandi verður rokkið. Sum dømi um slíka støðu kann nevast persónur, ið hevur fingið tillutað vandan bústað frá Almannaverkinum, áðrenn viðkomandi gjørdist fólkapensjónistur. Hann kann framhaldandi fáa tilboð frá Almannaverkinum eftir fólkapensjónsaldur. Hetta ger seg í dag serliga galdandi fyri fólk við menningartarni, sum búa á sambýli. Sambært upplýsingum frá Almannaverkinum búa 19 persónar í fólkapensjónsaldri í vardum bústaði hjá Almannaverkinum.

Undantikið er tó endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing, ið bert verður veitt fólkum úr 18 ár og til fólkapensjónsaldur. Fólkapensjónistar kunnu fáa hesa tænastr sbt. lögtingslóg um heimatænastr og eldrarøkt.

Ásetingin í stk. 2 er avmarkað til persónar í fólkapensjónsaldri. Hetta merkir, at Almannaverkið ikki kann veita framhaldandi tænastr sambært hesi lóg til persónar undir fólkapensjónsaldri, ið hava rætt til tænastr sambært lögtingslógini um heimatænastr og eldrarøkt v.m. Talan er um heimahjálp og heimasjúkrarøkt til persónar undir fólkapensjónsaldri, og tænastr til persónar

við varandi sjúku, ið er progressiv og degenererandi, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið.

Samstundis er uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um heimatænastu og eldrarøkt v.m. lagt fram, sí tingmál XX.

Til § 6

Í § 6 verður undantak veitt frá meginregluni um, at persónur skal upphalda sær í Føroyum til tess at hava rætt til veiting sambært lógini.

Við hesi áseting verður landsstýrismanninum heimilað at áseta undantøk soleiðis, at hjálp sambært lógini fyribils kann veitast, meðan persónur er uttanlands í styttri tíðarskeið.

Sum dømi um serlig viðurskifti, ið heimila, at hjálp kann veitast, meðan persónur fyribils er uttanlands, kann nevast:

- 1) at persónur skal hava samveru við egin børn, og samveran ikki kann vera í Føroyum
- 2) persónur fer uttanlands í læknaøringum
- 3) persónur skal vitja avvarðandi uttanlands, ið eru álvarsliga sjúk.
- 4) at persónur fer sum fylgjari við persóni, ið skal uttanlands í sjúkraøringum.

Eisini eigur persónur at kunna fara uttanlands í feriu. Eitt nú hevur danska Ankestyrelsen tikið principavgerð um, at persónar hava rætt til 5 vikurs feriu um árið uttanlands, uttan at hetta skal ávirka rættin at fáa upphaldsveiting.

Umframt tær her nevndu kunnu eisini vera aðrar støður, har almennir myndugleikar senda persónar í fyribils fyriskipanir uttanlands, og har tað er skilagott at varðveita veiting úr Føroyum. Við hesi áseting kann landsstýrismaðurin í kunngerð veita heimild fyri tílíkum serligum støðum. Treytin fyri, at hjálp kann veitast, meðan persónur er í útlandinum, er, at upphaldið uttanlands ikki forðar fyri, at persónur annars kann røkja sínar skyldur sambært lógini, t.d. fara undir arbeiðsfremjandi fyriskipan.

Í § 6, stk. 2 verður verandi siðvenja staðfest um, at persónur kann søkja um hjálp frá Almannaverkinum, hóast viðkomandi, tá søkt verður, ikki býr í Føroyum. Treytin fyri, at Almannaverkið frammanundan kann taka fyribils avgerð, er, at persónur hevur serligt tilknýti til Føroyar, og at viðkomandi ætlar sær at vera í Føroyum í longur tíðarskeið.

Sum dømi um serligt tilknýti til Føroyar, eru persónar, ið áður hava búð í longur tíðarskeið í Føroyum, og sum ynskja at flyta aftur til Føroyar. Persónar, ið sjálvir ikki hava búð í Føroyum, men sum einans hava familju í Føroyum, kunnu ikki metast at hava serligt tilknýti til Føroyar.

Almannaverkið kann ikki við hesi heimild viðgera umsókn um hjálp til persón, ið einki tilknýti hevur til Føroyar, áðrenn hann hevur upphald í Føroyum. Almannaverkið kann í mesta lagi veita hesum persónum ráðgeving um galdandi rætt í Føroyum.

Tó verður víst til norðurlandska sáttmálan um almannahjálp og tænastr, ið ásetir, at lond skulu samstarva og hjálpa, tá persónur, fevndur av sáttmálanum, ynskir at ferðast ella flyta til annað Norðurland.

Almannaveiting til útlendingar

Til § 7

Í mun til upphaldsveiting til útlendingar eru serligar avmarkingar galdandi. Hesar avmarkingar hanga t.d. saman við, at ein útlendingur ikki skal liggja tí almenna til last. Arbeiðs- og upphaldsloyvi hjá útlendingum er treytað av, at viðkomandi hevur arbeiði í Føroyum og harvið kann upphalda sær sjálvum og familjuni. Eisini er upphaldsloyvi, við atlit til familjuseining, í høvuðsheitum treytað av, at tann, ið fær familjuseining við útlending, skal kunna upphalda viðkomandi.

Út frá hesum atlitum verður tí eisini ásett í § 7, stk. 1, at bert persónar, ið hava danskan heimarætt, og persónar, ið eru fevndir av sáttmála við onnur lond, hava rætt til longurvarandi upphaldsveiting.

Sáttmálar við onnur lond á hesum øki er í høvuðsheitum norðurlandski sáttmálin um almannahjálp og tænastr. Tó eru Føroyar enn fevndar av sáttmála millum Danmark og Stórabretlandi og Norðurlandi frá 27. august 1959 um sosiala trygd, hóast viðurskiftini í mun til Danmark nú eru fevnd av ES rættinum.

Í § 7, stk. 1 er longurvarandi upphaldsveiting mett at vera upphaldsveiting, ið persónur fær, ella væntast at fáa, í eitt háltv ár ella longur. Í flestu førum kann Almannaverkið, innan háltv ár er farið, meta um útlitini fyri, at persónur fer at klára seg sjálvvan aftur.

Hetta merkir so hinvegin, at allir persónar, ið hava lógligt upphald í Føroyum hava rætt til upphaldsveiting í styttri tíðarskeið, tá útlit eru fyri, at viðkomandi fer at klára seg sjálvvan aftur.

§ 7, stk. 2 ásetir, at persónar, ið eru komnir inn í landið uttan at hava lógligt upphald og persónar, ið bert hava loyvi at upphalda sær í Føroyum í upp til 3 mánaðir, bert hava rætt til fíggjarligan stuðul til heimferð sambært hesi lóg. Stuðulin til heimferð fevnir eisini um mat, klæðir og aðrar neyðsynjavørur.

Til § 8

Almannaverkið kann rinda ferðaútreiðslur og flytiútreiðslur til útland til persón og familju hansara. Stuðulin fevnir um útreiðslur til sjálva ferðina og at flyta innbúgv og lutir.

Fíggjarligur stuðul til ferðaútreiðslur kann rindast persónum, ið hava rætt til upphaldsveiting sambært lógini. Hetta merkir, at persónur tá ikki skal hava inntøku ella ogn, ið kann nýtast til upphalds ella at rinda ferðaútreiðsluna.

Stuðulin kann veitast, tá persónur í landinum, sum flutt verður til, verður tryggjaður eina varandi arbeiðsinntøku og tískil kann sleppa undan at fáa veiting til upphalds í Føroyum.

Eisini kann stuðul til ferð og flyting veitast, um persónur er ríkisborgari í, ella hevur serligt tilknýti til tað landið, ið flutt verður til. T.d. um familjan er frá tí landinum, ella um persónur stóran part av lívinum hevur búð í landinum. Ein persónur kann t.d. sjálvur avgera at lata seg upphalda hjá familju í útlandinum heldur enn at fáa upphaldsveiting í Føroyum.

Sambært § 8, stk. 2 kann fíggjarligur stuðul til ferð og flyting veitast persóni, ið er fluttur til Føroyar frá Danmark, Grønlandi ella øðrum Norðurlandi, og sum ynskir at flyta heimaftur. Einasta treytin er tá, at viðkomandi ella hjúnafelagi ikki hevur ogn ella inntøku at rinda útreiðsluna fyri.

Til § 9

Sambært § 9 kann Almannaverkið veita persóni, ið hevur lógligt upphald í Føroyum, men sum uppheldur sær í útlandi og er komin illa fyri í útlandinun uttan fíggjarligan móguleika at koma heimaftur, fíggjarligan stuðul til heimferð, tá ið viðurskiftini annars tala fyri hesum.

Siðvenja hjá Almannaverkinum, sum einans hefur verið nýtt í heilt fáum førum, verður við hesi ásetingini staðfest.

Sum dømi um støðu kann nevast persónur, ið kemur til skaða í útlandi, og sum ikki hefur teknað ferðatrygging, og ikki hefur pening til sjúkraflutning heim ella pening til viðgerð og uppihald í útlandinum.

Ásetingin hefur einans til endamáls at fyribyrja, at persónar í trongstøðu stranda í útlandi uttan móguleika fyri at koma heimaftur.

Kapittul 3. Uppihaldsveiting (§§ 10-20)

Til § 10

Ásetingin í § 10 um uppihaldsskyldu mótvegis hjúnafelaga og børnum, yngri enn 18 ár, hongur saman við rættarstøðuni sambært lóg um rættarstøðu í hjúnalagi (Lov nr. 56 af 18. marts 1925 om Ægteskabets Retsvirkninger, sum seinast broytt við anordning nr. 724 frá 12. juni 2017) og sambært lóg um rættarstøðu barnanna (Lov nr. 200 af 18. maj 1960 om børns retsstilling, som senest ændret ved anordning nr. 398 af 20. april 2010)

Ásetingin í § 10 hefur til endamáls at tryggja, at hjálp sambært lógini verður veitt við støði í tí rættarstøðu, sum er millum hjún sambært lóg um rættarstøðu í hjúnalagi og millum foreldur og børn sambært lóg um rættarstøðu barnanna.

Í § 2 og 3 í lóg um rættarstøðu í hjúnalagi er ásett:

“§ 2. Det paahviler Mand og Hustru gennem Pengeydelse, gennem Virksomhed i Hjemmet eller paa anden Maade, at bidrage, hver efter sin Evne, til at skaffe Familien det Underhold, som efter Ægtefællernes Livsvilkaar maa anses for passende. Til underholdet henregnes, hvad der udkræves til Husholdningen og Børnenes Opdragelse saavel som til Fyldestgørelse af hver Ægtefælles særlige Behov.

§ 3. Kan Udgifterne til en Ægtefælles særlige Behov og Udgifterne ved de Hverv, som han efter Skik og Brug og Ægtefællernes Forhold har at varetage for Familiens Underhold, ikke dækkes af det Bidrag, han selv skal yde ifølge § 2, er den anden Ægtefælle pligtig at overlade ham de fornødne Pengemidler i passende Beløb ad Gangen. Dette gælder dog ikke, hvis en anden Ordning er paakrævet, fordi Ægtefællen har vist sig uskikket til at forvalte Penge, eller fordi andre særlige Grunde foreligger.”

Í § 13 í lóg um rættarstøðu barnanna er ásett:

“§ 13. Forældrene er hver for sig forpligtet til at forsørge barnet. Barnet skal forsørges, opdrages og uddannes under hensyn til forældrenes livsvilkår og barnets tarv.

Stk. 2. Opfylder en af forældrene ikke forsørgelsespligten over for barnet, kan overøvrigheden pålægge ham at udrede bidrag til barnets underhold.”

Lógin broytir sostatt ikki ta støðu, at tað einans eru hjún, sum hava uppihaldsskyldu mótvegis hvørjum øðrum. T.v.s., at tá ein giftur persónur skal hava veiting sambært lógini, er veitingin tengd at inntøku hjá hjúnafelaga. Tá ein persónur, sum er í parlagi, men ikki giftur, skal hava veiting, verður atlit ikki tikið til inntøku ella ogn hjá samlivandi parti.

Við støði í verandi rættarstøðu millum hjún verður tí í § 10, stk. 2 eisini ásett, at uppihaldsskyldan millum hjún steðgar við sundurlesing og við hjúnaskilnað.

Í § 10, stk. 3 verður somuleiðis ásett, nær upphaldsskyldan millum foreldur og börn steðgar. Sambært § 14, stk. 2 í lóg um rættarstöðu barnanna hava foreldur skyldu at veita barninum upphald fram til 18. árið, ella inntil barnið fer í hjúnalag.

§ 10, stk. 3 vísir til verandi rættarstöðu sambært lóg um rættarstöðu barnanna, men veitir samstundis heimild fyri, at Almannaverkið kann veita gentu, yngri enn 18 ár, hjálp sambært lógini í viðgongutíðini, tó ikki fyrr enn 8 vikur eru til ásetta termin. Upphaldsskyldan hjá foreldrum steðgar sambært hesi áseting ikki, fyrr enn barnið er føtt, men Almannaverkið kann, hóast fíggarstøðuna hjá foreldrum, veita gentu hjálp í viðgongutíðini, tó ikki fyrr enn 8 vikur eru til ásetta termin. Hjálpin fevnir eisini um fíggarligt ískoyti til pinkubarnaútgerð.

Eisini verður ásett, at foreldur, undir 18 ár, hava sjálvstöðug rættindi sambært lógini eftir, at barnið er føtt. Her verður munur ikki gjørdur á, um talan er um pápan ella mammuna at barninum.

Til § 11

Persónur, sum hevur verið fyri broyting í síni sosialu støðu (t.e. hevur verið fyri almannahending), og sum í einum avmarkaðum tíðarskeiði ikki er førur fyri at upphalda sær, sínum hjúnafelaga og børnum, yngri enn 18 ár, kann fáa rætt til fyribils upphaldsveiting. Almannahending kann vera sjúka, samlívsslit, viðgonga og føðing, arbeiðsloysi, vantandi barnaansing og annað. Dømini eru ikki úttømandi.

Ein avleidd almannahending kann eisini geva rætt til fyribils upphaldsveiting. Tað er, tá ein persónur, sum viðkomandi hevur upphaldsskyldu mótvegis, kemur fyri almannahending, sum forðar fyri upphaldinum. T.d., um hjúnafelegin skal í sjúkuviðgerð uttanlands, og neyðugt er at fara við, og viðkomandi ikki hevur rætt til veiting eftir aðrari lóggávu. Fyribils upphaldsveiting verður ikki veitt fyri almannahending hjá avvarðandi, sum ein ikki hevur upphaldsskyldu mótvegis.

Fyribils upphaldsveiting kann veitast í eitt avmarkað tíðarskeið. Avmarkingin er treytað av almannahendingini.

- Við sjúku verður veitingartíðarskeiðið ásett við støði í læknávátanini.
- Við barnsburð kann fyribils upphaldshjálp verða veitt líka leingi, sum farloyvistíðarskeiðið er sambært lógtingslóg um barsilsskipan.
- Við vantandi barnaansing kann upphaldsveiting veitast, inntil kommunan hevur boðið barninum pláss á stovni ella dagrøkt.
- Við samlívssliti og líknandi orsøkum (t.d. við andláti) verður veitingartíðarskeiðið ásett út frá eini meting av fíggarligu avleiðingunum av almannahendingini, men eigur tíðarskeiðið vegleiðandi ikki at fara út um 6-9 mánaðir.
- Við arbeiðsloysi verður tíðarskeiðið í mesta lagi sett at vera 3 mánaðir í senn.
- Við øðrum hendingum verður støða tikin til veitingartíðarskeið eftir eini meting av ítøkiligum málinum.

Ein persónur kann skifta ímillum orsøkirnar. T.d. ein persónur, sum fær fyribils upphaldsveiting vegna barnsburð, kann, tá barsilsofarloyvistíðarskeiðið er runnið, og viðkomandi ikki hevur arbeiði, fáa upphaldsveiting vegna arbeiðsloysi.

At fara undir útbúgving er ikki ein almannahending, og persónar undir útbúgving, og sum móttaka útbúgvingarstuðul, hava tí vanliga ikki rætt til fyribils upphaldsveiting. At hava uppbrúkt rættin til útbúgvingarstuðul er heldur ikki ein almannahending, og tí kann ein persónur, sum t.d. skrivur serritgerð, men sum ikki hevur rætt til útbúgvingarstuðul, ikki fáa fyribils upphaldsveiting. Um viðkomandi søkir um upphaldsveiting vegna arbeiðsloysi, so er

t.d. ein treyt at vera tøkur á arbeiðsmarknaðinum og luttaka í virknisvenjing, og tað er ikki sameiniligt við at skriva serritgerð.

At arbeiðsgevari og arbeiðstakari gera avtalu um, at arbeiðstakari, t.d. vegna sjúku, fer í farloyvi, er ikki at skilja sum ein almannahending og gevur ikki rætt til fyribils uppihaldsveiting.

Fyri at fáa rætt til fyribilsveiting skal almannahendingin hava við sær eina munandi fíggjarliga avleiðing. Ein almannahending gevur í sjálvum sær ikki rætt til fyribilsveiting, tí hon skal samstundis hava við sær, at fíggjarliga rásarúmið minkar.

Dømi: Ein stakur uppihaldari, sum arbeiðir niðursetta tíð við inntøku á 12.000 kr. um mánaðin, verður sjúkur. Viðkomandi fær tá rætt til dagpening vegna sjúku. Endurgjaldið frá dagpeningaskipanini er 100 % av lønarmissinum. Fyribilsveitingin til ein stakan uppihaldara er uml. 16.000 kr., men viðkomandi hevur ikki rætt til fyribilsveiting, tí almannahendingin hevur ikki við sær eina fíggjarliga avleiðing. Men tá viðkomandi hevur móttikið dagpening vegna sjúku í 40 vikur, fær almannahendingin fíggjarliga avleiðing, tí tá dettur rætturin til dagpening burtur.

Ein persónur, sum verður arbeiðsleysur og sostatt fær veiting frá ALS, sum er 75 % av inntøkugrundarlagnum, hevur í útgangsstøðinum ikki rætt til fyribils uppihaldsveiting, hóast fyribilsveitingin er hægri enn møguliga útgjaldið frá ALS. Tó kann ein persónur hava lágt inntøkugrundarlag í ALS, t.d. tí hann hevur verið stutta tíð á arbeiðsmarknaðinum, og veiting frá ALS kann tí vera so lág, at hon ikki umboðar inntøkuna, sum viðkomandi hevði á arbeiðsmarknaðinum. Í tílíkum føri kann viðkomandi fáa rætt til fyribils uppihaldsveiting (um treytirnar annars eisini eru loknar).

Ein persónur ella ein familja, sum í longur tíð hevur livað á einum lágum inntøkustøði, orsakað av eini almannahending, og har støðan við tíðini er blivin óhaldbar, kann fáa fyribils uppihaldsveiting.

Sambært § 11, stk. 2 eru persónar, sum eru í fyriskipan hjá tí almenna eftir § 45, § 46 ella eftir aðrari lóggávu, undantiknir treytini um, at almannahending skal vera farin fram fyri at fáa rætt til fyribils uppihaldsveiting.

§ 11, stk. 3 ásetir, at treytin fyri at fáa rætt til fyribils uppihaldsveiting er, at persónur og møguligur hjúnafelagi ikki megna at svara hvørjum sítt við øðrum inntøkum, og at allir arbeiðs- og inntøkumøguleikar eru troyttir. T.v.s., at bæði persónurin, sum søkir, og møguligur hjúnafelagi skulu troyta arbeiðs- og inntøkumøguleikar, eisini hóast hjún hava innrættað seg soleiðis, at bert tann eini hevur arbeiðsinntøku. Dømini í § 11, stk. 3, nr. 1-4 eru ikki úttømandi. At aðrir inntøkumøguleikar altíð skulu troyttast, áðrenn fyribils uppihaldsveiting verður veitt, merkir, at aðrar inntøkur altíð skulu takast framum, og ein møgulig fyribils uppihaldsveiting kemur aftrat. T.v.s., at fyribils uppihaldsveiting er ein ískoytisveiting. Tað kann vera persónur, sum hevur heilt lága arbeiðsinntøku, ella lesandi í barsilsfarloyvi, sum hevur rætt til lestrarstuðul í farloyvistíðarskeiðinum, tá verður arbeiðsinntøkan ella lestrarstuðulin veittur fyrst, og fyribils uppihaldsveitingin lögð aftrat upp til satsin, ásettur í § 12, stk. 1 (sí eisini § 21, stk. 1 og 2).

Til § 12

Meginreglan er, at fyribils uppihaldsveiting verður ásett eftir stk. 1. Men um so er, at persónurin frammanundan hevur havt eina inntøku, sum er lægri enn upphæddin sambært stk. 1, so verður veitingin ásett samsvarandi inntøkuni frammanundan. Samanber tó eisini § 11 og serligar viðmerkingar til § 11.

Hevur almannahendingin við sær, at fíggjarliga rásarrúmið broytist, t.d. at persónurin fær útreiðslur, sum hann ikki hevði frammanundan, tá kann veitingin ásetast hægri enn inntøkan frammanundan, tó í mesta lagi upp til upphædd sambært stk. 1.

Í sambandi við at fyribils upphaldsveitingin verður ásett eftir stk. 2, (t.v.s. veitingin er lægri enn satsurin sambært stk. 1, tí inntøkan frammanundan var lægri), tá skal ikki-skattskyldug inntøka faldast við 1,5.

Dømi: Ein persónur, sum er 23 ár og býr einsamallur, verður liðugur við útbúgving (ella gevst við lesnaði), søkir um fyribils upphaldsveiting vegna arbeiðsloysi. Veitingin sambært stk. 1 til persón yngri enn 25 ár, sum ikki býr hjá foreldrum, er 7.146 kr. um mánaðin (skattskyldugt). Inntøkan, sum hesin persónurin hevði frammanundan, var lestrarstuðul á 4.315 kr. um mánaðin (ikki skattskyldugt). Fyribils upphaldsveitingin kann sambært stk. 2 ikki vera hægri enn inntøkan var frammanundan. Veitingin í hesum døminum verður tí ásett til: 4.315 falda við 1,5 = 6.473 kr. um mánaðin.

Um inntøkan frammanundan var sett saman av lestrarstuðli og eini lítlari arbeiðsinntøku, tá skal einans lestrarstuðulsupphæddin faldast við 1,5.

Sambært stk. 4 verður fyribils upphaldsveiting veitt frá 1. í mánaðinum eftir, at umsóknin er móttikin, og staðfest er, at treytirnar eru loknar - t.e., at almannahendingin er farin fram, umsøkjari er arbeiðssøkjandi, sjúkrameldaður o.s.fr. Veitingin er til upphalds frameftir, og tað vil siga, at tað er full upphædd, sum verður veitt – uttan mun til nær í mánaðinum, søkt verður. Fær viðkomandi lön útgoldna samstundis, verður lønin mótroknað í upphaldsveitingini.

Hevur umsøkjari onki upphaldsgrundarlag, inntil fyribils upphaldshjálp verður útgoldin, kann bráðfeingishjálp verða veitt eftir § 18 (fíggjarligt ískoyti til stakútreiðslu).

Við upphaldsskyldu móttvegis barni er at skilja persónur, sum hevur børn búgvandi hjá sær, og persónur, sum rindar barnagjald sbrt. lóggávu um rættarstöðu barnanna, eisini hóast hann ikki hevur barnið búgvandi hjá sær.

Við sambúgvandi er at skilja persónur, sum býr saman við øðrum vaksnum persóni. Við vaksnum persóni er at skilja persónur, ið er 18 ár ella eldri. T.v.s., at tað er ikki parlagsstöðan, ið er avgerandi.

Upphaldsveitingarnar sbrt. hesi lógini eru ásettar sum ein prosentpartur av hægstu upphaldsveiting. Hægsta upphaldsveiting er ásett í lógtingslóg um áseting og javning av almannaveitingum.

Um sosiala støðan broytist miðskeiðis í einum mánaði – t.d. ein persónur fer frá sambúgvandi til staka støðu, ella at barnið fyllir 18 ár, og upphaldsskyldan broytist – tá verður nýggja støðan galdandi frá 1. í mánaðinum eftir, at støðan er broytt.

Varandi upphaldsveiting

Til § 13

Persónur, ið hevur varandi tørv á veiting til sítt og til familjunnar upphald, kann fáa varandi upphaldsveiting. Við varandi tørv er at skilja, at mett verður, at persónurin ikki aftur verður førur fyri sjálvstöðugt at upphalda sær og sínari familju.

Varandi upphaldsveiting er ásett at vera 75 % av hægstu upphaldsveiting, tó ikki hægri enn veiting sambært § 12, stk. 1. T.d. er persónurin 25 ár ella eldri, sambúgvandi og ikki hevur upphaldsskyldu móttvegis barni, so hevði viðkomandi sbrt. § 12, stk. 1 havt rætt til 50 % av

hægstu upphaldsveiting. Tá kann varandi upphaldsveitingin ikki vera hægri enn 50 % av hægstu upphaldsveiting. Tó kann fíggjarligt ískoyti til høggar bústaðarútreiðslur sambært § 15 leggjast aftrat upphaldsveitingini, eisini hóast samlaða veitingin verður hægri enn veiting sambært § 12.

Til § 14

Treytin fyri at fáa tillutað varandi upphaldsveiting er, at persónur og hjúnafelegi av heilsuligum- ella øðrum orsökum, ikki kunnu ávísast arbeiði. T.v.s., at tey ikki skulu vera før fyri at átaka sær arbeiði.

Verður mett, at hjúnafelegin kann geva eitt munandi íkast til familjunnar upphald, kann stuðul til útbúgving veitast sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk. T.v.s., at persónurin kann móttaka varandi upphaldsveiting, samstundis sum hjúnafelegin fær stuðul sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk.

Fíggjarligt ískoyti til høggar bústaðarútreiðslur

Fíggjarligt ískoyti verður her nýtt, tá persónur afturat veiting ella inntøku skal hava ískoyti til upphalds vegna fíggjarliga trongstøðu. Hinvegin verður fíggjarligur stuðul nýttur, tá persónur vegna brek ella sjúku hevur rætt til pening, sum endurbót fyri breki ella sjúkuna.

Til § 15

§ 15, stk. 1 gevur heimild at veita persóni við fleiri enn tveimum børnum at upphalda ískoyti til høggar bústaðarútreiðslur. Við høggar bústaðarútreiðslur er at skilja bæði rentur og avdráttir eins og høggar leiguútreiðslur.

Við í serligum førum er skilja persónur, sum hevur verið úti fyri almannahending, og har ískoyti verður veitt í eitt avmarkað tíðarskeið fyri at fyrirbyrgja munandi verri fíggjarligar umstøður og at geva viðkomandi móguleika at fóta sær aftur.

Í § 15, stk. 2 er ásett, at persónur, sum hevur týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, kann fáa ískoyti til bústaðarútreiðsluna aftrat upphaldsveitingini. Ásetingin gevur heimild til at veita ískoyti til serligar bólkar, har persónliga støðan hevur við sær høggar bústaðarútreiðslur, og har útlit ikki eru fyri at fáa annan bíligari og hóskaði bústað.

Tað kann vera persónur, sum hevur kropsligt brek, og har krøvini til bústaðin eru av ávísam slagi soleiðis, at ikki ber til at finna annan nýtiligan bústað. Ískoyti kann tí veitast til bústað, sum er serliga innrættaður ella er av slíkari stødd, at atlit eru tikin til tørvin hjá tí einstaka.

Tað kann vera ungur persónur við sálarligum trupulleikum, ið ikki kann búgva í kamari og deila køk og baðirúm við onnur. Hesin má tískil búgva í íbúð og hevur tí hægri bústaðarútreiðslur enn onnur ung.

Tað kann eisini vera persónur, sum er í slíkari sosialari støðu, at tað er neyðugt at taka serlig atlit at hansara bústaðartørvi og harvið eisini eina hægri bústaðarútreiðslu. Tað kann vera persónur, sum er sosialt sera ótilpassaður, og sum ikki fæst til lækna, og sum tí ikki hevur eina diagnosu, men har tað er ongin ivi um, at talan er um eyðsýndan sálarligan trupulleika.

Landsstýrismaðurin hevur sambært stk. 3 heimild at áseta nærri reglur um treytir fyri tillutan av fíggjarligum ískoyti til bústaðarútreiðslur, t.v.s., hvat er at skilja sum bústaðarútreiðsla, hvørjar bústaðarútreiðslur stuðul verður veittur til, og hvussu nógv kann veitast í ískoyti.

Fíggjarligt ískoyti til húsaleigu

Til § 16

Við heimildini í § 16 kann fíggjarligur stuðul veitast til leypandi útreiðslur til húsaleigu í avmarkað tíðarskeið. Stuðulin kann ikki veitast sum stakútreiðsla sambært § 18, tí § 18 heimilar ikki leypandi útreiðslum. Ásetingin er serliga ætlað barnafamiljum og persónum við víðfevndum sosialum trupulleikum, sum eru í vanda fyri at verða sett út av bústaðnum vegna vantandi rindan av húsaleigu.

Hjálpin sambært § 16 er ikki treytað av, at persónur fær upphaldsveiting sambært hesi lóg, ella at persónur hevur verið fyri einari almannahending.

Hevur persónur ella hjúnafelegi inntøku ella ogn, ið kann rinda útreiðslurnar, kann stuðul ikki veitast sambært § 16.

Skal umsitingaravtala gerast, er fortreytin, at viðkomandi er fevndur av lóggávu, ið heimilar, at tílík umsitingaravtala verður gjørd. Heimild er t.d. í § 62 í hesum uppskoti.

Ískoyti til húsaleigu kann í mesta lagi rindast tvær ferðir til sama persón.

Fíggjarligt ískoyti til persónar í varðhaldi

Til § 17

Við heimildini í § 17, stk. 1 kann persónur, sum er varðhaldsfongslaður ella settur í varðhaldslíknandi fyriskipan, situr dóm ella er undir aðrari frælsisskerjandi fyriskipan sambært dómi, fáa ískoyti til rímligar bústaðarútreiðslur. Stuðulin er treytaður av, at útreiðslan ikki kann haldast á annan hátt og er treytaður av, at dómurin ikki er longur enn 12 mánaðir.

Við rímligar útreiðslur eru at skilja útreiðslur, sum eru samsvarandi tørvinum hjá persóninum, og sum verður mett at vera á støði við útreiðslustøðið á staðnum, har bústaðurin er.

§ 17, stk. 2 gevur heimild til at veita fíggjarligt ískoyti til persón, sum fær veiting sambært § 12, stk. 1, nr. 7, sum hevur upphaldsskyldu mótvegis barni og eisini er við til veruliga at upphalda barninum. Ískoytið verður veitt eftir tørvi, t.v.s., at viðkomandi skal ikki hava inntøku ella ogn at nýta til endamálið.

Persónur, sum er settur í gjald sambært lóggávu um rættarstöðu barnanna, kann ikki fáa ískoyti til at upphalda barninum.

Fíggjarligt ískoyti til stakútreiðslu

Til § 18

Ásetingin gevur heimild at veita persóni, sum hevur verið fyri almannahending, fíggjarligt ískoyti til neyðuga og rímliga grundaða stakútreiðslu. Treytin er, at viðkomandi ikki sjálvur er førur fyri at halda útreiðsluna.

Í metingini av, um útreiðslan er rímlig, skal atlit takast til, um útreiðslan er vanlig og neyðug, og at persónar við lægri inntøku hava ráð at gjalda útreiðsluna.

Tað er, sum nevnt, ein treyt fyri at fáa ískoyti eftir § 18 stk. 1, at persónurin hevur verið fyri almannahending, men tað er ikki ein treyt at persónur eisini móttækur fyribils- ella varandi

upphaldshjálp. Stöðan kann t.d. vera tann, at umsökjari fær arbeiðsloysistrygging, sjúkradagpening, tryggingarendurgjald ella líknandi, ið fevnir um vanligu upphaldsútreiðslurnar, t.v.s. útreiðslur til mat, klæði og fastar framhaldandi útreiðslur, men at ein neyðug stakútreiðsla setir fíggjarstöðuna í vanda.

Ískoyti kann sambært stk. 2 eisini veitast at rinda útreiðslur til sjúkuviðgerð, heilivág, tannviðgerð og líknandi útreiðslur. Við líknandi útreiðslur er at skilja útreiðslur t.d. til fysioterapi, sálarfrøðiliga hjálp, fótarøkt og kiropraktik. Ískoyti er treytað av, at viðgerðin er fevnd av avtalu við Heilsutrygd. Ískoyti fevnir sostatt bert um egingjaldið.

Tað er ikki ein treyt fyri at fáa ískoyti sambært stk. 2, at viðkomandi skal hava verið fyri almannahending.

Treytin fyri at veita fíggjarligt ískoyti sambært stk. 1 og 2 er, at persónur og familja hansara við at rinda útreiðsluna frameftir verða munandi avmarkað at gerast fíggjarliga sjálvhjálpin. T.v.s., at øll inntøkan verður brúkt til framhaldandi fastar útreiðslur, og rindan av fyriliggjandi útreiðslu setir fíggjarviðurskiptini í vanda.

Fíggjarligt ískoyti til egingjald o.a.

Til § 19

Persónur, sum er í fyriskipan hjá tí almenna eftir § 45, 46 ella eftir aðrari lóggávu, kann sambært § 19 fáa fíggjarligt ískoyti til útreiðslur, sum standast av upphaldinum. Persónar, sum búgva á stovni hjá tí almenna eru vanligu pensjónistar, og hesi hava tí eina inntøku, sum ger, at tey kunnu halda ymsar útreiðslur, sum standast av at búgva á stovninum. Fyribils upphaldshjálp til persónar á stovni er somikið lág, at tey ikki hava móguleika at halda útreiðslur til t.d. egingjald, og hesi kunnu við heimild í § 19 fáa fíggjarligt ískoyti til húsaleigu og aðrar serligar útreiðslur, sum er umframt vanligar upphaldsútreiðslur.

Persónur, sum fær veiting sambært lógtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk, og sum samstundis býr í búfelagsskapi hjá Bústøðum, kann eisini fáa fíggjarligt ískoyti til útreiðslur, sum standast av upphaldinum í búfelagsskapinum.

Heimildin fevnir eisini um fíggjarligt ískoyti, har fleiri myndugleikar veita heildartilboð. T.d. har Mentamálaráðið veitir undirvísingartilboð, Almannamálaráðið veitir bútilboð og sosialpedagogiskan stuðul, og Heilsumálaráðið veitir viðgerð.

Til § 20

§ 20 ásetir, at tað er ein fyrirtreyt fyri at fáa rætt til fyribils- ella varandi upphaldsveiting sambært § 11, stk. 1 ella 13, at umsøkjari og móguligur hjúnafelegi ikki eiga ogn, sum kann nýtast til upphalds. Við ogn er at skilja tøkur peningur og virðir, sum eru lætt umsetilig. Tøkur peningur er t.d. reiður peningur, innistandandi, virðisbrøv og útgoldin eftirlønarpæring. Virðir, sum eru lætt umsetilig, eru fastognir umframt egnan bústað og kostnaðarmikið innbúgv.

Tey, sum fáa fyribils upphaldsveiting sambært § 11, stk. 2, samanber § 12, stk. 2, eru ikki fevnd av avmarkingini við ogn í § 20, stk. 1.

Í § 20, stk. 2 er ásett, at hóast kravið um, at persónur ella hjúnafelegi ikki skal eiga ogn, ið kann nýtast til upphald, kann persónur, ið fær varandi veiting sambært § 13, eiga minni ogn, ið er ætlað ávísu endamáli.

Við minni ogn sambært § 20, stk. 2 er at meta innistandandi ella umsetilig virðir á í mesta lagi 10.000 fyri stök og 15.000 fyri hjún.

Ásetingin um, at persónur kann eiga minni ogn, ætlað til ávíst endamál, er bert galdandi fyri persónar, ið fáa varandi upphaldsveiting sambært § 13 í hesi lóg. Sama undantak er ikki galdandi fyri persónar, ið fáa fyríbils upphaldsveiting. Talan má tí vera um pening, ið persónur hevur fingið, eftir at viðkomandi hevur fingið tillutað varandi upphaldsveiting.

Upphæddin sambært stk. 2 skal vera ætlað til ávíst endamál. Tvs. at peningurin skal vera ætlaður til nakað, ið er neyðugt og rímuligt grundað, og vera við til at bóta um støðuna hjá viðkomandi ella familjuni.

§ 20, stk. 3 ásetir, at um so er, at hjúnafelagin hjá einum umsøkjara er undir útbúgving, tá er tað ikki ein treyt, at hjúnafelagin skal troyta arbeiðsmøguleikar. T.v.s., at tað er ikki eitt krav, at ein hjúnafelagi hjá einum, sum søkir um fyríbils upphaldsveiting, skal steðga við útbúgvingini fyri at troyta arbeiðsmøguleikar.

Ásetingin í § 20, stk. 4 um, hvat er at meta sum ogn, er ikki úttømandi. Hetta merkir, at aðrar ognir, enn tær í stk. 4 nevndu, kunnu metast sum ogn, eitt nú virðismiklar smúkkur og samlingar av ymiskum slagi, ið kunnu umsetast til pening.

§ 20, stk. 5 ásetir, hvørji virðir ikki skulu roknast sum ogn í sambandi við rætt til upphaldsveiting. Hesi eru:

1. Peningur, sum stavar frá endurgjaldi fyri varandi mein og ikki-fíggjarligum skaða. Við ikki-fíggjarligan skaða er at skilja skaðar, sum verða mettir út frá subjektivum eyðkennum so sum tort og sviða. T.v.s., at tað ikki ber til beinleiðis at áseta fíggjarliga virðið av skaðanum,
2. tryggingarendurgjald upp til 150.000 kr. fyri hættisliga sjúku,
3. ogn frá eftirgjaldi av almannaveitingum,

Í sambandi við fyríbils upphaldshjálp vegna sjúku er vinnutól, ið kann brúkast til framhaldandi upphald, ikki at meta sum ogn. Tað kann t.d. vera ein útróðrabátur ella hýruvognur, har tað er sannlíkt, at persónurin aftur kann brúka vinnutólið til at vinna til lívsins upphald.

Tað vil siga, at hóast ein persónur hevur ognir, sum stava frá omanfyrinevnda, so kann viðkomandi fáa rætt til fyríbils upphaldsveiting.

Fyri at upphædd sambært § 20, stk. 5 kann verða undantikin sum ogn, skal vera møguligt at gera upp, hvussu stór upphæddin er, tá almannahendingin fer fram ella um umsóknarmundið. Er upphæddin nýliga útgoldin, kann metast um upphæddina, hóast hon stendur á kontu, saman við øðrum flytingum, men er longur tíð fráliðin, er neyðugt, at upphæddin er skild at frá aðrari ogn.

Mótrokning í inntøku

Til § 21

Hjá persóni, sum hevur inntøku umframt fyríbils upphaldsveiting, verður egininntøkan drigin frá upphaldsveitingini, áðrenn hon verður útgoldin. Inntøka, sum skal dragast frá, er ikki avmarkað t.d. til a-inntøku. Øll inntøka verður mótroknað undantikið tað, sum er ásett í stk. 7. Undantøkini fevna um barnastuðul so sum barnagjald, barnaískoyti til stakar upphaldarar,

familjuískoyti og hjálp frá privatum hjálparfelagsskapum, so sum Í menniskjum góður tokki og Hjálpargrunnurin fyri óarbeiðsførar fiskimenn.

Er inntøkan, sum ein persónur hevur aftrat uppihaldsveitingini, ikki skattskyldug, t.d. lestrarstuðul, verður upphæddin faldað við 1,5 og síðani drigin frá uppihaldsveitingini.

Dømi

Hjá einum stökum uppihaldara við einum barni, sum er í barsilsfarloyvi frá lesnaði, verður fyribils uppihaldsveitingin roknað soleiðis:

Satur stakur uppihaldari (fyribils uppihaldsveiting)	16.079 kr.
Lestaruðul pr. mðr. er tilsamans	6.847 kr.
Lestaruðul faldað við 1,5	10.271 kr.
Fyribils uppihaldsveitingin er 16.079 frároknað 10.271 kr. =	5.809 kr.

Í § 21, stk. 3-6 er ásett, hvussu inntøka hjá hjúnafelega verður mótroknað. Í stk. 3 er t.d. ásett, at hjá sambúgvandi uppihaldara verður inntøka hjá hjúnafelega mótroknað við 50% av inntøkuni, sum er oman fyri 70% av hægstu uppihaldsveiting. Satsurin til sambúgvandi uppihaldara er ásett til 70% av hægstu uppihaldsveiting, samsvarandi við 12.506 kr. um mánaðin. Hjúnafelegi kann hava inntøku upp til 12.506 kr., uttan at uppihaldsveitingin verður mótroknað. Av inntøku, sum er hægri enn 12.506 kr., verður uppihaldsveitingin lækkað við 50%.

Dømi um sambúgvandi uppihaldara, sum hevur hjúnafelega, ið hevur inntøku á 18.000 kr. Hjúnafelegin kann hava inntøku upp til 12.506 kr. uttan mótrokning. Uppiholdsveitingin lækkar við 50% av muninum millum 18.000 kr. og 12.506 kr., sum verður roknað soleiðis:

(18.000 kr. minus 12.506 kr.) falda við 0,5 = 2.747 kr.

T.v.s., at uppihaldsveitingin, sum upprunaliga er 12.506 kr., lækkar við 2.747 kr., og viðkomandi fær sostatt 9.759 kr. í uppihaldsveiting.

Skyldu at taka av tilboði sambært lögtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk

Til § 22

Við hesi áseting verður ásett, at persónur, sum móttækur fyribils uppihaldsveiting vegna arbeiðsloysi, hevur skyldu at taka av tilboði um fyriskipan sambært lögtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk. Persónur, sum móttækur fyribils uppihaldsveiting vegna sjúku, hevur skyldu at taka av tilboði um fyriskipan sambært lögtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk, um tað kann sameinast við sjúkuna ella avbjóðingarnar hjá viðkomandi.

Eftirmering

Til § 23

Sambært ásetingini skal Almannaverkið í seinasta lagi 3 mánaðir eftir, at persónur hevur fingið játtað fyribils uppihaldsveiting, meta, um grundarlag er fyri hjálp eftir aðrari lóggávu. T.d. um persónurin við egnum mátti seinni megnar at blíva sjálforsyrgjandi, um viðkomandi lýkur

treytirnar fyri at koma í fyriskipan sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk, ella um søkjast skal um fyriritðarpensjón.

Kapittul 4. Endurbót vegna brek ella sjúku (§§ 24-30)

Fíggarligt endurgjald fyri meirútreiðslur

Til § 24

Endurgjald fyri meirútreiðslur av at uppihalda barni, ið ber brek ella hevur sjúku, er at meta sum ein fíggarlig endurbót fyri tær forðingar og avmarkingar, ið brekið ella sjúkan hevur við sær, og er ein liður í at tryggja hesum børnum javnbjóðis møguleikar. Endamálið er at fyribygja, at brekið ella sjúkan hjá barninum versnar ella fær aðrar og meiri álvarsligar fylgjur, eins og endamálið er at stuðla undir, at familjan fær eina so vanligu tilveru sum møguligt, og at barnið kann vera sum longest heima.

Ásetingin gevur heimild til at veita fíggarligt endurgjald fyri ávísar meirútreiðslur, sum standast av at uppihalda barni heima, ið ber sálarligt ella likamligt brek ella hevur sjúku. At barnið er heimabúgvandi merkir, at tað býr hjá foreldrum, fosturforeldrum ella øðrum, ið hava átakið sær skylduna at uppihalda tí og útvega barninum tað, sum tí tørvar fyri at liva: mat, klæði, song, skúlaútgerð, leikur, barnaansing o.s.fr..

Sambært § 5, stk. 1 er lógin galdandi fyri persón, ið lógliga uppiheldur sær í Føroyum, og sum ikki hevur rætt til veiting og tænastr sambært aðrari lóggávu. Hetta merkir, at fíggarligur stuðul til meirútreiðslur bert verður veittur til tann partin, ið foreldur veruliga rinda og sum ikki verður hildin sambært aðrari hjálparfyriskipan hjá tí almenna. Parturin, ið Heilsutrygd rindar í sambandi við viðgerð skal sostatt dragast frá stuðulsupphæddini.

Støddin á stuðlinum skal metast við støði í, hvussu stór meirútreiðslan er í tí einstaka førinum. Tí verður vanligu ikki latin nøkur føst upphædd. Meirútreiðslan verður endurgoldin, eftir at útreiðslan er skjálprógvað. Tað er altíð býligasta ráðiliga loysnin, ið stuðul kann latast til.

Fíggarligi stuðulin er ikki bundin av inntøkuviðurskiftunum hjá umsøkjara. Viðkomandi hevur rætt til at fáa endurgoldið alla meirútreiðsluna.

Til § 24, stk. 1, nr. 1

Við uppihaldsútreiðslur vegna brek ella sjúku er at skilja útreiðslur, ið eru ein neyðug avleiðing av brekinum ella sjúkuni, og sum er ein útreiðsla, sum liggur uttan fyri vanligu útreiðslurnar, ið standast av at uppihalda barni í heiminum. Fíggarligur stuðul til meirútreiðslur verður tískil bert veittur til útreiðslur, ið familjan ikki hevði havt, um barnið ikki bar brek ella hevði sjúku. Familjan skal við stuðlinum ikki gerast betur fyri enn aðrar familjur

Tól, ið gerast alsamt vanligari hjá børnum at hava, eru ikki at meta sum ein meirútreiðsla. Sum dømi kann nevast fartelesonir, sjónvarp, telda og teldil. Tó kann stuðul veitast, tá talan er um serliga tilevning, útgerð ella tænastr. Í hesum førum skal vanligi prísurin á tólinum dragast frá útreiðsluni, áðrenn stuðul verður veittur.

Sum dømi um, hvat er at meta sum ein meirútreiðsla, kann nevast útreiðslur til serligan klæðnaútbúnað vegna óvanliga nógv slit, serligar skógvar, serligan kost ella kostískoyti vegna diabetes ella ovurviðkvæmi, flutningsútreiðslur, serligt tilevnaðar leikur, serlig skeið til foreldur, ið hava beinleiðis samband við ansing, røkt, uppaling, venjing og stimbran o.a.

Til § 24, stk. 1, nr. 2

Útreiðslur til viðgerð vegna brek ella sjúku eru at meta sum meirútreiðsla. Fyritreytin fyri at veita stuðul er vísandi til § 5, stk. 1 í lógini, at viðgerðin ikki hoyrir undir heilsuverkið ella kann veitast eftir aðrari lóggávu.

Kravið fyri at fáa stuðul til viðgerð er, at viðgerðin er sambært avtalu við Heilsutrygd. Talan er m.a. um viðgerð til fótterapi, viðgerð hjá sálarfrøðingi, fysioterapeuti, ergoterapeuti og kiropraktori.

Aðrar viðgerðir, ið ikki verða veittar sambært avtalu við Heilsutrygd, eru ikki fevndar av hesari ásetingini. Sum dømi um tílíkar viðgerðir kunnu nevast Mowe and Walk og sokallaðar alternativar viðgerðir, hvørs háttalág byggir á ástøði og hugtøk, ið ikki rúmast innan náttúruvísindina.

Sama er galdandi fyri viðgerð, ið ikki er ein beinleiðis avleiðing av breki ella sjúku. Eitt barn kann hava tørv á ávísari viðgerð, tó at hetta ikki kann metast at vera brek ella sjúka. Sum dømi kann nevast viðgerð fyri SI trupulleikar og sálarfrøðiligar viðtalur hjá sálarfrøðingi, eitt nú vegna tunglyndi.

Stuðulin til viðgerð fevnir somuleiðis um stuðul til skeið og upplæring í sambandi við viðgerð.

Til § 24, stk. 1, nr. 3

Um barnið vegna likamligt ella sálarligt brek ella sjúku er so mikið skert í sínum ítrivsmøguleikum, at so at siga einasti møguleiki til ítriv er ríðing, kann stuðul verða veittur til hetta. Ásetingin fevnir um tey børn, ið hava so mikið skert virkisføri, at hesi ikki hava alternativar møguleikar.

Vanlig frítíðarítriv eru ikki at meta sum meirútreiðsla, við tað, at flest børn ganga til ávíst frítíðarítriv. Øll frítíðarítriv eru ikki eins kostnaðarmikil, og hava børn tó vanliga møguleika at velja ímillum tað, sum tey hava hug til, ella tað, sum foreldur hava ráð til.

Ríðing er eitt kostnaðarmikið frítíðarítriv, og er ásetingin galdandi fyri tey børn, ið ikki hava sama valmøguleika, sum onnur børn, og velja annað minni kostnaðarmikið ítriv. Umframt at vera eitt frítíðarítriv hjá barninum er ríðing hjá hesum børnum eisini annað enn bara eitt frítíðarítriv. Børnini verða stimbrað sálarliga við at umgangast hestar, eins og børnini við ríðingini verða stimbrað kropsliga.

Heimildin sambært stk. 1, nr. 3 fevnir bert um ríðing og kann ikki tulkast til at fevna um onnur frítíðarítriv. Skal heimildin víðkast, skal hetta gerast við lóg.

Til § 24, stk. 2

Í § 24, stk. 2 er ásett sum treyt fyri at veita stuðul til viðgerð, at viðgerðin er neyðug og sambært tilmæli frá viðkomandi lækna. Almannaverkið kann sostatt ikki veita fíggarligan stuðul til viðgerð uttan so, at ein læknaelig tilráðing liggur til grund.

Um barnið hefur brek ella sjúku, og er tilknýtt ávísimum serlækna, so er tað serlæknin, ið er at meta sum viðkomandi lækni í lógarinnar høpi og skal grundgeva fyri, hví viðgerðin er neyðug. Verður barnið innlagt á sjúkrahús, og sjúkrahúsið mælir til ávísa viðgerð, so kann tað vera sjúkrahúslæknin, ið er viðkomandi lækni.

Er talan um barn, ið hefur varandi og støðuga sjúku ella brek, men sum ikki hefur regluligt samband við serlækna ella sjúkrahús av hesi orsök, so kann kommunulækni barnsins vera viðkomandi lækni. Tá er ikki neyðugt, at barn skal fáa tilvísing til viðgerð frá serlækna, ið annars lítið ella einki samband hefur við barnið, um grundgevingin frá kommunulækna kann vera nøktandi til tess, at Almannaverkið kann taka avgerð á fullgóðum grundarlagi.

Er talan um at endurnýggja verandi umsókn til viðgerð, ið áður er játtað, kann Almannaverkið taka avgerð um at endurnýggja viðgerðina við støði í einari meting frá tí, ið hevur viðgjørt barnið. Metir Almannaverkið metingina frá viðgera ikki vera nøktandi, kann Almannaverkið biðja um læknaliga grundgeving fyri at endurnýggja umsóknina.

Til § 24, stk. 3.

Fíggarligur stuðul til leypanði meirútreiðslur verður sum meginregla játtaður fyri í mesta lagi eitt ár í senn. Játtanarskeiðið skal tó tillagast tørvinum hjá einstaka barninum, og skal Almannaverkið tí gera eina ítøkiliga meting, treytað av, hvat stuðulin verður játtaður til.

Fyri at sleppa undan óneyðugum órógvum hjá familjum, ið hava barn við breki ella sjúku, kann Almannaverkið, tá barnið hevur støðugan og varandi tørv, avgera at leingja játtanarskeiðið, tó ikki longur enn upp til tvey ár. Sum dømi kann nevast viðlíkaldsvenjing til børn við fjølbreki. Hesi børn kunnu eisini hava støðugan og varandi tørv á eitt nú blæum. Almannaverkið skal gera eina ítøkiliga meting í hvørjum einstøkum føri.

Endurgjald fyri mista arbeidsinntøku

Til § 25

Við hesi ásetingini er heimild at veita endurgjald fyri inntøkumiss, til persónar, sum hava inntøkumiss, tí tey í heiminum ansa barni við breki ella varandi sjúku, dovggjandi ella persóni við seinheilaskaða.

Persónur, sum hevur rætt endurgjald fyri inntøkumiss sambært aðrari lóggávu, t.d. dagpening vegna sjúku, skal brúka tann móguleikan fyrst, samanber § 5 og serligar viðmerkingar til § 5.

Til stk. 1, nr. 1 og stk. 2

Endurgjald verður veitt fyri mista arbeidsinntøku, tá tað vegna brek ella sjúku er neyðugt at ansa barninum heima, ella at vera hjá barninum í ávíst tíðarskeið í sambandi við viðgerð. Sostatt kann talan vera um persón, sum fer av arbeidsmarknaðinum fyri at vera um barnið fult og heilt, og talan kann vera um persón, sum fer í lægri starvsbrøk ella persón, sum er burtur frá arbeiði ávíst tíðarskeið.

Ásetingin um endurgjald fyri inntøkumiss fevnir um børn, sum búgva heima. Tó kann endurgjald verða veitt til foreldur ella fosturforeldur at børnum, sum búgva á stovni, tá tað í sambandi við viðgerð á sjúkrahúsi ella aðra viðgerð hevur týðning, at foreldur ella fosturforeldur eru um barnið.

Til § 25, stk. 1, nr. 2

Endurgjald fyri mista arbeidsinntøku kann veitast persóni, sum ansar nærskyldum, sum ynskir at dovggja heima. Við heima er at skilja í heiminum hjá tí sjúka ella í heiminum hjá ansaranum. Við nærskyldan er at skilja hjúnafelegi, barn, foreldur ella systkin. Tað kann eisini vera persónur, sum hevur havt eitt serligt og tætt tilknýti til tann sjúka.

Tað er ein treyt fyri at fáa endurgjald fyri inntøkumiss, at tann sjúki er røktarkrevjandi og ikki fær lekjandi viðgerð. Tann sjúki skal vera dovggjandi, og t.v.s., at hann væntast at liva í nakrar mánaðir. Røktartørvurin skal samsvara við eitt fulltíðarstarv, og tað merkir, at ansarin ikki skal hava aðrar arbeidsinntøkur.

Endurgjald verður veitt í tíðarskeiðinum, sum ansarin røktar tann sjúka. Rætturin til endurgjald dettur burtur, samstundis sum ansarin steðgar at røkta tann sjúka. Er orsökkin, at tann ansaði doyr, hevur ansarin rætt til endurgjald í 14 dagar eftir andlátíð.

Til § 25, stk. 1, nr. 3 Endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku kann veitast persóni, sum ansar nærskyldum við seinheilaskaða, sum ikki hevur fingið bjóðað vardan bústað sambært § 46. Við heima er at skilja í heimum hjá tí sjúka ella í heimum hjá ansaranum. Við nærskyldan er at skilja hjúnafelagi, barn, foreldur ella systkin. Tað kann eisini vera persónur, sum hevur havt eitt serligt og tætt tilknýti til tann sjúka. Fær persónurin bjóðað stovnspláss men ikki tekur av, dettur rætturin til endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku burtur.

Til § 25, stk. 3.

Endurgjaldið verður sambært stk. 3 veitt fyri, tá persónur er doyggjandi. T.v.s., at sjúkrahúsviðgerð er útlitaleys, og persónurin er røktarkrevjandi. Ætlanin er ikki, at persónur skal fáa røktarviðbót sambært pensjónslógini, samstundis sum ansari fær endurgjald fyri inntøkumiss.

Til § 25, stk. 4

Rætturin til endurgjald dettur burtur, tá ansingin steðgar. Í sambandi við at tann ansaði doyr, verður rætturin til endurgjald varðveittur í 14 dagar eftir andlátíð.

Til § 25, stk. 5

Í § 25, stk. 5 er ásett, at endurgjald verður ikki veitt fyri tann partin av inntøkuni, sum er hægri enn 25.000 kr. um mánaðin, íroknað frítíðarløn. T.v.s., at tann, sum hevur inntøku, íroknað frítíðarløn, lægri enn 25.000 kr., fær fult endurgjald. Hjá honum, sum hevur inntøku, íroknað frítíðarløn, sum er hægri enn 25.000 kr., verður endurgjaldið ásett til 25.000 kr.

Upphæddin á 25.000 kr. er fyri arbeiði fulla tíð. T.v.s., at ein persónur, sum hevur arbeiðsløn á 15.000 kr. um mánaðin fyri arbeiði hálva tíð, fær ikki fult endurgjald fyri inntøkumiss. Hevði persónurin arbeitt fulla tíð, hevði lønin verið 30.000 kr., og viðkomandi hevði tá havt rætt til endurgjald fyri inntøkumiss á 25.000 kr., samsvarandi við 83 prosent av lønini frammanundan. Tað er eftir hesum lutfallinum, at endurgjaldið verður veitt eftir, og persónurin hevur tá rætt til endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku á 83 prosent av 15.000 kr., samsvarandi við 12.450 kr.

Tað sama er galdandi hjá teimum, sum fáa endurgjald fyri einstakar dagar. Ein persónur, sum hevur arbeiðsinntøku á 30.000 kr., og sum fær endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku fyri t.d. 5 dagar, fær 83 prosent av lønarmissinum.

Tað er bert persónur, sum fær endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku sambært stk. 1, nr. 1, sum kann fáa fara niður í lægri starvsbrøk ella fáa fyri einstakar dagar. Persónur, sum fær endurgjald sambært stk. 1, nr. 2 og 3, kann bert fáa endurgjald fyri at røkja røktaruppgávuna fulla tíð.

Fíggjarligur stuðul til avlamisbil

Til § 26

Ásetingin heimilar, at fíggjarligur stuðul verður veittur til at útvega serligan útbúna til bil ella keyp av bili til persón við varandi skerdum virkisføri, t.e. bæði sálarligum og likamligum virkisføri.

Stuðulin verður latin, um serligi útbúnaðurin til bilin og bilurin eru neyðugur fyri, at persónurin kann koma til og frá arbeiði ella útbúgvingarstaði, ella munandi bøtir um avleiðingarnar av skerda virkisførinum, ella munandi lættir um gerandis dagin hjá persóninum.

Dømi: Foreldur at barni við fjølbreki, ið situr í koyristóli, kunnu fáa stuðul til at keypa kassabil, um bilurin kann sigast at lætta um gerandisdagin hjá barninum. Hetta er t.d. um barnið hevur tørv á flutningi til frítíðarítriv, viðgerð o.a.

Dømi: Persónur við skerdum virkisfæri kann fáa stuðul til serligan útbúnað til bil, t.d. sjálvvirkið gervi, um serligi útbúnaðurin er neyðugur í mun til tørvin hjá persóninum at koma til og frá skúla.

Fíggarligi stuðulin til serligan útbúnað verður bara veittur, um Akstovan krevur, at bilurin skal hava serliga útbúnaðin, eitt nú við átekning á koyrikortið.

Eisini er ásett, at kostnaðurin av serligum útbúnaði ongantíð má verða hægri enn helvtina av virðinum av bilinum, um bilurin er eldri enn 3 ár.

Fíggarligur stuðul til keyp av bili verður bara latin til keyp av kassabili og smábussi, og skerda virkisfærið ger, at tærvur er á slíkum bili. Hesi bilasløg eru t.d. neyðug til tess at hýsa koyristólum. Stuðul verður ikki veittur til keyp av øðrum bilaslögum, t.d. kabriolett, sedan, stationcar, MPV og SUV. Hesi sløg verða mett at vera sum ein vanligur brúkslutur, ið flest øll eftir færimuni hava mæguleika at útvega sær. Tó er mæguleiki fyri at fáa fíggarligan stuðul til serligan útbúnað til onnur bilasløg enn omanfyreivndu.

Fíggarligi stuðulin til keyp av bili er skipaður sum eitt rentufrítt lán á 180.000 kr. og eitt rentu- og avdráttarfrítt lán á upphæddina, ið er munurin millum 180.000 kr. og kostnaðin av bilinum, ið skal útvegast.

Fíggarligur stuðul verður eisini veittur til meirútreiðslur til vektgjald og meirútreiðslur fyri umhværvissgjald. Endamálið við hesum stuðli er, at persónar, ið vegna sítt skerda virkisfæri hava tærv á einum kassabili, verða javnsettir við ein persón, ið hevur ein vanligan persónbil. T.v.s., at skerda virkisfærið ikki skal hava við sær eina meirútreiðslu, bara tí at persónurin hevur tærv á einum stórum bili. Tískil verður kompenserað fyri meirútreiðsluna.

Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um treytir og umstøður at fáa stuðul, varðveita stuðul, afturrindan av láni v.m.

Hetta er t.d. reglur um, at ein kassabilur ella smábussur, ið er undir 3 ár, har fyrrverandi eigarin t.d. er deyður, kann seljast víðari til annan persón undir ávísnum lagaligari afturgjaldstreytum og reglum um, at persónur, ið flytur heimanífrá og á stovn, undir ávísnum treytum kann varðveita fíggarliga stuðulin til serliga útbúnaðin til bil og fíggarliga stuðulin til kassabil ella smábuss.

Stuðul til bústaðarbroyting

Til § 27

Endamálið við at játta stuðul til bústaðarbroytingar er at gera bústaðin eignaðan sum tilhald hjá viðkomandi. Fyri at vera innan fyri virkisøkið fyri bústaðarbroytingar er tað eitt krav, at persónurin á bústaðnum hevur munandi og varandi avmarkaðan likamligan ella sálarligan færlleika. Tærvurin skal vera ítækiligur og staðfestur. Harumframt er tað eitt krav, at broytingin skal vera neyðug, og at broytingin skal gera bústaðin betur eignaðan sum tilhald. Ásetingin er ikki aldurstreytað.

Stuðul verður veittur uttan mun til fíggarligu viðurskiftini hjá viðkomandi. Stuðul verður veittur til bæði leigu- og eigarabústað. Stuðulin verður veittur eftir einari ítækiligari meting av tærvinum á bústaðarbroyting. Stuðul verður ikki veittur til bústaðarbroyting, ið einans ber brá av umvæling, vanligum viðlíkahaldi ella nútímansgerð.

Dømi: Ein persónur við skerdum virkisfóri, ið hevur trupulleikar at nýta baðikar, søkir um at fáa brúsuvíki í staðin fyri, men fær játtaðan stuðul til hondbrúsu, og at gólvið á vesinum verður gjørt gliðtrygt.

Dømi: Ein eldri persónur, ið býr í eldri húsum við 3 hæddum, megnar ikki longur at nýta vesi, ið er á loftinum, tí hann ikki fær gingið trappurnar. Metingin av at gera bústaðin betur egnaðan sum tilhald kann tá vera, at miðhæddin, ið persónurin fær búleikast á, verður innrættað við einum vesi.

Hevur bústaðarbroytingin eina munandi virðisøking við sær, eisini fyri onnur, verður tann parturin av stuðlinum, ið samsvarar við virðisøkingina, veittur sum eitt rentu- og avdráttarfrítt lán, ið fellur til gjaldingar við eigaraskifti.

Í teimum heilt serligu forunum, har stuðul sambært stk. 1 ikki er nøktandi, kann stuðul veitast til at gjalda útreiðslurnar at útvega ein annan bústað til persón við munandi og varandi avmarkaðum likamligum ella sálarligum forleika. Treytin fyri, at stuðul kann játtast at útvega persóni ein nýggjan bústað, er, at annar bústaður ikki kann ávísast. Henda treyt hevur t.d. týðning í mun til, um annar hóskandi bústaður kann ávísast umvegis almenna bústaðarfelagið. Í tílíkum føri skal hesin møguleiki troystast, áðrenn stuðul kann veitast.

Tann parturin av stuðlinum, ið samsvarar við munin millum virðismetalingina av bústaðnum, ið viðkomandi hevur og bústaðnum, ið viðkomandi tørvar, verður veittur sum eitt rentu- og avdráttarfrítt lán, ið fellur til gjaldingar við eigaraskifti.

Sambært stk. 5 kann stuðulin sambært stk. 1 og 3 lækkast heilt ella lutvíst.

Endamálið við hesum er at avmarka ábyrgdina hjá myndugleikanum fyri viðurskiftum, ið persónurin, ið søkir um stuðul til bústaðarbroyting, átti at tikið hædd fyri. Almannaverkið ger í hesum føri eina heildarmeting av umstøðunum og grundarlagnum undir avgerðini hjá persóninum at umbyggja bústað ella útvega annan bústað.

Eru viðurskiftini soleiðis, at viðkomandi greitt átti at tikið hædd fyri viðurskiftunum, kann stuðulin lækkast heilt.

Dømi: Ein persónur útvegar sær eini eldri hús í trimum hæddum eftir, at tørvur hansara á koyristóli er staðfestur. Ynski er um umfatandi bústaðarbroytingar, lyftu o.a. Í slíkum føri kann stuðulin lækkast heilt í mun til ynski hjá viðkomandi á bústaðarbroyting. Niðurstøðan kann verða, at bert miðhæddin verður broytt, soleiðis at hon gerst betur egnað til tilhald hjá viðkomandi. Dentur verður lagdur á, at viðkomandi greitt kundi síggja, at hesi eldru húsini í trimum hæddum, høvdu tørv á umfatandi bústaðarbroytingum.

Stuðulin kann eisini lækkast lutvíst:

Dømi: Ein persónur, ið situr í koyristóli, sendir eina umsókn um stuðul til bústaðarbroyting, men fer í holt við at umbyggja bústaðin áðrenn, hann hevur fingið játtan frá myndugleikanum. Í slíkum føri kann stuðulin til bústaðarbroyting møguliga lækkast lutvíst, um partur av tí, ið umbyggt er, verður mett sum nútímansgerð og ikki ger bústaðin betur egnaðan sum tilhald hjá viðkomandi.

Linkandi umstøður kunnu tó vera, ið gera, at stuðulin ikki verður lækkaður heilt ella lutvíst.

Dømi: Ein persónur, ið situr í koyristóli og býr á bygd, arvar eini hús í bygdini. Núverandi bústaðurin hjá honum og familjuni er vorðin ov lítil, og arvaðu húsini eru, hóast teimum tørvar

stórar broytingar, frægari fyri familjuna sum heild at búleikast í. At viðkomandi hefur arvað húsini, at húsini móguliga ikki kunnu seljast fyri tað stóra, og at onnur hús ikki standa til sølu í bygdini, kann tala fyri, at bústaðarbroyting verður játtað til at gera bústaðin betur egnaðan sum tilhald hjá persóninum.

§ 27, stk. 6 heimilar landsstýrismanninum at áseta nærri reglur um treytir og umstøður at veita stuðul til bústaðarbroyting, í hvønn mun veitti stuðulin til bústaðarbroytingar skal rindast aftur, nær stuðul kann lækkast heilt ella partvíst, og um nær afturgjaldskylduga upphæddin kann tryggjast við veðhaldi í ognini og um fyrning.

Bústaðarsosialur tørvur

Til § 28

Sambært § 28 kann persónur fáa ávíst ein leigubústað, um viðkomandi hefur bústaðarsosialan tørv. Ásetingin vísir til leigulógina, sum í § 24b heimilar Almannaverkinum ávísingarrætt til í minsta lagi 5. hvønn leigubústað í almennum bústaðafelagi, eins og leigulógin heimilar, at Almannaverkið borgar fyri ábyrgd leigarans mótvegis útleigara

Landsstýrismaðurin ásetir sambært leigulógini, nær talan er um bústaðarsosialan tørv.

§ 28, stk. 1 í hesi lóg veitir persóni rættindi, meðan § 24b í leigulógini veitir Almannaverkinum heimild at ávísa sambært hesum rættindum.

Leiðreglurnar um bústaðarsosialan tørv vísa á, at talan er um persónar, ið hava slíkan tørv, at hesir ikki kunnu útvega sær bústað á jøvnum føti við onnur.

Bústaðarsosialur tørvur kann standast av heilsuligum ávum, t.d. um ein í húskinum er úti fyri sjúku ella vanlukku, ið ger, at viðkomandi má flyta í annan meira hóskandi bústað. T.d. eldri fólk, ið av heilsuligum ávum ikki longur megna at búgva í egnum húsum. Fólk, ið fáa barn við breki, ella maki, ið hefur fingið heilaskaða, og sum ger, at núverandi umstøður ikki eru nøktandi, ella at bráðfeingis tørvur er á bústaði nærhendis sjúkrahúsi.

Eisini kann hugsast persónar, ið vegna brek, hava tørv á serligt innrættaðum bústaði, og sum vegna sítt brek, ikki hava móguleika at útvega sær sín egna bústað. T.d. fólk við rørlutarni ella fólk, ið eru blind.

Eisini kunnu sosialar orsökir vera fyri, at fólk ikki megna at útvega sær bústað á jøvnum føti við onnur. Dømi um tað eru:

- Persónar, ið ikki megna at fasthalda ein bústað og eru fastlæstir í einari sosialari støðu, ið teir ikki kunnu koma úr vegna vantandi bústaðarmøguleikum.
- Persónar, ið ikki hava nógvar persónligar ressursir, og sum tørva hjálp at fáa skipaði viðurskifti.
- Ung fólk, 18 ár og eldri, ið hava verið sett heiman, og sum ikki longur eru undir barnavernd, men skulu standa á egnum beinum.
- Persónar, ið hava tørv á stovnslíknandi fyriskipan í egnum heimi.

Fortreytin fyri, at Almannaverkið kann ávísa til ein bústað vegna bústaðarsosialan tørv, er, at fólk megna at búgva í sjálvstøðugum bústaði.

Ein almennur leigubústaður sambært leigulógini er higartil bert bústaðirnir hjá almenna bústaðafelagnum Bústaðir. Koma fleiri almenn bústaðafeløg, fara hesi eisini at verða fevnd av ásetingini.

Vardir bústaðir, skipaðir sambært forsorgarlógini, eins og røktarbústaðir, skipaðir sambært løgtingslóg um heimatænastu og eldrarøkt v.m., eru ikki at meta sum almennir leigubústaðir í leigulógarinnar høpi og eru tí ikki fevndir av § 28. Eisini ásetir § 5 í lógaruppskotinum, at lógin ikki er galdandi fyri persónar, ið hava rætt til tænaðu sambært aðrari lóggávu. Hetta eru t.d. fólk, ið hava ein bústaðarsosialan tørv, men sum hava slíkan tørv, at tey kunnu visiterast til bústað sambært løgtingslóg um heimatænastu og eldrarøkt v.m.

§ 28, stk. 2 ásetir, at tær útreiðslur, ið standast av § 24b í leigulógini, skulu rindast sambært hesari lóg. Hetta er eisini speglað í § 24b, stk. 6 í leigulógini, ið tó vísir til gomlu forsorgarlógina, ið henda lóg kemur í staðin fyri.

Hjálparráð

Til § 29 stk. 1.

Heimabúgvandi persónar við virkistarni, orsakað av likamligum ella sálarligum breki ella sjúku, kunnu fáa stuðul til hjálparráð. Skipanin við stuðli til hjálparráð er ætlað persónum í øllum aldursbólum og er ikki aldurstreytað, men er høvuðstreytin sbt. stk. 1, at viðkomandi er heimabúgvandi. Við tað er at skilja, at persónurin ikki býr á stovni.

Tað er tørvurin hjá tí einstaka, sum er avgerandi fyri, um persónur kann fáa stuðul til hjálparráð sambært hesi áseting.

Stuðul til hjálparráð skal kompensera fyri virkistarni hjá persóni soleiðis, at persónurin kann fáa eitt – samanboreið við onnur- so javnbjóðis lív sum møguligt.

Treytirnar fyri at fáa stuðul annars eru, at hjálparráð:

- 1) er neyðugt fyri at persónur fær ella varðveitir tilknýti til arbeiðsmarknaðin,
- 2) munandi bótir avleiðingar av sjúkuni ella brekinum, ella
- 3) munandi lættir um gerandisdagin í heiminum.

Við hjálparráð er at skilja bæði kropsborin hjálparráð sum t.d. brillur, hoyritól, ymiskar protesur og serligan fótúna, og um hjálparráð, ið verða veitt sum lán, sum t.d. koyristólar, samskiftisútgerð, røktarsengur og ymisk flutningstól.

Hugtakið hjálparráð fevnir um hópinn av tólum og lutum, sum eru framleidd ella verða nýtt til at bøta um likamligt ella sálarligt brek ella sjúku.

Stuðul verður veittur til bíligasta nøktandi hjálparráð. Metingin av, hvat er tað bíligasta og nøktandi, verður gjørd í mun til tann einstaka og tørvin hjá viðkomandi.

Til § 29, stk.2

Ásetingin nágreinar, at við virkistarni, orsakað av likamligum ella sálarligum breki ella sjúku, er at skilja, at útlit ikki eru fyri, at heilsuviðurskiptini fara at betrast, og at tað frameftir fer at vera varandi tørvur á at bøta um brekið ella sjúkuna.

Ásetingin er framhald av varandi skipan, har treytin fyri at fáa stuðul til hjálparráð er, at talan er um varandi tørv, og at stuðul ikki kann latast til fyribils nýtslu av hjálparráðum sambært hesi løgtingslóg.

Talan er um áseting, sum higartil hevur verið í kunngerð um stuðul til hjálparráð. Mett verður, at tá talan er um so avgerandi viðurskifti í mun til rættin hjá borgarum til stuðul til hjálparráð so eigur treytin at verða lógarfest.

Til § 29 stk. 3

Ásetingin heimilar Almannaverkinum at veita fyribils stuðul til hjálparráð til persón, sum fær endurvenjing frá Almannaverkinum. Hetta er undantak frá meginregluni um, at treytin fyri at fáa stuðul til hjálparráð er, at talan skal vera um varandi tørv, og at útlit ikki skulu vera fyri, at heilsuviðurskiftini fara at betrast.

Endurvenjing hevur verið skipað sum tænasta í Almannaverkinum, men higartil hava hjálpartól ikki verið partur av endurvenjingartilboðnum, tí treytin fyri at fáa stuðul til hjálpartól er, at útlit ikki skulu vera fyri, at støðan hjá borgara batnar. Heimild er nú fyri, at Almannaverkið kann veita stuðul til hjálparráð samstundis, sum ein persónur fær endurvenjing frá Almannaverkinum. Heimildin er avmarkað til persónar sum fáa endurvenjing frá Almannaverkinum.

Til § 29, stk. 4

Ásetingin heimilar, at Almannaverkið kann gera undantak í mun til treytina, at persónur skal vera heimabúgvandi fyri at fáa stuðul til hjálparráð.

Higartil hevur skipanin verið soleiðis, at hjálpartól, sum ikki eru kropsborin, skulu latast inn aftur til Almannaverkið, tá børn og ung flyta. Tólini, sum skulu latast inn kunnu vera t.d. gólvlyftir ella serlig song við luftmadrassu og baðiumstøður. Talan kann t.d. eisini verða um lyftir innan- og uttandura (atkoma).

Tað merkir, at hesir borgarar fáa trupult at vitja aftur og sova heima hjá foreldrum, og í fleiri førum er hetta ógjørligt, tí tey hjálpartól, sum eru neyðug, ikki eru í heiminum longur.

Heimild er nú fyri, at persónur í eitt avmarkað tíðarskeið og so leingi tørvur er á tí, kann varðveita stuðulin til hjálparráð í heiminum, hóast viðkomandi er fluttur í bústað sambært hesi løgtingslóg og barnaverndarlógini. Stuðulin kann halda áfram, um hjálpartólið er neyðugt til tess at varðveita móguleikan fyri atkomu ella uppihaldi á bústaðnum, har persónurin er fluttur frá, og við atliti at varðveita tilknýtið millum persónin og tey, ið standa honum nær. Persónur, sum fær bústaðartilboð sambært løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt, er ikki fevndur av hesi áseting.

Til § 29, stk. 5

Í stk. 5 er ásett, at vanligt innbúgv ella brúkslutir ikki eru at skilja sum hjálparráð, hóast hesi verða nýtt í eini serstöðu. Stuðul til hjálparráð snýr seg um kompensasjon, t.v.s. ikki um at fáa stuðul til vanligar lutir, sum flest øll fólk hava tørv á. Tá er talan um um yvirkompensasjon.

Tí verður ásett, at vanligir brúkslutir ikki eru at meta sum hjálparráð, hóast hesir eru eitt sindur øðrvísi og í dýrara endanum av brúkslutum, sum flest øll fólk nýta.

Talan kann her vera um elektriskar dósaupplatarar, ergonomiskar uppvaskibustir, teldur o.a.

Stuðul til hjálparráð sambært hesi løgtingslóg fevnir heldur ikki um stuðul til innbúgv og útgerð til persónar, sum fáa fyribils- ella varandi bústaðartilboð sambært hesi løgtingslóg, samdøgurstovnspláss sambært barnaverndarlógini ella búpláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli sambært løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., ella persónar, sum fáa viðgerð sambært løgtingslóg um sjúkrahúsverkið.

Tað er skyldan hjá tí myndugleika, sum veitir bústaðartilboðið ella sjúkrahúsviðgerðina, at gjalda útreiðslur til útgerð, ið er neyðug fyri at veita tænastrá, eins og at bústaður ella sjúkrahús er gjørt út til at nøktta tørvin hjá teimum, sum hava tørv á tilboðnum.

Myndugleikar hava síðani 2010 havt móguleika fyri at leiga t.d. innbúgv og útgerð frá Hjálpartólamiðstøðini mótvegis gjaldið, og ætlanin er, at verandi skipan heldur fram.

Til § 29, stk. 6

Talan er um framhald av varandi áseting.

Persónar, sum eru 18 ár og eldri, kunnu fáa stuðul til serkost og serlig klædnaløgg, sum eru at rokna sum hjálparráð.

Persónur, sum í heiminum uppiheldur barni við likamligum ella sálarligum breki ella sjúku, hevur sambært § 24 í hesi løgtingslóg rætt til at fáa endurgoldið neyðugar meirútreiðslur, ið eru ein beinleiðis avleiðing av brekinum ella sjúkuni. Meirútreiðslur til serkost ella serlig klædir hjá børnum eru tískil ikki fevndar av hesi áseting.

Persónar, ið fáa stuðul til serkost, eru persónar, ið vegna sjúku ikki kunnu eta vanligan kost, og tí mugu eta serkost. Av tí, at tað kostar meira at eta serkost, verður stuðul veittur til meirútreiðslur av hesum, t.v.s. til tað, sum verður mett at vera munurin millum útreiðslur til “vanligan kost” og til serkostin. Serkostur skal ikki skiljast sum føðslutilskot, ið persónar eta í staðin fyri vanligan mat, tí hesi ikki orka at eta vanligan mat, ella sum ískoyti til vanligan mat.

Eingin lógarheimild er at veita stuðul til aðrar ítøkiligar meirútreiðslur til persónar, ið eru 18 ár og eldri, sambært hesi løgtingslóg.

Í framhaldi av hesum er tó greitt, at heimild er í § 8 a í løgtingslóg um almannapensjónir at veita stuðul til generellar meirútreiðslur til persónar, ið lúka krøvini um avlamisveiting.

Viðvíkjandi stuðli til meirútreiðslur til serkost til persónar við varandi breki ella sjúku er galdandi siðvenja, at persónar við øliaki, cystiskari fibrosu og ovurviðkvæmi, annars fáa stuðul til meirútreiðslur av kosti.

Stuðulin verður veittur eftir útrokningum sambært donskum prís- og kostkanningum, tí at tílíkar kanningar ikki verða gjørdar í Føroyum.

Endurgjald fyri meirútreiðslur í hesum føri, snýr seg ikki um at kompensera fyri móguligum hægri prísstöði í Føroyum. Tað er grundleggjandi fyri hugtakið um meirútreiðslur at hava eina samanberingsrelasjón til “vanligan” tørv. Um ikki, so er einki grundarlag at veita stuðul eftir.

Til § 29, stk. 7

Ásett er, at persónar, sum fáa bústaðartilboð sambært hesi lögtingslóg, barnaverndarlógini og lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., hava rætt til stuðul til persónlig hjálparráð, hóast ásetingina í stk. 1 um, at stuðul til hjálparráð bert kann latast heimabúgvandi persónum.

Persónlig hjálparráð, t.d. ortopediskir skógvar, hoyritól o.l., ið skulu sertillagast tørvinum hjá tí einstaka, herundir eisini sergjørdir ella sertillagaðir koyristólar, eru at meta sum persónlig hjálparráð, sum stuðul kann latast til, eisini til persónar, sum fáa bústaðartilboð sambært hesi lögtingslóg, barnaverndarlógini ella lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

Stuðul verður ikki veittur sambært hesi grein til útgerð, sum kann brúkast av fleiri persónum sum t.d. lyftir, vesi-hækkarar, hvílistólar, røktarsengur, vanliga koyristólar, gangihjálpartól og vanliga trýstsársfyribyggingandi útgerð, og er tað skyldan hjá tí myndugleika, sum veitir bústaðartilboðið, at tryggja, at neyðug útgerð er á bústøðunum og at gjalda fyri útgerðina.

Myndugleikar hava síðani 2010 havt móguleika fyri at leiga útgerð frá Hjálpartólamiðstöðini mótvegis gjaldið, og er ætlanin ikki at broyta hesa skipan.

Til § 29, stk. 8

Heimildin hjá landsstýrismanninum at gera nærri reglur um hjálparráð verður varðveitt. Í sambandi við, at lóggávan varð broytt í 2010, varð umfatandi arbeiði gjørt við at orða nýggja kunngerð og vegleiðing um stuðul til hjálparráð umframt leiðbeining til ásetingar um markamót.

Nærri reglur eru í kunngerð um stuðul til hjálparráð frá 2010, sum seinast broytt í desember 2016, og í vegleiðing til kunngerð nr. 18 um stuðul til hjálparráð frá 2010. Harumframt er leiðbeining til ásetingar um markamót umframt rundskriv um leiguskipan hjá Hjálpartólamiðstöðini.

Ætlanin er í høvuðsheitum, at galdandi reglur í kunngerðini verða galdandi frameftir. Tó verða neyðugar tillagingar gjørdar í mun til broytingar, sum verða gjørdar í lóggávuni, t.d. um at veita stuðul til hjálparráð til borgarar, sum fáa endurvenjing frá Almannaverkinum, og at áseta undantak fyri, at stuðul til hjálparráð kann latast aftaná, at borgarin hevur fingið hjálparráðið. Talan er um bein- og armprotesur og korsett.

Heimild er eisini at áseta egingjöld og at hava leiguskipan.

Hoyritól

Til § 30

Reglurnar um hoyritólsviðgerð og stuðul at keypa hoyritól frá privatum veitara eru beinleiðis framhald av reglunum í forsorgarlógini. Einans smærri málsligar tillagingar eru gjørdar í ásetingini.

Til stk. 1

Ásett er ein objektiv heiliráðabending fyri, hvussu nógv hoyrnin skal vera niðursett, áðrenn persónur hevur rætt til hoyritólsviðgerð sambært stk. 1. Heiliráðabendingin er hin sama sum í Íslandi og Danmark.

Ásett er í stk. 2, at persónur, 18 ár ella eldri, skal rinda eitt egingjald á 2.000 kr., tá hann skal hava eitt hoyritól frá tí almenna. Persónur, sum hevur tørv á hoyritóli til bæði oyru, skal sostatt rinda 4.000 kr.

Heldur enn at fáa hoyritólið frá tí almenna, hevur persónur, 18 ár og eldri, sambært stk. 3 móguleika fyri at fáa stuðul á kr. 4.000 til at keypa hoyritól frá einum privatum veitara. Tó kann stuðulin ongantíð verða meir enn sjálvur kostnaðurin av hoyritólinum í smásølu. Persónur, sum hevur tørv á hoyritóli til bæði oyru, kann sostatt fáa stuðul á 8.000 kr.

Sambært stk. 4 hevur persónur, ið hevur fingið hoyritól frá tí almenna, rætt til at fáa nýtt hoyritól, tá 4 ár eru umliðin, síðani hoyritólið varð honum útflyggjað. Sama áramálið er galdandi fyri persón, ið hevur fingið fíggjarligan stuðul at keypa hoyritól frá privatum veitara. Stuðulin á 4.000 verður latin, tá 4 ár eru umliðin, síðani hann keypti hoyritólið frá veitaranum. Tó kann persónur velja, um hann ynskir at fáa stuðul til keyp av hoyritóli ella nýtt hoyritól frá tí almenna við egingjaldi á 2.000 kr. fyri hvørt hoyritóli.

Stk. 5 er ein undantøkuáseting, ið gevur læknaliga sakkunnleikanum móguleika fyri at játta hoyritól í serligum førum, tá hoyritólið er neyðugt fyri, at persónur við virkistarni, orsakað av likamligum ella sálarligum breki ella sjúku, fær ella varðveitir tilknýti til arbeiðsmarknaðin, um hoyritólið munandi bætir um avleiðingarnar av sjúkuni ella brekinum, ella hoyritólið munandi lættir um gerandisdagin í heiminum. Ásetingin merkir, at persónur kann sleppa undan egingjaldinum í stk. 2, heiliráðabendingini í stk. 1 og kravinum um, at 4 ár skulu vera umliðin, fyri at nýtt hoyritól ella stuðul til hoyritól kann veitast. Talan kann eitt nú vera um ein persón, ið vegna sítt sálarliga brek javnan brýtur hoyritólið, og at tað í hesum høpi verður mett sum ein óneyðuga stór byrða, at hann skal rinda eitt egingjald á 2.000 kr. hvørja ferð, honum tørvar nýtt hoyritól.

Stk. 6 gevur landsstýrismanninum heimild við kunngerð at nágreina mannagongdirnar í sambandi við játtan av hoyritóli og stuðli.

Kapittul 5. Tænastur (§§ 31-44)

Til § 31

Ásett verður, at endamálið við øllum tænastum, sum verða veittar sambært hesi løgtingslóg, er at kompensera fyri brekinum hjá einstaka persóninum og at at miða ímóti, at persónurin gerst so sjálvbjargin og sjálvhjálpin sum gjørligt, soleiðis at persónurin kann luttaka í samfelagnum á jøvnum føti við aðrar borgarar.

At javnseta persónar, sum bera brek við tænastum, sum kompensera, merkir ikki, at borgarar, sum bera brek, skulu hava framíhjárætt, men at tænastan verður veitt við tí endamálið at javna eitt ójavnst upprunastøði.

Grundarlagið undir øllum tænastum hjá Almannaverkinum er sosialpedagogiskt arbeiði, umsorgan og viðgerð. Dentur verður lagdur á at tilrættisleggja gerandisdagin, umhvørvið og arbeiðið, soleiðis at borgarin kann menna persónligar, praktiskar og sosialar førleikar, og stuðlar tænastan harvið borgaranum at hava eitt so sjálvstøðugt lív sum gjørligt. Flestu tænastur, sum verða veittar, hava eitt mennandi endamál, meðan aðrar tænastur hava sum endamál at lætta um.

Almannaverkið hevur seinastu árinum lagt alsamt størri dent á, at tænastur umframt at kompensera fyri breki, eisini skal miða ímóti, at gera borgaran so sjálvbjargnan og

sjálfhjálpan sum gjørligt. Á fakmáli verður hetta yvirskipað kallað endurmenning (rehabilitering) og menning (habilitering).

Endurmenning og menning snúgva seg grundleggjandi um at eggja, stuðla, og hjálpa fólki, sum fáa ella hava viðfødd brek til at fáa tað lív, tey sjálvi ynskja og megna. Endurmenning verður brúkt til at vinna aftur mistar førleikar og fevnir sostatt um borgarar, sum hava fingið eitt brek, meðan menning fevnir um borgarar, sum hava viðfødd og varandi brek.

Ásetingin kann í stóran mun tulkast sum ein varðveiting av verandi skipan, og at allar tænarar skulu veitast við tí endamáli, at borgarin varðveitur ella betrar sálarligar, likamligar ella sosialar førleikar.

Í § 31, stk. 2 verður ásett, at sosial tænastráttur verður veitt við støði í teimum førleikum, ið persónurin sjálvur hevur. Ein persónur, ið hevur tørv á sosialari tænastráttu skal ikki kompenserastráttur fyri førleikar, ið hann hevur. Somuleiðis er umráðandi at halda fast við, at ein og hvør hevur ábyrgd fyri sær sjálvum, og tí eisini hevur skyldu at nýta sínar førleikar.

Eisini hevur ásetingin í § 31, stk. 2 til endamál at viðurkenna, at persónar, ið bera brek ella hava varandi sjúku, ofta eru meira bundnir og hava tættari felagsskap við síni avvarðandi enn onnur. Avvarðandi hava ofta ein stóran og týðandi leiklut í lívinum hjá persóni, ið ber brek, tó at hesin leiklutur ikki er formaliseraður.

Ein persónur, ið er 18 ár ella eldri, hevur sjálvræðisrátt, um hesin ikki er avmarkaður sambært verjumláslógini. Tá um leiklutin hjá avvarðandi ræður, er umráðandi, at Almannerkið á tí einu síðuni tryggjar sjálvsavgerðarráttin hjá persóni og á hini síðuni viðurkennir tann týðandi leiklut, ið avvarðandi hava. Eru avvarðandi, ið hava áttikið sær ella vilja átaka sær at hjálpa einum persóni, ið ber brek, við ávísnum viðurskiftum, eigur tænastráttur hjá Almannerkinum at taka støði í hesum.

Leikluturin hjá avvarðandi kann vera sera ymiskur og tengdur at aldri, og hvar persónurin býr. Avvarðandi kunnu tí bæði virka sum talurør eins og hava meira praktiskar uppgávur í gerandis viðurskiftum.

Er ein persónur myndugur, eigur hann altíð sjálvur at gera av, hvønn leiklut avvarðandi skulu hava í hansara lívi.

Víst verður somuleiðis til ásetingina í § 36, stk. 3, ið sigur, at avvarðandi ikki kunnu setast sum stuðulsfólk at veita persóni borgarastýrda stuðulstænastráttu.

Umsorganarskylda

Til § 32

Endamálið við ásetingini er at lýsa, at Almannerkið hevur eina virkna umsorganarskyldu móti teimum persónum, ið Almannerkið varðar av. Umsorganarskyldan er grundarlagið undir at veita neyðuga røkt, umsorgan og sosialnámsfrøðiligan stuðul til persón, ið vantar evnini at skilja, hvat eitt samtykki merkir. Vavið og innihaldið av umsorganarskylduni er grundað á eina ítøkiliga meting av persóninum við atlitum at hansara tørvum á hjálp, tign hansara, ráttin hansara til sjálvsavgerð og ráttin hansara til sosiala trygd. Ásetingin veitir grundarlag fyri, at Almannerkið kann seta í verk neyðuga hjálp, ið samsvarar við tørvum og endamálið.

Umsorganarskyldan er virkin uttan mun til, um viðkomandi persónur samtykkir ella ei. Tó gevur ásetingin ikki heimild til at veita almenna umsorgan við tvingsli. Slík heimild skal altíð

vera greitt ásett í lóg. Umsorganarskyldan hefur á hendan hátt tætt samband við reglurnar um tvingsil, ið eru ásettar í aðrari lóg.

Virkisætlan

Til § 33

Áseting um, at ein sokallað virkisætlan skal gerast, tá borgari fær tillutað eina tænastru frá Almannaverkinum. Talan er fyri stóran part um somu skipan, sum longu er í dag, og sum fyri ein part er skipað sambært kunngerð við heimildum í forsorgarlógini.

Heitið virkisætlan fevnir um verkætlan sambært verandi kunngerð um stuðulsfólkaskipan, endurvenjingarætlan sambært kunngerð um endurvenjing, virkisætlan sambært kunngerð um virknistænastru og virkisætlan, sum persónar, sum fáa tilboð á bú- og viðgerðarstovni ella búgva í vardum bústøðum, hava í mun til endamálið við tænastruni.

Ætlanin sambært § 3, stk. 3 er eina meira yvirskipað ætlan, sum skal gerast, tá talan er um persónar, sum hava samansettan tørv, og harvið eisini tørv á fleiri ymiskum tænastrum og veitingum sambært hesi lóg.

Endamálið við eini virkisætlan er at áseta, hvussu málini, sum persónurin setir sær, kunnu røkkast við einstøku tænastruni, og nær málini skulu vera rokkin.

Tað kann t.d. verða ein persónur, sum hefur fingið seinheilaskaða og hefur tørv á endurvenjing, stuðul til hjálparráð, stuðulstænastru, og at familjan hjá viðkomandi hefur tørv á umlætting fyri at megna at hava persónin búgvandi heima. Í slíkum máli skal ein ætlan gerast sambært § 3, stk. 3 sum greinar verandi støðu hjá persóninum, hvønn tørv viðkomandi hefur, og hvørji mál persónurin ynskir at røkka, og hvørjar tænastru og veitingar persónurin fær tilluttað fyri at náa málunum.

So verður ein virkisætlan gjørd í mun til einstøku tænastrunum. Í mun til stuðulstænastru skal tað vera greitt, hvat endamálið er, hvørji mál persónurin hefur, og hvussu og nær málini skulu røkkast. Sama er galdandi fyri endurvenjing.

Er hinvegin talan um ein persón, sum hefur menningartarn og einans tørv á stuðulstænastru, so er ikki tørvur á at gera eina ætlan, men einans eina virkisætlan í mun til stuðulstænastruna.

Tað er í visitatiónini og í tilevningini av virkisætlanini, at tað verður staðfest, hvat endamálið er við tænastruni til hvønn einstakan persón, og hvat tænastran fevnir um.

Virkisætlanin ger greitt bæði fyri borgaran og myndugleikan, sum veitir tænastruna, hvat endamálið við tænastruni er, og tænastran skal leggjast til rættis saman við borgaranum. Á henda hátt verður tryggjað, at tænastran tekur støði úr ynskjunum hjá borgaranum samstundis, sum móguleiki eru fyri at veita eina munagóða tænastru.

Endamálið er eisini at geva starvsfólki eitt sosialpedagogiskt ella heilsufakligt amboð, sum fakfólk brúka í sambandi við, at tænastrunum verða veittar.

Virkisætlanin fyri einstaka persónin gevur starvsfólki eina heildarmynd av støðuni og tørvinum hjá viðkomandi persóni og varpar ljós á tey øki, ið krevja serligan ans.

Endamálið við virkisætlanum er tí eisini at eftirmeta ta tænastru, ið verður veitt einstaka persóninum soleiðis, at dygdin á tænastruni altíð er á einum nøktandi fakligum støði, og rættartrygdin hjá borgaranum verður vard.

Tað hevur stóran týdning, at virkisætlanin verður tilevnað á einum støði, sum tænr endamálinum, og ikki hevur við sær óneyðuga skjalfesting, sum ikki gevur meining og ikki tekur óneyðuga orku frá starvsfólkum og persóninum sjálvum.

Samanumtikið er virkisætlanin eitt amboð, sum skal tryggja, at endamálið við tænanstuni verður rokkið, ella eitt amboð til at staðfesta um tænanstan skal broytast soleiðis, at persónurin kann varðveita ella betra sálarligar, líkamligar ella sosialar førleikar og harvið luttaka í samfelagnum á jøvnum føti við onnur.

Námsfrøðilig ráðgeving

Til § 34

Við ásetingini í § 34 verður heimild nú veitt fyri at bjóða námsfrøðiliga ráðgeving sum higartil einans hevur verið veitt familjum, sum hava barn við autismu, og sum eru fevnd av “Tí góðu tilgongdini”.

Endamálið við námsfrøðiligu ráðgevingini er at hjálpa og stuðla undir, at familjan klárar tær avbjóðingar, ið kunnu vera at fáa eitt barn, sum ber brek.

Tað eru eisini aðrar skipanir, sum lofta familjum í Føroyum, sum fáa barn, sum ber brek ella fær staðfest brek. Eitt nú er møguligt at fáa sálarfrøðiligar viðtalur við stuðli frá Heilsutrygd, og hevur Almannaverkið heimild sambært hesi lóg at gjalda foreldrapartin eftir nærri ásettum treytum. Eisini bjóðar Barna og ungdómsspsykiatriin “psykoeducation” til børn, ung, foreldur og avvarðandi hjá børnum og ungum, sum fáa staðfest brek – autismu, ADHD ella sálarligt brek. Dentur verður lagdur á, at upplýsa foreldur og avvarðandi um brekið.

Avbjóðingarnar hjá familjuni vísa seg tó ofta í gerandisdegnum, og endamálið við námsfrøðiligari ráðgeving er at viðvirka til, at gerandisdagurin hjá familjuni verður lættari og ein familja, sum hevur eitt barn, sum ber brek, kann liva eitt so vanligt familjulív, sum til ber, og at barnið kann fáa neyðugan stuðul í familjuni undir røttum kørnum.

Persónur skal í hesum høpi skiljast sum foreldur, fosturforeldur ella onnur, sum hava dagliga umsorgan av barninum.

Dagliga umsorgan merkir, at barnið býr hjá persóninum, at persónurin er um barnið og tekur sær av teim viðurskiftum, sum foreldur vanliga gera.

Er talan um foreldur, sum ikki búgva saman, so kann ráðgeving verða givin bæði mammu og pápa, um tað eru viðurskifti, sum tala fyri tí.

Tað kann t.d. vera barn, sum býr skiftivís hjá mammu og pápa, hóast barnið formliga sæð hevur bústað hjá einum teirra. Dømi er eisini um, at barnið býr meginpartin av tíðini hjá mammuni, og er hjá pápanum annað hvørt vikuskifti. Í slíkum føri kann tað verða neyðugt, at mamman og pápin fáa, hvør sína ráðgeving.

Námsfrøðilig ráðgeving sambært hesi áseting er ikki ætlað familjum, sum einans hava týðandi sosialar trupulleikar, og sum tí fáa ráðgeving, viðgerð ella stuðul frá barnaverndartænastu sambært barnaverndarlógini.

Hinvegin kann ein familja, sum hevur týðandi sosialar trupulleikar, sum barnaverndartænastan hjálpir familjuni við, eisini fáa námsfrøðiliga ráðgeving sambært hesi lóg, um familjan hevur eitt barn, sum ber brek. Í slíkum føri fær familjan bæði ráðgeving frá Almannaverkinum í mun til brekið hjá barninum og frá kommunalu barnaverndartænastuni í mun til foreldraførleikar.

Til § 34, stk. 2 og 3

Ráðgeving til allar familjur kann fara fram í heiminum og sum bólkaundirvísing saman við øðrum familjum, um ynski er til tess. Ráðgevingin kann sostatt tillagast til einstøku familjuna og leggja upp fyri, at støðan hjá familjum kann vera ymisk. Tað eru kanska eisini einstøk evni, sum hóska seg best at umrøða saman við øðrum familjum.

Ráðgevingin tekur støði í, at familjan kennir barnið best og veit, hvørjar styrkir og veikleikar barnið hevur. Ráðgevingin kann síðani, við støði í hesum, ráðgeva og vegleiða familjuni um, hvussu farast kann fram í mun til tær avbjóðingar, sum barnið hevur.

Tað kunnu t.d. vera børn, sum hava svøvntrupulleikar, orsakað av breki, har ráðgevin kann geva familjuni ráðgeving um, hvussu barnið kann hjálpast. Í onkrum førum kunnu foreldur hava torført við at samskipta við børnini, orsakað av brekinum. Nøkur børn kunnu hava torført við at hugsavna seg heima um skúlatíng ella vanligar húsarhaldsuppgávur, sum eru partar av familjulívnum, eitt nú at rudda kamar. Tað kunnu eisini vera børn, sum eru sera viðkvom fyri ljóði ella ljósi.

Uppgávan hjá ráðgevanum er at hjálpa familjuni við at finna ymiskar loysnir, sum hóska til júst hesa familjuna og at veita familjuni amboð til at handfara hesar avbjóðingar við.

Tí er umráðandi, at tað eru fakfólk við breiðari námsfrøðiligari og terapeutiskari vitan, sum veita familjum ráðgeving. Starvsfólk, sum virka sum ráðgevar, skulu eisini hava neyðug amboð at koma inn í heimið hjá familjuni og hava eginleikar til at mæta og rúma familjuni, har sum familjan er.

Familjur, sum hava barn við autismu, fáa í mesta lagi 6 vitjanir, og verða avtalur gjørdar um, hvat familjan skal. Familjan skal sjálvstøðugt arbeiða við teimum avtalum, sum gjørdar eru. Tá ráðgevingin er liðug, verður mett um, um arbeiðið hevur verið nøktandi, hvat kann gerast frameftir o.s.fr.

Farið verður undir stig- og miðvíst at skipa námsfrøðiliga ráðgeving til aðrar familjur, sum hava børn, sum bera brek.

Stuðulstænasta

Til § 35

Stuðulstænasta verður veitt vaksnum og børnum, sum hava likamligt ella sálarligt brek.

Stuðulstænastan kann somuleiðis veitast persónum, 18 ár ella eldri, ið hava víðfevndar sosialar trupulleikar. Hesir persónar eru í høvuðsheitum persónar, ið hava so mikið álvarsligar trupulleikar, at hesir ikki megna egið lív, eitt nú vegna sálarligar trupulleikar og rúsevnistrupulleikar, ella avleiðingar av hesum.

Stuðulstænasta er ikki ætlað børnum, ið eru fevnd av barnaverndarlógini, orsakað av víðfevndum sosialum trupulleikum. Barn, sum ber brek, kann fáa stuðulstænastu frá Almannahaldinum, samstundis sum barnaverndartænastan veitir familjuni hóskandi hjálp sambært barnaverndarlógini, um so er, at familjan hevur týðandi sosialar trupulleikar.

Tænastan er, sambært § 5, stk. 1 eins og higartil avmarkað til persónar undir fólkapensjónsaldri, men kann sambært § 5, stk. 2 halda áfram eftir, at viðkomandi er vorðin fólkapensjónistur, um tænastan framhaldandi tænar endamálinum.

Mett verður um í hvørjum einstøkum førum, hvørt persónur hevur brek ella sosialar trupulleikar av slíkum slagi, at viðkomandi hevur tørv á stuðulstænastu. Stuðulstænasta er m.a. ætlað persónum við fjølbreki, menningartarni, sálarjúku, seinheilaskaða, autismu, ADHD og

alkoholdemensi. Persónar við rørslutarni og sansibreki (blind, deyv o.t) eru eisini fevnd av stuðulstænastum hjá Almannaverkinum. Harumframt kunnu eisini borgarar, sum t.d. hava varandi sjúku so sum demens, Alzheimers, parkinson, sclerosu, kol ella gikt fáa stuðulstænastu.

Tað er tó ikki diagnosan í sær sjálvum, ið er avgerandi fyri, um persónur hevur rætt til stuðulstænastu, men er tað tørvurin hjá tí einstaka, ið er avgerandi.

Persónar, sum búgva í vardum bústaði ella bú- og viðgerðartilboði sambært §§ 45 og 46, fáa stuðulstænastu sum partur av bústaðartilboðnum og eru tí ikki fevnd av ásetingini.

Stuðulstænasta sambært § 35 verður veitt sum ein til ein stuðul. Toymistilboð verður veitt sum virknistænasta sambært § 39 og 40.

Námsfrøðilig leiðbeining

Uppgávan hjá leiðbeinarum er at vera mentor og kontaktpersónur. Endamálið er at bjóða hjálp, sum stuðlar og styrkir um møguleikan fyri at fáa eitt virkið og innihaldsríkt lív bæði persónligt og sosialt.

Eisini er ein uppgáva hjá leiðbeinarum at veita sokallaði lá-gáttartilboð, sum eisini fevnir um uppleitandi arbeiði, og sum hevur til endamáls at byggja upp og skapa samband og álit millum borgarar, ið isolera seg heima og eru avskorin frá arbeiði, skúla og sosialum virkseimi. Tað at fáa samband við borgaran, er avgerandi fyri skipanina við leiðbeinarum. Tá samband og álit er komið í lag millum stuðul og borgara er næsta stig at arbeiða mið og stigvíst við at menna og styrkja persónligar og sosialar førleikar soleiðis, at borgarin kann skapa sær eina tilveru við innihaldi og sosialum sambondum.

Praktisk hjálp

Stuðulstænasta kann fevna um praktiska hjálp til at megna vanligar gerandisuppgávur. Nøkur hava tørv á stuðli til sjálvi at taka sær av persónligari røkt, at klæða seg í og at fáa sær at eta. Onnur hava tørv á stuðli til at halda hús við øllum tí, sum tað inniber. Onkur skal hava hjálp til innkeyp, meðan onnur skulu hava hjálp til at fara til lækna, tannlækna og sjúkrahúsviðgerð. Fyri hesar borgarar, kann ein stuðulstænasta hjálpa og stuðla viðkomandi til sjálvur at taka sær av hesum viðurskiftum. Stuðulstænasta kann eisini vera hjálp til av fáa trygg og skipaði persónlig fíggjarviðurskifti.

Markamót hevur verið millum røkt og stuðul, og serliga hava kommunur og land verið ósamd um, hvør skal veita borgarum, sum hava tørv á heimatænastu og stuðulstænastu, tænastu.

Í sambandi við, at heimatænastan er lögð til kommunurnar, eru umboð fyri land og kommunur vorðin samd um, at hugtøkini røkt og stuðul kunnu skilmarkast soleiðis:

Røkt, ið er ábyrgd hjá kommununum, er tænasta sum hevur til endamáls at hjálpa persóni við grundleggjandi uppgávum, so sum persónligari røkt og øðrum viðurskiftum, sum viðvíkja dagligari lívsførslu. Røktin kann umfata hjálp til persónligt reinførið og at tryggja, at borgari fær mat og drekka. Persónlig hjálp og røkt kann veitast við einum mennandi, aktiverandi og viðlíkahaldandi og linnandi endamáli við atlit at sjálvsavgerðarrætti borgarans.

Stuðul, ið er ábyrgd hjá landinum, er tænasta, sum við ráðgeving og vegleiðing, hevur til endamáls at viðlíkahalda og menna førleikar hjá borgaranum soleiðis, at hann hevur møguleika at liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív. Tænastan verður veitt borgarum við serligum tørvi, og verða tilboðini tillagað tí einstaka við sjálvsavgerðarrætti borgarans fyri eyga.

Fylgjari

Stuðulstænastan kann fevna um fylgjara til persón, sum ikki megnar at ferðast uttan fyri heimið einsamallur.

Endamálið er, at viðkomandi kann fáa móguleika at luttaka í frítíðar- og mentanarlívi á jøvnum føti við onnur í samfelagnum. Við hesum fær persónurin, í størri mun enn higartil, móguleika fyri at velja, hvat hann hevur hug at brúka sína frítíð til, samstundis sum tað eisini leggur eina ávísa ábyrgd á borgaran um at skapa sær innihald í gerandisdegnum.

Tað áliggur Almannaverkinum í hvørjum einstøkum føri og saman við persóninum at meta um, um ein fylgjari er ein góð loysn. Treytin er, at persónurin sjálvur megnar at vísa á, hvørji tiltøk viðkomandi hevur hug at luttaka í, og at borgarin er tilvitaður um innihaldið í tiltøkunum.

Uppgávan hjá fylgjara er treytað av tørvinum hjá borgaranum. Tað kann t.d. vera at koyra bilin hjá viðkomandi, um hesin t.d. brúkar koyristól, og at hjálpa viðkomandi til og frá tiltakinum. Tað kann eisini vera at fara við viðkomandi á mæti ella til festivalar. Uppgávan hjá einum fylgjara kann eisini fevna um at hjálpa viðkomandi at samskifta við onnur. Er talan um borgara, sum hevur tørv á hjálp til innkeyp ella at fara lækna, tannlækna ella sjúkahúsviðgerð, so er tá talan um praktiska hjálp og ikki eina fylgjarauppgávu.

Hjávera og vøka

Stuðulstænasta kann fevna um hjáveru og vøku til børn og vaksin við t.d. andingartóli, tetraplegikarar, seinheilaskadd, børn við serligum tørv, sum ikki kunnu vera einsamøll, og vaksin, sum eru dement og ikki megna at vera einsamøll í heiminum.

Hjá summum er endamálið at vera armar og bein og at hjálpa teimum við flytføri. Hjá øðrum er endamálið at tryggja, at andingartólið er virkið og at tryggja náttarhvíld til foreldur og avvarðandi.

Hjávera og vøka kann verða veitt bæði í dag- og náttartímum, og talan er fyri tað mesta um umfatandi fyriskipanir, sum fevna um nógvar tímar um vikuna.

Hjávera kann eisini verða veitt til einstøk høvi og eftir tørvinum hjá einari familju ella hjúnafelaga/maka, sum hevur umorganarábyrgd fyri einum persóni, sum ikki kann ansast av øðrum, orsakað av brekinum. Tað kann t.d. vera ein stakur upphaldari, sum hevur barn við umfatandi brek, og sum ikki hevur móguleika fyri, at onnur kunnu ansa barninum. Fyri at hann kann hava móguleika at hava eitt sosialt lív, kann hann fáa tillutað eitt avmarkað tal av tímum, soleiðis at barnið kann verða ansað. Almannaverkið kann eisini játta heimabúgvandi borgara við demensi hjáverutímar, fyri at makin ella avvarðandi skulu hava móguleika at sleppa út til tiltøk.

Tænastan verður veitt til einstøk høvi og eftir tørvinum hjá familjuni. Tað, sum eyðkennir tænastuna, er fleksibilitetur. Borgarin kann nýta tímarnar, tá tað liggur fyri. Higartil hevur tað altíð verið borgarin sjálvur, sum hevur funnið starvsfólk, sum kann átaka sær uppgávuna.

Persónar, sum fáa hjáveru og vøku, eru ofta persónar, sum hava umfatandi tørv á ymiskum tænastum bæði frá Almannaverkinum og frá øðrum myndugleikum. Borgarar, sum brúka andingartól, kunnu eisini hava tørv á heimatænastu til eitt nú persónliga røkt ella sjúkrarøkt. Kommunurnar hava ábyrgd av at veita heimabúgvandi borgarum í øllum aldri heimatænastu, sum er heimahjálp og heimasjúkrarøkt. Harumframt hava borgarar, sum brúka andingartól, ofta samband við Heilsuverkið.

Uppgávan hjá Almannaverkinum í mun til hjáveru og vøku fevnir ikki um persónliga røkt ella sjúkrarøkt. Almannaverkið hevur ikki eftirlit við sjálvum andingartólinum og veitir ikki opplæring til starvsfólk, sum Almannaverkið hevur sett í starv til at veita hjáveru og vøku til persónar við andingartólum.

Til § 35, stk. 2

Hjálpin skal veitast við stöði í førleikunum og tørvinum hjá tí einstaka og skal veitast við virðing fyri sjálvræðisrætti hins einstaka. Hjálpin skal miða eftir hjálp til sjálvhjálp bæði í mun til tað persónliga og tað praktiska. Borgarin hevur sostatt sjálvur ein aktivan leiklut og ábyrgd í tí stuðulstænastu, ið hann fær.

Til § 35, stk. 3

§ 35, stk. 3 heimilar landsstýrismanninum at áseta nærri reglur um, hvussu stuðulstænasta verður skipað, tillutan av tímum til ávísar uppgávur og rindan av útreiðslum fyri stuðulsfólkið í sambandi við sosial tiltøk o.a., ið stuðulsfólkið fer til saman við borgara.

Í mun til tal av tillutaðum tímum verður stöði tikið í tørvinum hjá borgaranum. Tó kann eisini ásetast í kunngerð, at borgari hevur rætt til ávíst tal av tímum um mánaðin, eitt nú til fylgjara, eins og møguleiki kann veitast fyri at savna saman tímar til ávíst endamál.

Tað er rættiliga ymiskt, hvussu nógvir stuðulstímar verða játtaðir einstaka borgaranum sbrt. forsorgarlógini.

Sambært upplýsingum frá Almannaverkinum vóru tað pr. 1. oktober 2017 í alt 238 persónar, sum fáa ein til ein stuðul. 220 av hesum eru persónar millum 18- 67 ár.

Í løtuni fáa 19 borgarar við seinheilaskaða ein til ein stuðul. Av hesum eru tað 11, sum hava lættan ella miðal tørv, og sum fáa millum ein og 10 tímar um vikuna. 7 persónar fáa millum 10-60 tímar um vikuna, og í onkrum føri er neyðugt at skipa stuðul alt døgnið.

Eisini eru tað borgarar við likamligum breki, tetraplegikarar, vøddasvin, avlamin eftir ferðsluóhapp, sjúku, sum fáa ein til ein stuðul frá Almannaverkinum. Nøkur fáa stuðul alt samdøgrið, onkur fær 40 - 50 tímar um vikuna, og onnur fáa millum 10- 40 tímar um vikuna.

Almannaverkið heldur útreiðslurnar fyri stuðulsfólkið sambært nærri ásettum reglum. T.d. ferðaútreiðslur í bussi, atgongumerki til biograf, svimjing ella konsertir o.s.fr.

Borgarastýrd Stuðulstænasta

Til § 36

Heimild er nú fyri, at stuðulstænasta sum praktiska hjálp, fylgjari og hjávera og vøka, kann skipast sum borgarastýrd stuðulstænasta, har borgarin sjálvur ger av, hvør verður stuðulspersónur hjá viðkomandi, og hvussu og til hvat játtaðu stuðulstímarnir verða brúktir.

Harvið fær borgarin størri ræði á egnum lívi og kann í størri mun enn higartil sjálvur tilrættaleggja sær gerandisdagin. Tað setir tó eisini krøv til borgarar at umsita slíka skipan.

Tí er treytin fyri at fáa borgarastýrda stuðulstænastu, at viðkomandi borgari ella tann, ið hevur dagligu umsorganina fyri einum barni, sjálvur megnar at taka avgerð um, hvør stuðulspersónurin skal vera, og hvat stuðulstímarnir skulu brúkast til og nær.

Tann, ið hevur dagligu umsorganina fyri einum barni, yngri enn 18 ár, er t.d. foreldur, fosturforeldur ellar annar persónur, ið er um barnið. Fortreytin fyri at fáa borgarastýrda stuðulstænastu er, at Almannaverkið kann taka avgerð um at veita hesa tænastu. Er barnið yngri enn 18 ár, og liva foreldrini ikki saman, og barnið er skiftivís hjá báðum foreldrum, mugu foreldrini vera samd um, hvør skal vera stuðul hjá barninum. Semjast foreldrini ikki um, hvør skal vera stuðul, kann stuðulstænastan ikki veitast sum borgarastýrd stuðulstænasta.

Almannaverkið tekur avgerð, um ein borgari skal hava stuðulstænastu, hvussu nógvar tímar viðkomandi skal hava, og um henda kann skipast sum borgarastýrd stuðulstænasta. Stuðulspersónurin verður eisini settur í starv hjá Almannaverkinum og verður løntur sambært

sáttmála. Tað er tó persónurin sjálvur og dagligi umsorganarpersónurin, tá talan er um barn, sum eftir góðkenning frá Almannaverkinum avgera, hvør stuðulspersónurin skal vera, og hvussu játtaðu tímarnir skulu brúkast.

Innihaldið í borgarastýrdari stuðulstænastu er ikki tað sama sum ein tænasta, sum krevur sosialpedagogiskan ella heilsufakligan serkunnleika, og skal ikki fevna um røktaruppgávur, sum liggja uttan fyri tað, sum ein stuðul kann lærast upp til, ergo- og fysioterapi ella aðrar heilsufakligar seruppgávur ella sernámsfrøðiligar uppgávur, sum krevja sernámsfrøðiligar førleikar.

Stuðulin viðvirkar til, at borgarin fær framt tær praktisku uppgávarnar, sum viðkomandi sjálvur kundi framt, um hann ikki bar brek, og at borgarin kann luttaka á jøvnum føti við aðrar borgarar í frítíðar- og mentanarlívinum sum heild.

Til § 36, stk. 3

Í § 36, stk. 3 er ásett, at persónur, sum hevur tætt tilknýti til persón, sum skal hava stuðulstænastu, kann ikki setast sum stuðulsfólk. Stuðulstænasta verður veitt til uppgávur, sum liggja uttan fyri tað, sum familjan ella persónar, sum hava tætt tilknýti til persónin vanliga taka sær av. Tískil er ikki møguligt, at foreldur, hjúnafelagi ella avvarðandi kunnu átaka sær at veita borgarastýrda stuðulstænastu. Atlitið at tryggja privatlív og sjálvsavgerðarrætt borgarans og hjá familjuni talar eisini fyri, at persónar við tøttum tilknýti til borgaran, ið fær tænnastu, ikki røkja uppgávuna.

Tað eru aðrar skipanir sambært hesi lóggávu og aðrari lóggávu, sum geva móguleika fyri, at familja kann fáa fíggarligan stuðul til at taka sær av sínum børnum ella maka. T.d. er skipanin við, at foreldur kunnu fáa endurgjald fyri inntøkumiss upp til 25.000 kr. um mðr. fyri at vera heima og ansa barni, ið ber brek. Harumframt er nú eisini møguligt at fáa fíggarligan stuðul til at fara av arbeiðsmarknaðinum at taka sær av persóni, sum er doyggjandi ella persóni við seinheilaskaða, sum ikki hevur fingið tillutað varandi bústað frá Almannaverkinum, men sum er á bíðilista.

Hjálparviðbót og røktarviðbót sambært almannapensjónslógini, eru eisini ætlað til, at ein persónur, sum hevur tørv á hjálp ella røkt, kann rinda onkrum fyri at taka sær av uppgávu.

Starvsfólk, sum átaka sær borgarastýrda stuðulstænastu, eru ikki neyðturviliga námsfrøðingar ella heilsustarvsfólk, men eisini onnur, ið kunnu røkja ítøkiliga tørvin hjá borgaranum. Talan kann t.d. vera um persónar, sum hava royndir við at arbeiða við fólk, sum bera brek, og sum hava eginleikar at mæta teimum, har tey eru. Tað kann t.d. eisini vera lesandi, sum ynskja at útbúgva seg sum námsfrøðingar ella innan heilsuverkið. Miðast skal eftir, at tann, sum settur verður hevur somu áhugamál, sum viðkomandi borgari, og skal helst vera í sama aldursbólki, sum viðkomandi borgari, tá talan er um vaksnan persón.

Øll, sum sett verða, skulu hava kunning og vegleiðing til arbeiðsøkið og kenna til rættindi og skyldur hjá starvsfólki og persóninum, sum fær stuðulstænastuna.

Til § 36, stk. 4

§ 36, stk. 4 heimilar landsstýrismanninum at áseta nærri reglur fyri, hvussu borgarastýrd stuðulstænasta verður skipað, undir hesum góðkenning av stuðulsfólkum, ið verða sett í starv. Somuleiðis fær landsstýrismaðurin heimild at seta treytir fyri tillutan av borgarastýrdari stuðulstænastu, og hvussu nógvir tímar kunnu tillutast. Eisini fær landsstýrismaðurin heimild fyri at seta minsta tal av stuðulstímum og um neyðugt eitt mesta tal av stuðulstímum.

Treytin fyri, at stuðulstænasta kann skipast sum borgarastýrd, er, at persónur hevur umfatandi tørv á stuðli, og tí verður mett, at tað snýr seg um í minsta lagi 20 tímar um vikuna. Harumframt at viðkomandi sjálvur megnar at umsita rættin, og tískil skal viðkomandi hava kognitivar førleikar til at átaka sær uppgávuna. Borgarastýrd stuðulstænasta kemur tó eisini at fevna um sokallaðar daddutímar, ið er ein tæna, ið verður veitt foreldrum, hvørs barn tørvar serkøna hjáveru. Tá er ikki talan um í minsta lagi 20 tímar um vikuna, men um avmarkað tal av tímum um vikuna soleiðis, at foreldrini t.d. kunnu ganga til frítíðarítriv.

Almannaverkið rindar útreiðslurnar fyri stuðulsfólkið sambært nærri ásettum reglum og treytum. T.d. ferðaútreiðslur í bussi, atgongumerki til biograf, svimjing ella konsertir o.s.fr.

Endurvenjing

Til § 37

Ásetingin í § 37 um endurvenjing er framhald av verandi áseting í § 29 í forsorgarlógini um endurvenjing.

Heimildin hjá Almannaverkinum til at skipa og veita endurvenjing til borgarar 18 ár og eldri og upp til fólkapensjónsaldur, sum hava tørv á endurvenjing í sambandi við mistar førleikar, verður greið. Í høvuðsheitum eru tað fólk í aldrinum 18 til fólkapensjónsaldur, sum eru fevnd av hesi áseting, men í ávísum førum kann vera fakliga ráðiligt at veita ungum fólki frá 16 ára aldri við mistum førleika endurvenjing, sum liður í einari arbeiðsbúgving sambært lóg um arbeiðsfremjandi tiltøk. Hetta undantak er ásett í § 37, stk. 2.

Endurvenjing til persónar, yngri enn 18 ár, kann veitast sambært § 24 sum endurgjald fyri meirútreiðslur av barni, ið ber brek. Tílik endurvenjing verður veitt av privatum veitarum.

Persónur, sum er fólkapensjónistur, fær ikki endurvenjing sambært hesi lóg, men hevur sambært lóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. móguleika fyri at fáa endurvenjing frá kommunu.

Endurvenjingin hevur til endamáls, at borgarin heilt ella partvíst endurvinnur sama førleika, sum áðrenn førleikin var mistur. Endamálið við endurvenjing í Almannaverkinum er, at borgarin kann fáa og varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin, ella at viðkomandi kann klára seg uttan ella við minni hjálp frá Almannaverkinum.

Fyri at endurvenjingin skal verða miðvís, er tað neyðugt, at fólk við førleikatarni hava eina endurvenjingarætlan. Ein endurvenjingarætlan hevur sum endamál at lýsa fyra tættir: Førleikan áðrenn førleikatarnið, lýsing av førleikatarninum, verandi førleika og mál fyri endurvenjingini. Vísast skal til, hvar endurvenjingin skal veitast, og hvussu langt tíðarskeið endurvenjingin verður mett at vara. Tað er umráðandi, at ætlanin verður gjørd í samráð við borgaran, og Almannaverkið skal taka stóði í endurvenjingarætlanini, sum verður veitt av sjúkrahúsinum, tá ið borgarar verða útskrivaðir.

Almannaverkið fær framhaldandi heimild í § 66 í hesi lóg at keypa tæna frá privatum veitarum ella øðrum myndugleikum fyri at kunna veita endurvenjing kring landið.

Til § 37, stk. 3

Í § 37, stk. 3 verður landsstýrismanninum heimilað at áseta reglur og treytir um endurvenjing innan Almannaverkið. Ásetingar í hesi lóg eru bert galdandi fyri ta endurvenjing, ið fer fram í Almannaverkinum, og hevur tí ikki ávirkan á ta endurvenjing, ið fer fram í sjúkrahúsunum ella í kommununum. Dentur hevur tó verið lagdur á at samstarva við kommunur og Heilsu- og

innlendismálaráðið fyri at tryggja, at borgarar ikki detta niðurímillum skipanirnar, og fyri at tryggja, at borgarin fær eina samskipaða og skynsama endurvenjing tvørtur um stovnar og sostatt gera tað greitt, hvørja endurvenjing ávikavist kommunur, Almanna-verkið og Heilsuverkið veita borgarum.

Í 2017 varð kunngerð um endurvenjing sett í gildi, sum ásetir nærri reglur um endurvenjingarætlan, og áleggur Almanna-verkinum at samstarva við aðrar myndugleikar.

Tað eru serliga reglur um endurvenjingarætlan og markamót til endurvenjing, veitta av heilsuverkinum og kommunum, sum hava týdning, og er ætlanin ikki at gera stórvegis broytingar í mun til verandi skipan.

Viðlíkahaldsvenjing

Til § 38

Talan er um nýggja áseting, sum heimilar viðlíkahaldsvenjing til borgarar, sum orsakað av breki ella sjúku hava skert virkisføri, ið munandi víkir frá aldursvarandi virkisføri og hefur týðandi ávirkan á sjálvhjálpi.

Viðlíkahaldsvenjing sambært hesi áseting er málrættað venjing, sum skal forða fyri førleikamissi, og sum skal fasthalda ella betra um verandi førleika.

Viðlíkahaldsvenjing sambært hesi áseting er likamlig, meðan aðrar skipanir sambært hesi lóg, hava fokus á sálarliga viðlíkahaldsvenjing.

Skipanin er ætlað borgarum, sum hava umfatandi og varandi tørv, og sum ikki fáa viðlíkahaldsvenjing í dag.

Sum dømi um týðandi og skert virkisføri, ið munandi víkir frá aldursvarandi virkisføri og hefur týðandi ávirkan á sjálvhjálpi er persónur, sum hefur ALS, sum er ein so mikið progressiv sjúka, at neyðugt er at gera viðlíkahaldsvenjingar fyri at útseta førleikamiss. Hinvegin kann ein persónur hava gikt, men við røttu viðgerð, hefur hetta ikki munandi fylgjur fyri virkisførið.

Viðlíkahaldsvenjing sambært hesi áseting er ætlað persóni, sum er 18 ár ella eldri og undir fólkapensjónsaldri.

Persónur, sum er fólkapensjónistur, fær ikki viðlíkahaldsvenjing sambært hesi lóg, men hefur sambært lóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. móguleika fyri at fáa viðlíkahaldsvenjing frá kommunu.

Borgarar, sum fáa búpláss frá Almanna-verkinum sambært §§ 45 og 46 í hesi lóg, eru ikki fevndir av ásetingini, tí viðlíkahaldsvenjing verður partur av grundtænastuni í bútilboðnum.

Børn eru heldur ikki fevnd av ásetingini, tí hesi fáa viðlíkahaldsvenjing frá privatum veitarum við stuðli frá Heilsutrygd, og kunnu foreldur sambært § 24 í hesi lóg fáa endurgoldið egingjaldið fyri viðgerð hjá ergoterapeuti ella fysioterapeuti eftir nærri ásettum treytum.

Viðlíkahaldsvenjing sambært hesi lögtingslóg er m.a. ætlað persónum, sum varandi hava:

- Seinheilaskaða, orsakað av vanlukku, apoplexi ella heilatumor
- Kroniska sjúku, eitt nú Parkinson, Sclerosu, ALS ella giktasjúku
- Hjartasjúku ella lungnasjúku
- Mistan kropsligan førleika, vegna skaða og/ella slit

- Viðføddan heilaskaða, kropsligt og/ella kognitivt brek

Til § 38, stk. 2

§ 38, stk. 2 ásetir, at viðlíkahaldsvenjing sambært hesum lógaruppskoti er málrættað so at viðkomandi persónur skal fáa og varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin og skal kunna klára seg uttan ella við minni hjálp frá Almannaverkinum.

Til § 38, stk. 3

Í § 38, stk. 3 verður ásett, hvussu langt tíðarskeið játtan til viðlíkahaldsvenjing Almannaverkið í mesta lagi kann játtað í senn. Almannaverkið kann játta styttri tíðarskeið, um viðurskiftini hjá persóninum tala fyri tí. Tað kann vera sjúka, sum ger, at tørvurin á viðlíkahaldsvenjing broytist skjótt. Almannaverkið kann tó eisini leingja eina játtan uttan stórvegis málsviðgerð, um viðurskiftini hjá persóninum tala fyri tí, t.d. um talan er um støduga sjúku, har tørvurin á viðlíkahaldsvenjing ongantíð broytist, ella tí støðan hjá viðkomandi er eyðsæð fyri myndugleikan, eitt nú tí hann gongur til viðlíkahaldsvenjing.

Endamálið við hesi áseting er at gera tað lættari fyri persónar, sum hava tørv á viðlíkahaldsvenjing soleiðis, at hesi sleppa undan at brúka óneyðuga tíð og orku til umsóknir, eins og Almannaverkið sparir í málsviðgerðartíð.

Støðan hjá borgarum, sum hava tørv á viðlíkahaldsvenjing, er varandi, og tørvurin á viðlíkahaldsvenjing verður aloftast eisini varandi. Hinvegin so kann støðan eisini broytast munandi, og tá er gott, at støðan hjá borgaranum verður tikin upp m.a. fyri at fáa staðfest, um viðlíkahaldsvenjing framhaldandi tæni sínum endamáli. Almannaverkið hevur skyldu til at taka nýggja avgerð um viðlíkahaldsvenjing, áðrenn játtanarskeiðið endar, fyri at fyrbyrgja, at borgari stendur uttan tilboð, orsakað av langari svartíð.

Virknistænasta

Til § 39

Við hesi áseting fær Almannaverkið heimild at veita pláss á dagstovni og frítíðarheimi til barn, ið ber so týðandi brek, at barnið ikki kann vera á kommunalum dagstovni ella frítíðarheimi.

Endamálið við at veita dagstovnaplássið er, at foreldrini hava møguleika fyri at varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin og børn, sum bera brek, og sum ikki megna at vera í einum vanligum dagstovnaplássi, kunnu fáa ein innihaldsríkan og mennandi gerandisdag á jøvnum føti við sínar javnaldrar.

Sambært § 5 í dagstovnalógini hava kommunurnar skyldu at bjóða børnum við serligum tørvum pláss á dagstovni og dagrøkt á jøvnum føti við onnur børn, sum búa í kommununi, um børnini kunnu integrerast í kommunalu ansingarskipanina. Tað er eisini ásett í § 5, stk. 2 í dagstovnalógini, at tað skulu veitast nøktandi hølismstøður og námsfrøðilig tilboð til børn við serligum tørvum.

Spurningurin um, nær eitt barn kann integrerast á kommunalu ansingarstovnunum fer altíð verða svaraður út frá eini meting í hvørjum ítøkiligum føri og hongur eisini neyvt saman við tí hugburði, sum samfelagið hevur til borgarar, ið bera brek. Seinnu árinum hevur rákið í Føroyum verið, at myndugleikar og stovnar hava lagað seg eftir brekpolitisku meginreglunum um inklusiún og hava skipað almennu tilboðini soleiðis, at tey eisini fevna um fólk, sum bera brek. Flest børn, sum bera brek, ganga á kommunalum dagstovni á jøvnum føti við onnur børn. Á

nógvum dagstovnum kring landið eru sokallaðar serstovur, sum hýsa børnum, sum bera brek, og tí ikki megna at vera saman við hinum børnunum. Nøkur børn eru einans í serstovuni, meðan onnur børn kunnu vera partar av degnum ella vikuni saman við hinum børnunum og hava so tørv á at vera í serstovuni ein part av degnum ella partar av vikuni.

Meginreglan er, at børn, sum bera brek, skulu hava pláss á kommunalu ansingarstovnum.

Tað eru tó eisini børn, sum hava so umfatandi tørv, at tey ikki megna ella tola at vera saman við øðrum børnum, ella hava so umfatandi tørv á sernámsfrøðiligum stuðli, venjingum og røkt, at tey krevja heilt serlig hølvisviðurskifti og starvsfólk, sum kommunalu tilboðini ikki megna at veita.

Talan er t.d. um børn, sum hava fjølbrek, ella børn, sum umframt umfatandi autismu, eisini hava aðrar diagnosur sum ADHD, angist o.s.fr. Dagstovnatilboðini hjá Almannaverkinum eru einans ætlað hesum børnum.

Tað er sostatt einans í teimum førum, har barnið hvørki megnar ella tolir at vera á dagstovni við øðrum børnum, at barnið fær tilboð sambært hesi lóg. Ítøkiligar metingar verða gjørdar frá máli til mál, og Almannaverkið tekur endaliga avgerð í hesum málum.

Frítíðarheim

Børn, sum ganga í skúla, hava móguleika fyri at fáa frítíðarskúlatilboð frá kommunum aftaná skúlatíð. Ætlanin við hesum tilboðum er eins og við dagstovnatilboðum at geva foreldrum móguleika at fáa børnini ansað og at veita teimum mennandi og stimbrandi tilboð, meðan foreldrini eru til arbeiðis. Kommunurnar gera sjálvar av, hvussu leingi børn kunnu fáa frítíðarskúlatilboð, men flestu kommunur bjóða børnum til og við 3. flokk tilboð.

Meginreglan er, at børn, sum bera brek, fáa frítíðarskúlatilboð á jøvnum fœti við onnur børn, og tað er skyldan hjá kommunum at veita nøktandi hølvis - og starvsfólkaviðurskifti til børn, sum bera brek. Nógv børn, sum bera brek, ganga í frítíðarskúla hjá kommununum.

Tað eru tó nøkur børn, sum hava so umfatandi tørv, at tey ikki megna ella tola at vera saman við hinum børnunum í frítíðarskúlanum. Talan kann t.d. vera um børn við fjølbreki ella børn, sum umframt umfatandi autismu eisini hava aðrar diagnosur sum ADHD, angist o.s.fr. Fyri, at foreldrini kunnu varðveita tilknýtið til arbeiðsmarknaðin, og fyri, at børnini eisini skulu hava móguleika fyri at verða í skipaðum og mennandi tilboðum aftaná skúlatíð, kann Almannaverkið veita teimum frítíðarskúlatilboð.

Tað er sostatt einans í teimum førum, har barnið hvørki megnar ella tolir at vera í frítíðarskúla við øðrum børnum, at barnið fær tilboð sambært hesi lóg. Ítøkiligar metingar verða gjørdar frá máli til mál, og Almannaverkið tekur endaliga avgerð í hesum málum.

Sum nevnt, bjóða kommunurnar vanliga børnum til og við 3. flokk frítíðarskúlatilboð. Eftir hetta verður mett, at børnini megna at vera einsamøll heima ella at koma til og frá frítíðarítrivi. Børn, sum bera brek, hava ofta tørv á einum skipaðum og mennandi tilboði aftaná 3. flokk, tí tey ikki á sama hátt megna at vera heima einsamøll ella at koma til og frá ymiskum frítíðarítrivum.

Fyri at børnini framhaldandi kunnu fáa eitt skipað og mennandi tilboð aftaná skúlatíð, og fyri at foreldrini kunnu halda fram við at arbeiða, kann Almannaverkið bjóða børnum, sum hava líkamligt ella sálarligt brek ella sosialar trupulleikar, frítíðartilboð, til tey eru 18 ár.

Nøkur av børnunum fáa tilboð hvønn dag, meðan onnur fáa tilboð nakrar dagar um vikuna.

Sambært Almannaverkinum eru tað í løtuni 55 børn, yngri enn 18 ár, sum fáa frítíðartilboð kring landið frá Almannaverkinum.

Foreldragjald

Sambært § 39, stk. 2 fær landsstýrismaðurin heimild at áseta foreldragjald fyri pláss á dagstovni og frítíðarheimi hjá landinum. Hetta samsvarar við heimildina, ið kommunurnar hava sambært dagstovnalógini at áseta gjald. Landsstýrismaðurin kann tó avgera um hann ynskir at nýta heimildina at krevja gjald.

Heimildin avmarkar, hvussu høgt foreldragjald kann ásetast við tað, at foreldragjaldið skal ásetast í mun til, eitt samsvarandi kommunalt pláss. Sambært dagstovnalógini kann foreldragjaldið í mesta lagi vera 30 % av rakstrarútreiðslunum. Landsstýrismaðurin kann tí antin velja at taka støði í lægsta kommunala foreldragjaldinum, hægsta foreldragjaldinum ella at leggja seg á eitt miðalstøði. Eisini kann landsstýrismaðurin taka støði í foreldragjaldinum í tí kommununi, har tilboðið verður veitt.

Hóast rakstrarútreiðslurnar hjá landinum helst eru hægri enn kommunalu útreiðslurnar, av tí at størri starvsfólkaorka krevst, kann foreldragjaldið ikki setast hægri enn samsvarandi kommunalu gjøldini. Heimildin rúmar tó, at foreldragjaldið kann setast lægri.

Grundgevingin fyri at áseta heimild at krevja foreldragjald er, at foreldur, ið hava børn á dagstovni ella frítíðarheimi, rinda fyri hesa tænastu.

Faklig nevnd

Av tí, at talan er um markamót millum land og kommunur, setir landsstýrismaðurin sambært § 39, stk. 3 eina óhefta fakliga nevnd at gera tilmæli í teimum førum, ivamál er um, hvør myndugleiki eigur ábyrgdina.

Í førum, har ein kommuna ikki metir seg vera føra fyri at játta ansingarpláss til eitt barn, tí barnið hevur ein heilt serligan tørv, skal kommunan, áðrenn avgerð er tikin, sambært dagstovnalógini beina málið víðari til Almannaverkið. Um Almannaverkið í tílíkum førum ikki metir, at barnið skal hava tilboð sambært hesum lógaruppskoti, skal Almannaverkið leggja málið fyri nevndina. Øll mál, ið semja ikki er um millum kommununa og Almannaverkið, skulu leggjast fyri nevndina.

Landsstýrismaðurin velur 3 serfrøðingar til ávikavist limir og varalimir í nevndina. Nevndin verður vald fjórða hvørt ár og verður mannað við serfrøðingum, sum t.d. barnalækna, barnapsykiatara, sálarfrøðingi, heilsufrøðingi, námsfrøðingi, fysioterapeuti e.l.

Almannaverkið tekur avgerð eftir tilmæli frá nevndini. Avgerðin hjá Almannaverkinum kann kærast til Kærunevndina í almannamálum.

Til § 40

Endamálið við virknistænastu sambært § 40 er at geva borgarum, sum ikki hava móguleika at luttaka á vanligum arbeiðsmarknaðinum, orsakað av einum likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum, móguleika fyri at varðveita ella betra um persónligar førleikar ella lívskor við at arbeiða.

Virknistænasta kann eisini hava til endamáls at stuðla undir, at persónar gerast førir fyri at fara undir fyriskipanir sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk.

Virknistænasta viðvirkar harumframt til, at persónur fær kensluna av at megna nakað sjálvur, at hava ein leiklut og týðning í felagsskapinum og hava ein gerandisdag, sum líkist gerandisdegnum hjá øðrum við uppbyti millum arbeiði og frítíð ella millum skúla og frítíð.

Persónar, ið kunnu fáa tilboð um virknistænastu, eru í høvuðsheitum fyrítíðarpensjónistar, ið hava so týðandi skert líkamligt ella sálarligt virkisfæri, at hesir sum oftast ikki megna eitt nú arbeiðsvenjing ella fyrireikandi ella greinandi fyriskipanir sambært § 9 í løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøk.

Felags fyri hesar persónar er, at teir í stóran mun hava tørv á fakfólki til at stuðla og vegleiða teimum bæði í mun til arbeiðsgongd og í mun til ítøkiligar arbeiðsuppgávur, ið verða tillagaðar førleikunum hjá tí einstaka. Tað kunnu t.d. vera borgarar, sum hava tørv á hjálp til at samskifta, tørva serliga umsorgan og røkt ella tørva stuðul til at vera saman við øðrum fólki. Mett verður ikki, at vanligi arbeiðsmarknaðurin ella fyriskipanir sambært lógini um arbeiðsfremjandi tiltøk, megna at veita hesum borgarum neyðugar karmar og stuðul til at megna eitt arbeiði á jøvnum føti við onnur.

Seinnu árinum hevur politiska ynski verið at skapa ein rúmligan arbeiðsmarknað soleiðis, at so nógvir føroyingar sum gjørligt, kunnu upphalda sær sjálvum heilt ella lutvíst við at luttaka á vanligu arbeiðsmarknaðinum.

Í samsvari við politiska ynskið og endamálið við lógini um arbeiðsfremjandi tiltøk, hevur Almannaverkið lagt størri dent á at skapa karmar fyri, at persónur við týðandi líkamligum ella sálarligum breki - heldur enn at fáa tillutað fyrítíðarpensjón, so skjótt viðkomandi er fylltur 18 ár - kann fáa tilknýtið til vanligu arbeiðsmarknaðin soleiðis, at persónurin kann upphalda sær sjálvum heilt ella partvíst.

Tí eru tilboðini á verkstøðum og verkúsum og frítíðartilboðum eisini ætlað teimum, sum koma undir ásetingarnar í § 8 og 9 í lóg um arbeiðsfremjandi tiltøk og verður alsamt størri dentur lagdur á at fáa í lag samstarv við vanligu arbeiðsmarknaðin soleiðis, at hesir borgarar í størri ella minni mun kunnu luttaka á vanligu arbeiðsmarknaðinum.

Sum nakað nýtt verða tænar, sum higartil hava verið skipaðar sum stuðulstænar í toymum, frameftir skipaðar sum virknistænar, har dentur verður lagdur á at skipa sosialnámsfrøðilig bólkatilboð til ung, sum hava til endamáls at geva teimum ein virknan og innihaldsríkan gerandisdag saman við øðrum, sum eru í somu støðu. Innihaldsliga verða tilboðini tey somu. T.d. kunnu ymisku frítíðartilboðini, sum eru eftir skúlatíð, nevast og t.d. eisini mentortoymini, sum hava til endamáls at stuðla undir at ung, sum hava líkamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, kunnu megna at fáa eitt prógv frá serliga skipaðum miðnámi.

Tað er ikki ein treyt fyri virknistænastu sambært hesi lóg, at persónar skulu vera sjúkugreinaðir, áðrenn tilboð kann veitast. Oftast vísir søgan, at viðkomandi hevur stórar trupulleikar og helst okkurt brek, uttan at orsökirnar til hesar trupulleikarnar í hvørjum einstøkum føri neyvt kunnu staðfestast.

Til § 40, stk. 3

Tá borgari fær bjóðað eina virknistænastu, skal hon taka stóði í virkisførleikunum, og dentur verður lagdur á, at borgarin við virknistænastuni kann varðveita og menna virkisfærið.

Tískil eru eisini ymisk sløg av virknistænastum, og verða hesar veittar av Almannaverkinum, Dugna, Sjóndeplinum og Fountainhúsinum.

Virknistænar hjá Almannaverkinum verða skipaðar sum vard verkstøð, verkúsum ella frítíðartilboð.

Vard verkstøð eru eyðkend við, at borgarar arbeiða við framleiðslu fyri stovnar og virkir. Á verkstaðnum Vón framleiða tey t.d. spýggjubakkar fyri Strandferðsluna og kuffertmerkir fyri Atlantic Airways.

Verkhús eru eyðkend við, at borgarin ikki arbeiðir við nakrari framleiðslu fyri stovnar ella virkir. Borgarar á verkhúsum framleiða tó vøru, sum verður seld. Hetta er t.d. brúksting, jólapynt o.s.fr.

Frítíðartilboð eru m.a. tilboð, sum verða veitt børnum eftir skúlatíð, og klubbtilboð, sum verða veitt børnum og ungum um kvøldið. Mentortoymið er eisini eitt frítíðartilboð, sum er málrættað ungum, sum ganga á serliga skipaðum miðnámi. Frítíðartilboðini viðvirka til, at borgarin samstundis, sum persónligu og sosialu førleikarnir verða styrktir, eisini fær tilknýti til aðrar borgarar, sum eru í somu støðu. Frítíðartilboðini kunnu viðvirka til, at borgarin gerst partur av einum netverki, sum kann brúkast uttan fyri tað skipaða tilboðið, og kann tí bæði virka motiverandi og mennandi fyri borgaran.

Frítíðartilboð eru eisini fyri vaksnar borgarar, sum ikki megna at vera í verkhúsi ella á vardum verkstaði, men sum hava tørv á at koma út og vera saman við øðrum. Endamálið er, at borgarin skal fáa kenslu av at verða partur av einum felagsskapi og at fáa ein gerandisdag, sum líkist honum, sum onnur hava.

Hesi tilboð eru t.d. tilhaldsstøð fyri eldri borgarar við menningartarni, ella fólki við sálarligum avbjóðingum, sum ikki megna at vera á vardum verkstaði ella verkhúsi, men sum kunnu gera ymiskt ítriv í samveru við aðrar borgarar, sum eru í somu støðu.

Nøkur av hesum tilboðum hava verið skipað sum stuðulstænasta sambært forsorgarlógini. Nevnast kunnu Heildin, sum er ætlað borgarum, sum hava seinheilaskaða, og Fjálvi, sum er ætlað borgarum við sálarligum avbjóðingum. Frameftir verða hesi tilboð skipað sum virknistænastur. Fyri borgaran kemur hetta ikki at merkjast stórvegis.

Umframt Almannaverkið so veita eisini sjálvsognarstovnar og sjálvboðin felagsskapur virknistænastur. Hesar skulu góðkennast sambært § 66 í hesi lóg. Í góðkenningini verður greitt, hvussu upptøka v.m. verður skipað. Higartil hava hesir stovnar og felagsskapir sjálvir skipað upptøkuna, og ætlanin er ikki at broyta henda leist. Almannaverkið vegleiðir og upplýsir borgarar um tænastur, sum hesir veita, og sambært Almannaverkinum er gott samskipti og samstarv við hesi tilboð.

Dugni veitir virknistænastur, sum eru skipaðar sum endurbúgvingartilboð og arbeiðstilboð. Endurbúgvingartilboð hjá Dugna er ætlað persónum, sum hava rørslutarn ella lættari persónligar/sinnisligar/sosialar trupulleikar. Endamálið við endurbúgvingartilboðum hjá Dugna er at meta um og stuðla undir, at borgarin kann fáa tilknýti til vanliga arbeiðsmarknaðin, fáa tillagað starv ella koma undir útbúgving. Arbeiðstilboðini hjá Dugna eru ætlað fyrítíðarpensjónistum, sum hava tørv á arbeiðstilboðum, sum gevur teimum innihald í gerandisdagin og fyribyrgja dapurskygni og einsemi. Virknistænasturnar hjá Dugna eru ikki ætlaðar fólki við menningartarni.

Sjóndepilin veitir persónum, sum eru sjónveikir ella blindir, virknistænastu. Eisini hevur Sjóndepilin virknistænastur til borgarar, sum umframt at vera sjónveikir ella blindir eisini hava lættari menningartarn. Virknistænasturnar hjá Sjóndeplinum fevna um dagtilhald og verkstað.

Fountainhúsið er skipað sum arbeiðsrættað tilboð, sum er ætlað fólki við sálarligum avbjóðingum, og sum hevur til endamáls, at borgarin skal fáa tilknýti til arbeiðsmarknaðin. Talan er um sjálvbodnan felagsskap, sum er skipaður eftir einum altjóða leisti fyri Fountainhús.

Til 40, stk. 4

Tann, ið luttekur í framleiðslurættaðum arbeiðstilboði, fær samsýning, ið samsvarar við 5 % av grundløn sambært sáttmála millum Føroya Arbeiðsgevarafelag og Føroya Arbeiðarafelag, frítíðarløn ikki íroknað. T.v.s., at samsýningin verður roknað soleiðis: 5 % av tímaløn (galdandi 1. mai 2018) 128,94 kr. = 6,45 kr.

Borgarar, sum fáa virknistænastu, eru í høvuðsheitum fyrítíðarpensjónistar, og er fyrítíðarpensjónin endurbót fyri vantandi arbeiðsførleikar, meðan persónar, sum eru fevndir av arbeiðsfremjandi tiltøkum, ikki eru fyrítíðarpensjónistar, men fáa upphaldsveiting sambært løgtingslóg um arbeiðsfremjandi tiltøkum.

Borgarar, ið hava eitt meira mennandi og stimbrandi tilboð fáa ikki samsýning.

Talan er um somu skipan, sum hevur verið í nógv ár, og sum varð skipað í kunngerð í 2015. Tað hevur verið ov tilvildarligt, hvør hevur fingið samsýning, og tí er Almannaverkið í ferð við at fáa hesi viðurskifti í rættlag soleiðis, at tað verður greitt fyri borgaran, hví viðkomandi fær ella ikki fær samsýning fyri virknistænastu. Tað verður ásett í virkisætlanini, sum skal gerast sambært § 33 í hesi lóg.

Umlætting

Til § 41

Umlætting er ein tænasta, hvørs endamál er at lætta um hjá foreldrum, hjúnafelaga/maka ella øðrum avvarðandi, sum eru umsorganarpersónar hjá persóni, sum hevur likamligt, sálarligt brek ella hevur sosialar trupulleikar. Umlætting kann eisini hava til endamáls at menna persónligar og sosialar førleikar hjá persónum, sum búgva einsamallir og hava avmarkað samband við onnur fólk.

Til § 41, stk. 1, nr. 1 og nr. 2

Málbólkurin sambært § 41, stk. 1, nr. 1 eru foreldur, hjúnafelagi/maki ella onnur avvarðandi, sum hava persón við týðandi likamligum ella sálarligum breki ella sosialum trupulleika búgvandi. Avgerandi er, at tann, ið fær umlætting, hevur dagligu umsorganina fyri persóninum. Hetta merkir, at fosturfamilja eisini kann fáa umlætting sambært hesi lóg eins og biologisk foreldur, sum hava umsorganarábyrgd. Fosturfamilja, ið hevur trupult barn búgvandi, kann sambært § 15, stk. 1 í barnaverndarlógini fáa tilboð um umlætting hjá góðkendum fosturforeldrum til tess at lætta um. Hevur barnið týðandi likamligt ella sálarligt brek, so kann fosturfamilja fáa umlætting sambært hesi lóg á jøvnum føti við biologiska familju.

Málbólkur sambært § 41, stk. 1, nr. 2 er persónur við týðandi likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum, sum býr einsamallur, og sum hevur avmarkað samband við onnur fólk. Hesi kunnu menna sosialar og persónligar førleikar við at koma til umlætting, vera saman við øðrum borgarum og fáa nakrar upplivingar. Tað kunnu eisini vera persónar, sum hava tørv á miðvísari endurvenjing í breiðasta týðningi.

Sambært § 5 í hesi lóg er treytin fyri at fáa tænastr og veitingar sambært hesi lóg, at persónur ikki fær tænastr sambært lóg um heimatænastr, eldrarøkt v.m. Vísandi til tingmál nr. XX er ætlanin, at kommunurnar frameftir hava ábyrgd av at veita borgarum, sum hava varandi sjúku, sum er progressiv og degenererandi, umlætting.

Kommunurnar hava sambært § 10 í lóg um heimatænastr, eldrarøkt v.m. ábyrgd av at veita umlætting til fólkapensjónistar.

Hetta merkir, at borgarin, *sum skal til umlætting*, er fólkapensjónistur.

Er talan um hjún, har persónurin, sum skal til umlætting, er fólkapensjónistur, so er tað kommunan, sum skal veita umlættingina, hóast hjúnafelagin, sum skal umlættast, ikki er fólkapensjónistur.

Er talan um foreldur, sum eru í fólkapensjónsaldri, sum hava vaksi barn, sum ber týðandi likamligt ella sálarligt brek ella hevur víðfevndar sosialar trupulleikar, búgvandi, so kunnu foreldrini fáa umlætting sambært hesi lögtingslóg.

At borgari fær aðrar tænar frá Almannaverkinum - eitt nú stuðulstæna og virknistæna - hevur ikki ávirkan á, um hjúnafelagin ella makin kann fáa umlætting. Sama er galdandi fyri familjur. Tað er onki, sum forðar fyri, at ein familja, sum hevur barn, sum ber brek, búgvandi, sum fær umfatandi stuðulstæna ella dagstovnatilboð – eisini kann fáa umlætting. Tað, sum er umráðandi, er, at umlættingin tænar endamálinum.

Til § 41, stk. 2

Umlætting fer fyri tað mesta fram á umlættingarstovnum, sum eru skipaðir kring landið. Tó er eisini møguleiki fyri at veita umlætting gerandisdagar, umframt summarumlætting eftir tørvi.

Tað kunnu eisini vera støður, har ein familja hevur tørv á náttarumlætting fyri at megna gerandisdagin og fyri at kunna varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin. Tá kunnu foreldrini fáa umlætting, skipað sum hjávera og vøka í heiminum, ella er t.d. eisini møguleiki fyri, at barnið fer á ein stovn at sova.

Til § 41, stk. 3

Til tess at røkka endamálinum við umlætting er neyðugt, at tænan verður lögð til rættis saman við tí, sum fær tillutað tæna. Tískil hevur tað týðning, at Almannaverkið og sjálvsognarstovnar leggja seg eftir at skipa og tilrættaleggja tæna saman við teimum, sum hava tørv á henni. Er tænan ætlað foreldrum, so skulu hesi víðvirka í tilrættiliggjanini. Er hinvegin talan um ein persón, sum býr einsamallurog skal hava umlætting, so skal tænan leggjast tilrættis saman við viðkomandi.

Til § 41, stk. 4

Í § 41, stk. 4 verður landsstýrismanninum heimilað at áseta gjald fyri umlætting. Vaksin, sum fáa umlætting, gjalda í lötuni 124 kr. um samdøgrið, meðan foreldur ikki gjalda fyri umlætting. Tó verður í ávísnum førum avtalað við foreldur, at børnini hava pening við, tá tey koma til umlætting soleiðis, at børnini kunnu rinda fyri eitt nú atgongumerkið til biograf, svimjing ella fyri at fara á matstovu o.s.fr.

Heimild verður nú fyri at krevja gjald frá vaksnum, sum eru til umlætting og frá foreldrum, sum fáa umlætting. Gjaldið verður ásett í kunngerð og verður javnað sambært áseting og javning. Heimildin fevnir eisini um at gera serligar reglur fyri t.d. børn, sum eru til umlætting, soleiðis at barnið skal hava pening við til t.d. atgongumerkið til biograf, svimjing ella at fara á matstovu o.s.fr.

Tulkatænasta

Til § 42

Ásett verður, hvørjum tulkur kann veitast. Kravið sbrt. stk. 1 er, at persónurin skal hava onga ella niðursetta hoyrn, eins og kravið er, at tað er orsakað av hesum, at viðkomandi hevur tørv á tulki, tá samskipt verður við onnur.

Ásetingin í § 42, stk. 2 hefur til endamáls at skilmarka, nær tulkur verður veitt uttan gjald. Tulkur er ókeypis fyri brúkaran, tá tulkur er neyðugur fyri, at viðkomandi kann taka lut í samfelagslívi og sosialum lívi á jøvnum føti við onnur. Sum dømi um hetta kann nevast samskipti við arbeiðspláss, eitt nú til starvsfólkafundir og luttøka til privat tiltøk. Tá tulkur verður bílagdur til almenn tiltøk, er tað fyriskiparin, ið rindar fyri hetta. Skúlaverkið rindar fyri tulkatænastu til næmingar, ið hava hoyribrek. Heilsutrygd rindar tulk í sambandi við læknahjálp, og Mentamálaráðið rindar fyri, at loftmiðlatilfar verður teknmálstulkað. Hendan tænanastan kann verða veitt av somu tulkatænastu, men mótvegis gjaldi, sí § 68, stk. 2.

Tulkur verður í løtuni veitt sum teknmálstulking og skrivitulkur.

§ 42, stk. 3 heimilar landsstýrismanninum at áseta nærri reglur um treytir fyri at veita tulkatænastu, tal av tulkatímum, undir hesum býtislykil millum brúkarar og gjald fyri avleiddar útreiðslur.

Ætlanin er at seta í gildi kunngerð, sum greitt ásetir t.d. mesta tímatal til einstaka brúkaran um árið, til tess at tryggja eitt javnt býti av tulkatímum, sum eru til taks. Eisini skal tað vera greitt hvørjar treytir eru fyri at veita tulkatænastu, t.d. nær tulkur skal bíleggjast, og hvussu tulkurinn kann avlýsast. Eisini verður greitt, hvussu farast skal fram, tá talan er um støður, sum krevja bráðfeingistulking. Umframt ásetingar um nær tørvur er á einum ella fleiri tulkum til uppgávn o.t.

Flutningstænasta

Til § 43

Heimild verður nú veitt fyri, at Almannerkið í sambandi við avgerð um tænanastu, eisini kann veita flutningstænanastu til og frá tænanastuni. Bæði børn og vaksin eru fevnd av flutningstænanastuni.

Treytin fyri at fáa flutningstænanastu er, at viðkomandi ikki sjálvur kann brúka almennar ella privatar flutningsskipanir ella at koyra í egnum bili til tænanasturnar. Hetta skal skiljast soleiðis, at talan er um persón, sum, orsakað av brekiella av fíggarligum ávum ikki kann brúka almennar ella privatar flutningsskipanir ella koyra í egnum bili.

Almennar flutningsskipanir eru t.d. bussleiðin millum bygdur, kommunalar bussleiðir og Serflutningsskipan landsins, sum er ein flutningsskipan fyri fólk, ið bera brek. Tórshavnar -, Klaksvíkar -, Vestmanna - og Runavíkar kommunur eru fevndar av Serflutningsskipan Landsins. Serflutningur verður einans veittur innan fyri eitt øki, og ikki millum tey økini, ið eru fevnd av skipanini. Privat flutningsskipan er privat hýrúvognur.

Tey, sum sjálvi megna at ferðast antin í egnum bili, við almennu bussleiðini, privatum hýrúvogni ella um viðkomandi hefur familju ella onnur, sum kunnu hjálpa við flutningi, so skal persónurinn brúka tær skipanirnar og kann ikki fáa játtað flutningstænanastu frá Almannerkinum.

Ætlanin er, at Almannerkið í sambandi við avgerðir um tænanastur, eisini skal viðgera spurningin um, hvussu persónur, sum skal hava eina tænanastu, skal koma til og frá tænanastuni. Megnar borgarin ikki sjálvur at brúka almenna ella privata flutningstænanastu orsakað av brekinum ella fíggarligum viðurskiptum, so kann Almannerkið játta, at persónurinn umframt tænanastuna eisini fær játtað flutningstænanastu til og frá tænanastuni.

Nógvar av teimum tænanastum, sum Almannerkið veitir, verða veittar í heiminum hjá borgaranum ella í einum vardum bústaði. Almannerkið hefur í dag bilar, sum starvsfólk,

sum skulu heim til borgaran, brúka eftir tøvri og flestu vardu bústaðirnir hava eisini bil, sum kann brúkast til at flyta borgaran við.

Tó eru nakrar tænastr, sum verða skipaðar soleiðis, at borgarin skal ferðast til tænastruna. Talan er t.d. um virknistænastr og endurvenjing. Í summum førum verða borgarar heintaðir og fluttir til tænastruna.

Tað kann t.d. vera ein persónur, sum hevur fingið heilaskaða og so mikið niðursettan virkisfórleika, at viðkomandi ikki sjálvur megnar at koyra egnan bil ella at brúka bussleiðina. Persónurin fær játtað endurvenjing og endurvenjingin skal fara fram í endurvenjingarhøllum í Tórshavn hjá Almannaverkinum. Hesin persónurin hevur tørv á flutningi til og frá endurvenjingarhøllum og kann sambært hesi áseting nú fáa játtað flutningstænastru í sambandi við endurvenjing hjá Almannaverkinum.

Tað kann eisini vera ein persónur, sum hevur menningartarn og býr í kommunu, sum ikki hevur almenna flutningstænastru og sum ikki sjálvur megnar at koyra egnan bil. Viðkomandi fær játtað virknistænastru frá Almannaverkinum og skal hvønn dag til og frá tænastruni.

Persónurin, sum er fyrítíðarpensjónistur, kann hava torført við rinda fyri hýruvogn til og frá tænastruni hvønn dag. Í slíkum føri kann Almannaverkið taka avgerð um, at persónurin kann fáa flutningstænastru til og frá virknistænastruni.

Tað er í visitatiónini til tænastr, at avgerð verður tikin um, at persónur kann fáa flutningstænastru, og treytin er, at aðrir møguleikar eru troyttir. Tað er Almannaverkið, sum tekur hesa avgerð.

At hava eina vælvirkandi og landsfevnandi flutningstænastru kann vera ein avbjóðing fyri ein stovn sum Almannaverkið. Tað krevur nóg mikið av flutningsførum, at flutningsførin verða hildin og javnan skift út, og at bilførarar eru til at koyra flutningsførin.

Ætlanin er tí, at flutningsskipanin verður útveitt til onnur enn Almannaverkið at reka. Veitarin fær skyldu til at útvega hósandi flutningsfór og at veita nøktandi koyring kring alt landið. Fyri at tryggja at talan verður um dygdargóða skipan, verða krøv sett til veitaran um t.d. flutningsfór og bilførarar. Sí annars viðmerkingar til § 66 og § 67.

Til § 43, stk.2

Sambært § 43, stk. 2 fær landsstýrismaðurin heimild at áseta brúkaragjald fyri flutningstænastru.

Ætlanin er, at gjaldið verður ásett við einum hámarki, og at gjaldið verður ymiskt, treytað av um flutningurin er innan kommunumark, millum bygdur ella millum oyggjar.

Hámarkið verður ætlandi ásett út frá metingum um, hvat er rímligt í mun til eina almenna tænastru, sum hevur til endamáls at kompensera fyri, at persónur, ið ber brek, ikki megnar at brúka aðrar flutningstænastrur. Samstundis skal havast í huga, at onnur, sum brúka almennar flutningstænastrur í flestu førum rinda brúkaragjald fyri tænastruna.

Tískil er ein møguleiki, at hámarkið verður ásett soleiðis, at gjaldið ikki er hægri enn gjald fyri at nýta almenna bussleið. Ein avbjóðing í so máta er, at flutningsskipan er ymisk kring landið innan fyri kommunurnar. Tað eru ikki allar kommunur, sum hava bussleið, og onkur kommuna bjóðar ókeypiss buss. Ein máti at áseta gjald fyri flutningstænastru innan kommunumark er at taka stóði í gjøldum, sum kommunur, sum hava bussleið, og sum krevja gjald fyri hesa. Gjaldið kann ásetast við stóði í antin lægsta, hægsta brúkaragjaldi ella í mun til eitt miðal stóði.

Í mun til gjald millum oyggar er ein loysn, at gjaldið verður ásett í mun tað, sum rindað verður við Strandfaraskipum Landsins millum oyggar.

Hjálp í sambandi við harðskap

Til § 44

Við hesi áseting verður heimild sett í lógina at veita fyríbils gisting, umsorgan, ráð og vegleiðing á kreppumiðstöð vegna harðskap í parlagi ella nærsambondum.

Heimildin fevnir um kvinnur og menn, ið hava tørv á hjálp vegna harðskap, men higartil er kreppumiðstöð einans skipað fyri kvinnur og børn í Kvinnuhúsinum í Havn.

Umframt at veita kvinnum og børnum teirra fyríbils gisting á Kvinnuhúsinum, bjóðar Kvinnuhúsið eisini ráðgeving, vegleiðing, samrøður og sálarfrøðiligar viðtalur til persónar, sum hava verið fyri harðskapi í parlagi ella nærsambondum.

Kvinnuhúsið bjóðar somuleiðis bólkasamrøður, ið hava til endamáls at veita hjálp til sjálvhjálp. Bólkasamrøður verða ikki bert veittar teimum, ið uppihalda sær á Kvinnuhúsinum, men øllum kvinnum, ið nýta tey ambulantu tilboðini á Kreppumiðstöðini.

Hevur persónur, ið hevur verið fyri harðskapi í parlagi ella nærsambondum, tørv á meira sálarfrøðiligari viðgerð enn tí, ið Kreppumiðstöðin kann veita, ella ynskir persónur ikki at venda sær til Kreppumiðstöðina, kann Barnaverndartænastan veita ókeypissálarfrøðiliga viðgerð til foreldur og børn. Hetta tó bert, um Barnaverndartænastan metir, at tørvur er á hesum. Barnaverndartænastan veitir hjálp, tá børn liva undir viðurskiftum, ið kunnu skaða teirra heilsu og menning.

Persónur, ið ikki hevur børn, kann tó ikki fáa sálarfrøðiliga viðgerð frá Barnaverndartænastuni. Hesir persónar kunnu umframt viðgerðina frá Kreppumiðstöðini fáa ávísing frá kommunulækna og harvið fáa stuðul til sálarfrøðiligar viðtalur frá Heilsutrygd. Í tílíkum førum er tó egingjald, ið landsstýrismaðurin í heilsumálum hevur ásett. Persónar, ið hava børn, kunnu á sama hátt fáa ávísing frá lækna til sálarfrøðiliga viðgerð umvegis Heilsutrygd. Sí kunngerð um fíggarligt ískoyti til sálarfrøðiliga viðgerð hjá privatstarvandi sálarfrøðingi, sum broytt við kunngerð nr. 29 frá 4. apríl 2016.

Kreppumiðstöðin krevur eitt minni gjald fyri uppihald. Við hesi áseting verður lógarheimild veitt fyri at krevja gjald fyri uppihald.

Kvinnufelagið skipar og rekur Kvinnuhúsið í Havn, og virkseimið fær stuðul umvegis fíggarlógina. Umframt fastsett starvsfólk verður stórur partur av virkseminum røkt við sjálvbodnari og óløntari arbeiðsmegi.

Kapittul 6. Bústaðir (§§ 45-52)

Fyribils bústaðir

Til § 45

§ 45, stk. 1 heimilar Almannaverkinum at veita børnum og vaksnum ein fyríbils bústað. Fyribils bústaðir verða skipaðir sum bú- og viðgerðarstovnar og kunnu eisini skipast sum stovnslíknandi fyriskipanir inni í egnum heimi.

Almannaverkið tekur avgerð um at veita persóni uppihald á bú- og viðgerðarstovni ella á stovnslíknandi fyriskipan. Avgerð verður tikin í tørvinum hjá tí einstaka.

Börn, sum fáa fyríbils bústað á bú- og viðgerðarstovni sambært hesi lóg, eru ikki umorganaryvirtikin, men bera brek ella hava ein tørv, ið viðførir, at teimum tørva sosialpedagogiskan stuðul, viðgerð og/ella røkt. Tilboðið verður veitt í samráð við foreldrini.

Börn, sum eru sett heiman, tí hesi liva undir viðurskiftum, ið kunnu skaða teirra heilsu og menning, verða hinvegin innskrivað á bú- og viðgerðarstovn sambært barnaverndarlógini. Tað kann eisini koma fyri, at børn, ið verða innskrivað á bú- og viðgerðarstovn sambært barnaverndarlógini, eisini bera brek, men avgerandi fyri hesi mál eru sosialu avbjóðingarnar í familjuni, herundir m.a. vantandi foreldraførleiki.

Til § 45, stk. 2

Endamálið við einum fyríbils bústaði er at greina støðuna hjá einum borgara við tí fyri eyga at veita viðkomandi rættar og nøktandi tænarur. Tískil er neyðugt, at tað verður greitt tilskilað, hví persónurin hevur tørv á fyríbils bústaði, og hvat endamálið við fyríbils bústaðnum skal vera.

Harumframt er endamálið við fyríbils bústaði, við sosialpedagogiskari viðgerð at stuðla undir persónliga menning hjá persónum við týðandi likamligum ella sálarligum virkistarni og víðfevndum sosialum trupulleikum, undir hesum at menna og uppbyggja sosialar førleikar.

Eisini skal ein fyríbils bústaður menna og stuðla undir evnir og førleikar soleiðis, at viðkomandi kann nema sær víðari lærdóm ella arbeiði og annars at liva eitt so sjálvstøðugt lív sum gjørligt.

Fyríbilsbústaður kann somuleiðis veitast sum liður í eini endurvenjingartilgongd, sum hevur til endamáls við miðvísari endurvenjing at gera tað møguligt, at borgarin kemur at búgva í egnum bústaði, ella fyri at fáa staðfest, at persónur hevur tørv á einum vardum bústaði.

Í serligum førum og einans tá onki pláss er tøkt, kann ein fyríbils bústaður eisini veitast persónum, sum bíða eftir einum vardum bústaði sambært § 46.

Til ber ikki at seta avmarkingar á, hvussu leingi fyríbils bústaður kann veitast sambært § 45.

Uppihald á fyríbils bústaði kann veitast í eitt frammanundan ásett avmarkað tíðarskeið. Eisini kann uppihaldið steðga, tá mett verður, at endamálið við uppihaldinum er rokkið, ella tá mett verður, at endamálið ikki verður rokkið, og persónurin tí hevur tørv á einum meira varandi bústaði.

Til § 45, stk. 3

Fyríbils bústaður kann verða veittur á bú- og viðgerðarstovni ella í stovnslíknandi fyriskipan.

Bú- og viðgerðarstovnar eru samdøgurstovnar har børn og ung búgva. Higartil eru skipaðir trýggir bú- og viðgerðarstovnar í Suðurstreymi, sum veita tilsamans 18 persónum tilboð. Av hesum eru tað 4 børn undir 18 ár.

Stovnslíknandi fyriskipanir kunnu m.a. fevna um sosialpedagogiskar verkætlanir ella smidlig tilboð, ið eru knýtt at einum verandi tilboði, har heimabúgvandi persónar kunnu koma til ávísar fyriskipanir, ella har tilboðini, ið bú- og viðgerðarstovnur veitir, verða veitt í heiminum hjá viðkomandi. Ein stovnslíknandi fyriskipan kann eisini fevna um smá støð, ið verða rikin av familjulimum við neyðugum fakligum førleikum. Tað kann eisini verða ein matrikkulleys fyriskipan.

Vardir bústaðir

Til § 46

Vardir bústaðir eru at meta sum longur varandi bústaðir, sum er heim borgarans ein stóran part av lívinum. Orsøkin til, at heitið longur varandi bústaður verður nýtt, er, at persónar á vardum bústaði, kunnu, eins og onnur fólk, fáa ein so mikið stóran tørv, at einstaki bústaðurin ikki longur er hóskiligur, og tørvur verður á at flyta til annan meira hóskiligan bústað, ið t.d. er útgjørdur at veita neyðuga røkt.

Vardur bústaður kann veitast persóni, sum hevur týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar. Hvørt persónur hevur týðandi brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar verður mett út frá tørvinum á umsorgan, hjálp og stuðli til dagligt virksemini, undir hesum tørvinum á persónligari røkt.

Vardir bústaðir eru m.a. ætlaðir fólkum við fjølbrevi, menningartarni, sálarsjúku, seinheilaskaða og autismu. Avgerandi er, at persónur hevur tørv á umsorgan, hjálp og stuðli til dagligt virksemini, umframt møguligan tørv á persónligari røkt. Tað er ikki diagnosan í sær sjálvum, ið er avgerandi fyri, um persónur skal hava vardan bústað, men er tað tørvurin hjá tí einstaka, ið er avgerandi.

Vardir bústaðir verða skipaðir sum búfelagsskapir og sum sambýlir.

Búfelagsskapir eru sermerktir við samanbygðum ella tættliggjandi sjálvstøðugum íbúðum við egnari inngongd og møguligum felagshøli. Búfelagsskapir eru ætlaðir persónum, sum eru væl fyri, men tó í ávísan mun hava tørv á, at starvsfólk er um tey.

Tveir nýggir búfelagsskapir eru bygdir seinastu árinum og eru hesir eyðkendir við, at fólk hava sína egnu íbúð, og at ein íbúð verður brúkt til starvsfólk og felagshølið hjá búfólkunum.

Sambýli eru sermerkt við sjálvstøðugum íbúðum, felagshøli og felags virksemini. Hesi eru fyri fólk, sum hava tørv á nógvari hjálp og stuðli frá starvsfólki. Sambýli kunnu somuleiðis skipast sum røktarbústaðir, ætlað fólk, ið umframt nógvan sosialpedagogiskan stuðul eisini hava tørv á persónligari røkt.

Flestu av bútilboðunum hjá Almannaverkinum eru skipað sum sambýli eftir gomlu reglunum har ongin skilmarking var millum sambýli og búfelagsskapir.

Virksætlanin, sum skal gerast sambært § 33 í mun til einstøku tænararnar, ásetir endamálið við varda bústaðnum og eisini, um tað er ein búfelagsskapur ella sambýli, sum viðkomandi borgari fær og fevnir eisini um átøk, sum stuðla undir, at endamálið verður rokkið.

Málbólkurin fyri vardan bústað sambært § 46 er í hovuðsheitum persónar frá 18 ár og upp til fólkapensjónsaldur.

Persónur, yngri enn 18 ár, kann fáa vardan bústað, um hetta verður mett neyðugt í einstaka førinum. Tó eru bústovnar til børn í hovuðsheitum at meta sum bú- og viðgerðarstovnar og verða skipaðir sambært § 45.

Persónur, sum er fólkapensjónistur kann ikki fáa tillutað vardan bústað sambært hesi lóg. Persónur, ið hevur verið heimabúgvandi alt lívið, eigur at fáa pláss á røktarheimi í nærumhvørvinum, eins og onnur.

Hevur persónur áðrenn fólkapensjónsaldur búð á vardum bústaði hjá landinum, er heimild í § 5, stk. 2 fyri at veita hesum persóni framhaldandi bústað sambært hesi lóg, eftir at hann hevur

nátt fólkapensjónsaldur. Treytin fyri, at persónur kann halda áfram í vardum bústaði hjá landinum, er, at endamálið við uppihaldinum frameftir eisini verður rokkið.

Tá tørvurin broytist, og tá vardi bústaðurin ikki røkkur sínum endamáli, skal fólkapensjónisturin flyta til hóskandi røktarbústað, og kommunan yvirtekur tá ábyrgdina av honum.

Eins og víst er á undir serligu viðmerkingunum til § 5, er ætlanin at loysa markamótstrupulleikan millum land og kommunur soleiðis, at kommunurnar fáa ábyrgdina av persónum undir fólkapensjónsaldri, ið hava varandi sjúku, ið er progressiv og degenererandi, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið. Málbólkurin er m.a. fólk við Alzheimers, demens og sclerose á 2. stigi. Víst verður til tingmál nr. XX.

Borgarar, sum bera fjølbrek, og borgarar, sum hava seinheilaskaða, sum eisini kunnu metast at vera røktarkrevjandi, fáa tó vandan bústað frá landinum sambært hesi lóg.

Sambært § 68, stk. 1 kann kommuna keypa pláss frá Almannaverkinum til tess at røkja sínar skyldur sambært løgtingslóg um heimatænastu og eldrarøkt v.m. Sama heimild er í § 67 veitt Almannaverkinum at keypa pláss á kommunalum røktarheimi, t.d. tá atlit tala fyri at veita einum borgara bústað í nærumhvørvinum. Fortreytin fyri at nýta heimildirnar í § 67 og § 68 er, at Almannaverkið og kommunurnar gera avtalu um at keypa tøk pláss frá hvøjrur øðrum.

Serlig bútilboð

Til § 47, stk. 1 og 2

Ásetingin um serlig bútilboð er framhald av verandi áseting í forsorgarlógini, men endamálið við skipanini verður beinleiðis ásett. Landið hevur ábyrgd av at veita persóni við víðfevndum sosialum trupulleikum, sum ikki megna at útvega sær ella fasthalda ein varandi bústað, bútilboð. Endamálið við serligum bútilboði er at veita umsorgan og hjálp til dagligt virksemi. Eisini verður nágreinað, at serlig bútilboð kunnu skipast sum dag- og náttartilboð. Lóggávan er nú í samsvari við verandi skipan.

Landsstýrismaðurin fær heimild til at áseta gjald fyri húsaleigu, íroknað streym og olju, fyri serlig bútilboð umframt kostgjald. Hetta er sama skipan, sum í dag er ásett í kunngerð um serlig bútilboð. Sambært kunngerð um serlig bútilboð rinda búfólk fyri uppihaldið, og er upphæddin ásett ymiskt fyri tilboð um bústað í longur tíðarskeið og um fyribils bústað, og um tilboðini veita kost ella ikki. Gjældini verða javnað í kunngerð um áseting um javning av almannveitingum á hvørjum ári.

Sambært § 47, stk. 3 letur landið stuðul sambært nærri ásettum reglum til sjálvbodnar felagsskapir, sum so veita serlig bútilboð. Talan er um framhald av verandi skipan.

Í dag eru 3 felagsskapir, sum fáa stuðul frá landinum til serlig bútilboð. Frelsunarherurin og Blái Krossur hava virksemi í Tóshavn, meðan felagsskapurin Solo deo Gloria veitir serlig bútilboð í Klaksvík. Almannaverkið fær umsóknir og viðgerð hesar eftir reglum, ásettar í kunngerð um serlig bútilboð. Ætlanin er ikki at gera stórvegis broytingar í mun til verandi umsiting.

Húsaleiga og felags útreiðslur

§ 48, stk. 1

Persónur á fyribils bústaði sambært § 45 og á vardum bústöðum sambært § 46 hefur skyldu at rinda húsaleigu og í felagskassa.

Skipanin er nærum tann sama, sum er galdandi í dag, har rindað verður húsaleiga og í felagsskassa.

Børn

Heimildin fevnir eisini um børn, sum fáa fyribils bústað sambært § 45.

Í løtuni verður ikki rindað fyri upphaldið hjá børnum, hóast foreldur framhaldandi hava upphaldsskyldu móttvegis børnunum og heimild er at áseta gjald. Í ávísum førum er avtalað millum bútilboð og foreldur, hvørjar skyldur foreldrini hava í mun til at keypa klæðir og annað til barnið.

Ung

Persónar, sum eru 18 ár og eldri kunnu fáa fíggjarligan stuðul umvegis § 19 í hesum lógaruppskoti til at rinda við. Hetta er serliga ætlað ungum, sum eru 18 ár og eldri, sum fáa fyribils bústað á bú- og viðgerðarstovni og sum ikki eru fyrítíðarpensjónistar. Ískoytið verður í hesum førum brúkt til at rinda húsaleigu og felags útreiðslur á bústaðnum og ávirkar ikki raksturin á bú- og viðgerðarstovninum.

Til § 48 stk. 2

Heimild at áseta húsaleigu, íroknað streym og olju fyri bústaðin. Talan er um bústaðir, sum eru ymiskir bæði í stódd og í góðsku, og oftani er tað ikki gjørligt at velja sær bústað, tí so fá pláss eru. Húsaleigan verður serliga ásett í mun til stand og fermetratal.

Greinin ásetir, at húsaleigan fevnir eisini um viðlíkahaldsútreiðslur. Sbrt. vanligum reglum eru viðlíkahaldsútreiðslur hjá leigara avmarkaðar til, at hølini verða latin aftur í sama standi, sum tey vóru í, tá leigumálið byrjaði, tað merkir at umvælingar vegna slit og elli, ið kemst av vanligum brúki, uttandura viðlíkahaldskostnaður, viðlíkahald av føstum installatiónum og tílíkum ikki skal vera partur av húsaleiguni. Hesa útreiðslu ber útleigari.

Til tess at forða fyri at húsaleiga hækkar ov nógv í einum vegna vantandi regluliga hækking er ásett, at húsaleigan verður javnað á hvørjum ári. Hetta er tó ikki galdandi fyri streym og olju, sum fylgja vanligu prísveigjunum fyri hesar vørur.

Til § 48 stk. 3

Felags útreiðslur verða ásettar í mun til, hvørjar felags útreiðslur er á bústaðnum. Ásett er, at felags útreiðslur í minsta lagi skulu fevna um endurnýggjan av felags innbúgv.

Hetta merkir, at búfólk, skulu rinda eina upphædd, sum verður brúkt, tá felags innbúgv skal endurnýggjast. Talan er ikki um avlop ella avrokning, tá flutt verður út aftur.

Onki forðar fyri, at útreiðslurnar eisini fevna um annað. Hetta er liður í at tryggja sjálvsavgerðarrættin hjá teimum, sum búgva á staðnum, soleiðis at tey í størri mun kunnu skipa síni viðurskifti, sum tey ynskja tað. Tískil skal tað ásetast í reglugerð fyri hvørt bútilboð sær, hvørjar aðrar útreiðslur eru fevndar av inngjaldi til felagsútreiðslur. Tá nýggj fólk flyta inn, er greitt, hvat rindast skal til í felagskassan, og tá fólk flyta út, hvat skal avroknast við felagskassan. Av tí at talan er um reglugerð, er hampuliga lætt at tillaga reglugerðina, tá ynski og ætlanir um broytingar eru.

Til § 48, stk. 4

Heimild at áseta nærri reglur um húsaleigu, íroknað streym og olju fyri hvørt fermetratal. Ætlanin er at áseta ein fermetraprís fyri nýbyggar og nýumvælingar, har standurin er heilt góður. Húsaleigaá gomlum bústöðum verður ásettur eftir øðrum fermetraprísi, tí standurin ikki

er tann sami, sum í nýggjum. Eisini heimilar greinin at húsaleiga verður ásett innan fyri fermetraintervallir, t.d. bústaðir millum 15-20 m² hava ein kostnað, 21-25 m² ein kostnað osfr.

Lækka húsaleigu

Møguligt verður at áseta reglur um at lækka húsaleiguna grundað á inntøkuviðurskifti leigarans. Í ávísum føri kann tørvur vera á at lækka húsaleiguna hjá tí einstaka, grundað á inntøkuviðurskifti hansara. Her er serliga hugsað um støðuna, tá persónur fer frá fyrítíðarpensjón til fólkapensjón. Um viðkomandi ikki hevur aðrar inntøkur, kann húsaleigan gerast ov høg til at hann megnar at avhalda stórvegis aðrar útreiðslur, samstundis sum hann ikki fær broytt uppá støðu sína við at flyta í annan bíligari bústað.

Ætlanin er, at húsaleigan, sum fólkapensjónstar, sum fáa vardan bústað frá Almannaverkinum, skal verða á sama støði sum fólkapensjónistar rinda fyri eitt kommunalt búpláss á ellis- og røktarheimi. Á henda hátt verða fólkapensjónistar, sum fáa búpláss fá ávikavist landinum og kommununum javntstillaðir. Hetta merkir so eisini at leggjast skal upp fyri lægri inntøkum fyri húsaleigu í rakstrinum á vardu bústøðunum hjá Almannaverkinum og sjálvsogvarstovnum sum hýsa fólkapensjónistum.

Leigureglar

Bústaðartilboð sambært hesi lóg eru ikki fevnd av leigulógini. Heimild er fyri at áseta nærri reglar um at nýta leigusáttmála millum leigara og myndugleika, hvat leigusáttmálin skal innihalda og hvør leigusáttmáli skal brúkast o.sfr. Almannaverkið hevur leigusáttmálar við persónar, sum bógva á fyrbils- og vardum bústøðum.

Felagsútreiðslur

Harumframt fevnir heimildin um at áseta nærri reglur um felagsútreiðslur, m.a. mannagongdina, tá broytingar skulu gerast, um regluliga endurskoðan av hvat verður rindað í felagskassa, hvussu roknskapur við felagsútreiðslum skal gerast, hvør er heimilaður at umsita felagsskassan, um avlop í felagskassa og tílíkt.

Eisini fevnir heimildin um at áseta nærri reglur um at gera serligar reglur um kost í serligum bútilboðum.

Foreldragjald

Heimildin at áseta foreldragjald er í roynd og veru framhald av verandi heimild at áseta gjald sambært § 27 og 32 í forsorgarlógini. Higartil hevur heimildin ikki verið nýtt.

Foreldur, sum hava børn, sum fáa bútilboð sambært hesi lóg varðveita foreldramyndugleikan og harvið eisini forsyrgjaraskylduna hóast barnið ikki longur býr heima. Hetta merkir m.a. eisini, at foreldur varðveita barnafrádrátt, hóast barnið flytur út. Børn, sum fáa bú- og viðgerðartilboð hava higartil búð ókeypist á stovninum, men foreldur hava í størri og minni mun keypt klæðir o.l. til børnini.

Í sambandi við at fleiri bú- og viðgerðarstovnar eru skipaðir, og børn hava fingið hesi tilboð, fær landsstýrismaðurin nú heimild at áseta gjald. Støðið kann t.d. takast í barnagjald sambært lóg um rættarstøðu barnanna.

Skilhald

Harafrat hevur myndugleikin eina heimild at skipa viðurskiftini á stovninum uttan lógarheimild. Talan er um reglur, ið snúgva seg um skilhald, og sum skulu tryggja, at stovnurin virkar eftir ætlan. Hetta er galdandi fyri eitt nú búfelagsskapir, sambýli o.a.

Heimildin er torfór og liggur upp at viðurskiftum, ið annars krevja greiða lógarheimild – t.d. inntriv, ið mugu metast sum tvingsil ella frælsistöka.

Tískil kann sigast, at ein stovnur kann gera reglur um nýtslu av rúsdrekka, rúsevnum og øðrum viðurskiftum, ið hava við stovnin at gera. Eisini nær friður skal valda á stovninum o.a. Tó er, sum nevnt omanfyri, torfórt hjá starvsfólki at nýta heimildina, og frægasta loysnin er heldur at skipa viðurskiftini í lóggávu soleiðis, at ivi ikki er um, nær heimildin er í lagi, og nær hon fer ov langt. Sum dømi ber ítøkiliga til at áseta, at heimild er í lóggávu at gera skilhaldsreglur og samstundis áseta, hvussu vítt hesar reglur kunnu fara.

Móttøkuskylða og tryggjaðar búfyriskipanir

Til § 49

Sambært § 16 í revsilógini, kunnu persónar við sálarligum breki – bæði týðandi og minni týðandi – ikki revsast, um teir hava framt brotsverk. Sama er galdandi, um persónurin varð í einari sinnisstøðu, ið má sammetast við eitt sálarligt brek. Um persónurin verður revsaður sambært § 16 í revsilógini, er heimild hjá rættinum í eitt nú § 68 at døma viðkomandi aðra hóskaði revsing enn vanliga fongsulsrevsing. Endamálið er at fyribyrja, at viðkomandi fremur brotsverk aftur. Talan kann vera um at seta persón í rúsevnisviðgerð, hava eftirlit við persóni, geva honum sálarliga viðgerð ella, um neyðugt, seta hann í eina tryggjaða búfyriskipan.

Sambært § 74 a í revsilógini kunnu persónar fáa aðra fyriskipan enn vanliga fongsulsrevsing, um teir eru yngri enn 18 ára gamlir og hava framt álvarslig brotsverk. Talan er um eina fyriskipan, ið skal lofta ungum við víðfevndum sosialum trupulleikum, ið hava ilt við at fóta sær í samfelagnum.

Tað er uppgávan hjá ákærvaldinum at leggja fram málskrav um, at ákærvaldið metir, at persónurin skal hava ein dóm, ið best hóskaði til hansara sálarliga brek. Rætturin tekur síðani støðu til málskravið, og Almannerkið skal veita eina tænastu til persónin, ið sampakkar við dómin.

Almannerkið hevur skyldu at laga seg eftir avgerð rættarinnar og veita bústaðartilboð til viðkomandi persón. Í roynd og veru merkir hetta, at hesir persónar ikki verða settir á ein bíðilista sum aðrir persónar, ið fevndir eru av hesari lóg. Móttøkuskylðan skal síggjast sum ein liður í at hava eitt vælvirkandi rættarsamfelag – soleiðis skilt, at tann persónur, ið ikki er mettur at verða egnaður til vanliga fongsulsrevsing, verður settur í aðra fyriskipan.

Almannerkið veitur bústaðartilboðið sum ein bústað sambært lógini, og kann um neyðugt, gera av at viðkomandi skal hava eina tryggjaða búfyriskipan í eitt nærri ásett tíðarskeið.

Ásett verður í kunngerð, at persónar, ið fáa bústaðartilboð, eisini fáa eitt sosialnámsfrøðiligt viðgerðartilboð við einum brotsfyrirbyrgjandi endamálið.

Haraftrat verður ásett, at Almannerkið skal gera eina ætlan til persónin, har t.d. rúsviðgerð, psykiatrisk viðgerð o.a. er ein liður. Tá viðgerðartilboðið fevnir um fleiri ymsar geirar, verður ásett ein skylda at samstarva og reglur um samskipan, soleiðis at tilgongdin er so smidlig sum møguligt og ætlanin tænar sínum endamálið.

Almannerkið hevur eisini ábyrgd av at persónurin verður visiteraður á rætta stað. Soleiðis skilt, at um Almannerkið ikki metir seg kunna hýsa viðkomandi undir nøktandi umstøðum, ella nøktandi viðgerð kann veitast honum, er heimild fyri, at Almannerkið rindar fyri uppihald til persónin á hóskaði stovni og fyriskipan í Danmark.

Til § 50

Áseting um, at Almannaverkið hevur heimild at leggja eitt tilmæli fyri tvingsilsnevndina um, at ein persónur, ið skal fáa bústaðartilboð frá Almannaverkinum, fær eitt bústaðartilboð, ið er skipað sum ein tryggjað búfyriskipan. Landsstýrismaðurin skal góðkenna, at slíkar búfyriskipanir verða skipaðar.

Ein tryggjað búfyriskipan merkir sambært ásetingini, at vindeygu og úthurðar eru læstar, alt ella nær um alt samdøgrið, grundað á eina meting av ítøkiligum tørvinum á trygdarfyriskipan. Til ber ikki at læsa kømur ella búeindir, ið ikki eru at meta sum sjálvstøðugir partar av einum bústaði. Á tann hátt ber t.d. ikki til, at eitt opið sambýli hevur nøkur “opin” kømur og nøkur “stongd” kømur. Treytin er, at tryggjaða búfyriskipanin er galdandi fyri ein sjálvstøðugan bústað ella eina sjálvstøðuga eind av einum bústaði.

Til § 51

Áseting um nær Almannaverkið kann leggja eitt tilmæli sambært § 50 fyri tvingsilsnevndina.

Tvingsilsnevndin er myndugleiki undir Føroya Kærustovni, ið er skipaður sambært tvingsilslóginum og, ið tekur sær av at góðkenna avgerðir hjá Almannaverkinum og sjálvsognarstovnum um tvingsilsinntrev og onnur inntrev í sjálvsavgerðarrættin hjá persóni, ið er fevndur av hesi lóg.

Tilmæli kann leggjast fyri tvingsilsnevndina, um Almannaverkið skal veita eitt bútilboð til ein persón, ið er fevndur av móttøkuskulduni hjá Almannaverkinum sambært § 49.

Harafrat kann tilmæli leggjast fyri tvingsilsnevndina, um Almannaverkið metir, at viðkomandi persónur kann gera kropsligan skaða á seg sjálfvan ella onnur, at neyðuga hjálpin ikki kann veitast honum á staðnum, har hann búleikas, t og at aðrar loysnir hava verið royndar uttan úrslit. Havast skal í huga meginregluna um minsta inntrevið.

Í sjálvum tilmælinum skal Almannaverkið greiða frá grundarlagnum fyri, at mett verður, at treytirnar fyri at veita tryggjaða búfyriskipan eru loknar.

Til tess, at tvingsilsnevndin kann viðgera málið skjótast gjørligt, er neyðugt, at Almannaverkið lýsir grundarlagið til fulnar. Tikið kann verða til dømir og annað skjalprógv fyri, at viðkomandi persónur ikki er egnaður til vanliga búfyriskipan, men neyðturviliga skal hava eina tryggjaða.

Í hesum høpi er eisini ásett, at Almannaverkið skal greiða frá, hvørjar tænarur viðkomandi hevur fingið, áðrenn avgerðin varð tikin um at leggja tilmæli fyri tvingsilsnevndina, og hvussu Almannaverkið metir, at tænarurnar framhaldandi fara at verða veittar, tá viðkomandi hevur fingið eina tryggjaða búfyriskipan.

Orsøkin til hettar krav er, at tvingsilsnevndin fær gjørt eina meting av, um tær tænarur, ið viðkomandi persónur higartil hevur fingið, tæna sínum endamáli í mun til verandi búfyriskipan hjá persóninum. Samstundis fær tvingsilsnevndin mett um, hvussu tænarurnar framhaldandi fara at verða veittar. Skilt soleiðis, at Almannaverkið fær greitt frá, hvussu tey meta, at tænarurnar betur fara at tæna sínum endamáli í einari tryggjaðari búfyriskipan.

Kann tryggjað búfyriskipanin ikki veitast í Føroyum er ásett, at Almannaverkið hevur møguleika at keypa tryggjaða búfyriskipan í øðrum parti av ríkinum, t.e. Danmark ella Grønlandi. Treytin er tó, at viðkomandi persónur lýkur visitatiónskrøvini í viðkomandi lóggávu, ið er galdandi í Danmark og Grønlandi.

Landsstýrismaðurin fær heimild at áseta nærri reglur um, hvussu tryggjaðar búfyriskipanir verða skipaðar, og hvussu tær verða góðkendar sum slíkar. Harafturat verða ásettar nærri reglur kring tíðarskeiðið, ið persónurin er á einari tryggjaðari búfyriskipan, hvussu leingi avgerðin hjá tvingsilsnevndini hevur gildi, og hvussu karmarnir kring eina tryggjaða búfyriskipan verða lagdir til rættis, t.d. serligar skilhaldsreglur v.m.

Til § 52

Almannaverkið kann leita sær hjálp frá lögregluni í sambandi við, at Almannaverkið hevur móttøkuskyldu fyri persóni sambært § 49. Talan nýtist ikki at vera um støður, har tørvurin er bráðfeingis, og vandin ítøkiligur og týðandi. Tað er nøktandi, at avvarðandi starvsfólk ikki meta seg fáa loyst støðuna undir tryggum umstøðum, og uttan at ein møgulig vandafull støða tekur seg upp. T.d. kann vitan frammanundan hjá starvsfólki um harðskap og hóttanir frá hesum persóni í øðrum samanheingi vera nóg mikið til, at lögreglan verður boðsend at hjálpa við at útinna avgerðina.

Eitt dømi um støðu, har lögreglan eigur at verða boðsend, er: um persónur skal flytast úr Føroyum til Danmarkar á eitt hóskandi búpláss. Ráðiligt er ikki í slíkum føri, at eitt vanligt starvsfólk er fylgjari hjá einum persóni, ið er dømdur á eina fyriskipan, og tískil skal eitt lögreglufólk fylgja persóninum upp á pláss, soleiðis at borgast kann fyri trygdini á ferðini. Annað dømi er, um ein persónur skal flytast yvir eitt longri strekki í Føroyum ella flytast sjóvegis, so eigur lögreglan at verða boðsend til tess at tryggja ferðina hjá persóninum, avvarðandi starvsfólki og øðrum.

Kap. 7. Upplýsingarskylda, reglur um afturgjald o.a. (§§ 53-60)

Upplýsingarskylda og reglur um afturgjald

Til § 53

Ásetingin skipar hvussu Almannaverkið kann fáa neyðugar upplýsingar til vega í sambandi við avgerðir, ið Almannaverkið skal taka.

Sambært hesi ásetingini kann Almannaverkið áleggja persóni at vera við til at upplýsa málið, soleiðis at persónur sjálvur skal biðja um upplýsingar og lata Almannaverkinum hesar.

Í mun til ásetingina um samtykki, so kann ein myndugleiki altíð sambært fyrisitingarlógini biðja ein borgara um samtykki at innheinta upplýsingar, ið eru viðkomandi fyri eitt mál.

Ásetingin er í hesum førum bert upplýsandi fyri borgaran. Tó er tað ásetingin um, at peningastovnar, læknar, sálarfrøðingar og onnur privat, ið ikki eru fevnd av fyrisitingarlógini, hava skyldu at lata umbidnu upplýsingar, ið er meira viðkomandi í hesum førum. Ein peningastovnur, kann tí ikki sýta at lata Almannaverkinum umbidnu upplýsingarnar, tá Almannaverkið hevur fingið samtykki frá borgaranum.

Samtykki at innheinta upplýsingar skal verða so mikið nágreiniligt, at persónurin veit, hvat slag av upplýsingum verða heintaðar, frá hvørjum tær verða heintaðir, og hvat fyri mál upplýsingarnar hoyra til. Samtykki er altíð neyðugt, uttan mun til um talan er um loyniligar upplýsingar ella reint persónligar upplýsingar.

Almannaverkið skal í sambandi við heintan av upplýsingum meta um, hvørjar ítøkiligar upplýsingar, ið verða mettar neyðugar fyri málsviðgerðina. Í hesum sambandi skal

lutfalsmeginreglan í persónsupplýsingarlógini havast í huga, soleiðis at tær upplýsingar, ið verða heintaðar eru viðkomandi og nøktandi og ikki fevna um meira enn neyðugt.

Ásett er ikki til fulnar, hvørjum Almannaverkið kann krevja upplýsingar frá. Á tann hátt hefur Almannaverkið víðar heimildir at krevja upplýsingar heintaðar.

At Almannaverkið kann krevja allar neyðugar upplýsingar fingnar til vega merkir, at tað ikki hefur týdning, hvussu upplýsingarnar eru háttáðar. Upplýsingarnar kunnu t.d. vera frágreiðingar, úttalilsí, úrskrift úr lækna- ella sjúkradagbók ella innlit í skráir.

Rættarlig avhoyring sambært § 1018 í rættargangslógini er bara galdandi í mun til teir myndugleikar, ið Almannaverkið kann krevja upplýsingar frá. Rættarlig avhoyring kann tískil ikki krevjast av einum persóni, t.d. persóninum, ið skal hava hjálp sambært ásetingini

Til § 53, stk. 2

Talan er um áseting, ið gevur Almannaverkinum heimild at krevja upplýsingar frá øðrum almennum myndugleikum, um upplýsingarnar skulu nýtast í sambandi við vanligt eftirlit hjá myndugleikanum ella til viðgerð av einstøkum máli hjá persóni. Almannaverkið hefur við ásetingini eisini heimild at krevja somu upplýsingar hjá hjúnafelegnum. Almannaverkið hefur heimild at krevja hesar upplýsingar, uttan mun til um persónurin ella hjúnafelegin geva sítt samtykki til tað.

Til § 53, stk. 3

Tá talan er um at flyta ein persón sambært tvingsilslógini, hefur Almannaverkið tørv á at lýsa málið til fulnar. Um persónurin ikki ynskir at medvirka ella ikki er førur fyri at medvirka, kann Almannaverkið umbiðja sær viðkomandi upplýsingar uttan samtykki, ið tann privati ella myndugleikin síðani hefur skyldu at lata. Hettar eru í høvuðsheitum upplýsingar, ið kunnu varpa ljós á tær umstøður, ið tala fyri, at viðkomandi noyðist at flyta av bústaði sínum á annan bústað, t.d. upplýsingar um hansara heilsustøðu.

Til § 53, stk. 4

Tá persónur hefur verið innlagdur á sjúkrahús og eftirfylgjandi skal hava tænastu frá Almannaverkinum, er neyðugt, at Almannaverkið fær fyrireikað, at persónur verður útskrivaður. Tískil verður heimild veitt fyri, at sjúkrahús kunnu kunna Almannaverkið um, at persónur nú verður útskrivaður, uttan at noyðast at biðja um samtykki frá viðkomandi. Hetta lættir eisini munandi um tær støður, har persónur ikki er førur fyri at geva sítt samtykki.

Er persónur á vardum bústaði og skal innleggjast á sjúkrahús og útskrivast aftur til varda bústaðin, er umráðandi, at starvsfólk á bústaðnum fáa samskift við sjúkrahúsið um innlegging og útskriving. Ásetingin heimilar ikki sjúkrahúsinum uttan samtykki at lata upplýsingar um diagnosu, viðgerð og medisinerung.

Til § 54

Sambært ásetingini hefur ein persónur skyldu til at boða frá broytingum, ið kunnu hava týdning og ávirkan á hjálpina, ið persónurin fær frá Almannaverkinum.

Persónur, sum av órøttum hefur móttikið upphaldsveiting, fíggarligt ískoyti ella fíggarligan stuðul, skal rinda upphæddina aftur. Treytin er, at persónur átti at verið vitandi um, at peningurin er útgoldin av órøttum.

Kravið, ið verður sett, til at persónurin átti at verið vitandi um viðurskiftini, er tað sama kravið, ið sett verður, tá onkur er illvarin (ond tro). Tað merkir, at viðkomandi visti ella átti at vita, at hann átti at geva ávísar upplýsingar til Almannaverkið. Tá metast skal um hesi viðurskifti, hevur tað týðning at fáa staðfest, hvørjar upplýsingar, ið myndugleikin hevur givið persóninum í sambandi við hansara upplýsingarskyldu. Til tess at Almannaverkið kann siga, at persónurin átti at vita ella visti um ávís viðurskifti, skal Almannaverkið skrivliga hava greitt persóninum frá, hvørjar broytingar eru viðkomandi at upplýsa um, og um, hvørjar avleiðingar vantandi upplýsing kann hava við sær.

Almannaverkið hevur próvbyrðuna fyri, at persónurin er illvarin.

Dømi: Ein persónur søkir um bústaðarbroyting til eini hús, men letur vera við at upplýsa, at hann hevur eini onnur hús í sama umhvørvi, ið hann húsast í, og ið eru egnaði sum tilhald hjá viðkomandi. Fær persónurin av órøttum stuðul til bústaðarbroyting, kann Almannaverkið lyfta próvbyrðuna um, at persónurin er illvarin við at upplýsa honum um treytirnar fyri at fáa bústaðarbroyting, áðrenn stuðulin verður játtaður. Viðkomandi kann tó verða góðvarin, um hann eitt nú ikki húsaðist í seinna húsinum, ella tað ikki greitt kundi sigast, at annað húsi var betur egnað enn hitt sum tilhald hjá viðkomandi.

Dømi: Ein persónur søkir um endurgjald fyri mista arbeidsinntøku at ansa einum nærskyldum, ið ynskir at doyggja heima. Tann, ið ansar viðkomandi, hevur ikki aðrar arbeidsinntøkur í byrjanini, men fær síðani móguleika at arbeiða heima við teldu. Tá hann ikki letur hesa upplýsing til Almannaverkið, er hann illvarin, um hann framvegis fær endurgjald fyri mista arbeidsinntøku. Viðkomandi kann verða góðvarin, um skrivliga upplýsingin frá Almannaverkinum í sambandi við umsóknina er ógreið.

Til § 55

Ásetingin skipar til fulnar, undir hvørjum umstøðum fíggjarliga veitingin og stuðulin skal gjaldast aftur. Almannaverkið kann taka avgerð um afturgjald sambært einari ítøkiligari meting.

Almannaverkið skal í seinasta lagi tá fíggjarligi stuðulin verður veittur, kunna persónin um, at fíggjarligi stuðulin skal gjaldast aftur.

Dømi um óskil í fíggjarviðurskiftum hjá persóni er, um viðkomandi velur at rinda skuld, ið ikki er gjaldkomin, stutt áðrenn søkt verður um fíggjarliga veiting ella stuðul frá Almannaverkinum. Harafrat er tað at meta sum óskil, um viðkomandi livir í óhógvi og hevur ein oyðslutan levnað. Almannaverkið eigur í seinasta lagi, tá fíggjarligi stuðulin verður veittur, at upplýsa persónin um, at fíggjarligi stuðulin skal gjaldast aftur.

Annað dømi er um viðkomandi hevur sagt seg úr starvi ella tikið við starvi uttan haldgóða orsök ella sýtt fyri at fara undir arbeidsfremjandi tiltøk. Tað er ein ítøkilig meting hjá Almannaverkinum um orsøkin, ið viðkomandi gevur, er haldgóð.

Til § 56

Sambært § 56, stk. 1 verður heimild at áseta rentutílskriving fyri gjøld, ið eru fallin til gjaldingar. Renturokningin fyri almenn krøv verður nýtt. Rentulógin verður ikki nýtt. Grundgevingin fyri hesum er, at tá tað er TAKS, sum innheintar skuldina, verður kravið lagt inn í innkrevjingarskipanina hjá TAKS, og her er rentusatsurin líka fyri øll almenn krøv.

§ 56, stk. 1 vísir til § 54, stk. 2, ið eru krøv, ið skulu gjaldast aftur, eins og til § 55, stk. 1, ið eru tey krøv, ið, Almannaverkið kann avgera, skulu gjaldast aftur.

Hesi krøv kunnu vera upphaldsveiting sambært §§ 11 og 13 fíggjarligt ískoyti sambært §§ 8, 9 og 15 – 19, fíggjarligt endurgjald sambært §§ 24 og 25 eins og fíggjarligur stuðul sambært §§ 26, 27, 29 og 30.

Fíggjarligt ískoyti til avdráttir til egnan bústað skal rindast aftur sambært § 57 í lógini. Hesi krøv verða innheintað við, at Almannaverkið fær pant í ognini.

Til § 56, stk. 2

Ásetingin heimilar, at afturgjaldskrøv, ið eru fallin til gjaldingar saman við rentutilskrivning verða innheintað við panting.

Til § 56, stk. 3

Ásetingin áleggur TAKS at fremja pantingina. Hetta merkir ítøkiliga, at TAKS fremur pantingina, eisini í teimum málum har skattskyldugar veitingar skulu innheintast, og har henda innheintingin ikki kann ganga ígjøgnum innkrevjingarskipanina. Innheinting av A-inntøkum má gerast manuelt, uttan so, at TAKS fær eina skipan at innheinta A-inntøkur.

Upphaldsveitingar verða útgoldnar sum A-inntøkur. Fíggjarligur stuðul, fíggjarligt endurgjald og fíggjarligur stuðul (endurbót) verða ikki útgoldin sum A-inntøka og kann leggjast í innkrevjingarskipanina hjá TAKS, treytað av, at skipanin hjá TAKS verður tillagað hesum

Til § 56, stk. 4

Henda ásetingin heimilar TAKS at innheinta falna skuld við at afturhalda í A-inntøku hjá einum persóni. Hesi krøv kunnu sostatt leggjast í innkrevjingarskipanina hjá TAKS, treytað av, at skipanin verður tillagað hesum.

Til § 57

Sambært § 56 skal persónur, ið hevur fingið fíggjarligan stuðul at rinda avdráttir til egnan bústað, rinda henda stuðulin aftur. Almannaverkið kann í hesum førum ikki gera eina ítøkiliga meting um, hvørt ískoytið skal rindast aftur eins og í § 55.

Ásetingin er í samráði við meginregluna um, at almannaveiting ikki verður veitt til virðisøking av oignum.

Aðrar útreiðslur til bústað, sum t.d. rentur ella fíggjarligt ískoyti til ábøtur er ikki fevnt av hesi áseting, men er fevnt av § 55, har Almannaverkið eftir einari ítøkiligari meting kann taka avgerð um, at stuðulin skal rindast aftur. Metir Almannaverkið, at ábøturnar eru við til økja um virðið á ognini, kann Almannaverkið veita fíggjarligt ískoyti við afturgjaldskyldu.

Sambært § 57, stk. 2 skal persónur, ið hevur fingið fíggjarligt ískoyti til goymslugjald, rinda Almannaverkinum ískoytið aftur. Ásetingin hongur saman við, at persónur vanlig bert fær ískoyti til goymslugjald einaferð.

Verður alt goymslugjaldið ikki goldið aftur, skal tann útgoldni parturin rindast Almannaverkinum aftur.

§ 57, stk. 3

Fær persónur fíggarligt ískoyti til goymslugjald, er vanlig mannagongd, at Almannaverkið rindar goymslugjaldið beinleiðis til útleigara.

Til tess at tryggja sær, at útleigari rindar Almannaverkinum goymslugjaldið aftur, eigur Almannaverkið at kunna útleigara. Rindar útleigari av misgáum goymslugjaldið til leigara heldur enn til Almannaverkið, heftir útleigari ikki fyri mistakinum, og má Almannaverkið heinta peningin inn frá tí, ið hevur fingið goymslugjaldið játtað.

Afturgjaldskyldan er galdandi fyri terminsútreiðslur fyri vanligar eigarabústaðir og avgjöld í sambandi við lutaíbúðir. Fyri lutaíbúðir er hetta galdandi uttan mun til, um luthavari kann rokna ein part av rakstrarúrslitinum hjá lutaíbúðafelagnum upp í sína skattskyldugu inntøku. Tað, ið er avgerandi, er, um fíggarligi stuðulin til at rinda avgjöld, ger, at viðkomandi persónur fær eina uppsparing.

Úttøka, útgjald o.a

Til § 58

Sambært § 58 skal persónur hava fingið tilsøgn um fíggarligan stuðul, áðrenn persónur kann seta seg fyri útreiðsluni. Persónur kann ikki seta seg fyri einari útreiðslu fyri síðan at vænta, at Almannaverkið rindar útreiðsluna.

Heimild er tó at veita undantak frá kravinum um tilsøgn.

Við bráðfeingistørv er at skilja t.d. heilsuvandi, ogn fer fyri skeyti o.t., og at skal frávik gerast, skal søkjast beint aftaná, at viðkomandi hevur átikið sær útreiðsluna.

Til § 58, stk. 2

Játtan um upphaldsveiting og fíggarligt ískoyti verður veitt frá tí degi, at umsóknin er móttikin á Almannaverkinum. Hetta merkir, at upphaldsveiting og fíggarligt ískoyti kann rindast fyri eitt tíðarskeið, ið liggur aftur í tíð.

Vanlig mannagongd er, at upphaldsveiting og fíggarligt ískoyti verður útgoldið seinast í tí mánaði, at avgerð er tikin.

Til § 59

Sambært § 59 kann úttøka og onnur rættarsókn ikki gerast í veitingum, tí hendan er ætlað sum ein sosial veiting, ið skal tryggja lívsupphaldið hjá tí óarbeiðsføra persóninum og eisini sum ein fíggarlig endurbót fyri brek ella sjúku, ið persónur hevur. Henda lóg er at meta sum uttasta trygdarnetið, og tí skal ikki vera møguligt hjá kreditorum at fáa fatur í hesum peningi.

Til § 60

Við hesi áseting fær Almannaverkið rætt at yvirtaka rættin at móttaka hjúnafelegagjald, ið persónur er álagdur at rinda hjúnafelega ella fyrrverandi hjúnafelega. Treytin fyri, at Almannaverkið kann yvirtaka rættin at móttaka hjúnafelegagjaldið, er, at persónur fær upphaldsveiting sambært lógini.

Er persónur, ið ikki longur hevur upphaldsskyldu mótvegis hjúnafelega í sambandi við sundurlesing ella hjúnaskilnað, álagdur at rinda hjúnafelegagjald, kann Almannaverkið somuleiðis yvirtaka rættin at móttaka hjúnafelegagjaldið.

Heimildin hjá Almannaþingi að yvirtaka réttin að móttaka hjúnafelagagjald er avmarkað til þess að fevna um tær stöður, har persónur fær upphaldsveiting. Heimildin hjá Almannaþingi að yvirtaka réttin að móttaka hjúnafelagagjald fevnir tískil ekki um tær stöður, har persónur eitt nú fær samdögurstænastrur ella aðrar tænastrur frá Almannaþingi. Persónur, ið fær samdögurstænastrur frá Almannaþingi, fær samstundis upphaldsveiting, antin sambært hesari ella aðrari lóg.

Ásetingin heimilar somuleiðis Almannaþingi að yvirtaka réttin að móttaka barnagjald, ið foreldur eru álögð að rinda. Talan er um stöður, har Almannaþingi veitir fyrirbils bústað, soleiðis að það veruliga er Almannaþingi, ið uppheldur barninum.

Ásetingin í § 60, stk. 2 er í samsvari við § 18, stk. 2, 2. pkt. í lóg um réttarstöðu barnanna:

“Retten til at kræve bidrag fastsat og til at indkræve bidraget har den, der afholder udgifterne ved barnets forsørgelse, såfremt den pågældende har eller ved forældremyndighedens ophør havde forældremyndigheden over barnet eller lovligt har barnet i pleje. I det omfang det offentlige afholder udgifter til barnets forsørgelse, tilkommer retten den pågældende offentlige myndighed eller institution.”

Í § 60, stk. 3 er ásett, at um persónur ella barn, ið verður upphildin sambært lógini, ekki móttækur hjúnafelagagjald ella barnagjald, kann Almannaþingi biðja um, at hjúnafelagagjald og barnagjald verður ásett, eins og Almannaþingi kann biðja um, at eitt mögulegt ásett gjald verður hækkað. Almannaþingi skal tákenda sér til rétta mynduleika, ið er Familufyrisingin.

Metir Almannaþingi, at ein avtala millum hjúnafelagar um hjúnafelagagjald er gjórd við tí endamáli að forða fyrri, at Almannaþingi kann nýta sín rétt að móttaka peningin, so kann Almannaþingi seta hesa avtaluna til viks og biðja um, at onnur rímlig avtala verður gjórd. Sama er galdandi í mun til avtalur millum foreldur um barnagjald.

Kapittul 8. Umsitingarligar reglur (§§ 61 – 72)

Til § 61

Almannaþingi er avgerðarmynduleiki í sambandi við avgerðir, ið tiknar verða sambært hesi lóg. Undantikið eru avgerðir um upptøku, og nær fyriskipan endar, ið eru avgerðir, ið avvarðandi sjálvsogunarstovnar taka.

Landið rindar fyrri raksturinn á fleiri sjálvsogunarstovnum, og samstundis er Almannaþingi við í avgerð um upptøku. Hesin leistungur er umráðandi til tess að tryggja að vald og gjald fylgjast, soleiðis að landið ekki rindar til fólk, ið hava ávísan tørv, men har tørvurinn vísir seg að vera ein annar.

Talan er um avgerðir, fevndar av fyrisingarlógini.

Í tann mun, avgerðir skulu takast um útinnandi arbeiði (praktisk forvaltningsvirksomhed) eitt nú í mun til dagliga virkseminni í einari búfyriskipan, so er það leiðarin, ið tekur avgerðina um hetta, uttan mun til, um búfyriskipan er skipað av Almannaþingi ella av sjálvsogunarstovni.

Tó verður víst á, at landsstýrismaðurinn hevur eftirlit við virkseminum hjá sjálvsogunarstovnum sambært § 69 í lógini.

Umsiting av upphaldsveiting

Til § 62

Áseting veitir Almanna-veikinum heimild at umsita upphaldsveiting sambært lógini.

Almanna-veikið fær við hesi heimild ikki óavmarkaðar heimildar at taka avgerð um umsiting av upphaldsveitingini. Almanna-veikið hevur sostatt bert ræði á:

- At gjalda veitingina út í minni ratum.
- At rinda fastar útreiðslur, ið persónur hevur, og
- At veitingin verður útgoldin við vørum ella bflæggingarseðlum (rekvisitióinir)

Hetta merkir, at Almanna-veikið kann taka avgerð um, at veitingin t.d. skal gjaldast út hvørja viku ella 2 ferðir um mánaðin. Hetta er serliga í teimum førum, har persónur ikki megnar at fáa peningin at røkka til allan mánaðin, eitt nú vegna rúsevni-strupulleikar.

Almanna-veikið kann eisini rinda fastar útreiðslur fyri borgaran og síðan gjalda restina út, antin í einum ella fleiri umførum. Talan er um fastar útreiðslur, ið borgarin sjálvur hevur sett seg fyri.

Í mun til størri og komandi útreiðslur sambært fíggarætlanini kann peningur standa eftir á kontuni ella verða fluttur til aðra kontu, sum Almanna-veikið umsitur til útreiðslur, ið ikki verða goldnar mánaðarliga.

Eins og nevnt í lógarheimildini eru skyldur móttvegis útleigara eitt týðandi atlit at taka. Hetta er við tí fyri eyga, at fyrirbyggja, at persónur, umframt verandi trupulleikar eisini verður heimleysur, og harvið fær enn fleiri trupulleikar. Aðrar fastar útreiðslur kunnu eisini fevna um útreiðslur til rentur og avdráttir, útreiðslur til matarskipan, heimahjálpi e.a. Treytin er tó, at persónur sjálvur hevur sett seg fyri útreiðsluni.

Almanna-veikið kann ikki við heimild í hesi áseting av sínum eitingum binda borgarar til ávísar útreiðslur, eitt nú til matarskipan, reingerð e.l. og síðan rinda útreiðsluna, áðrenn restin av veitingini verður útgoldin. Borgarin skal sjálvur hava sett seg fyri útreiðsluni.

Áðrenn Almanna-veikið tekur avgerð sambært hesi áseting, skal Almanna-veikið í samsvari við lutfalsmeginregluna vegleiða og stuðla á annan hátt, eitt nú við at hjálpa borgaranum at gera sjálvvirkandi gjaldsavtalur og annars at fáa skil á sínum fíggarligu viðurskiftum.

Metir Almanna-veikið, at vegleiðing og stuðul ikki fer at bøta um viðurskifti borgarans, kann Almanna-veikið beinanvegin taka avgerð um umsiting av upphaldsveitingini.

Til § 63

Áseting um at landið heldur útreiðslurnar sambært hesari lóg.

Tó afturrinda kommunurnar landinum útreiðslur, ið standast av, at Almanna-veikið veitir hjálpi vegna vantandi barnaansing. Eisini er ásetingin víðkað til eisini at fevna um útreiðslur, sum landið hevur av at játta stuðul til bústaðarbroytingar til persón yvir 67 ár, har bústaðarbroyting er neyðug til tess at gera bústaðin meira hóskandi at búgva í, t.d. har

baðirúm er á loftinum, og borgarinn ekki longur megnar at koma upp á loft, og kommunan ekki hefur tókt pláss á ellisheimið e.t. at vísa á.

Higartil hava hesar útreiðslur verið hildnar av landinum, men av tí at málsókið heimatænasta og eldrarøkt er lagt út til kommunurnar at umsita, verður mett rættast, at kommurnar eisini bera útreiðslurnar til bústaðarbroyting til borgarar yvir 67 ár, um kommunan ekki hefur tókt pláss á ellisheimið, og bústaðarbroytingin harvið er neyðug.

Ráðgevandi ráð

Til § 64

Við hesi áseting verður landsstýrismanninum heimilað at seta ráð at veita landsstýrismanninum ráð og vegleiðing í brekpolitiskum spurningum og í viðurskiftum hjá fólki, ið bera brek. Higartil hefur Ráðið fyri Brekað havt henda leiklutin.

Landsstýrismanninum verður heimilað at áseta reglur um virksemlu hjá ráðnum, hvør skal manna ráðið, og hvussu ráðið verður skipað. Landsstýrismaðurin kann sostatt sjálvur avgera, hvør skal manna eitt tílíkt ráð. Talan kann vera um umboð fyri myndugleikar, feløg ella einstaklingar, ið hava ávísa vitan.

Brúkararáð

Til § 65

Við hesi áseting verður ásett, at brúkararáð eiga at verða stovnað, soleiðis at persónar, ið fáa tænar sambært lógini, verða tryggjari ávirkan á viðurskifti, ið viðvíkja teimum sjálvum, undir hesum á ta tæna, ið teimum verður veitt. Við ásetingini fær Almannaverkið ábyrgd fyri at taka stig til, at brúkararáðini verða stovnað. Talan er um eina skipan, sum í dag er galdandi innan ávísar tænar. Við hesi ásetingini verður ásett, at brúkararáð kunnu skipast innan allar tænar.

Persónar kunnu ekki tvingast at manna eitt brúkararáð. Ásetingin er sostatt bert eitt tilboð og leggur ábyrgdina at taka stig til at stovna brúkararáð yvir á Almannaverkið, hetta fyri at tryggja persónum møguleikan at verða hoyrd og hava ávirkan.

Brúkararáð eru serliga týðningarmikil, har persónar fáa samdøgurstænar, men brúkararáð kunnu eisini skipast undir øðrum tæna, eitt nú undir virknistæna.

Persónar skulu takast við í viðurskifti, ið viðvíkja teimum sjálvum. Hetta kann, alt eftir virkisfórimum hjá tí einstaka, gerast við, at persónur umboðar seg sjálvan ella verður umboðaður av avvarðandi, har viðkomandi ekki sjálvur eru førur fyri at røkja egin áhugamál og taka avgerðir um felags viðurskifti. Tá talan er um barn, eru tað foreldrini, ella onnur, um barnið er sett heiman, ið umboða áhugamálini hjá barninum.

Avvarðandi hava í flestu førum ein týðandi leiklut í lívinum hjá persónum, ið bera brek, og umorganin røkkur oftast nógv longri, enn tað tíðarskeiðið, har persónurin annars vildi havt eitt sjálvstøðugari lív. Tískil eru borgaraávirkan og avvarðandisamstarv tætt samantengd. Alt eftir hvørjar fortreytir og aldur persónar, ið bera brek, hava, kunnu brúkararáð skipast sum: borgararáð, blandað borgara- og avvarðandiráð ella avvarðandiráð.

Borgararáð

Á vardum bústøðum og fyribils bústøðum og øðrum tænastrum, har borgarar hava fyrirtreytir fyri sjálvir at hava ávirkan, skal vera eitt forum, har avgerðir verða tiknar um felags viðurskifti. Í verki kann talan vera um tvey ymisk fora: annaðhvørt at allir borgararnir eru við á borgarafundum, sum eru avtalaðir frammanundan, ella tað kann skipast ein borgaranevnd við persónum, sum hava til uppgávu at umboða allan bólkin.

Blandað borgara- og avvarðandiráð

Tað skulu setast á stovn blandað borgara- og avvarðandiráð á vardum bústøðum, serligum bústøðum og øðrum tænastrum, har nøkur - men ikki øll – búfólk eru før fyri at røkja egin áhugamál og taka avgerðir um felags mál.

Avvarðandiráð

Tað skulu setast á stovn avvarðandiráð á vardum bústøðum, serligum bústøðum og øðrum tænastrum, har ongi av búfólkunum eru før fyri at røkja egin áhugamál og taka avgerðir um felags mál, og har tænastru verður veitt børnum, yngri enn 18 ár.

Uppgávur hjá brúkararáðunum

Uppgávan hjá ráðunum er at skapa størst møguligan trivnað í gerandisdegnum, við at umboða áhugamálini hjá borgarunum og við at vera teirra málgagn og at arbeiða fyri at styrkja samstarvið millum borgarar, avvarðandi og starvsfólk.

Hvørja ávirkan einstøku ráðini hava, er treytað av, hvat slag av tilboði talan er um, og hvørjar fyrirtreytir borgararnir hava.

Borgara- og avvarðandiráðini skulu hoyrast í mun til eftirlitsfrágreiðingar, sum verða gjørdar í sambandi við eftirlit, og skulu kunnast um ætlaðar broytingar í bústaðarviðurskiftum.

Áðrenn nýggj starvsfólk skulu setast, skal hvørt ráðið kunnast og hoyrast, um tey halda tørv vera á starvsfólki við serligum førleikum/útbúgving, men limirnir í ráðunum skulu ikki luttaka í setanarsamrøðum ella í endaligu avgerðini, av tí at Almannaverkið er setanarmyndugleikin.

Borgara- og avvarðandiráðini kunnu, umframt uppgávuna at vera málgagn hjá borgarunum, átaka sær aðrar uppgávur, sum at skipa fyri virksemlu fyri borgarunum t.d.:

- mentanarlig og sosial tiltøk innanhýsis og í nærumhvørvinum
- uttandura virksemlu fyri borgarar
- innrætting av felagshølum
- at skapa siðvenju á staðnum

Borgara- og avvarðandiráðini kunnu ikki leggja seg út í leiðsluavgerðarrættin.

Tænastru hjá Almannaverkinum eru ymiskar og verða skipaðar ymiskt. Tí ber illa til at áseta neyvar og eins reglur fyri, hvussu ráðini skulu skipast. Leiðslan fyri einstøku tænastru tekur avgerð um, hvussu nógvir limir manna ráðini, og tað er upp til ráðini, hvussu tey velja at skipa virksemlu. Mælt verður til, at ráðini skulu hava ólíka tal av limum fyri at minka um vandan fyri, at atkvøðugreiðslur fáa líka nógvir atkvøður fyri og ímóti. Mælt verður eisini til, at talið av limum verður 5 ella 7.

Umframt persónar og/ella umboð fyri persónar, ið fáa tænastu, fevna brúkararáðini eisini um starvsfólk, ið veita tænastu.

Samsýning verður ikki veitt umboðum í brúkararáðum. Starvsfólk luttaka sum liður í sínum arbeiði.

Góðkenning

Til § 66

Ásetingin heimilar, at onnur enn Almannaverkið kunnu stovna og reka ávísar tænastur sambært hesi lóg og, at Almannaverkið kann keypa tænastur frá hesum veitarum til tess at røkja tær skyldur, ið Almannaverkið hevur sambært lógini.

Tað eru í dag ávísir sjálvsognarstovnar, ið skipa tilboð sambært verandi forsorgarlógini, eitt nú bútilboð og umlætting til persónar við likamligum ella sálarligum breki. Tað er ymiskt, hvussu virksemi verður skipað bæði í mun til rakstur og í mun til ábyrgdarbýti. Ávísir sjálvsognarstovnar eru skipaðir við egnari játtan á fíggarlógini og hava egna leiðslu. Aðrir sjálvsognarstovnar eiga og umsita hølini, meðan virksemið verður rikið av Almannaverkinum. Harumframt eru eisini sjálvsognarstovnar, sum hava egin høli, og reka virksemi við játtan, sum verður latin umvegis Almannaverkið.

Flestu sjálvsognarstovnar, sum veita sosialar tænastur, eru frá tíðini, áðrenn tað almenna skipaði hesar tænastur. Í flestu førum eru sjálvsognarstovnar sprotnir úr miðvísimum arbeiði hjá áhugafelagsskapum, sum hava tikið stig til at veita ávísimum bólkum tænastur.

Sjálvsognarstovnar, ið veita virknistænastu eru: Dugni og Sjóndepilin og Fountainhúsið.

Sjálvsognarstovnurin Dáin í Klaksvík veitir umlætting.

Sjálvsognarstovnurin Sólteigur og Eysturstræti og Tórshavnar Privata Vistarheim veita sambýlispláss til persónar við sálarsjúku.

Hesir sjálvsognarstovnar fáa játtan til rakstur umvegis játtanina hjá Almannaverkinum.

Frelsunarherurin, Blái Krossur og felagsskapurin Gloria eru sjálvsognarstovnar, sum við stuðli frá landinum veita serlig bútilboð til persónar við víðfevndum sosialum trupulleikum, sum ikki eru førir fyri at útvega sær ella fasthalda ein varandi bústað.

Við hesi heimild verður framhaldandi møguligt, at onnur enn Almannaverkið kunnu skipa og veita tænastur sambært hesi lóg, tó at landsstýrismaðurin við hesi áseting fær greiðar heimildir at seta krøv og treytir til tær tænastur, ið verða veittar. Samstundis verða ásetingar um góðkenning samlaðar í eina grein.

Landsstýrismaðurin fær við hesi áseting heimild at góðkenna: virknistænastur, umlætting, flutningstænastu, fyribils- og varandi bústaðir umframt serlig bútilboð og hjálp í sambandi við harðskap. Talan er um tænastur, ið longu eru skipaðar, tó undantikið flutningstænasta, ið er tænasta, ið hóskaði kundi verið skipað av privatum.

Til § 66, stk. 2

Í § 66, stk. 2 verður ásett, hvat landsstýrismaðurin kann seta treytir um í sambandi við góðkenning av tænastrum. Hesar treytir fevna um skipan av tænastruni, t.e. hvat tænastran fevnir um, hvør málbólkurin er, hvussu upptøka ella tillutan av tænastrum verður skipað, staðseting, hólisviðurskifti, undir hesum stødd, atkoma, útbúnaður, standur. Eisini skal góðkenningin fevna um, hvussu tænastran verður fíggað, og um borgarin skal rinda eitt gjald fyri tænastruna.

Eisini skal greitt býtið vera millum ábyrgdina hjá tæna­stuveitaranum, undir hesum møg­u­ligum stýri og ábyrgdina hjá Almannaverkinum.

Keyp og veiting av tæna­stum

Til § 67

Við hesi áseting verður ásett, at Almannaverkið ímóti gjaldi kann gera avtalu um tæna­stur frá almennum ella privat­um veitarum, til tess at røkja sínar skyldur sambært hesi lóg.

Heldur enn at veita slíka heimild undir viðkomandi tæna­stum, verður heimild Almannaverksins at keypa tæna­stur samlað í hesa grein.

Tær tæna­stur, ið talan helst kann gerast um eru:

- endurvenjing
- viðlíkahaldsvenjing
- umlætting
- flutningstænasta
- fyribils bústaðir
- vardir bústaðir

Ásetingin hongur saman við, at Almannaverkið hevur skyldu at veita øllum borgarum í Føroyum tæna­stur, og í teimum førum, har fól­kagrundarlagið í einum øki er ov lítið til at skipa eina tæna­stu, kann Almannaverkið keypa hesa tæna­stu frá privat­um.

Eisini kann hugsast, at tað er mest skynsamt at keypa tæna­stu frá øðrum, heldur enn at Almannaverkið sjá­lvt skipar hesar. Dømi um slíka tæna­stu kann vera flutningstænasta.

Politiski myndugleikin hevur tikið støðu til, at borgarar í Føroyum skulu hava tæna­stur í Føroyum. Ásannandi, at persónar kunnu hava so mikið serstakan tørv, at førleiki ikki er í Føroyum at veita neyðugu tæna­stuna, verður heimild veitt Almannaverkinum í § 61, stk. 2 at keypa neyðuga tæna­stu uttanlands. Dømi um tæna­stur, sum í dag verða keyptar uttanlands, eru stuðulstæna­stur, pláss á bú- og viðgerðarstovni og á tryggjaðum búfyriskipanum. Í Danmark verða heildartilboð í størri mun veitt enn í Føroyum, soleiðis at skilja, at persónur á somu fyriskipan kann fáa psykiatriska viðgerð, sosialpedagogiska viðgerð og skúlagongd.

Harumframt rindar Almannaverkið fyri borgarar, sum búa og hava búð á vardum bústaði í Danmark síðan sektsti og sje­yti árunum.

Kunngerð við heimild í § 196 í donsku servicelógini við heitinum “Bekendtgørelse om døgnophold i tilbud i Danmark eller på Færøerne” hevur nærri ásetingar um, hvussu viðurskiftini rundanum avtalar millum føroyskar myndugleikar og danskar kommunur skulu skipast. Ásett er m.a. at tað eru føroyskir myndugleikar, sum taka avgerð um innihaldið í tæna­stuni, herundir eisini um møg­u­ligar broytingar skulu gerast í innihaldinum í tæna­stuni. Eisini fevnir kunngerðin um virkisætlan, ferðing millum Danmark og Føroyar og eftirlit við tæna­stunum. Kunngerðin er dagförd eftir avtalu millum Almannamálaráðið og Sosialministeriet í Danmark.

Avtala millum Almannaverkið og privatán veitara skal vera skrivlig og skal fevna um fylgjandi viðurskifti:

- 1) Innihald í ténastuni: Greitt skal vera, hvørja ténastu Almannaverkið keypir, og hvat ténastan fevnir um.
- 2) Treytir fyri ténastuni: Avtalan skal áseta, nær og hvar ténastan verður veitt
- 3) Tíðarskeið: Avtalan skal fevna um, nær ténastan byrjar og endar, og nær ténastan skal endurskoðast.
- 4) Gjaldstreytir: Avtalan skal fevna um gjaldstreytir, soleiðis at partarnir vita, nær, hvar og hvussu gjaldið skal rindast, eitt nú um galdið verður eftir uppgerð ella mánaðarlíga, hálvárlíga ella árlíga frammanundan ella aftaná, ténasta er veitt
- 5) Uppsøgn og broyting av avtalu. Avtalan skal áseta, hvussu avtalan kann sigast upp, endurskoðast ella broytast,

Viðurkend ténasta, ið aðrir almennir veita, t.d. kommunur og Heilsuverk, krevur ikki góðkenning frá landsstýrismanninum.

Til § 67, stk. 2

Meginreglan er, at borgarar í Føroyum skulu hava ténastur í Føroyum. Ásannandi, at persónar kunnu hava so mikið serstakan tørv, at førleiki ikki er í Føroyum at veita neyðugu ténastuna, ella at grundarlag ikki er fyri at skipa ténastuna, tí talan er um avmarkað tal av fólki, sum hevur tørv á ténastuni, verður heimild framhaldandi veitt Almannaverkinum í § 61, stk. 2 at keypa neyðuga ténastu uttanlands. Talan kann t.d. vera um persónar, sum verða dømdir til eftirlit á bú- og viðgerðarstovni, og sum Almannaverkið sambært § 49 og § 50 hevur skyldu til at veita búpláss til. Talan kann eisini vera um persón, sum hevur so mikið serstakan tørv, at grundarlag ikki er fyri at skipa ténastu til viðkomandi í Føroyum. Tað er Almannaverkið, sum út frá eini meting í hvørjum einstøkum føri, avger um ein persónur skal hava tilboð uttanlands, ella um nøktandi tilboð er ella kann skipast í Føroyum.

Dømi um ténastur, sum í dag verða keyptar uttanlands, eru stuðulsténastur, pláss á bú- og viðgerðarstovni og á tryggjaðum búfyriskipanum. Í Danmark verða heildartilboð í størri mun veitt enn í Føroyum, soleiðis at skilja, at persónur á somu fyriskipan kann fáa psykiatriska viðgerð, sosialpedagogiska viðgerð og skúlagongd.

Harumframt rindar Almannaverkið fyri borgarar, sum búgva og hava búð á vardum bústaði í Danmark síðan seksti og sjeyti árunum.

Kunngerð nr. 715 af 31. mai 2017 - “Bekendtgørelse om døgnophold i tilbud i Danmark eller på Færøerne” hevur nærri ásetingar um, hvussu viðurskiftini rundanum avtalur millum føroyskar myndugleikar og danskar kommunur skulu skipast. Ásett er m.a., at tað eru føroyskir myndugleikar, sum taka avgerð um, at persónur skal hava ténastu í Danmark, og tað eru føroyskir myndugleikar, sum avgera innihaldið í ténastuni, herundir eisini um møguligar broytingar skulu gerast í innihaldinum í ténastuni. Eisini fevnir kunngerðin um virkisætlan, ferðing millum Danmark og Føroyar og eftirlit við ténastunum.

Til § 68

§ 68 heimilar Almannaþinginni að veita tænastr til aðrar myndugleikar móttvegis gjaldi. Talan er um tænastr til borgara, ið Almannaþingið ekki hefur skyldu að veita til sambært lóginu.

Sambært stk. 1 kann kommuna keypa pláss frá Almannaþinginni til persón, ið kommunan hefur ábyrgd av, men har Almannaþingið hefur tók pláss, ella har tórvurin hjá borgaranum er av slíkum slagi, at hesin best verður nøktaður á búplássu undir Almannaþinginni.

Til § 68, stk. 2

Í tann mun, Almannaþingið hefur skipað ávísa tænastru, ið er fevnd av kapitli 5 í hesi lóg, kann Almannaþingið móttvegis gjaldi veita hesa tænastru til almennar myndugleikar, sum virkað sambært aðrari lóggávu og geiraábyrgd. Tær tænastru, ið talan kann vera um, eru:

- endurvenjing
- viðlíkahaldsvenjing
- umlætting
- flutningstænastru
- tulkatænastru
- fyríbils bústaðir
- varðir bústaðir
- virknistænastru

Almannaþingið hefur í fyrstu atløgu skyldu að veita egnum borgarum tænastru, men í tann mun, at Almannaþingið hefur tóka orku og rúmd, kunnu t.d. kommunur og sjúkrahúsverk keypa tænastru frá Almannaþinginni til tess at røkja sínar egnu skyldur.

Aðrir almennir myndugleikar hava sambært geiraábyrgdini skyldu að veita somu tænastru til tulkabrákarar sum til aðrar borgara. Við hesi ásetingini verður geiraábyrgdin staðfest, soleiðis at skilja, at aðrir myndugleikar og stovnar kunnu keypa tulkatænastru frá Teknmálastulkatænastruni, ið liggur undir Almannaþinginni, til tess at røkja sínar skyldur. Almannaþingið hefur ekki skyldu að veita tulkatænastru til myndugleikar og stovnar, ið virka sambært geiraábyrgd. Í mun til tulkatænastru so er heimild fyrri, at eisini privat, ið ekki virka sambært myndugleikaábyrgd, kunnu keypa tulkatænastru frá Almannaþinginni.

Til § 68, stk. 3

Í tann mun, Almannaþingið hefur skipað ávísa tænastru, ið er fevnd av kapitli 5 í hesi lóg, kann Almannaþingið móttvegis gjaldi veita hesa tænastru til almennar myndugleikar. Tær tænastru, ið talan kann vera um, eru:

- endurvenjing
- viðlíkahaldsvenjing
- umlætting
- flutningstænastru
- fyríbils bústaðir
- varðir bústaðir
- virknistænastru

Almannaþingið hefur í fyrstu atløgu skyldu að veita egnum borgarum tænastru, men í tann mun, Almannaþingið hefur tóka orku og rúmd, kunnu t.d. kommunur og sjúkrahúsverk keypa tænastru frá Almannaþinginni til tess at røkja sínar egnu skyldur sambært lóg.

Til § 68, stk. 4

Landsstýrismaðurin kann avgera, til hvønn kostnað hesar tænastr verða seldar og undir hvørjum treytum. Gjaldið skal ikki vera hægri enn útreiðslurnar, sum eru av virkseminum í sambandi við ta ítøkiligu tænastruna ella útreiðsluna.

Eftirlit

Til § 69

Landsstýrismaðurin hevur vanligt geira eftirlit við Almannaverkinum og avvarðandi sjálvsognarstovnum, ið virka sambært hesi lóg. Geiraeftirlitið skal tryggja, at Almannaverkið og sjálvsognarstovnar støðugt virka sambært teimum ásetingum, ið eru ásettar í hesi lóg ella í kunngerð við heimild í hesi lóg.

Landsstýrismaðurin skipar eisini fyri, at eitt námsfrøðiligt eftirlit er við innihaldinum av teimum tilboðum og tænastrum, ið Almannaverkið, avvarðandi sjálvsognarstovnar og privatir veitarar veita sambært hesari lóg ella í kunngerð við heimild í hesi lóg. Eftirlitið fevnir eitt nú um, hvussu bygnaðurin virkar, hvussu búfólk trívast og mennast, um hólisviðurskifti eru hóskaði, um fakliga støðið hjá starvsfólki er nøktandi, og hvussu samstarv við aðrar myndugleikar virkar.

Aðaltátturin í sambandi við eftirlitið er, at tað er óheft og hevur eina fakliga høga dygd. Landsstýrismaðurin er ikki avmarkaður í mun til, hvussu námsfrøðiliga eftirlitið verður skipað, og kann um neyðugt skipa soleiðis fyri, at eftirlitið verður fingið til vega frá útlendskum, privatum ella almennum veitara. Eftirlitið kann haraftrat bæði verða skipað sum fráboðað og ófráboðað eftirlit.

Landslæknin fremur heilsufakligt eftirlit. Heilsufakliga eftirlit landslæknans er skipað sambært § 4 í kongelig anordning nr. 634 af 20. juli 1995, om ikrafttræden på Færøerne af lov om Sundhedsvæsenets Centralstyrelse.

Sambært § 26 í autorisatiónslógini er ásett, at Sundhedsstyrelsen (í Føroyum Landslæknin) hevur eftirlit við løggildum heilsustarvsfólki. Løggild heilsustarvsfólk, ið virka sambært hesi lóg, eru t.d. sjúkrarøktarfrøðingar, ergoterapeutar, fysioterapeutar, heilsurøktarar, eins og kliniskir diætistar og fótterapeutar eisini kunnu starvast í skipanini.

Av tí, at heilsufakligt eftirlit er ásett í omanfyrinevndu lógum, verður tað ikki ásett í hesi lóg.

Revsing

Til § 70

Ásetingin merkir, at viðkomandi persónur kann dømast, um ikki viðurskiftini eru av sovorðnum slagi, at dømast kann sambært revsilógini, t.d. § 279 um svik ella § 171 um skjalafalsan.

Persónurin skal hava ávísa vitan um, í hvønn mun hansara skeivu og villleiðandi upplýsingar ella dyljing hevur avgerandi týdning fyri málsviðgerðina. Ein fyritleyt fyri hesum er, at Almannaverkið ger greitt nágreiniliga, hvørjar upplýsingar eru neyðugar í sambandi við viðgerðina av málinum. Haraftrat er tað ein fyritleyt, at Almannaverkið fær gjørt persóninum púra greitt, hvørjar broytingar í hansara viðurskiftum kunnu hava týdning í mun til veitta stuðulin. Orsøkin til hetta er, at tað er ábyrgdin hjá Almannaverkinum at lýsa málið til fulnar

og tískil eisini ábyrgdin hjá Almannaverkinum at gera av hvørjar upplýsingar, ið persónurin skal lata í sambandi við málsviðgerðina.

Ein arbeiðsgevandi kann sambært ásetingini revsast við bót, um ikki harðari revsing er uppiborðin eftir aðrari lóggávu. Hetta er t.d., um hann ikki ynskir at vísa Almannaverkinum eitt dagført yvirlit yvir teir persónar, ið hann hevur í starvi. Í hesum sambandi er eisini ásett, at lögfrøðiligir persónar kunnu revsast sambært reglunum í 5. kapitli í revsilógini.

Dómstólarnir taka støðu til, við hvørjari upphædd revsingin við bót skal verða.

Kærumyndugleiki

Til § 71

Ásetingin um kærumyndugleika fevnir ikki um reglur um, at ávísar kærur hava steðgandi virknað. Hetta merkir, at ein kæra til Kærunevndina í almanna- og heilsumálum sambært hesi lóg, sum útgangsstøði ikki fær steðgandi virknað. Tó kann Kærunevndin sambært óskrivaðum reglum avgera í ítøkiligum førum, at ein kæra skal hava steðgandi virknað. Tað, sum talar fyri at geva eini kæru steðgandi virknað, er m.a., um kærurætturin annars verður gagnleysur. Um avgerðin hjá myndugleikanum hinvegin missir sín týðning við eini avgerð um at loyva steðgandi virknaði, talar hetta fyri, at avgerðin ikki fær steðgandi virknað.

Ígildissetan og skiftisreglur

Til § 72

Áseting um gildiskomu. Lógin kemur í gildi 1. januar 2019. Tó verður ásetingin um viðlíkahaldsvenjing ikki sett í gildi fyrr enn 1. januar 2020 og flutningstænasta í 2021. Hetta tí at tað krevur væl av fyrireiking at fáa hesar ásetingar at virka.

Tær kunngerðir, ið ikki stríða í móti ásetingum í hesi lóg hava framhaldandi gildi.

Navn á stjórnarráði, dagfesting.

Navn á landsstýrismanni
landsstýrismaður

/ Navn á embætisfólki

Yvirlit yvir fylgiskjøl:

Fylgiskjal 1:

Fylgiskjal 2:

Fylgiskjal 3: